

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спілка молодих науковців

ФІЛОСОФІЯ, ФІЛОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА, ОСВІТА: СЛОВО МОЛОДІ

Всеукраїнська
науково-практична конференція
молодих науковців і студентів
(25 березня 2025 р., м. Чернігів)

Чернігів
2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спілка молодих науковців

**ФІЛОСОФІЯ,
ФІЛОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА,
ОСВІТА: СЛОВО МОЛОДІ**

Всеукраїнська
науково-практична конференція
молодих науковців і студентів
(25 березня 2025 р., м. Чернігів)

Чернігів
2025

УДК 008:37.016.811.111:821
Ф56

Відповідальний редактор – канд. пед. наук, доц. *Смоліна С. В.*

Редакційна колегія:

канд. пед. наук, доц. *Грицик Н. В.*, канд. філос. наук, доц. *Каранда М. В.*,
докт. філос. наук, проф. *Столяр М. Б.*, канд. філол. наук, доц. *Хомич Т.Л.*

Упорядник: канд. пед. наук, доц. *Смоліна С. В.*, викладач *Литовченко К. І.*

Ф 56 ФІЛОСОФІЯ, ФІЛОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА, ОСВІТА: СЛОВО МОЛОДІ. *Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів (25 березня 2025 р.).
Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2025. 200 с.*

УДК 008:37.016.811.111:821

Збірник містить результати семантичних, структурних, прагматичних, лінгвокогнітивних досліджень молодих вчених; відображає досвід і новаторство у питаннях філософського, культурологічного та літературознавчого аналізу тексту, а також методики викладання рідної та іноземних мов і літератур.

У збірнику збережено автентичність авторських текстів.

Відповідальність за зміст та оформлення матеріалів несе автор.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради філологічного факультету
(Протокол № 7 від 20.03.2025)

© Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, 2025
©Автори, 2025

ФІЛОСОФСЬКІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Кручиніна П. О.

магістрант Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ ДИНАМІКИ КУЛЬТУРИ

В сучасному світі дуже гостро постала ціла низка проблем, провідною з яких є якість нашого довкілля (загрозливі зміни клімату, погіршення якості води, продуктів харчування, зростання кількості алергій та інших хвороб на відповідному ґрунті тощо). Відповідно було сформульовано цілісну концепцію сталого розвитку, що передбачає взаємодію різних аспектів людського буття. Ця концепція бере свій початок зі Стокгольмської конференції ООН, що була присвячена проблемам навколишнього середовища (1972 р.). На сьогодні концепція сталого розвитку (англ.: sustainable development) або теорія цілей сталого розвитку (ЦСР) чи глобальних цілей (ГЦ) передбачає колективне встановлення та дотримання таких норм споживання, які б були не тільки основою задоволення потреб сучасної людини, але й регулювали споживання тою мірою, якою воно може зашкодити якості життя майбутніх поколінь. Тобто провідною функцією теорії сталого розвитку є обґрунтування необхідності відстоювання інтересів прийдешніх поколінь, захист майбутнього людства. Наразі під поняттям «захист майбутнього» мається на увазі не тільки екологічний аспект людського життя. В більшості джерел, що пояснюють цей термін, йдеться про «баланс між трьома чинниками цивілізаційного прогресу: соціальним, економічним та екологічним» [2].

Якщо подивитися на теорію сталого розвитку в контексті культурологічних парадигм динаміки культури, то ми побачимо певні її недоліки, які не було враховано авторами цієї теорії. На нашу думку, саме ці недоліки можуть вплинути на результативність дій, що повинні забезпечити досягнення ЦСР. По-перше, автори не брали до уваги те, що модель прогресу (в будь-якому її варіанті: просвітницький, Гегелівський, марксистський, еволюціоністський тощо) не може бути застосована одноразово до всіх сфер людського буття. Така модель не є універсальною, тобто вона може пояснити лише обмежені відрізки графіку динаміки в окремих сферах культури. Відповідно, спиратися на уяву про можливість усебічного прогресу може хіба що утопія.

На нашу думку, більш відповідною до реальних процесів є циклічна модель динаміки (Дж. Віко, М. Данилевський, О. Шпенглер та ін.) [1]. При цьому графік має бути не єдиним, а складатися з низки асиметричних синусоїд динаміки окремих сфер людського буття. Наприклад, зменшення споживання кількості води сприятиме підвищенню її якості. Підвищення якості товарів загального вжитку, що максимально збільшують гарантійний термін їхньої придатності, зменшить кількість сміття на сміттєзвалищах, проте збільшить собівартість предметів побуту. При цьому не тільки представникам моди та дизайну, наприклад, треба буде змиритися з тим, що мода, зокрема, на певну форму взуття, буде триматися не менше 5-7 років. Будуть зруйновано самі основи сучасної економіки, що буде утворюватися на стимулюванні штучних споживачьких потреб. І це рано чи пізно має відбутися, якщо ми сподіваємося на можливість майбутнього життя на Землі як повноцінного буття, а не виживання.

Література

1. Типи культурної динаміки. URL: <https://studfile.net/preview/5183994/page:3/> (дата звернення 4.12.2024).

2. Сталий розвиток – чому це так важливо? URL: <https://www.products.pcc.eu/uk/blog/%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0> (дата звернення 25.01.2025).

Супронюк Валерія

бакалавр Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

ПРО ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕТИКИ РЕНЕСАНСУ

В історії Європейської культури XIV – XV сторіччя мають назву епохи Відродження (Ренесансу). На що вказує ця назва? На нашу думку, треба звернути увагу на те, що соціальні, політичні, етичні, естетичні та релігійні ідеали доби формуються з орієнтацією на взірці *минулого*. Саме воно стає тою культурною скарбницею, з якої запозичуються взірці інтелекту, освіченості, краси, духовності. Зрозуміло, що реально йдеться не про дзеркальне відтворення минулих цінностей, але про *стилізацію* теперішнього в дусі певним чином витлумачених культурних практик античних часів.

Проте, якщо говорити про *відродження* античної культури, не варто зупинятися лише на одному вимірі цього явища – ренесансі антропоцентричного світогляду, філософії та відповідних художніх, політичних практик. Практично паралельно до цієї традиції існує інша гілка Відродження, що має христоцентричну, релігійну семантику. Криза католицької церкви породжує не тільки рух «від церкви», але й спроби відновити раннє християнство часів античності, особливо на тлі тих кардинальних скривлень вчення Христа, що спостерігалися вже в добу Ренесансу (інквізиція; зловживання індульгенціями як формами пожертви на церкву; церковно-олігархічний рекет по відношенню до заможних містян тощо).

Відтак, у самій орієнтації на минуле Ренесансу ми можемо виявити, як мінімум, дві, принципово різні, світоглядні течії. Якщо перша детально описана, то про другу, зазвичай наші підручники навіть не згадують. І це є одним з виявів залишків радянської ідеології в освіті, для якої християнство нібито залишилося в межах середньовіччя і не впливало суттєво на подальшу історію та культуру. Але за умови такого редуccionізму виникає проблема з поясненням витоків доби Реформації: звідки узявся такий могутній релігійний рух, якщо Ренесанс переключив свідомість людей з Бога на людину і здійснив не тільки кардинальну секуляризацію, але й дехристиянізацію культури? Звісно, у старій світоглядній (та освітній) парадигмі на це питання відповісти практично неможливо.

З точки зору просторового аспекту хронотопу в культурі Відродження також є дві провідні гілки: Південне і Північне Відродження. Перше відноситься до півдня Європи (Апеннінський півострів), а Північне включає країни на північ від Італії. Це Нідерланди, Англія, Німеччина. Представники Південного Відродження проповідували достатньо широкий спектр етичних ідей, серед яких була 1) крайня форма антропоцентризму, коли людина ставиться на місце Бога (титанізм); 2) натуралістичне розуміння людини як природної істоти з її вродженими здібностями та талантами, почуттями та пристрастями. Поряд з етикою, що має індивідуалістичну спрямованість, виникає етичне вчення, в межах якого 3) сенсожиттєвою цінністю стає сильна держава (етатизм), а особистість правителя виступає лише засобом досягнення такої мети (твір «Державець» Н. Макіавеллі).

На відміну від Південного, Північне Відродження мало християнський, релігійний акцент. Відповідно, гуманізм в межах Північного Відродження центром буття розглядав не ізольованого індивіда, а людину, що посилює себе духовно, фізично (навіть фінансово!) через зв'язок з Богом. Тобто центром буття розглядається не точка (людина), не сфера (держава), а вертикаль, що зв'язує кожну віруючу людину і Христа. Північне Відродження в цій площині було глибоко релігійним. Мислителі цього напрямку зосереджували увагу на особистій релігійній

моральності, суспільній відповідальності та християнських чеснот. Вони прагнули вдосконалити людину через християнський витлумачений гуманізм на основі духовних принципів раннього християнства.

Романченко А. Ю.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Тимошик М. С.

ДЕТЕКТОР МЕДІА ЯК ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ

Сучасна журналістика розвивається в умовах стрімкого поширення інформації, що вимагає від журналістів не лише оперативності, а й глибоких знань у сфері медіаграмотності, фактчекінгу та аналітики. Як студентка магістратури, я досліджую освітні можливості для майбутніх журналістів, зокрема роль інформаційно-аналітичного порталу «Детектор Медіа» у професійній підготовці.

Цей ресурс не лише надає актуальну інформацію, а й виступає навчальною платформою, яка допомагає студентам засвоювати стандарти журналістики, аналізувати медіапростір і розвивати критичне мислення. У своїй доповіді я розглядаю основні освітні можливості «Детектора Медіа» та його значення для підготовки журналістів.

1. «Детектор Медіа» як джерело аналітики та фактчекінгу Однією з ключових функцій порталу є медіакритика та фактчекінг, що мають важливе значення для журналістської освіти. На платформі регулярно публікуються аналітичні матеріали, які допомагають студентам:

- досліджувати вплив політичних і бізнесових структур на ЗМІ;
- розпізнавати маніпуляції у новинах, виявляти фейки та дезінформацію;
- ознайомлюватися з етичними стандартами журналістики та випадками їх порушення. Рубрики «Маніпулятори», «Фейкогриз», «Детектор політики» дають змогу студентам на практиці застосовувати навички критичного аналізу інформації.

2. Освітня цінність порталу для студентів-журналістів Матеріали «Детектора Медіа» є корисними для формування таких компетенцій:

- критичне мислення – аналіз медіапростору, виявлення маніпуляцій;
- фактчекінг – перевірка достовірності інформації, робота з джерелами;
- професійна етика – розуміння стандартів журналістики та відповідальності за інформацію. Викладачі також використовують цей ресурс у навчальному процесі, інтегруючи його матеріали у лекційні та практичні заняття.

3. Практичні можливості та інтеграція в навчальний процес Окрім аналітичних статей, «Детектор Медіа» пропонує студентам низку практичних можливостей:

- навчальні проекти, тренінги, вебіари з медіаграмотності та журналістики;
- стажування у редакції для здобуття практичного досвіду;
- співпрацю з університетами через організацію дискусій та круглих столів. Ці можливості сприяють поєднанню теоретичних знань із практичною діяльністю, що є важливим для якісної підготовки майбутніх журналістів.

Таким чином, портал «Детектор Медіа» є не лише джерелом інформації, а й важливим освітнім інструментом. Його використання у навчальному процесі сприяє підвищенню рівня медіаграмотності студентів, розвитку їхніх аналітичних навичок і критичного мислення. Інтеграція матеріалів порталу в освітній процес є необхідним кроком для підготовки висококваліфікованих журналістів, здатних працювати в умовах інформаційного суспільства та ефективно протидіяти дезінформації.

Література

1. Василенко В. В. Інформаційна безпека в умовах гібридної війни: роль журналістики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1(17). С. 45–52.
2. Головенко Р. С. Медійна грамотність і критичне мислення: виклики для сучасної

журналістики. *Український журнал медіаосвіти*. 2021. № 2. С. 32–38.

3. Офіційний сайт «Детектор Медіа». URL: <https://detector.media> (<https://detector.media/>) (дата звернення: 05.02.2025).

4. Павленко О. І. Фактчекінг як основа сучасної журналістики. *Журналістика та медіакомунікації*. 2020. № 3. С. 15–21.

5. Шевченко Л. Професійна етика журналіста: нові виклики у цифрову епоху. *Збірник наукових праць Інституту журналістики*. 2023. № 4. С. 65–72.

Коленченко Дарина

бакалавр Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ О. КОНТА ТА К. ЯСПЕРСА

Звертаючись до компаративного аналізу етичних поглядів О. Конта і К. Ясперса, ми не просто виявляємо відмінності філософських підходів двох видатних філософів, але й акцентуємо увагу на антиномічному характері етичного дискурсу ХХ ст. Якщо розглядати позиції О. Конта і К. Ясперса за І. Кантом як певну світоглядну антиномію, в межах якої ніколи одна з протилежних точок зору не буде остаточно доведена і не зможе витіснити іншу, то порівняння їхніх поглядів відкриває нам один з найважливіших вимірів етичної свідомості як ХХ ст., так і нашого часу.

Як відомо, Огюст Конт (1798–1857) є засновником позитивізму філософського напрямку, представники якого вважають, що знання є продуктом виключно наукового пізнання, а філософія зазвичай вибудовує відірвані від реального життя схеми та моделі. Відповідно, етика, з точки зору О. Конта, має бути науковою, тобто об'єктивною відповідно до етапу розвитку суспільства. Це означає, що усі моральні поняття (добра і зла, любові, справедливості, сенсу життя тощо) можуть мати або наукову, об'єктивну семантику (одну для всіх людей), або вони є хибними. А моральність О. Конт розглядав як засіб регулювання суспільного життя, спрямований на досягнення стабільності та гармонії суспільних відносин. Фактично О. Конт заперечує свободу вибору людиною моральних цінностей, а його етика слугує авторитарному образу моралі. Позитивістській світогляд вплинув і на марксистську ідеологію, в межах якої етиці надавався статус науки, що створювало об'єктивні засади для існування тоталітарної моральної свідомості.

На противагу позитивістській орієнтованій етиці Карл Ясперс (1883–1969) як представник екзистенціалізму наполягає на моральній цінності індивідуального, суб'єктивного досвіду, вважає необхідною складовою морального життя свободу вибору. Ясперс стверджував, що моральність людини формується не лише під певним соціальним впливом, але й через особисті пошуки сенсу буття, власний досвід екзистенційної комунікації. Він розглядав моральність як сферу, що вимагає постійних рефлексій з боку людини.

Якщо О. Конт вважав, що моральність повинна оцінюватися за критерієм суспільної користі, то К. Ясперс дотримувався іншого підходу: моральність базується на внутрішньому розвитку особистості та визначається її відповідальністю перед самою собою. Людина повинна сама приймати рішення, ґрунтуючись на своєму моральному досвіді, а не бездумно наслідувати загальноприйнятні суспільні норми, які можуть бути застарілими, анти- гуманними тощо.

О. Конт не заперечував релігію, проте мав критичне ставлення до неї, вважаючи релігію перехідною стадією у розвитку людства. З його точки зору наука та науково визначені моральні ідеали повинні замінити традиційні релігійні вірування. К. Ясперс, навпаки, розглядав релігію як невід'ємну та найважливішу частину людського досвіду, єдиною можливий засіб трансценденції, який допомагає людині долати обмеження власного

досвіду та наблизитися до вищого сенсу буття.

Таким чином, Огюст Конт і Карл Ясперс представляють два протилежних вектори в етичному дискурсі ХХ ст. Обидві концепції залишаються актуальними у сучасному світогляді, адже вони відображають дві фундаментальні перспективи – соціальну та індивідуальну – у розумінні морального життя.

Рей Н. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Каранда М. В.

СИМВОЛІКА ФЛОРИ ТА ФАУНИ В РЕПЕРТУАРІ МОЛОДІЖНОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО ТЕАТРУ «EX LIBRIS»

У сучасному світі, коли суспільство дедалі більше усвідомлює важливість екологічної свідомості та гармонійного співіснування з природою, вивчення відображення природних образів у мистецтві набуває особливої актуальності. Для культурології дослідження символіки природи в театрі є важливим інструментом, щодо вивчення динаміки культурних цінностей, виявлення змін у світогляді суспільства та аналізу впливу мистецтва на формування екологічної культури.

Попри унікальність досліджуваної теми, окремі аспекти символіки в сучасному українському театрі висвітлюються в працях сучасних театрознавців. Зокрема, слід відзначити дослідження Соболевської Світлани, яка у своїй статті «Український аматорський театр у культурних процесах ХХ-ХХІ століття» [1], аналізує використання символічних образів у виставах різних періодів. Не можна оминати і дослідження Наталії Корнієнко, яка у своїй праці «Лесь Курбас і новий український театр» [2], досліджує символічні аспекти творчості видатного українського режисера.

Мета дослідження – виявлення та аналіз символіки флори та фауни в репертуарі молодіжного волонтерського театру «EX LIBRIS» як засобу вираження екологічних та соціокультурних ідей.

Завдання роботи полягають в наступному:

- 1) визначити основні твори театру в яких використовуються образи флори та фауни;
- 2) проаналізувати символічне значення рослин і тварин, представлених у виставах;
- 3) охарактеризувати вплив символіки на емоційне сприйняття вистав глядачами.

Молодіжний волонтерський театр «EX LIBRIS» за роки свого існування створив 48 вистав та фільмів, у репертуарі яких важливе місце займає символіка флори та фауни: «Снігова королева: коли діти вирости», «Мандарини», «Звірі з Херсону та Святий Миколай», «Маузер і маки», «Потьмарення», «Чудовий день для рибки-бананки», «Як лисички Святого Миколая шукали», «Блакитно-бузковий будинок», «За дрюм до щастя». І це лише незначний перелік вистав за 11 років.

Детальний аналіз самих п'єс розкриває глибину використання цих образів. У виставі «Снігова королева» знаходимо образ сухого дерева, що може символізувати замерзлість душі, втрату зв'язку з природою і соціумом. У інсценізації американського антинаркотичного бестселлеру «Потьмарення» за Філіпом Діком знаходять своє місце коти, що додає реалістичності у зображенні повсякденного життя. Вистава «Золота рибка» відтворила цілу галерею тварин із дитячих снів і мрій героїні (кота, собаку, ведмеда, коня). У виставі «Чудовий день для рибки-бананки» за твором Селінджера тварини згадуються як тригери ПТСР для героя-ветерана (наприклад тигри з дитячої казки нагадують про німецькі танки).

Потужним джерелом флористичного символізму є вистава 2023 року авторства Марини Каранди «Маузер і маки», присвячена біографії геніального українського художника Олександра Мурашка. На це вказують як назва твору так і репліки героїв: «Катруся (донька художника): У саду точно не знайдуть! Тут і мамусині бліді анемони, і гусячі лапки. Самі насіялися. А ондечки – бузок персидський...» та «Мурашко (художник): Треба волошки посадити. Ну що це за сад і без волошок?». У цій виставі рослини виступають як натхнення для головного героя, розкриваючи всі деталі його життя й творчого шляху. Квітка

маку є символом творчого шляху Олександра Мурашка. Водночас, біологічна характеристика рослини дозволяє полісемантично підійти до питання. Мак, зокрема, є потужним символом через свою асоціацію з опієм і грецьким богом сну Морфеем, який у міфології зображувався як бог сновидінь і часто тримав мак у руках як символ сну й смерті [3]. Крім того, червоний мак став символом крові на полі бою й пам'яті про загиблих солдатів під час воєнних конфліктів. У контексті Другої світової війни він використовується як знак увічнення пам'яті жертв війни в Україні та Європі. Включення таких символічних елементів до театральних постановок дозволяє передавати складні теми національної ідентичності та історії через мистецтво, забезпечуючи глибший рівень інтерпретації творчих робіт щодо української культури й історії.

У репертуарі театру ще є вистава із дотичною до теми дослідження назвою «Блакитно-бузковий будинок» (прем'єра 2024 року). Рослина бузок – (*Syringa vulgaris* – багаторічна рослина родини маслинових, яка характеризується кущовою або деревовидною формами. Квітки білого чи лілового кольору утворюють великі суцвіття. Рослина використовується в народній медицині через свої потогінні та протизапальні властивості [4]). Бузок є символом столиці Латвії – міста Риги, також латвійці знамениті парфумами під назвою «Ризький бузок». Цей рослинний образ у виставі тісно переплітається з долею головної героїні, Аспазії, провідної поетеси, драматургині, феміністки Латвії. У художньому творі ця рослина персоніфікована двома виконавицями: «Бузок (образ, який вказує на зміни часу, відведеного героїні, перші і останні квіти у житті Аспазії)». Отже Аспазія, дівчинка із селянської родини, як і бузок звичайний, є гордістю Латвії – символом інтелігентності і незламності.

Символіка флори та фауни в репертуарі молодіжного волонтерського театру «EX LIBRIS» є важливим засобом вираження екологічних, соціальних, культурологічних ідей. Використовуючи образи природи, театр не лише привертає увагу до проблем навколишнього середовища, а й спонукає глядачів до переосмислення свого місця у світі та відповідального ставлення до природи і людини. Образи флори та фауни можуть символізувати душу людини чи певні риси характеру, процес творчості, травми дитинства, психотравми, отримані на війні, історико-соціальну пам'ять, національну гордість тощо. Дослідження символіки природи в театрі «EX LIBRIS» є важливим внеском у вивчення сучасного театрального мистецтва та його впливу на формування еко-культурологічної свідомості суспільства та залучення нової аудиторії до перегляду вистав.

Література

1. Соболевська С. О. Український аматорський театр у культурних процесах XX-XXI століття. Культура і сучасність. 2019. № 2. С. 205–209.
2. Корнієнко Н. Лесь Курбас і новий український театр: від «модернізму» до «фантастичного реалізму». Український театр XX століття: [колективна монографія] / редкол.: Корнієнко Н та ін.; Держцентр театрално-мистецький ім. Леся Курбаса. Київ, 2003. С. 101–167.
3. Словник античної міфології / уклад.: І Я Козовик, О Д Пономарів. Київ: Наукова думка, 1985. 236 с.
4. Дендрофлора України: дикорослі та культивовані дерева й кущі (32 Покрито-насінні). Частина I / за ред М А Кохна. Київ: Вища школа, 2002. 448 с.

Яковенко В. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Каранда М. В.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ПРЕДМЕТ РЕФЛЕКСІЇ В ПОЕЗІЇ ЮРІЯ ІЗДРИКА

Музична культура завжди відігравала одну з ключових ролей у формуванні національної ідентичності, відображаючи історичні, соціальні та естетичні процеси, що визначають духовний простір суспільства. У сучасній українській поезії музика постає як об'єкт рефлексії, що формує

сміслові та емоційні наповнення тексту. Українські поети активно взаємодіють із музичними жанрами, стилями та образами, осмислюючи як традиційну, так і сучасну музичну культуру через призму власних творчих пошуків. Розглянемо на прикладі творів Юрія Іздрика як музика впливає на поетичний дискурс, які художні засоби використовуються для її репрезентації та яким чином відбувається синтез літературного й музичного мистецтва в поезії новітнього часу.

Дослідженням творчості Юрія Іздрика займалися науковці Євгеній Пащенко [5], Сара Радущич [6] та багато інших філологів та культурологів, на чий доробок і спираємося, як методологію. Проте є проблема, яка залишається поза увагою науковців: місце і значення музичної культури у творчості поета.

Юрій Іздрик – український письменник, поет, есеїст, культуролог, художник і музикант. Один із найяскравіших представників української постмодерної літератури, відомий як автор романів «Воцтек» (1996), «АМТМ» (2004), а також численних поетичних і публіцистичних творів. Був редактором літературно-мистецького журналу «Четвер», що відіграв важливу роль у розвитку сучасної української культури.

В контексті нашої наукової теми важливим є факт, що Ю. Іздрик має авторську програму «П'ятдесят відтінків музики» — авторська історія популярної музики з 1968-го по 2018-й, яка охоплює стилі від рок-н-ролу до даб-степу. Його творчість вирізняється експериментальністю, поєднанням літератури, музики та візуального мистецтва.

У вірші «Ніч така місячна» знаходимо характерну для постмодерної поезії інтертекстуальність. Текст переосмислює відому українську пісню «Ніч яка місячна...». Замість традиційної романтичної атмосфери, автор використовує експресивні та тривожні метафори, такі як «виють тінейджери», «плачуть коти» та «божеволіють пси». Ця зміна тональності відображає сучасний урбаністичний контекст, де музика втрачає свою гармонійну функцію та стає відображенням хаосу та емоційної напруги. У вірші присутня тонка звукова гра: «ниє душа», «око п'їтьми просто в вікна глядить» — це метафоричне осмислення звуків ночі, що перетворюються на своєрідну музику темряви.

У вірші «Марець. Початок» Юрій Іздрик згадує один з найпопулярніших сучасних жанрів музики: «репчик». У тексті зустрічається «драм-машина», яка є символом електронної музики та ритмізації сучасного світу. Вона створює асоціації з механічним, заданим ритмом життя, який автор ніби намагається осмислити через особисті переживання. Рядок «б'ється плейбек нервово» [3] посилює враження музичної атмосфери: термін плейбек може означати як фонограму, так і відлуння минулого, яке повторюється, не даючи героям вийти за межі замкненого циклу. Зазначимо, що у вірші є зіткнення заземлено-урбаністичного («драм-машина», «плейбек») і духовно-позалокаційного («Шамбала» — міфічна країна, символ гармонії).

У вірші «Превізія» згадуються «скрипка» і «чарівний бубен», що є знаковими музичними інструментами. Скрипка традиційно асоціюється з чуттєвістю, пристрасною, тонкою меланхолією, тоді як бубен додає ритмічного, майже шаманського елементу. Разом вони створюють відчуття імпровізаційного музичного дійства, де герої вірша ніби стають учасниками ритуального танцю. Вирази «самосійні у нас психоделіки / і саморобні наші нірвани» [6] відсилають нас до музичних традицій психоделічного року середини 1960-х років і гурту Nirvana, який теж опрацьовував теми свободи, внутрішнього хаосу й самовираження.

У вірші «Dervish song» згадуються тамтами та бубни — це ударні інструменти, що традиційно використовуються у шаманських і ритуальних практиках. Так поет вказує на первісну, майже містичну природу любові, яка в тексті набуває форми трансу. Фінал вірша повертає нас до ідеї, що любов – це не просто емоція, а ритм, музика, первісний біт.

Таким чином, можемо стверджувати, що поезія Юрія Іздрика має виразний музичний вимір, який проявляється на кількох рівнях: 1) ритмічному, 2) образному, 3) стилістичному та 4) концептуальному. В його віршах музика не просто згадується як тема, а є фундаментальним елементом поетичного мовлення. Багато текстів Іздрика побудовані за принципом пісенної форми: вони містять рефрени, ритмоутворюючі паузи, що створює ефект музичної композиції. Іздрик активно вводить у свої тексти музичну термінологію:

«драм-машина», «репчик», «плейбек», «форте», а також згадки про інструменти («бубен», «скрипка», «тамтами»). Юрій Іздрик використовує елементи сучасної і традиційної музичної культури – від шаманських ритмів до електроніки – і таким чином розширює межі української поезії, роблячи її максимально аудіальною, експресивною та живою.

Література

1. Іздрик Ю. Dervishsong. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14919>

2. Іздрик Ю. Марець. Початок. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=26679>
3. Іздрик Ю. Ніч така місячна. URL: <https://onlyart.org.ua/yurij-izdryk-nich-taka-misyachna/>
4. Іздрик Ю. Превізія URL: <https://virshi.com.ua/yurij-izdryk-previziya/>
5. Пащенко Є. Культурна спадщина України. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 320 с.
6. Радущий С. Творчість Юрія Іздрика в контексті Станіславського феномену. URL: <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg%3A2330/datastream/PDF/view>

Костюк Наталія

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Каранда М. В.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА РЕЦЕПЦІЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» В РЕПЕРТУАРІ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК ІМЕНІ О. ДОВЖЕНКА

Дослідженість теми. Культурологічний аналіз театральних постановок, зокрема театру ляльок, дозволяє простежити, як через сценічне мистецтво транслюються ключові світоглядні концепти, серед яких «дитинство» займає особливе місце. Дитинство у театрі, особливо театрі ляльок, постає не лише як біологічний період життя людини, а як метафора чистоти, безпосередності та становлення особистості.

Культурологиня Олена Колесник наголошує на тому, що виконавські види мистецтва дають великий простір для різноманітних інтерпретаторських тлумачень. У такому випадку театр ляльок не лише передає традиційні казкові сюжети, а й осмислює соціокультурні уявлення про дитинство, його межі та значення [2, 117].

Французький театрознавець Патріс Паві у «Словнику театру» стверджує, що повторення вистави ніколи не є точною копією, адже кожен показ є новою версією, що формується завдяки реакції глядача. У цьому сенсі театр ляльок, як живе мистецтво для дітей, особливо залежний від сприйняття аудиторії, оскільки дитина активно взаємодіє з виставою на емоційному рівні [4, 312].

Сконцентруємося на аналізі функціонування концепту «дитинство» у прем'єрній виставі 2024 року «Пессі та Ілюзія». Заслужений артист України Віталій Гольцов, режисуючи постановку «Пессі та Ілюзія», пропонує осмислення дитинства як стартового етапу пізнання світу, себе та власних почуттів. Вистава є адаптацією однойменної казки фінського письменника Юріо Кокко, який у своїх творах часто досліджує теми самотності, пошуку дружби та взаєморозуміння.

Основні аспекти втілення концепту «дитинство» у цій виставі:

1. *Дитинство як межа між реальністю та фантазією.* Головні героїні вистави, Пессі та Ілюзія, символізують два шляхи дитячого світосприйняття: раціональне та фантазійне. Пессі, яка змушена жити у реальному світі, прагне зрозуміти логіку подій, тоді як Ілюзія є втіленням мрійливості та магічного мислення. Це дозволяє дослідити, як дитина балансує між об'єктивним сприйняттям і уявним простором.

2. *Осмислення дружби та самотності у контексті дитинства.* Через стосунки між Пессі та Ілюзією розкривається важливий аспект дитинства – переживання самотності та прагнення бути почутим. Театральна форма дозволяє передати цей емоційний досвід через гру світла, музики та лялькової пластики, щоб прожити цінність дружби.

3. *Акторська техніка як засіб емоційного відображення дитинства.* Лялькарі, які зіграли головні ролі, вміло передали легкість, повітряність у рухах та піднесеність, наївність у характері Ілюзії; приземленість, простоту в образі Пессі. Це створює контраст між світом дорослої логіки та дитячої уяви, наголошуючи на важливості фантазії у житті дитини.

4. *Дитинство як процес самопізнання*. Вистава піднімає питання пошуку власної ідентичності, що є ключовим для дитячого віку. Песі та Ілюзія змінюються протягом вистави, навчаючись приймати себе та розуміти інших. Це перегукується із відомими психологічними дослідженнями, зокрема в працях Лева Виготського «Психологія мистецтва» (1925) та Карла Юнга «Людина і її символи» (1964), які вказують на важливість гри та театральної дії для формування дитячої особистості [1].

5. *Музичний супровід як елемент «театральної магії»*. Окрему роль у виставі відіграє музика, яка підкреслює емоційну насиченість сцен. Композиторці Світлані Безпалій вдалось створити музичні теми, які відповідають драматичному конфлікту і режисерському задуму.

Вистава «Песі та Ілюзія» у Чернігівському театрі ляльок імені О. Довженка є художньою інтерпретацією концепту «дитинство», яка розрахована як на дорослого, так і юного глядача. Вона показує дитинство як час пошуку, гри, самопізнання та дружби. Завдяки театральним засобам глядачеві демонструється не лише зовнішній, а й внутрішній світ дитини, її страхи, надії та уявлення про життя. Театр ляльок, через свою символічну природу, дозволяє передати цю складну філософську тему мовою, доступною як дітям, так і дорослим, спонукаючи до роздумів про те, що означає бути дитиною – і чи справді ми перестаємо нею бути у дорослому віці.

Література

1. Брюховецька Л. Специфіка поетичного бачення в мистецтві кіно. *Наукові записки НаУКМА*. 1999. Т. 9 : Спеціальний випуск : у 2 ч. Ч. 1. С. 198–202.
2. Колесник О. Вступ до культурологічної інтерпретології. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. 268 с.
3. Паві П. Словник театру. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 640 с.
4. Офіційний сайт Чернігівського театру ляльок ім. О. Довженка. URL: <http://www.teatr-kukol.org.ua> (дата звернення 10.02.2025)

Ладаіаі М. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Каранда М. В.

ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІКИ В СЦЕНОГРАФІЧНІЙ КУЛЬТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ТЕАТРУ EX LIBRIS, М. ЧЕРНІГІВ)

Сценографія — це мистецтво театрального оформлення, яке полягає у створенні візуального образу спектаклю через формування художнього хронотопу та особливих умов дії вистави. Вона охоплює розробку декорацій, костюмів, освітлення та інших візуальних елементів, що взаємодіють для підсилення емоційного та змістового впливу вистави. Важливість сценографії досліджували численні науковці та практики, такі як О. Ковальчук [1], Р. Никоненко [2], О. Попова [3] та К. Юдова-Романова [4].

Розглядаючи вистави театру EX LIBRIS за п'єсами Марини Каранди, можна побачити, як окремі деталі оформлення сценічного простору глибоко символізують основні ідеї, тематику та сприяють формуванню емоційного інтелекту.

У виставі «Маузер та Маки» одним із центральних сценографічних елементів є карусель-іграшка, яка перегукується із шестигранною ширмою та однойменною картиною О. Мурашка. Цей наскрізний мотив символізує циклічність життя та постійні трансформації, що відбуваються в процесі вистави. Карусель, що обертається, наголошує на ідеї безперервного руху та змін, а ширма, яка теж обертається подібно до великої каруселі, створює ефект постійного перетворення просторового середовища, розділяючи та одночасно з'єднуючи різні пластичні та емоційні виміри вистави. Картина Мурашка, як джерельний для інших елемент, підсилює загальний образ. Три рівні дії таким чином

візуалізовано одним концептом «каруселі»: доля людства, історія української нації і трагічний життєвий шлях її виразника – генія-художника.

Ще одним важливим компонентом сценографії є використання витинанок для зображення зими. Вони не лише передають холод і суворість зимового періоду, але й несуть символічне навантаження: зима виступає як час очищення, спокою та підготовки до нового циклу життя.

У сюрреалістичній біографічній казці «Блакитно-бузковий будинок», присвяченій Аспазії і Райнісу, провідним діячам культури Латвії, можна виділити такі важливі елементи сценографії: паркан з бузками на передньому плані, задня фонові завіса з чотирма колористичними плямами та подвійним арлекіном, сім біло-блакитно-бузкових стільців.

Паркан з бузками символізує межу між реальністю та фантазією, внутрішнім і зовнішнім світами персонажів. Бузок, традиційно асоційований з весною та відродженням, підкреслює теми оновлення та надії, водночас натякаючи на минулі спогади та ностальгію. Розташування паркану на передньому плані акцентує увагу глядача на цій межі, запрошуючи його зануритися у глибини сюрреалістичного простору вистави.

Перевернуте розташування одного з арлекінів на «заднику» символізує порушення звичного порядку, викликає відчуття дисонансу, підкреслюючи сюрреалістичний характер вистави. Таке розташування вказує на дві протилежні або взаємодоповнюючі сили, такі як свідоме та підсвідоме, реальність та фантазія.

Кольорова гама стільців підкреслює загальну атмосферу вистави, поєднуючи чистоту (білий), спокій (блакитний) та духовність або меланхолію (бузковий). Число сім, часто асоційоване з містикою та завершеністю, може натякати на повноту історії або завершення певного життєвого циклу.

У виставі «За дюйм до щастя» дія починає розгортатися у ляльковому театрі, що у сценографії символізує ширма з класичними масками комедії та трагедії. Проте, коли дія переходить у живу реальність, ширма трансформується у хащі, відбувається метаморфоза від впорядкованого театрального світу до дикої природи. Пластикові латаття, що атрибутує місцевість, наголошує на штучності та поверховості соціального середовища, де жаби стають головними персонажами-антагоністами. Жаби в цьому контексті символізують іронічний переверт цінностей: вони захоплюють владу і керують часом і простором, замість класичних героїв Андерсена.

Таким чином, проведений первинний аналіз символіки в сценографічній культурі демонструє, що сценографія виступає потужним інструментом, який не лише створює візуальність, а й формує багатшаровий полісемантичний простір, сприяючи глибшому розумінню і переосмисленню сучасних культурних процесів, які відзеркалюються в театрі.

Література

1. Ковальчук О. В. Сценографічна практика у просторі ХХ століття: київські реалії. Київ : Видавництво «Фенікс», 2019. 272 с.
2. Никоненко Р. М. Вплив розвитку сценографії на художньо-образне трактування в пластичній режисурі. Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр. 2022. Вип. 42. С. 127–132.
3. Попова О. В. Дизайн сценічного простору в сучасному українському театрі. Кваліф. наук. праця на правах рукопису. Дис. ... доктора філософії за спец. 022 «Дизайн» (02 Культура і мистецтво). Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2023.
4. Юдова-Романова К. Проблеми історико-мистецтвознавчих досліджень просторових і технологічних засобів творення сценічної образності. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. *Мистецтвознавство*. 2019. Вип. 32. С. 108–115.

Бабінець А. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

ФІЛОСОФСЬКИЙ СЕНС ПРИНЦИПУ «ІКІГАЙ» В ЯПОНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Ікігай – це японський концепт, що означає «сенси життя» або «призначення». Він складається з двох частин: «ікі» (життя) і «гай» (цінність).

Ікігай допомагає знаходити гармонію між чотирма аспектами: що ви любите, у чому ви компетентні, що потрібно світу та за що вам платять. Ця філософія сприяє щастю та довголіттю, оскільки стимулює позитивне мислення і активний спосіб життя. Японці вважають, що маленькі радощі повсякденності також важливі для досягнення ікігаї.

Незважаючи на існуючі сталі трактування цього принципу, його глибинна філософська сутність і досі повністю не розкрита. Слід зауважити, що в Японії і досі це поняття постає в центрі наукових досліджень. Так відомі ґрунтовні праці Мієко Камії [3].

Основні різновиди ікігаї в японській культурі можна класифікувати за кількома аспектами:

1. Професійний ікігаї: пов'язаний із роботою, яка приносить задоволення та відповідає особистим здібностям, наприклад вчителі, митці, художники, медичні працівники.
2. Особистісний ікігаї: включає хобі та особисті інтереси, які приносять у повсякденному житті, такі як кулінарія, мистецтво або спорт.
3. Соціальний ікігаї: стосується взаємодії з іншими людьми та внеску у спільноту, що може включати волонтерство або участь у групах за інтересами.

Відомо, що Японія економічно розвинута країна. Виникає питання: чи посприяла цьому філософія «Ікігаї»? Нас зацікавило, як саме принцип ікігаї вплинув на економіку Японії. Вважається, що філософське підґрунтя ікігай безпосередньо посприяло підвищенню продуктивності та загального добробуту населення і було підставою для виявлення креативності, що мало суттєвий вплив на «економічне диво» Японії.

Концепція ікігай сприяє щастю, що у свою чергу веде, до зменшення стресу та покращення здоров'я працівників. Це позитивно позначається на економічній активності, оскільки щасливі працівники більш вмотивовані і продуктивні. Слід зазначити, що це певною мірою суголосне із сутнісним трактуванням «сродної праці» українським філософом Григорієм Сковородою.

Дослідження показують, що японці які слідуєть принципам ікігай, живуть довше та активніше, що також впливає на економічний розвиток країни.

Серед японських компаній, які успішно використовували концепцію ікігай, можемо згадати наступні:

– Toyota: Впроваджує принцип ікігай через постійне вдосконалення (кайдзен) у виробництві, що підвищує продуктивність і задоволення працівників.

– SukiyabashiJiro: Відомий ресторан суші, де шеф-кухар Дзіро Оно реалізує своє ікігай через майстерність приготування їжі, що робить його закладом світового рівня.

– Unicharm: Компанія, що спеціалізується на товарах особистої гігієни, використовує ікігай для створення продукції, яка відповідає потребам суспільства та покращує якість життя.

Ці компанії демонструють, як ікігай може бути інтегровано в бізнес-моделі для досягнення успіху та задоволення працівників.

Отже, концепція ікігай, що виникла в японській культурі, має глибокий філософський сенс, пов'язаний із пошуком призначення та щастя в житті. Вона охоплює різноманітні аспекти, від професійної діяльності до особистих захоплень, і слугує важливим

інструментом для досягнення гармонії між особистими цінностями та потребами суспільства. Ікігай не лише допомагає людям знайти сенс у житті, але й сприяє розвитку суспільства та економіки, роблячи його важливим аспектом сучасної японської культури.

Література

1. Тімаревська А. Ікігай, Кайдзен та інші японські концепції для кращого життя + колекція. URL: <https://blog.depositphotos.com/ua/yaponski-kontseptsii-dlya-krashhogo-zhittya.html> (дата звернення 15.12.2024).
2. Ikigai: як обрати не професію, а життєвий шлях. URL: <https://osvitoria.media/experience/ikigai-yak-obraty-ne-profesiyu-a-zhyttyevy-shlyah/> (дата звернення 16.12.2024).
3. Чуловська О. Ікігай: як знайти своє покликання та бути щасливим на роботі. URL: https://happymonday.ua/ikigaj-yak-znajty-svoje-poklykannya?utm_source=telegram&utm_medium=social&utm_campaign=article (дата звернення 16.12.2024)
4. Капі Міцухаші. Ікігаї – сенс життя по-японськи. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-44128367> (дата звернення 16.12.2024).

Блигадир Б. Б.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ЯК ВОНИ ЗМІНЮЮТЬ НАШЕ РОЗУМІННЯ РЕАЛЬНОСТІ

Філософія соціальних мереж займається дослідженням інтернет платформ та їхнього впливу на сприйняття навколишнього світу, взаємовідносин та ідентичності. Метою нашого дослідження є розкриття впливу соціальних мереж на розуміння «нової реальності» сучасного суспільства. Соціальні мережі руйнують традиційне розуміння реальності, пропонуючи індивідуалізований, скорегований образ світу. Спробуємо знайти відповідь на питання – як саме вони змінюють наше сприйняття реальності?

Перше, на що слід звернути увагу на фактор вибіркості в творенні ідентичності. Соціальні мережі представляють відредагований образ світу. Їхні користувачі подають себе у скорегованому варіанті, обираючи найкращі фотографії, представляючи вигадані чесноти, статуси, стаючи на шлях створення ідеалізованого буття, чи анти ідеалізованого. Це витікає з прагнення справити враження на Інтернет-спільноту і діє на психологічному рівні [1].

Поширюючи інформацію, сприймаючи та обмінюючись контентом, користувач часто оцінює якість свого життя за кількістю лайків, репостів та коментарів, що може створити психологічну залежність від визнання. Порівнюючи себе з іншими користувачами соціальних мереж у людини може виникнути відчуття, що вона програє у «гонці за успіхом». Це впливає на її психоемоційний стан. Філософія уявного успіху починає коригувати ідентичність, що виявляється у присутності декількох ідентичностей в одній особі. На проблемі множинності особистості наголошують сучасні психологи [1]. З'являються ігри з ідентичністю через «віртуальну самопрезентацію». Вибудовуючи більш зручний в емоційному плані віртуальний світ, людина намагається позбутися нереалізованості і реальному світі. На даному етапі дослідження виникає аналогія з психоаналітичною філософією Зігмунда Фрейда та його трактуванням сублимації. Певною мірою ми є свідками нової форми сублимації, через створення нового образу, відповідно і нової реальності.

Наступним фактором у сприйнятті реальності є створення персоналізованого контенту за допомогою алгоритмів. Йдеться про «інформаційну бульбашку», за допомогою якої користувач отримує ту інформацію, що співпадає з її поглядами, думками, вірою. «Інформаційна бульбашка» є зручною, але досить небезпечною, оскільки встановлює рамки доступу інформації. Це в свою чергу може вплинути на критичне мислення людини. «Синтетична реальність» в межах «інформаційної бульбашки» може викривлювати дійсність.

Ще один вагомий момент що до створення нової реальності, пов'язаний з постійним балансуванням людини між двома світами: реальним та віртуальним, відбулося подвоєння світу, що сильно вплинуло на людське спілкування. Людина перемістилася в Інтернет простір, де живе спілкування зникає, зникає і потреба в ньому. З'являється кліпове мислення. Короткі фрази, смайлики, можливість будь-якої миті припинити розмову, можливість пасивного спілкування (стеження за конвентом). Все це спрощує реальність, та знижує мисленнєву та емоційну активність.

Але слід наголосити і на позитивних моментах «нової реальності». Збільшення можливостей знайти однодумців, створення груп за інтересами, руйнація кордонів у спілкуванні, доступ до корисної інформації, нових ідей і можливостей тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо наголосити, що нова реальність породжує нову філософію – філософію соціальних мереж. Дослідження сутності якої може бути науково плідним, оскільки факт появи нової віртуальної реальності змінює її традиційне сприйняття та трактування.

Література

1. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву та негативу. URL: <http://gazeta.dt.ua/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennya-pozitivu-i-negativu.html> (дата звернення 1.02.2025)

2. Хобта А. Філософія призначення в епоху соціальних мереж. *Матеріали конференції студентів і аспірантів «XXIII наукові читання пам'яті Георгія Флоровського»* / за ред. І. В. Голубович, К. В. Райхерт. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. С. 47-50.

Дорош І. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

СУЧАСНІ МІСТИЧНІ ПРАКТИКИ: СПРОБА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Звернення до містичних практик не є випадковим, оскільки вони завжди відігравали значну роль в людській культурі, а останнім часом набули нових форм і нового значення. В містичних практиках виявляється прагнення людства до самопізнання та контакту з трансцендентним, а також духовний пошуку. До них відносять: езотеріку, медитацію, шаманізм, ритуали окультних спільнот тощо. В сучасному світі простежується тенденція до виникнення нових синкретичних практик. Метою нашого дослідження є порівняльний аналіз кількох ключових містичних практик, їх методів, цілей та впливу на свідомість людини.

Основними сучасними містичними практиками є:

Езотерика та ритуальна магія. Вони включають в себе: герметизм, окультизм і сучасне чаклунство. В їхній основі лежить ідея прихованого знання, яке доступне лише обраним. До ключових методів цих практик відносимо: використання магічних символів (руни, таро тощо); ритуальні обряди (спілкування з духами, заклинання).

До східних містичних практик відносимо медитацію і йогу. Медитативні техніки орієнтовані на внутрішню трансформацію людини. Це: дзен-медитація, яка спрямована до усвідомлення моменту «тут і зараз»; кундаліні-йога, як пробудження внутрішньої енергії; чань-буддизм, що виявляється через поєднання фізичних та духовних практик за для просвітлення.

Шаманізм і психологічний містицизм, останнім часом осучаснюються. Використовуються техніки входження в транс. Для розширення свідомості використовуються різні рослини.. Головним є робота з духами та природними силами.

Порівняльний аналіз вищезазначених містичних практик можемо здійснити за наступними критеріями: мета, методи, рівень доступності, ризику.

Порівняння мети може бути представлене наступним чином. Езотерика та магія – тримання прихованого знання, вплив на реальність. Східні медитативні практики – самопізнання, духовне просвітлення. Неошаманізм – контакт з духами, зміна свідомості.

Певною мірою відрізняються і методи. Езотерика та магія – ритуали, заклинання, робота з символами. Східні медитативні практики – медитація, дихальні техніки, асани. Неошаманізм – використання психотропів, ритуальні танці.

За рівнем доступності лише східні медитативні практики мають доступ до широкого загалу. Езотерика і магія вимагає посвяти і навчання. Неошаманізм залежить від культури, крім того передається через вчителів.

Порівняння ризиків доводить існування можливих небезпек, пов'язаних з маніпуляцією людською свідомістю в езотериці та магії і небезпек від вживання психотропних речовин та проведення екстремальних ритуалів в неошаманізмі. Що стосується східних медитативних практик, тут ризики дуженізькі, звичайно за умови правильного підходу.

Останнім часом простежується тенденція до збільшення звернень до містичних практик, причому вони набувають нових ознак. Серед них: глобалізація і синкретизм, доступність і популяризація, технологізація, комерціалізація, зміна ставлення суспільства, раціоналізація та психологічний підхід. Це свідчить про трансформацію містичних практик та їхнє адаптування до сучасного світу, вони стають більш доступними і гнучкими.

Отже, у сучасному світі існує безліч медитативних практик, які відповідають різним потребам особистості – від пошуку прихованих знань, до внутрішньої гармонії, чи естетичного переживання. Але всі вони спрямовані до прагнень вийти за межі буденності, знайти зв'язок із сакральним та змінити своє сприйняття реальності.

Література

1. Еліаде М. Священне і мирське. Київ: Дух і Літера, 2001.
2. Кастанеда К. Вчення Дона Хуана. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2017.
3. Кроулі А. Магія в теорії та на практиці. Київ: Фоліо, 2020.
4. Вільбер К. Спектр свідомості. Львів: Terra Incognita, 2018.
5. Харнер М. Шлях шамана. Київ: Наш Формат, 2021.

Примаченко М. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

ФІЛОСОФІЯ СМУТКУ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Українська культура глибоко пронизана меланхолією. Смуток глибоко вкорінене явище в українській культурі, світогляді та філософії. Це відображається зокрема в історичних піснях та думках. На початку XVII століття український народ продовжував

національно-визвольну боротьбу: відбувалися козацькі походи, селянські повстання, у 1648 році почалася національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького. Саме з періодом козаччини пов'язують виникнення та розвиток таких жанрів української літератури як історичні пісні та думи. В історичних піснях оспівувалися козацькі походи, визначні битви та боротьба за національні права та свободи українського народу. Тексти історичних пісень були пронизані смутком та болем. Історичні пісні та думи є загалом схожі між собою, але мають певні відмінності. Якщо в деяких історичних піснях подекуди можна було простежувати жартівливий характер, то в думках завжди оспівувалися біль та страждання українського народу. Але смуток не дорівнює стражданню, це скоріше переосмислення реальності і, навіть певне джерело сили. Саме таким джерелом сили смуток постає у творчості багатьох українських письменників.

Так філософія смутку пронизує творчість Тараса Григоровича Шевченка. У своїх творах він порушує питання тяжкої долі українського народу. В період заслання Шевченко дуже тужив за Батьківщиною, що безпосередньо вплинуло на його літературну діяльність. Його філософія смутку глибоко індивідуальна та особиста, вона ґрунтується на національній ідеї українського народу, його ментальності. Віра, надія і любов складають основу філософії Т. Шевченка. Саме з любові до України виникає шевченківська філософія пробудження людської гідності, смутку-жалю знівченого життя, сили протесту і бунтарства. Шевченківська творчість пронизана вірою в незнищенність людини, вірою в те, що людина ніколи не змириться з відсутністю прав і несправедливістю. У Т. Шевченка смуток стає пробудженням бунтарства, надією та кроком до оновлення.

Тема смутку в українській літературі простежується не лише у творчості Шевченка. Твори Лесі Українки також пронизує тема смутку та жалю. Перш за все це пов'язано з тим, що в житті самої поетеси були обставини, які приносили їй біль та страждань, але попри це у своїй творчості, у своїх віршах Леся Українка завжди писала про захоплення життям, про те, що вона «буде сміятися крізь сльози». Тобто це відображає саме її внутрішній, душевний стан і те, що хвороба не змусила поетесу впасти у відчай. Смуток для Лесі Українки – джерело натхнення, основа внутрішньої стійкості, вона переосмислює його як силу, а не як слабкість.

Душевною тугою пронизані і українські пісні. Екзистенційна меланхолія багатьох українських пісень тісно пов'язана зі смутком та ностальгією. Чому українці ніби «смакують» смутком? Перш за все, це дає потужне емоційне очищення і силу, навіть, не просто силу, а силу опору і боротьби (пісня «Ой у лузі червона калина»).

Підсумовуючи, можна зазначити, що філософія смутку присутня, як в літературних творах українських письменників різного часу, так і в народній творчості. Впродовж століть на долю українського народу випадало дуже багато випробувань і, на жаль, так є і зараз. Сьогодні склалася дуже непроста ситуація, в якій український народ знову змушений боротися за свою державність, національну ідентичність та свободу. Такий стан речей знову актуалізує тему смутку та депресії.

Література

1. Горбач Н. Специфіка української філософії. Л.: Каменяр, 2006. 215 с.
2. Кейн С. Цінність смутку. Як втрати, любов і туга роблять нас сильнішими / Сьюзен Кейн. Пер. з англ. Анастасія Дудченко. К.: Наш формат, 2023. 256 с.
3. Соловей Е. Українська філософська лірика. К.: Юніверс, 1999. 368 с.

Стрілюк Є. Д.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

«ЧУЖИЙ СЕРЕД СВОЇХ» І «СВОЙ СЕРЕД ЧУЖИХ»: СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ МІГРАНТІВ

Міграція – поширене явище, яке має економічні, соціокультурні та політичні причини. Люди залишають країни через війни, бідність, екологічні катастрофи або в пошуках кращих можливостей для життя. Однак процес адаптації до нового суспільства не завжди є легким. Багато мігрантів стикаються з викликом власної ідентичності, відчуваючи себе «чужими серед своїх» після повернення додому або «своїми серед чужих», якщо інтегруються у нове середовище, але не можуть до кінця знайти себе. Філософія довгий час розглядала поняття «свого» і «чужого» крізь призму відчуження, екзистенційного пошуку та соціальної інтеграції.

Феномен «чужого» у філософії має глибоке концептуальне підґрунтя. Е. Гусерль у своїй феноменології відзначав, що «чужий» формується у свідомості через відмінність досвіду та культурного бекграунду [2]. Ж.-П. Сартр наголошував, що відчуження – це фундаментальний стан буття, оскільки людина постійно конструює власну ідентичність через протиставлення себе іншому. У суспільстві, яке відмовляється приймати «чужого», це відчуження посилюється [4]. Е. Левінас розглядав «чужого» як іншого, спілкування з яким визначає людську етику: прийняття чи відторгнення іншого є ключем до соціального співіснування [3]. Відповідно, проблема соціальної адаптації мігрантів – не просто питання інтеграції, а й виклик для приймаючої культури.

Міграція передбачає не лише фізичний, а й психологічний перехід до нової реальності. Можна виділити кілька моделей адаптації: асиміляція – повне прийняття норм нового суспільства, втрата культурної ідентичності; інтеграція – баланс між прийняттям культури нової країни та збереженням власних традицій; маргіналізація – відсутність зв'язку як із новою, так і з рідною культурою, що може призвести до соціальної ізоляції; сегрегація – мігранти створюють власні закриті спільноти, що мінімізує їхню взаємодію з основним суспільством. Основними труднощами адаптації є культурний шок, мовний бар'єр, стереотипи та дискримінація, а також ностальгія за батьківщиною. Розвиток адаптаційних механізмів значною мірою залежить від рівня прийняття мігрантів у суспільстві: відкритість, підтримка держави, наявність соціальних програм є визначальними чинниками успішної інтеграції.

Водночас нерідко після тривалого життя за кордоном мігранти повертаються на батьківщину, але відчувають себе чужими. Причинами цього явища можуть бути зміна цінностей, економічні відмінності, соціальний розрив. Ж. Бодрійяр описував це явище як «ефект симулякра»: повернення не є поверненням у ту саму реальність, яку людина залишила, адже вона вже є іншою [1]. Чи може мігрант стати «своїм» у чужій країні? Це залежить від кількох факторів: інституційної підтримки (закони про громадянство, доступ до освіти та ринку праці), особистісної гнучкості (готовності приймати нові традиції та норми), а також рівня толерантності суспільства. Є країни, які сприяють адаптації мігрантів, створюючи мультикультурні політики, проте в деяких країнах мігранти залишаються ізольованими.

Феномен «чужого серед своїх» і «свого серед чужих» є складною соціальною та філософською проблемою, яка відображає конфлікт між індивідуальною ідентичністю та колективним прийняттям. Міграція – це не лише зміна місця проживання, а й випробування на стійкість особистості. Адаптація потребує взаємних зусиль як з боку мігрантів, так і з боку приймаючого суспільства. Відчуження може бути як внутрішнім, так і зовнішнім – повернення додому не завжди означає повернення до «своїх». Чи можливо знайти баланс? Це питання залишається відкритим, але ключовим фактором є емпатія, розуміння та взаємоповага між культурами, які формують нову реальність у глобалізованому світі.

Література

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
2. Гусерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії. К.: Фоліо, 2020. 348 с.
- Левінас Е. Між нами: Дослідження. Думки-про-іншого. Київ: Дух і Літера; Задруга 1999. 291 с.
3. Сартр Жан-Поль. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології / Пер. В. Лях, П. Тарашук. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 855 с.

Примаченко В. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

МІФ І ЛОГОС: ВІД МІФОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ДО ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ

Міф і логос є ключовими поняттями, що відображають еволюцію людського мислення, яка проходить шлях від архаїчних форм світосприйняття до раціонального осмислення дійсності. У давніх суспільствах міфологія пояснювала світ за допомогою символів, ритуалів та оповідей про богів та героїв. Філософія ж, що зародилася в Давній Греції, будує знання на принципах логіки, аналізу та аргументації.

Метою нашого дослідження є аналіз взаємозв'язку між міфологічним і філософським світоглядом і окреслення основних етапів переходу від міфу до логосу.

Спершу розглянемо міфологічний світогляд. Як відомо, міфологія була першою формою осмислення світу. Вона виконувала функції пояснення та регулювання. Крім того, наголосимо і на світоглядній функції, тобто міфологія формувала єдиний образ світу, в якому і природне і надприродне пов'язані між собою.

Міфологічне мислення мало ряд особливостей, серед яких: приписування природним явищам людських якостей (антропоморфізм), віра в вічне повторення подій (циклічність часу) і сакральність слова.

Але з часом поступово відбувається перехід від міфу до логосу. У VI-V ст. до н.е. у Стародавній Греції з'являється логос – новий спосіб пояснення світу (логос в перекладі з грецької означає слово, сенс). Це означало поворот до раціонального пізнання. Вважається, що причинами переходу від міфу до логосу були: контакти з іншими культурами, що розширило уявлення про світ; поява писемності, що надало можливості більш системного аналізу реальності. Ще однією причиною появи логосу можна вважати розвиток полісної демократії, оскільки зростає значення дискусій і аргументації.

Ідеї перших натурфілософів Фалеса, Геракліта, Анаксимена, Анаксимандра про першооснову світу свідчать про перехід до логосу. Більш явним стає відхід від божественного пояснення світу. Тепер існує уявлення, що світ не керується волею богів, а підкоряється законам. Цей новий підхід до пояснення світу заснований на логічних запитаннях, а не міфологічних сюжетах. Отже логос поступово витісняє міф.

Проте навіть в сучасному світі міфи продовжують існувати. Вони існують в політиці, релігії, колективному несвідомому. Це свідчить, що логос не знищив міф, а змінив його форму та функції, тобто він трансформувався. Отже, перехід від міфу до логосу був одним із ключових етапів розвитку людського мислення, що призвело до появи філософії та науки.

Література

1. Кассілер Е. Філософія символічних форм. Київ: Дух і Літера, 2002.
2. Лосєв О. Діалектика міфу. Харків: Фоліо, 2005.
3. Ясперс К. Витоки історії та її мета. Львів: Вид-во УКУ, 2011.

Саматова Ю.В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Сучасні події в Україні актуалізують прагнення до розуміння сутності націоналізму взагалі і українського націоналізму зокрема. Філософія українського націоналізму є складним і багатовимірним явищем, яке формувалось впродовж століть як відповідь на політичні, соціальні і культурні виклики. Сутнісною основою філософії українського націоналізму постає ідея національного самоусвідомлення, а також боротьба за незалежність та збереження ідентичності українського народу.

Згадаємо на яких принципах базується філософія українського націоналізму. Перш за все це пріоритет нації над іншими формами соціальної організації. Нація розглядається як найвища форма спільноти, що має право на самостійне визначення власної долі. Один із відомих діячів української культури межі ХІХ-ХХ століть Микола Міхновський зафіксував ідею повної незалежності України від Росії та інших імперій в своїй праці «Самостійна Україна» (1900) [1]. Він не просто її зафіксував, а дуже добре обґрунтував, чому так повинно бути.

Наступним важливим принципом є духовна та культурна самобутність. Тут дуже важливим є збереження мови, традицій, історії та культури. З цього приводу згадаємо концепцію інтегрального націоналізму Дмитра Донцова, який підкреслював роль сильної національної еліти [2]. У своїх дослідженнях Дмитро Донцов дійшов висновку, що українська національна свідомість була глибоко травмована постійними поневоленнями та утисками «свого старшого брата». У зв'язку з цим, єдиним способом до утвердження сильної та самобутньої України він бачив у повній перебудові національного світогляду, прищеплення йому активності, волюнтаризму і відданості державній ідеї. Виховання такого прошарку молодих людей було одним з основних здобутків у діяльності філософа [4].

Ще одним із найважливіших принципів філософії українського націоналізму є активна боротьба за незалежність. Націоналізм вимагає активних дій задля захисту інтересів українського народу. Пробудження свідомості і дія стає метою українського націоналізму.

Можемо говорити про певну еволюцію українського націоналізму і виділити 3 основних етапи:

- зародження національної свідомості (ХІХ століття);
- радикалізація та боротьба за незалежність (ХХ століття);
- переосмислення сутності націоналізму та модернізація (сучасний етап).

Ці етапи свідчать про потенціал філософії українського націоналізму, його динамізм і здатність до осучаснення. Починаючи з Кирило-Мефодіївського товариства (1846-1847 рр.), ідей Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Михайла Драгоманова закладався фундамент українського націоналізму, який пройшов довгий шлях до переходу у площину громадянського суспільства та європейської інтеграції.

Філософія українського націоналізму має певні відмінні ознаки порівняно з європейськими моделями за наступними критеріями: основна ідея, форма вираження та роль релігії. Вона постає не лише як ідеологія, а й форма національного самоусвідомлення, яка пройшла трансформацію від культурного руху до політичної боротьби, залишаючись важливою частиною української ідентичності.

Література

1. Міхновський М. Самостійна Україна. Львів: Видавництво «Час», 1900.
2. Донцов Д. Націоналізм. Львів: Видавництво «Мета», 1926.
3. Ільницький В. Український націоналізм: історія та сучасність. Київ: Наш формат,

Фазан Анастасія

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

АРХЕТИПИ ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРИ

К.Г. Юнг, видатний дослідник колективного несвідомого як психічної спадщини, спільної для усього людства, у 1919 р. запропонував одне з провідних понять своєї теорії – поняття архетипу. Цей термін виражає ідею глибинного образу, мотиву колективного підсвідомого, який є також моделлю поведінки та мислення людей. Архетипи виражають провідну семантику міфів, легенд і казок. При цьому Юнг вважав, що їх кількість може бути дуже великою. Якщо детектив вважати різновидом сучасної казки, де добро перемагає, а зло завжди карається, то доцільно проаналізувати архетипи саме цього жанру.

Центральним архетипом детективу, з нашої точки зору, є людина, яка веде слідство і доводить його до логічного завершення: відкриття прихованого мотиву злочину та злочинця. Ця людина зазвичай володіє гострим розумом і аналітичними здібностями. Проте в культурі ХХ ст., де поряд з раціоналістичним світоглядом існує ірраціоналістичний, *детектив* може мати особливу інтуїцію, релігійний досвід, паранормальні здібності тощо. Досить часто детектив доповнюється у творі образом, який Юнг називає *трікстер*. Це негативний *двійник детектива* – людина, яка здійснює дії детектива, має відповідний соціальний статус, проте завжди заважає справжньому слідчому та й ще наприкінці присвоює собі його заслуги.

Злочинець – це гідний супротивник детектива. Він розумний, хитрий, сильний, прекрасний актор тощо. Зазвичай на нього ніхто не може подумати нічого поганого, бо він має прекрасну/непогану репутацію або навіть алібі, яке наприкінці виявляється хибним. Автор детективу ховає злочинця від читача до самого завершення твору.

Люди, яких підозрюють у злочині. Їх може бути декілька, і тоді сюжет є цікавішим. Проте головний підозрюваний ніколи не є справжнім злочинцем. Це одне з основних правил детективу як жанру. До групи підозрюваних можна віднести і людину, яка може стати жертвою несправедливого суду. Жертва вбивці та жертва непрофесіоналізму поганих поліцейського та судді пов'язані між собою. Наразі жанр детективу виходить на розуміння злочину як такого, що може здійснюватися як окремими людьми, так і державними структурами, які мають захищати людей від злочинів. Для гостроти сюжету невинну людину можуть засудити на смерть. Проте саме тоді, коли здається, що ніщо вже не може його врятувати, детектив, не дивлячись на шалений супротив обставин, в останній момент рятуює невинного.

Відтак, архетипи в детективному жанрі літератури виконують ключову роль, адже вони допомагають автору формувати сюжет, створювати хибні напрямки слідства та виводити розслідування з цих тупиків. Використання таких архетипів, як загадковий мотив вбивства, детектив, злочинець, жертва, головний підозрюваний, тощо створює багатопланову структуру сюжету, в якій кожен персонаж або елемент виступає своєрідним кодом, що інтерпретується читачем в його спробах розгадати загадку твору.

Киричанська А.С.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Пуліна В. І.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ КРАСИ

В наші дні соціальні медіа стали невід'ємною частиною життя людини. Вони формують наш естетичний світ, уявлення про стиль та ідеал краси. Різні Інтернет платформи активно впливають на сприйняття власного тіла, диктують модні тенденції та стандарти зовнішності. Однак, крім позитивних моментів, як, наприклад, можливість самовираження, розширення естетичних норм, соціальні мережі можуть нести певну загрозу психологічному стану людини, через сприяння поширенню нереалістичних стандартів краси.

Яким чином відбувається формування ідеалу краси через соціальні мережі? Алгоритми соціальних платформ просувають вигідний їм контент, те що відповідає трендам, певні ідеалізовані образи, відео зі сповненими чудес перетвореннями, представляючи їх як реально можливі. Використання фільтрів, масок змінюють уявлення про природну зовнішність. Це створює спотворене бачення краси, яке для більшості людей є недосяжним.

Говорячи про культуру краси, слід зазначити, що є як негативні, так і позитивні наслідки існування соціальних медіа. Серед негативних слід згадати про ризики пов'язані з відретушованими образами блогерів, які стають об'єктами для наслідування підлітків та молоді. Це може привести до постійного незадоволення своєю зовнішністю, психологічного стресу, розладів харчової поведінки, низької самооцінки. Але водночас соціальні мережі сприяють демократизації краси. Руйнуються стереотипи, будь яка зовнішність може знайти свою аудиторію шанувальників. Люди з нестандартною зовнішністю перестають відчувати себе вигнанцями, стверджуються в своїй особистісній привабливості, стають більш самовпевненими, що сприяє успішній самореалізації. Наприклад рух body positivity допомагає прийняти власне тіло, незважаючи на існуючі стандарти.

Велику роль у формуванні культури краси відіграють інфюенсери. Вони створюють тренди, рекламують косметику, різні б'юті процедури і навіть, пластичну хірургію, таким чином напругу впливаючи на своїх підписників. Але зазначимо, що вплив може бути і позитивним. Наприклад, пропаганда здорового способу життя, правильного харчування, позитивного ставлення до життя. Все це сприяє ототожненню краси із здоров'ям і духовним розвитком. Повертається грецьке поняття калокагатії, що означає «добро-краса». Природність, прийняття себе таким яким ти є, сприяє здоровому розвитку суспільства.

Слід наголосити, що існують засоби зменшення негативного впливу соцмереж на культуру краси – це медіа грамотність, відмова від фільтрів і підтримка контенту про цінність природної краси.

Отже, соціальні медіа мають значний вплив на культуру краси, формуючи як позитивні, так і негативні тенденції. Головним завданням користувачів стає формування вміння розрізняти реальність та цифрові ілюзії та сприяння здоровому глузду. Іншими словами, зробити споживання контенту усвідомленим.

Література

1. Орлова Н. Соціальні мережі як фактор трансформації сучасних еталонів краси.

Український соціум. 2021. № 2. С. 89-92.

Іванов О.П.

Національний університет
"Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка
ННІ історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М.Лазаревського
Науковий керівник:
Царенок А. В.
Доцент кафедри філософії та культурології,
доктор філософських наук

Естетичний вимір "Листів з хутора" Пантелеймона Куліша

Постановка проблеми: На час написання Український народ що традиційно існував переважно в селах і хуторах починає зазнавати культурної експансії русифікованих міст. Пантелеймон Куліш стає на захист традиційної культури і способу життя українців. Як представник кордоцентризму він намагається звернути увагу на справжні цінності свого народу.

Мета: Дослідити естетичні аспекти "Листів з Хутора" Пантелеймона Куліша.

Куліш вбачає естетику, певний природний лад українського народу саме у хуторянстві, певного способу життя що був характерним для українців. Він ставить під сумнів заклики "письменних людей", які отримали освіту у містах, що українцям варто кидати хуторянський життєвий устрій і змінювати його на

наступаючу міщанську культуру. Справжня краса вбачається ним в існуванні у гармонії із природою.

В хutorянстві Куліш намагається знайти опозицію поступу цивілізації.

“Коли бь мали волю сі добродіі, то вже бь давно наши хutorі посписували, росцінили всякий ступінь землі, позаводили бь на всякий хutorі по трахтирю зь катеринкою” [1, с. 39].

Він бачить у хutorянині вільну, праведну людину яка має просторі володіння, а кам'яні стіни домів і палат для нього тісні. І хоч містяни і “люд одягний і ласий”, споглядає його хutorянин із жалем [1, с. 39].

Куліш дорікає городянам що вони женуться за “модами”, ласощами і навісною дорожечкою, втрачаючи при цьому свою батьківщину.

Куліш вбачає ключ справжнього мистецтва в достовірності зображуваного. Його цікавить проста, побутова мова так і реалістичність зображуваного цією мовою.

Рідне слово треба шанувати бо воно “одь самого Бога намь надане, и, не для того надане, щобь ми дар Божий зневажили й забули.” [1 с.38].

Куліш підкреслює важливість народної мови для українців: “Не горілка, не запіканка, не варенуха була туть найголовніша річь, а гарне слово за чаркою. Словомь упивались наші діди й батьки, а не трунками.” І з досадою каже про свій час що люди “німують, і серцем і словом” [1 с. 58].

Про Григорія Квітку - Основ'яненка він казав що той “первий довівь Українцівь до слізь мовою українською”, що є українцям що розповісти “есть надь чимь заплакати.” [1, с. 54]

Так він казав про Шевченка який “явивь високий історичний спосібь словесної живописі”. Напроти, як приклад відірваного від коренів народних мистецтва він ставить “Енеїду” Котляревського. Справжня поезія для нього - в образі народу. [1, с.52]

Від іноземних культур, вважав він, відвертатись не потрібно. Навпаки треба але лише після того як пізнав свою.

Піддає він сумніву уявлення про те що “цивілізація веде чоловіка до всякого щастя” і протиставляє місту філософію хutorянства [1 с. 44].

Хutor, він вважає, є осередком національних традицій, простих звичаїв, живої народної мови, і виступає альтернативою русифікованим містам. Він ставив українського хutorянина з із простим, незатуманеним розумом над містянином. Містянин прагне прогресу за будь яку ціну, а хutorянин ставить до нього із підозрою [1 с. 47].

Письменник проти прогресу, бо переконаний що “коли треба на щось, щоб одні люде, як-то ангеляне, попереду всіх йшли, то, мабуть і то треба, і щоб інші як от ми - українські хutorяни позаду оставалися.” [1 с. 44]

Городяни “видумали премудрость іще мудрішу одь Христової.”, і якщо така вже доля хutorян то “щобь намь до-віку не було просвітку” чим відвернутися від християнської віри. [1 с. 40]

З сумнівом ставиться Куліш і до міських законів. У притчі «Про злодія у селі Гаківниці» він підіймає проблему покарання. Спійманого на кражі чоловіка засуджують не до побиття а до паламарювання в церкві і піклування про гостей.

Письменник вбачає перевиховання пріорітетнішим для суспільства ніж покарання. Завершує притчу Куліш питанням: “Щоб до такого чоловіка зробили в городах?” [2 с. 32]

В “Листах” Пантелеймон Куліш звертається із закликом зберегти традиції, пам'ять хutorян-українців. Він бачив прекрасне у повсякденному житті народу, і із недовірою ставився до наступаючого прогресу.

Література

1. Куліш П. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА (Вибрані твори). Основа – 1861. – № 11–12. – С. 122–128.
2. Куліш П. Лист VI Про Злодія у Селі Гаківниці. –1861. – С. 32

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Волк Т. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Тютюнник О. М.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ВЕРБАЛЬНОМУ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність теми. Дослідження вивчення явища цькування розпочалося приблизно на початку 70-х років XX століття. Цю проблематику досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: Аптікієва Л., Коваль Г., Ольвеус Д., Пикас А., Хайнеманн П.-П. тощо. Праці цих учених дали поштовх для подальших опрацювань зазначеної теми [2]. Явище булінгу є досить поширеним у наш час. Наявність великої кількості наукових праць із цієї теми, на жаль, не зменшує випадки цькувань, тому подана проблема залишається актуальною і потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження – схарактеризувати психолого-педагогічні особливості та засоби протидії вербальному булінгу в освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Згідно з результатами опитування, яке провів Інтернет-сайт «KidsPoll» (1200 дітей), жертвами цькувань були 48% респондентів, 42% відзначили, що самі вчиняли насилля над іншими [1]. Вербальний булінг – це словесні образи, погрози, залякування, глузування тощо [2, с. 20]. Тобто він є психологічним насиллям над особою. Булінг зазвичай має колективний характер, виокремлюють «кривдника», жертву й спостерігачів. Про факт цькувань має бути проінформований класний керівник, якому слід поговорити з кожною особою, яка причетна до ситуації. Під час розмови з булером варто пам'ятати про те, що якщо людина вдається до принижень інших, то на це є причини. Також доцільно запитати, які в нього стосунки з учнем, котрого він ображає. Можна спитати, чому він це робить і проінформувати про те, що такі дії караються законом, якщо жертва заявить до поліції. Треба пояснити «кривднику», що його вчинки завдають шкоди іншій людині. Варто сказати, що будь-яку ситуацію можна вирішити мирним шляхом. Розмовляючи з жертвою, слід запитати, яка атмосфера панує в колективі, про її стосунки з однокласниками та конкретно з тим учнем групою учнів, які вдаються до цькувань. Визначити, що, на його думку, спричиняє булінг. Спитати, як він реагує на цькування в його бік, чи відповідає на них. Класний керівник має коректно пояснити, що він ні в чому не звинувачує учня, котрий став жертвою, сказати, що ці дії караються законом, і він з батьками має право звернутися до поліції. Також варто провести розмову зі спостерігачами цькувань. Після можна ініціювати розмову втрьох («кривдник», жертва, класний керівник). До бесіди також, за бажанням, слід залучати батьків учнів. Якщо вирішити проблему на рівні класу не вийшло, то варто звернутися до адміністрації школи, шкільного психолога або правоохоронних органів.

Висновок. Отже, питання булінгу в освітньому середовищі лишається одним з важливих у наш час, тому проблеми, які пов'язані з цим явищем, вимагають подальшого дослідження. Неповністю вирішеними є аспекти, котрі пов'язані з тим, як попередити появу

цькувань у колективі. Тому питання булінгу є актуальним у теперішній час і потребує подальшого вивчення.

Література

1. Сидорук І. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 169-173.

2. Про булінг (цькування) та як його подолати. Дітям, молоді та дорослим про важливе. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. 40 с.

Пиріг Д. Ю.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШИМИ ПІДЛІТКАМИ

Формування соціальної толерантності в процесі позакласної роботи зі старшими підлітками – одне з ключових завдань сучасної освіти, оскільки саме цей процес сприяє зміцненню соціальної стабільності, порозуміння та гармонійного співіснування в суспільстві. В старшому підлітковому віці активно відбувається становлення ціннісних орієнтирів, що визначають ставлення до інших людей, соціальних груп і культур, тому виховання толерантності в цей період набуває особливого значення.

Позакласна діяльність, завдяки своїй гнучкості й неформальному характеру, створює сприятливі умови для розвитку важливих соціальних компетентностей, таких як емпатія, здатність до діалогу, взаєморозуміння та співпраця, що дозволяє підліткам як отримати практичний досвід конструктивної взаємодії, так і сформувати позитивне ставлення до розмаїття думок, культур і світоглядів, що є основою толерантного суспільства [5].

Толерантність визначається як прийняття різноманітності, повага до інших думок і культурних особливостей [2, 38; 3]. Наукові дослідження підтверджують її значущість для виховання та соціалізації молоді. Для її формування необхідно розвивати емоційний інтелект, критичне мислення та комунікативні здібності.

Позакласна діяльність допомагає створювати ситуації, у яких підлітки вчаться співпрацювати, розв'язувати конфлікти та розвивати емпатію. До найефективніших методів можна віднести тренінги, дискусії, соціальні проекти, рольові ігри та волонтерську діяльність. Окрім того, важливим аспектом є міжкультурний діалог, який сприяє формуванню відкритості та поваги до інших [1].

Варто зауважити, що діти старшого підліткового віку прагнуть до самостійності та соціального визнання, що робить їх чутливими до питань справедливості та рівності. Інтерактивні методи сприяють розвитку критичного мислення та відповідальності за власні вчинки. Важливо створювати атмосферу взаємної поваги та довіри між учнями та педагогами, що підсилює ефективність виховного процесу.

Практичні аспекти виховання толерантності включають роль педагога як фасилітатора процесу навчання, використання ігрових методів, групових завдань і моделювання ситуацій. Підлітки засвоюють принципи конструктивного діалогу та взаємодії, що слугує основою для їхнього подальшого соціального розвитку [4, 6].

Окрім того, ефективним інструментом є позакласні заходи, такі як інтерактивні ігри, творчі завдання та дискусії. Наприклад, захід «Толерантність у сучасному світі» допомагає учням практично закріпити знання та навички через інтерактивні формати, такі як створення «Плакату толерантності», що сприяє розвитку креативності та командної взаємодії.

Формування соціальної толерантності у старших підлітків – це важливий елемент гармонійного розвитку суспільства. Позакласна діяльність сприяє соціалізації та підготовці молоді до взаємодії в різноманітному середовищі. Врахування вікових особливостей та застосування інтерактивних методик сприяють ефективному вихованню толерантності та формуванню відповідального громадянського суспільства.

Література

1. Волошина О. В. Педагогічні умови виховання толерантності у підлітків старшого віку в позакласній роботі: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Херсон, 2007. 20 с.
2. Козинець Н. П. Що таке толерантність? *Класному керівнику. Усе для роботи.* 2014. № 9. С. 38-42.
3. Молчанова А. О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога: посібник / Алевтина Олександрівна Молчанова. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. 188 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710153/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
4. Нечерда В. Б. Структурно-функціональна модель виховання толерантності у старших підлітків загальноосвітньої школи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706271/1/Tmpvd_2016_20%282%29_7.pdf
5. Орловська О. В. Толерантність та її сутнісні характеристики. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна».* 2012. С. 159-163.
6. Ткачук О. В. Виховуємо толерантність : форми та методи роботи: навч.-метод. посіб. Бердянськ : Ткачук О. В., 2012. 200 с.

Тимошенко С. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

ВПЛИВ ВІКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ НА СПРИЙНЯТТЯ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ

Цифровізація сучасного суспільства призвела до появи нових загроз, пов'язаних з використанням інформаційних технологій, все більше уваги приділяється питанням кібербезпеки та захисту персональних даних. Саме тому важливо формувати у учнів необхідні компетентності для безпечної поведінки в цифровому середовищі. Актуальність вивчення впливу вікових психологічних особливостей молодших підлітків на сприйняття цифрової безпеки зумовлена стрімким поширенням технологій та активною присутністю дітей цього віку в інтернет-просторі. У молодших підлітків формується нова соціальна позиція: вони прагнуть до більшої незалежності від дорослих, розвивають самооцінку та активно шукають підтримки у ровесників.

Саме в цей період поступово змінюється характер мислення: воно переходить від переважно конкретно-образного до більш абстрактного, але залишаються притаманні певна імпульсивність, емоційна вразливість і недосконалість у прогнозуванні наслідків своїх дій. Такі риси впливають на формування уявлень про ризики в інтернеті та сприйняття правил, які покликані гарантувати безпечне користування онлайн-середовищем [1, 54].

Через недостатню здатність до повноцінного аналізу потенційних загроз і схильність до групової поведінки, молодші підлітки нерідко недооцінюють небезпеки онлайн- простору. Вони можуть легковажити питанням конфіденційності, користуватися простими паролями або розголошувати особисту інформацію, не розуміючи, як саме це може зашкодити їм у майбутньому. Окрім цього, важливим фактором залишається емоційна

нестабільність: у прагненні отримати схвалення чи увагу від ровесників молодші підлітки можуть вступати в ризиковані онлайн-контакти, вестися на провокативні повідомлення або публікувати приватні дані [2, 15].

Здатність до критичного мислення в молодших підлітків ще тільки формується, тому рівень усвідомлення принципів цифрової безпеки нерідко залежить від зовнішніх впливів: прикладів дорослих, позиції вчителів і блогерів, а також від змісту освітніх програм. Діти цього віку схильні наслідувати авторитети, орієнтуватися на думку та поведінку, яка домінує у найближчому оточенні. Якщо батьки не демонструють власним прикладом елементарних навичок цифрової гігієни, не пояснюють можливих загроз і не розробляють разом з дитиною правила безпечного користування інтернетом, то й підліток з меншою ймовірністю критично ставитиметься до свого онлайн-досвіду. З іншого боку, коли в освітньому середовищі запроваджені інтерактивні заняття та проекти з цифрової грамотності, підлітки швидше починають усвідомлювати небезпеки надмірної відкритості чи легковажності в мережі [3, 24].

Отже, вікові психологічні особливості молодших підлітків значно впливають на їхнє ставлення до цифрової безпеки: вони визначають, як саме діти сприймають інформацію про інтернет-ризики, якою мірою готові їй довіряти та наскільки сумлінно дотримуються правил безпеки. Урахування цих особливостей у педагогічних та виховних підходах сприяє кращому засвоєнню знань і навичок, що допомагають формувати відповідальну та свідому поведінку в онлайн-просторі.

Література

1. Бедлінський О. І., Бедлінський В. О. Психологічні особливості організації провідної діяльності підлітків : навч. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 136 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 208 с.
3. Белякова С. М. Соціально-психологічні особливості розвитку особистості дітей підліткового віку. Актуальні проблеми сучасної психології: шляхи становлення особистості : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції учнівської молоді, студентів, аспірантів, молодих учених та науковців. Переяслав-Хмельницький, 2021. С. 23–27.

Колеватова К. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі запит на вивчення та вдосконалення англійської мови став необхідністю для спілкування, кар'єрного росту, культурного пізнання та освіти. Здебільшого саме вчитель іноземної мови є людиною, яка знайомить та надихає учнів до іншомовної культури.

Видатний педагог, науковець ХХ століття В. О. Сухомлинський став одним із перших, хто почав розкривати зміст професійної культури вчителя. На його думку, професійна культура вчителя – це особливості вираження його особистості в професійній діяльності: «З того, як і чому вихователь виражає себе, дитина робить висновок про те, якими є люди, взагалі, в чому полягає добро, в чому ідеал. Отже, необхідно, щоб особистість педагога приваблювала вихованців, надихала їх своєю цілісністю, красою ідейно-життєвих поглядів, переконань, морально-естетичних принципів, інтелектуальним багатством, працьовитістю» [1].

Існують такі компоненти професійно-педагогічної культури вчителя як: пізнавальний, мотиваційно-емоційний, діяльнісний та регулятивний [2, 37].

Пізнавальний компонент включає відповідність навчальних і професійних інтересів, стійку потребу у підвищенні кваліфікації, володінні інформацією про зміст педагогічної діяльності та безпосередньо з предмета, що він викладає.

Мотиваційно-емоційний компонент – позитивне ставлення до педагогічної діяльності. Позитивне ставлення до знань про педагогічну діяльність, задоволення положенням серед колег-педагогів.

Діяльнісний компонент – відповідність знань, умінь, навичок та їх реалізація під час роботи зі студентами у навчальному закладі, потреба в педагогічній діяльності, активна позиція в застосуванні знань про педагогічну професію.

Регулятивний компонент – упевненість у подоланні труднощів оволодіння педагогічною діяльністю. Знання принципів та правил самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення, а саме: курси підвищення кваліфікації, конференції, симпозіуми тощо. Уміння вдосконалення професійно значущих якостей [2, 38].

Основними завданнями професійної культури майбутніх учителів англійської мови є:

- викладання дисциплін, які формують професійні компетенції (педагогіка, психологія, методика викладання іноземних мов та ін.);
- проходження педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти допомагає студентам адаптуватися в майбутньому до різних ситуацій в роботі;
- комунікативні навички (уміння спілкуватися, вести діалог, правильно говорити, передавати емоції, культурні відмінності, виражати свої почуття тощо);
- розвиток міжкультурного діалогу (вивчення культури англомовних країн, традицій, звичаїв, літератури тощо).

Професійна культура вчителя досягається, якщо людина свідомо, за покликанням обрала професію, завжди працює над удосконаленням. Сучасний учитель англійської мови повинен прагнути до професійного розвитку, бути обізнаним у сучасних освітніх трендах, стежити за змінами, які відбуваються в національній системі освіти. В цьому йому може допомогти участь у конференціях, тренінгах, семінарах та інших заходах, а також самоосвіти.

Серед провідних якостей особистості майбутнього вчителя англійської мови, що необхідна для розвитку педагогічної культури, є так зване «комунікативне ядро особистості», що визначає готовність до різних форм та способів спілкування з урахуванням культурних та особистісних особливостей. До того ж педагогічна культура тісно пов'язана з культурою зовнішнього вигляду, культурою мови, естетичною культурою, різнобічними інтересами та духовними потребами сучасного педагога [3].

Формування професійної культури майбутніх учителів англійської мови є складним, але необхідним процесом, який потребує системного підходу. Від підготовки вчителів залежить не лише якість навчання учнів, а й формування громадського світогляду, готовності до міжкультурної комунікації. Інтеграція теорії та практики, розвиток комунікативних і культурних компетенцій – це ті ключові компоненти, які сприятимуть створенню професійної культури, здатної відповісти на виклики сучасності. Важливим є усвідомлення, що вчитель не лише передає знання, а й формує нове покоління, готове до життя в глобалізованому світі.

Література

1. Культура сучасного вчителя. URL: <https://naurok.com.ua/kultura-suchasnogo-vchitelya-433764.html>
2. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса : Університет Ушинського, 2023. 110 с.
3. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2926/Фальковська.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Семко А. В.
здобувач освіти
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Тютюнник О. М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розвиток критичного мислення в освітньому середовищі Нової української школи набуває все більшої актуальності та поширеності. Оскільки в умовах стрімкого технологічного прогресу учні повинні вміти знаходити нестандартні рішення з різноманітних, часто складних і заплутаних, ситуацій. Нова українська школа наділяє здобувачів освіти багатьма вміннями та навичками, серед яких і здатність до критичного мислення. Цій проблематиці присвячено чимало наукових розвідок, зокрема її досліджувати як західноєвропейські, так й українські науковці, а саме: Е. Кант, Е. Фромм, М. Хайдеггер, О. Іванова, Т. Олійник, І. Слободянюк, О. Тягло та ін [1].

За мету цього дослідження ми ставимо визначити та охарактеризувати важливі особливості розвитку критичного мислення як педагогічної технології в освітньому середовищі.

Загалом існує безліч різних тлумачень поняття критичного мислення. Американський педагог й психолог Д. Халпер визначає, як використання когнітивних технік та стратегій, які підвищують вірогідність отримання бажаного кінцевого результату [2]. Тобто це особливий тип мислення, коли ми використовуємо різні підходи та техніки до вирішення певних завдань і проблем.

Критичне мислення як педагогічна технологія характеризується багатьма особливостями, зокрема воно здатне розвиватися лише в сприятливому середовищі. Тобто заклад освіти повинен створювати умови, за яких учні зможуть брати участь у різноманітних дискусіях, диспутах та вільно висловлювати свої думки. Важливо, щоб діти відчували підтримку з боку педагогів та інтерес до спілкування.

Також суттєвою особливістю є те, що учні здатні вдаватися до критичного мислення, лише якщо вони мають базу знань з якоїсь теми. Оскільки це своєрідний пошук найкращих та найоптимальніших шляхів вирішення проблеми, то без певного об'єму інформації здобувачі освіти не зможуть оперувати потрібними даними. Тому важливо підбирати матеріал для обговорення, у якому діти будуть спроможні орієнтуватися [2].

Цікаво, що розвиток критичного мислення можна покращувати різноманітними навчальними іграми з учнями, вікторинами або ж за допомогою квестів. Чудово працює вправа «Мозкового штурму», адже діти набувають навичок швидко діяти та вирішувати складні питання за короткий проміжок часу.

Як ми переконалися, критичне мислення – це не просто процес запам'ятовування інформації, а й своєрідне мистецтво володіння думкою, коли використовують нові схеми та методи пошуку певного рішення. Звісно, одразу учням буде складно віддавати перевагу такій педагогічній технології, але силою постійних, хоч і малих кроків, можна досягти високих результатів, які точно стануть у пригоді здобувачам освіти в майбутньому.

Отже, розвиток критичного мислення як педагогічної технології в освітньому середовищі має свої особливості та важливі характеристики, які необхідно враховувати в освітньому процесі. Завдяки якісному навчанню в школі, учні будуть готові до різних викликів дорослого життя.

Література

1. Романова С. М., Денисевич О. Розвиток критичного мислення особистості як проблема сучасної освіти. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка, психологія. 2009. №2. С. 113-118.
2. Саух П. Розвиток критичного мислення як провідний тренд сучасного освітнього процесу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Серія: Педагогічні науки. 2021. №2 (67). С. 7-15.

Шкиліндій В. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Тютюнник О. М.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність цієї теми зумовлена особливостями учнівської молоді, цього вікового періоду, який характеризується фізіологічними, психологічними й соціальними змінами. Саме тому важливо визначити притаманні цьому етапові ознаки та властивості, адже це сприятиме формуванню гармонійно розвиненої особистості в умовах освітнього процесу.

Цю проблему розглядали у своїх працях зарубіжні й українські дослідники, зокрема З. Фройд, Е. Еріксон, І. Бех, Г. Костюк та ін. В обставинах сьогодення це питання також потребує уваги, оскільки освітні умови зазнають змін.

Одним з аспектів, що характеризує цей етап, є бурхливий розвиток і перебудова організму дитини. Проте різні біологічні системи дозрівають нерівномірно. Це часто стає причиною тривожності, швидкої втоми тощо. Нервова система також ще не зовсім готова витримувати сильні й тривалі подразники, часто перебуває під їх впливом у стані загальмованості або збудження [1].

Необхідно враховувати ці особливості під час розподілу навантаження та роботи з учнями. Наприклад, варто застосовувати різноманітні види завдань і способи подання інформації протягом уроку. Це допоможе уникнути перевантаження й підтримувати увагу.

Характерним для учнівської молоді є ряд психологічних новоутворень. Насамперед загострюється усвідомлення власного «Я» й своєї гідності, а також емоційна вразливість. Зростає самоконтроль і саморегуляція поведінки. Особливого значення набуває «почуття дорослості», що виявляється як суб'єктивне переживання готовності бути повноправним членом суспільства. Збагачуються й естетичні почуття [2].

Завдання педагогів і батьків – допомогти позитивному розвитку та становленню цих якостей. У межах освітнього процесу цьому сприятимуть різноманітні виховні заходи: бесіди, лекції, екскурсії, тематичні вечори (дні, тижні), тренінги тощо.

Відповідно до вікових особливостей цього етапу відбувається перебудова соціальних стосунків. Неабиякого значення набуває спілкування з однолітками. Це виконує роль спроби досягти самоствердження, а також накопичення досвіду міжособистісної взаємодії. У такий спосіб учні засвоюють моральні цінності, норми поведінки, а також задовольняють потребу в обміні інформацією за інтересами. Відсутність такої можливості може призвести до соціальної дезадаптації [2].

В освітньому середовищі це можна застосувати в умовах командної роботи учнів. Це сприятиме як розвитку комунікативних навичок, так і задоволенню потреб у спілкуванні. Взаємодія буде особливо ефективною в межах виховних та позакласних заходів. Саме це допомагатиме формуванню моральних якостей та інтересів. Натомість командна робота під час уроку може бути продуктивнішою в контексті досягнення певної навчальної мети.

Важливо звернути увагу на те, що зазначені психолого-педагогічні особливості часто набувають індивідуального характеру. Однак їх необхідно враховувати, адже цей етап є сензитивним для формування та розвитку багатьох якостей особистості.

Література

1. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. 2-ге вид. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
2. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.

Карпеко А. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Тютюнник О. М.

СУЧАСНІ ВИМІРИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Сучасний освітній простір змінюється під впливом цифрових технологій та глобальних викликів. Дистанційне навчання, яке раніше було додатковим форматом освіти, сьогодні є невід'ємною частиною освітнього процесу. Незважаючи на переваги цієї форми навчання, такі як зручність доступу до матеріалів та гнучкість, існують також недоліки, зокрема технічні проблеми, труднощі адаптації здобувачів освіти та викладачів до нового формату та відсутність соціальної взаємодії. Якість засвоєння матеріалу може знижуватися через відсутність традиційного контролю та безпосереднього контакту між учасниками навчального процесу. Таким чином, дослідження сучасних вимірів дистанційного навчання є актуальним завданням освітньої науки, що дозволить визначити ключові напрями його вдосконалення та подальшого розвитку.

Дослідження проблеми дистанційного навчання активно вивчається як зарубіжними науковцями так і українськими. Так, Террі Андерсон у своїй праці «The Theory and Practice of Online Learning» [1] розглядає теоретичні та психолого-педагогічні аспекти онлайн-освіти. Дослідник Кріс Скіннер «Digital Human: The Fourth Revolution of Humanity Includes Everyone» [2] акцентує у своїй роботі на важливості адаптації освітніх методів до нових умов цифрового середовища. Серед українських дослідників зростає активність щодо дослідження даної проблематики. Наприклад, Ольга Гусева у своїй книзі «Інформаційно- комунікаційні технології в освіті» [4] досліджує роль цифрових технологій у розвитку дистанційної освіти в Україні. Крім того, важливий внесок у вивчення дистанційного навчання зробили Володимир Кухаренко та Володимир Бондаренко у спільній монографії «Екстрене дистанційне навчання в Україні» [3] аналізують досвід дистанційного навчання в кризових ситуаціях та надають рекомендації щодо ефективної реалізації освітнього процесу.

Перехід до онлайн-формату часто викликає відчуття ізоляції та зниження мотивації здобувачів освіти, особливо якщо вони звикли до традиційного навчання. Важливою умовою ефективності є здатність до самостійного навчання і психоемоційний стан. Здобувачі освіти, які навчалися за класичним форматом, можуть мати труднощі через відсутність контакту, що знижує комунікацію і призводить до соціальної ізоляції. Тому важливо, підтримувати здобувачів через тренінги, консультації та стимулюючі методи, а викладачам розвивати цифрові навички і підтримувати мотивацію студентів через інтерактивні інструменти, такі як онлайн-тести, вебінари, відео-сесії тощо.

Перспективи розвитку дистанційного навчання безпосередньо пов'язані з постійним удосконаленням технологій. В умовах цифровізації та технологічного прогресу ми можемо очікувати значного розвитку штучного інтелекту та машинного навчання, що може кардинально змінити формат онлайн-освіти.

Дистанційне навчання є важливим компонентом сучасної освіти, що має переваги та недоліки, які потребують вирішення. У майбутньому дистанційне навчання може стати важливим інструментом для освіти, якщо постійно вдосконалювати підходи до його організації та інтеграції в традиційний освітній процес.

Отже, дистанційне навчання має значні переваги, але й недоліки, які потребують вирішення. Для ефективності важливо враховувати як технологічні, так і психологічні аспекти, адаптувати методики, а також забезпечити рівний доступ до технологій. У майбутньому дистанційне навчання може стати важливим інструментом для освіти, якщо його організацію та інтеграцію в освітній процес постійно вдосконалювати.

Література

1. Anderson T. A. The Theory and Practice of Online Learning. 2nd ed. 484 p.
2. Скіннер К. Digital Human: The Fourth Revolution of Humanity Includes Everyone. 2018. 336 p.

3. Комунікативні технології інформаційного суспільства : монографія / [А. І. Гусєв, Н. О. Довгань, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, І. В. Петренко] ; за наук. ред. А. І. Гусєва ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 142 с.

4. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні, 2020. 409 с.

Ларкіна Д. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

Старший підлітковий вік характеризується завершенням фізіологічного дозрівання та становленням особистісної ідентичності. У цей період спостерігається розвиток абстрактного мислення, здатність до критичного аналізу та формування власних світоглядних позицій. Підлітки прагнуть до самостійності, самовираження та соціального визнання. Водночас вони можуть бути вразливими до впливу однолітків та авторитетних дорослих.

Формування ціннісних орієнтацій: важливо сприяти усвідомленню підлітками національних цінностей, історії та культури України. Це може бути досягнуто через інтерактивні лекції, дискусії та проекти, що стимулюють критичне мислення та особистісне ставлення до національних питань.

Розвиток громадянської активності: залучення підлітків до волонтерських проектів, участі в громадських ініціативах та молодіжних організаціях сприяє формуванню відповідальності та активної громадянської позиції. Підтримка самовираження та самостійності: надання можливостей для самостійного вибору форм діяльності та самовираження сприяє розвитку впевненості в собі та відповідальності. Це може включати організацію творчих конкурсів, дебатів та інших заходів, де підлітки можуть проявити свої таланти та лідерські якості.

Врахування впливу однолітків: створення позитивного мікроклімату в учнівському колективі та підтримка ініціатив, що сприяють згуртованості, допомагають знизити негативний вплив та підвищити ефективність виховних заходів.

Інтеграція сучасних технологій: використання цифрових ресурсів, соціальних мереж та інших сучасних технологій у виховному процесі дозволяє зробити його більш привабливим та доступним для підлітків. Це може включати створення онлайн-платформ для обговорення національно-патріотичних тем, проведення вебінарів та віртуальних екскурсій.

Урахування вікових психологічних особливостей старших підлітків є необхідною умовою ефективного національно-патріотичного виховання. Індивідуальний підхід, залучення до активної діяльності та підтримка самовираження сприяють формуванню свідомих та відповідальних громадян України.

Література

1. Національно-патріотичне виховання. Нормативна база. URL: <https://surl.li/qqafpb> (дата звернення: 9.02.2025).

2. Розенова М. Психологія навчання й виховання старших школярів URL: <https://surl.li/beuon1> (дата звернення: 9.02.2025).

3. Чорна К. І. Патріотизм – духовна цінність молодих громадян України. Цінності освіти і виховання. *Науково-методичний збірник*. За заг. ред. О. В. Сухомлинської. К., 2017. С. 209-212.

4. Коломоець Г. Всеукраїнська гра «Джура»: патріотичне виховання старших підлітків. *Фізичне виховання в Рідній школі*. № 3. С. 40-43.

Яценко А. Є.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

У двадцять першому столітті розвиток візуальної грамотності прискорився завдяки еволюції сучасних технологій. Майбутній вчитель Нової Української Школи буде працювати в динамічному, інформаційно перенасиченому середовищі та, відповідно до концепції Освіти 4.0, має активно залучати інформаційно-комунікаційні технології в освітній процес для забезпечення його ефективності. Концептуальні засади формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів в закладах вищої освіти узгоджуються з визначеною Міністерством освіти та науки України концепцією розвитку освітньої системи; «Програмою медійної та інформаційної грамотності для викладачів та студентів/Media & Information Literacy Curriculum for Educators & Learners» (UNESCO, 2021 p.), «Рамковою програмою візуальної грамотності в системі вищої освіти/The Framework for Visual Literacy in Higher Education» (ACRL, 2022 p.), «Загальноєвропейським стандартом візуальної компетентності/Common European Framework of Reference for Visual Literacy» (ENViL, 2016 p.); а також визначеним реформою «Нова українська школа» підходом до реалізації фундаментального дидактичного принципу наочності в початковій освіті (відповідно до якого передбачено активне впровадження форм, методів і засобів візуалізації в освітній процес) [1].

Візуальна грамотність – це вміння володіти, аналізувати та використовувати візуальний матеріал ефективно та вправно. Це означає що використання матеріалу в потрібних та важливих цілях може надати користь в розвиток суспільства та розумових навичок. Термін було запроваджено в 1969 р. науковцем Джоном Дебсом, проте сама візуальна грамотність існувала ще задовго до цього. Сутність візуалізації передбачає процеси: формування образу в свідомості особистості; винесення його назовні (за допомогою засобів створення зображень або відеоряду); залучення візуальної демонстрації як елемента комунікації (презентації, пояснення, обговорення інформації тощо).

За ствердженням М. Фіцули, позакласна робота – різноманітна виховна та освітня робота, яка спрямована на задоволення інтересів та запитів дітей та яку організовує з учнями у позаурочний час педагогічний колектив школи [2]. Вона має величезні можливості для реалізації особистісних здібностей, нахилів, талантів. Формування візуальної грамотності учнів у процесі позакласної роботи може бути спрямоване на створення разом із учнями презентацій, мультимедійних проєктів, фото колажів, відеороликів, плакатів тощо

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що формування візуальної грамотності учнів має величезне значення для їхнього всебічного розвитку, і саме позакласна робота надає додаткові можливості для цього, зокрема сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей та комунікативних навичок учнів через взаємодію з візуальними матеріалами. Учні вчаться аналізувати і створювати візуальні контенти, що допомагає їм краще орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі.

Література

1. Малихін О., Ліпчевська І. Формування вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи: методи діагностики: методичний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 72 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ : Академія, 2020. 431 с.

Гергуль І. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Ярошук К. І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Сучасна реформа закладів освіти відповідно до концепцій Нової Української Школи актуалізує проблему професійної підготовки майбутніх вчителів, які мають володіти знаннями з педагогіки та психології; знати зміст свого предмету, методику його викладання, вміти використовувати медіаосвітні технології у своїй професійній діяльності. Проблему застосування медіаосвітних технологій у освітньому процесі досліджували у своїх працях: Н. М. Духаніна, Г. В. Онкович, С. В. Іць, І. М. Дичківська, І. А. Сахневич, І. М. Чемерис, Е. Харт, К. Безелгет та інші [1]. На думку вчених, медіаосвітні технології передбачають використання в освітньому процесі як традиційних засобів масової інформації, так і засобів новітніх інформаційних технологій. До традиційних засобів масової інформації науковці відносять періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо. До новітніх інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також системи інформаційного обміну, які забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Медіаосвітні технології можна ефективно інтегрувати в процес професійної підготовки вчителя, зокрема під час опанування ними освітніх компонентів психолого педагогічного та методичного циклу, проходження навчальної або виробничої практики. Результатами включення технологій до освітнього процесу можуть стати: електронні підручники, навчально-методичний доробок вчителя, інформаційна база, електронні форми та робочі аркуші [2]. Все це сприяє формуванню освітнього простору з більш широкими можливостями.

Розглядаючи медіаосвітні технології як складне явище, можемо виокремити їх і як засоби навчання, наприклад, відео, анімовані зображення, технології віртуальної реальності тощо [3]. Майбутній вчитель має навчитися доцільно використовувати цей інструментарій у своїй професійній діяльності з метою досягнення конкретних дидактичних цілей.

Отже, з'ясовано, що використання медіаосвітніх технологій у процесі професійної підготовки вчителя є багатограним процесом, який охоплює декілька важливих аспектів: володіння безпосередньо самими медіаосвітніми технологіями (відео, інтерактивні дошки, платформи для онлайн-навчання, програми для створення мультимедійних матеріалів тощо); створення навчального середовища, в якому учні мають можливість спільно працювати, обмінюватися знаннями та самостійно використовувати медіаосвітні технології для досягнення навчальних цілей.

Література

1. Будник О. Б. Підготовка вчителя до розвитку цифрової грамотності учнів Нової української школи. *Освітні обрії*. 2020. №1(50). С. 140-145. <https://surl.li/leplpl> (дата звернення 04.02.2025)
2. Духаніна Н. М. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці магістрів комп'ютерних наук. дис канд. пед. наук, 13.00.04. Київ, 2021. 204 с.
3. Заворотна Я. Роль інноваційних технологій навчання у програмі підготовки майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін. Умань : ПП Жовтий О. О., 2021. Випуск 4. Частина 1. С. 60-65.

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний інклюзивний освітній процес спрямований не лише на академічний розвиток учнів, але й на формування їхніх соціальних та емоційних навичок. Соціально-емоційне навчання (СЕН) є основою для створення комфортного, безпечного та сприятливого середовища, у якому всі діти, незалежно від їхніх особливостей, можуть успішно навчатися та розвиватися.

Інклюзивна освіта передбачає створення рівних можливостей для всіх учнів незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи соціальних особливостей. У цьому контексті соціально-емоційне навчання є важливим інструментом, що сприяє успішній інтеграції дітей з особливими освітніми потребами, розвитку їхніх комунікативних навичок та емоційного благополуччя.

СЕН базується на п'яти основних компонентах:

1. Самоусвідомлення – розвиток здатності розпізнавати власні емоції та їхній вплив на поведінку.
2. Саморегуляція – вміння управляти емоціями, долати стрес і розвивати наполегливість.
3. Соціальна обізнаність – розуміння перспектив та емоцій інших людей, формування емпатії.
4. Навички взаємодії – ефективна комунікація, співпраця та конструктивне розв'язання конфліктів.
5. Прийняття відповідальних рішень – здатність оцінювати ситуації та діяти на основі етичних норм і соціальних очікувань.

Інтеграція цих компонентів у навчальний процес сприяє створенню комфортного освітнього середовища, у якому кожен учень відчувається прийнятим і підтриманим.

Соціально-емоційне навчання – це процес набуття учнями навичок саморегуляції, співчуття, відповідального прийняття рішень та ефективної взаємодії з іншими.

Для ефективного розвитку соціально-емоційних навичок у дітей з особливими освітніми потребами (ООП) можна використовувати такі методи: рольові ігри та моделювання ситуацій, рефлексивні кола, метод казкотерапії та арт-терапії, тренінгові вправи з розвитку комунікативних навичок, співпраця з родинами.

Використання таких педагогічних стратегій, як кооперативне навчання, наставництво, арт-терапія та емоційно забарвлені вправи, сприяє ефективному впровадженню СЕН в інклюзивній освіті. Соціально-емоційне навчання є невід'ємною складовою інклюзивного освітнього процесу, що забезпечує гармонійний розвиток учнів, їхню адаптацію до навчального середовища та сприяє створенню культури підтримки й взаєморозуміння. Інтеграція СЕН у навчальний процес дозволяє створити безпечне та дружнє середовище, що забезпечує комфортний розвиток кожної дитини незалежно від її індивідуальних особливостей. Подальший розвиток цієї концепції потребує вдосконалення методичних підходів та посилення ролі міждисциплінарної співпраці в освітньому просторі.

Література

1. Офіційний сайт Нової української школи. Соціально-емоційне навчання: навички майбутнього. URL: <https://nus.org.ua/articles/sotsialno-emotsijne-navchannya-navychky-majbutnogo> (дата звернення: 08.02.2025).
2. Освітній портал «EdCamp Ukraine». Соціально-емоційне та етичне навчання: методичні рекомендації для вчителів початкових класів. URL: <https://edcamp.ua/seelukraine> (дата звернення: 08.02.2025).
3. Климчук В. В., Савченко О. Я. Соціально-емоційне навчання в контексті інклюзивної освіти: європейський досвід і українські реалії. Інклюзивна освіта в Україні та світі: виклики, досвід, перспективи розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ: НАПН України, 2023. С. 134–139.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Толерантне ставлення означає визнання і розуміння того, що людина не просто інша, але й має право бути іншою. Толерантне та шанобливе ставлення сприяє вільному та відкритому діалогу, досягненню консенсусу в суспільстві та є необхідною умовою миру і соціально-економічного розвитку всіх народів.

У шкільні роки підлітки повинні навчитися проявляти толерантність у міжособистісному спілкуванні та взаємодії з різними людьми, незалежно від їх особливостей.

Міжособистісна толерантність підлітків передбачає свідомий контроль над своїми емоціями, думками, поведінкою, психічним станом, які відповідають за позитивне ставлення до інших людей під час будь-якої взаємодії.

Необхідністю вивчення проблеми толерантності є усвідомлення недостатньої теоретичної та практичної розробленості в психології розробленості проблеми толерантності міжособистісних стосунків у підлітків, ця проблема вирішення якої відповідає потребам сучасного стану і безпечного освітнього середовища в НУШ.

Як свідчить практика роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти кожна дитина має можливість адаптуватися в суспільстві, приносити користь і вести повноцінне життя серед однолітків та друзів [1]. Педагогічна умова спільного навчання таких учнів може бути охарактеризована як «інклюзивне освітнє середовище».

Підвищення рівня толерантності в учнів може забезпечити створення позитивного мікроклімату в групі. Важливість її формування полягає в навчанні в інклюзивних класах уміти бачити і сприймати людське різноманіття, знати права людини, правила взаємного спілкування, уникати стигматизації та дискримінації у шкільному середовищі, мати неупереджене, доброзичливе ставлення [2]. Особистісні характеристики, які формують психолого-педагогічні аспекти толерантної поведінки підлітків, а саме: гуманність, рефлексивність, гнучкість, варіативність.

Щодо навичок толерантної поведінки то їх можна сформувати в учнів спеціально організованим процесом проведення позакласної роботи. Наприклад, різноманітні благодійні заходи, дні милосердя, тощо. Усе це впливає на формування особистості підлітка і змушує його замислитися над витоками нещастя у великій кількості людей [3].

Таким чином, слід зазначити, що виокремлюють такі основні принципи реалізації психологічних умов безпечного освітнього середовища: взаємо-співробітництва, екопсихології взаємин, правознавства, синергетики, креативності.

Отже, формування соціальної толерантності учнів 5-9 класів є важливою частиною НУШ, адже в цьому віці діти перебувають в критичному періоді соціалізації, коли формується ставлення до оточуючого світу. Важливо інтегрувати принципи поваги, рівності та співпраці, розвиток взаєморозуміння і емпатії в освітній процес.

Література

1. Декларація принципів толерантності ЮНЕСКО: Декларація, Міжнародний документ від 16.11.1995. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU95324>
2. Доукіна О.М. ред. В.Г. Кремень Толерантність у вихованні. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінком Інтер. 2008. 912 с.
3. Ежова Т. Є. Організаційно-педагогічні умови створення толерантного освітнього середовища інклюзивної школи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць*. Київ: Університет «Україна». 2012. № 9 (11). С. 66- 74.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ 5 КЛАСІВ

Позакласна робота є важливим елементом виховного процесу в школі, оскільки дозволяє реалізувати не лише навчальні, але й соціально-виховні завдання. Для учнів 5 класу цей період є переходом від початкової до середньої школи, що супроводжується значними психологічними та фізіологічними змінами. Тому організація позакласної роботи має враховувати особливості цього вікового етапу розвитку дітей [3].

Учні 5 класу знаходяться на межі підліткового віку, що супроводжується розвитком критичного мислення, інтересів та соціальних навичок. Вони прагнуть до самостійності, але потребують підтримки дорослих. Це слід враховувати при плануванні позакласних заходів, щоб уникнути надмірного навантаження або недостатнього стимулювання.

Позакласна робота для учнів 5 класу має на меті розвиток інтелектуальних, творчих, моральних, етичних та комунікативних якостей [4]. Вона може включати: творчу діяльність (гуртки малювання, рукоділля, театрального мистецтва, танців), спортивні заходи (змагання, естафети, ігри на свіжому повітрі) та інтелектуальні ігри (вікторини, математичні задачі), які розвивають логічне мислення і командну роботу [2]. Екскурсії та культурно-просвітницькі заходи, такі як відвідування музеїв і театрів, допомагають учням знайомитися з культурною спадщиною та історією свого регіону.

Для організації позакласної роботи важливо дотримуватись кількох принципів: індивідуальний підхід до учнів, розвиток колективної діяльності, використання різноманітних форм і методів, а також акцент на безпеці та здоров'ї учнів. Це сприяє активній участі учнів, взаємодопомозі, підтримці інтересу до заходів і формуванню здорового способу життя [5].

Позакласна робота буде ефективнішою, якщо включатиме активну участь батьків, а також підтримку з боку громади. Підключення батьків до організації заходів чи допомога у проведенні екскурсій створює єдність між школою і родиною, що підвищує ефективність виховного процесу.

Інтеграція технологій у позакласну діяльність допомагає урізноманітнити заходи та привернути увагу дітей до нових форм навчання та самовираження. Використання мультимедійних презентацій, онлайн-вікторин, створення проектів за допомогою комп'ютерних програм дозволяє учням 5 класу ефективно використовувати свої знання і навички [1]. Для визначення ефективності позакласної роботи важливо проводити моніторинг участі учнів, оцінювати розвиток їхніх навичок і компетенцій, а також враховувати зворотний зв'язок від учнів та їх батьків. Регулярні опитування, аналіз досягнень учнів і виявлення слабких місць дозволяють коригувати стратегію роботи та підвищувати її якість.

Організація та проведення позакласної роботи з учнями 5 класу є важливим етапом у їхньому розвитку. Вона не тільки допомагає розвивати інтелектуальні й творчі здібності, але й сприяє формуванню моральних якостей, колективізму, а також навичок самостійної діяльності [2]. Важливо враховувати особливості віку, інтереси учнів та психологічні чинники для досягнення максимальної ефективності.

Література

1. Виховний план для роботи з 5 класом. URL: <https://surl.li/kmtwdz> (дата звернення: 30.01.2025).
2. Методичні рекомендації з питань організації позакласної виховної роботи в школі. URL: <https://surl.li/vuntbm> (дата звернення: 30.01.2025).
3. Методичні рекомендації з питань організації позакласної виховної роботи в школі. URL: <https://surl.li/cuvidd> (дата звернення: 30.01.2025).

4. Форми і методи організації позакласної роботи з учнями. URL: <https://surl.li/cbozpt> (дата звернення: 30.01.2025).

5. Форми та технологія організації позакласної виховної роботи з учнями. URL: <https://surl.li/cbozpt> (дата звернення: 30.01.2025).

Фурса В. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гергуль С. М.

БЕСІДА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ

Чому ця тема важлива?

Сьогодні питання національно-патріотичного виховання є актуальним, як ніколи. Події останніх років, зокрема повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, показали, що формування у дітей любові до своєї країни, її історії та культури має стати одним із ключових завдань освіти. Важливо виховувати молодше покоління так, щоб вони не лише пишалися тим, що вони українці, а й розуміли свою відповідальність за майбутнє держави.

Чому саме бесіда?

Бесіда – це один із найефективніших методів виховання, адже вона дозволяє учням не просто отримувати знання, а й осмислювати їх, ставити запитання, аналізувати, висловлювати власні думки. Такий формат допомагає не лише засвоїти інформацію, а й розвиває критичне мислення, навички комунікації, формує емоційний зв'язок із темою.

Що дає бесіда у патріотичному вихованні?

- Формує розуміння важливості патріотичних цінностей.
- Допмагає усвідомити свою національну ідентичність.
- Вчить поважати традиції, історію та символіку України.
- Розвиває відповідальність за свої вчинки як громадянина.
- Спонукає до активної життєвої позиції та громадянської свідомості.

Як правильно проводити бесіди?

Щоб бесіда була ефективною, важливо дотримуватися кількох принципів:

Зрозуміла і цікава тема. Вона має бути близькою та цікавою для дітей, щоб викликати бажання обговорювати її.

Дружня атмосфера. Учні мають відчувати, що їхня думка важлива, і не боятися висловлювати свої погляди.

Інтерактивність. Варто залучати дітей до активної участі через запитання, творчі завдання, ігри.

Залучення особистого досвіду. Дуже добре працює, коли діти діляться своїми історіями, розповідають, що вони самі роблять для країни, як допомагають іншим.

Приклади тем для бесід:

- «Що означає бути патріотом?»
- «Чому важливо знати історію своєї країни?»
- «Які українські традиції варто зберігати?»
- «Як я можу допомагати Україні вже зараз?»

Практичні формати бесід:

Окрім традиційних розмов, можна використовувати такі методи:

- рольові ігри, де учні ставлять себе на місце історичних постатей або вигадують сценарії майбутнього;
- зустрічі з цікавими людьми (ветеранами, волонтерами, митцями);
- обговорення фільмів, книг або новин, пов'язаних з Україною;

- командні проекти на тему «Моя країна в майбутньому» або «Що я можу зробити для України вже сьогодні?».

Отже, як результат: якщо регулярно проводити такі бесіди, діти починають краще розуміти значення патріотизму, більше цінувати свою культуру та мову, активніше брати участь у громадському житті. Це сприяє вихованню свідомих, відповідальних громадян, які будуть не просто любити Україну, а й робити все, щоб вона ставала сильнішою та успішнішою.

Література

1. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді: методичні рекомендації / за заг. ред. О. В. Михайлова. К.: Видавництво «Літера ЛТД», 2020. 96 с.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К.: Радянська школа, 1981. 240 с.
3. Філософія, філологія, культура, освіта: слово молоді. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів (26 березня 2024 р.). Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2024. 124 с.

Веретяная Д. І.

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник:

старший викладач **Ковальчук О. В.**

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя – одне з найважливіших завдань освітнього процесу у педагогічному університеті. Сучасний вчитель покликаний не стільки до виконання репродуктивних дій у навчанні та вихованні підростаючого покоління, скільки до продуктивного вирішення виникаючих виховних та освітніх завдань. Розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя є однією з центральних ліній його особистісного розвитку. Саме вони дозволяють виявити вчителю свою індивідуальність та унікальність. Маючи досвід творчої діяльності, вчитель значно швидше досягає успіхів у навчанні та вихованні школярів.

Специфіка педагогічної творчості проявляється в тому, що об'єктом педагогічної творчості є виховання особистості, здатної до творчої діяльності. Педагогічна творчість вчителя пов'язана з розвиненим творчим мисленням, пошуком нових, найефективніших способів вирішення педагогічних завдань, формування умінь бачити проблему, виявляти протиріччя, розвивати креативні вміння, фантазію, уяву та педагогічну інтуїцію.

Творчий потенціал особистості перестав бути величиною постійною. Він постійно змінюється, розвивається. Для нього характерна нелінійність розвитку у процесі життя та діяльності особистості. Нелінійність іманентно проявляється у безлічі шляхів саморозвитку та самопрояву творчого потенціалу особистості. Говорячи про розвиток творчого потенціалу особистості не можна скидати з рахунку і не усвідомлювати ролі випадковості та непередбачуваності творчого процесу, динаміки поступального та вибухового шляху творчого розвитку в нелінійному чергуванні.

Розвиваючи творчий потенціал особистості, важливо розуміти та приймати ідею про невичерпність творчого потенціалу людини. Все це має обумовлювати і процес формування творчого потенціалу школяра, студента, спеціаліста.

Творчий потенціал можна розглядати як систему [1], що включає ряд структурних компонентів:

- потребностно-мотиваційний регулюючий потреби, мотиви та цілі інноваційної діяльності;

- змістовно-інформаційний, що націлює на освоєння методологічних, психолого-педагогічних, методичних знань;
- процесуально-операційний, що забезпечує оволодіння досвідом творчої діяльності (розвиває креативні вміння та навички);
- організаційно-плануючий, що дозволяє вміло планувати та організовувати творчу діяльність;
- оціночно-рефлексивний, що регулює узгодженість контролю, рефлексії та корекції творчої діяльності.

Формуванню творчого потенціалу майбутнього вчителя сприяє участь студентів у пошуковій роботі, яка забезпечує застосування наукових знань за умов вирішення творчих завдань.

Література

1. Сисоєва С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня. К., 1998. С. 365.
2. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод посібник / Ред. рада: В.М. Даній (голова), Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков та ін. К., 2016. 792 с.
3. Педагогічна майстерність /За ред. І. А. Зязюна. К., 1997. 349 с.

Вередюк О. С.

Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка

Науковий керівник:
старший викладач **Віннікова Л. Ф.**

ВПЛИВ ТІКТОКУ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ УВАГИ МОЛОДІ (ТІКТОК-ЕПОХА: ЯК ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЗМІНЮЄ УВАГУ ДІТЕЙ)

XXI століття – це епоха стрімких змін, де час ніби пришвидшується, а технології, суспільство та культура постійно оновлюються. Те, що вчора здавалося новітнім, сьогодні вже стає звичним, а завтра може взагалі втратити свою актуальність. Це час динаміки, адаптації та неупинного розвитку.

У сучасному світі інформація стала надзвичайно доступною для кожного користувача Інтернету. Вона поширюється миттєво, стираючи кордони між людьми та країнами, і відіграє важливу роль у освіті, інтелектуальному розвитку та вихованні. Проте поряд із безпрецедентною доступністю інформації постає й інша проблема – її надлишок. Шалений потік даних перевантажує свідомість, позначаючись не тільки на дорослих, а й на молоді, яка особливо вразлива перед таким потужним впливом. Сучасним дітям та підліткам все важче зосередитися на завданнях, критично мислити, формулювати свої думки та загалом проявляти інтерес до чого-небудь, крім перегляду стрічки новин у соціальних мережах. Гортаючи безкінечний потік кумедних 15-секундних відео на різноманітні теми, діти швидко стають залежними від дешевого дофаміну і миттєвого задоволення. Молоді люди, які звикли безперервно переглядати такі короткі відео у ТікТок або Інстаграм, згодом стикаються з труднощами у виконанні завдань, що не приносять моментального задоволення, чи повністю втрачають терплячість до речей що потребують більше часу на виконання. Як зазначає Джулі Джаргон із *The Wall Street Journal*, цей ефект має назву «ТікТок Мозок» [3].

Низька концентрація у дітей і підлітків стала викликом не тільки для батьків, а і для вчителів у школах. Діти, не в змозі відкласти свої телефони навіть на хвилину, миттєво шукають нові джерела задоволення, коли їм стає нудно на уроці. У школі уроки тривають в середньому 45 хвилин — це значно більше, ніж середня тривалість концентрації сучасних

учнів, яка вимірюється вже не хвилинами, а навіть секундами. У 2015 році дослідження, проведене на замовлення Microsoft і опубліковане в журналі Time [1], показало, що середня тривалість уваги людини насправді становить лише 8 с. Діти з низьким рівнем концентрації зазвичай мають труднощі в навчанні, не можуть сидіти на одному місці, відволікаються на свої канцелярські приладдя, не слухають вчителя і можуть порушувати дисципліну.

Йоганн Хара, автор книги *Stolen Focus: Why You Can't Pay Attention—and How to Think Deeply Again* [2] стверджує, що метод позбавлення дітей технологій вже давно неідеальний. Однак замість того, щоб боротися з цією проблемою, можна спробувати використати її на свою користь. Вчителі молодших класів уже активно змінюють свої підходи до навчання, інтегруючи в свої уроки короткі динамічні вправи, інтерактивні ігри, флеш-картки та часто змінюючи активності на уроці. Використання коротких відео, ігрових елементів, або інтерактивних платформ може привернути увагу дітей, зберігаючи при цьому навчальну мету. Тому замість того, щоб просто забороняти використання гаджетів, вчителі можуть навчити учнів правильно і відповідально їх використовувати, створюючи захоплюючі та ефективні умови для навчання, що відповідають потребам сучасного покоління.

Сучасні діти та підлітки ростуть у середовищі, де миттєвий доступ до контенту став нормою, а короткі відео визначають їхнє сприйняття реальності. Феномен «ТікТок-головного мозку» стає дедалі помітнішим, створюючи нові виклики для освітньої системи. Однак замість того, щоб лише констатувати проблему, важливо шукати ефективні рішення. Одним із найперспективніших підходів є адаптація методів навчання до реалій цифрової епохи. Поєднання традиційної освіти з інтерактивними технологіями, часта зміна активностей на уроці та використання візуального контенту можуть допомогти утримати увагу учнів і зробити навчальний процес цікавішим та ефективнішим.

Література

1. Bradbury, Neil A. Attention span during lectures: 8 seconds, 10 minutes, or more? *Advances in physiology education* (2016).
2. Hari J. *Stolen Focus: Why You Can't Pay Attention*. Bloomsbury Publishing Plc, 2023. 352 p.
3. This Was Supposed to be the Antidote for TikTok Brain. It's Just as Bad. URL: <https://www.wsj.com/articles/this-antidote-for-tiktok-brain-is-also-a-problem-d20ce978> (дата звернення: 11.02.25).

Кметюк Т. В.

Університет Короля Данила,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри естрадно-вокального мистецтва

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ГІГІЄНИ ГОЛОСУ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Питання збереження голосу є важливою складовою у системі музичної та професійної освіти. Здобувачі першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності «Музичне мистецтво», які навчаються в Університеті Короля Данила за освітньо- професійною програмою «Естрадний спів», здобувають знання і навички, необхідні для професійної реалізації в обраній мистецькій галузі. Програма охоплює широкий спектр музично- теоретичних дисциплін. Крім спеціалізованої вокальної підготовки та основ техніки співу студенти засвоюють навички володіння музичним інструментом і диригування, співають у ансамблях і хорах. Таке навантаження призводить до перевтоми голосового апарату, форсованого співу, штучного розширення природного діапазону. Тому проблема охорони та гігієни голосу під час навчання є вкрай актуальною.

Процес формування і розвитку голосу студента потребує тривалого часу. Фактори, які мають враховувати викладачі – різний рівень вокальної та музичної підготовки, музичних здібностей та рівня фізіологічної зрілості голосу [4, 102].

Більшість першокурсників мають невеликий вокальний досвід та сформовані первинні співочі навички. Враховуючи ці фактори, під час вивчення дисципліни «Сольний естрадний спів» викладачеві необхідно розробити індивідуальний навчальний план для роботи з кожним студентом з урахуванням його фізіологічних, психологічних та вікових особливостей. Важливим є підбір навчального матеріалу [2, 123]. Викладачі повинні систематично проводити роз'яснювальні бесіди щодо правил профілактики захворювань голосу.

В навчальну програму входить дисципліни: «Естрадний вокальний ансамбль», «Хор», «Сольфеджіо», «Методика роботи з вокальним ансамблем», «Хорове диригування», де студенти «експлуатують» свої голоси. При складанні розкладу занять важливо враховувати порядок дисциплін, які мають навантаження на голос.

Щоб запобігти перенавантаженню на голос (на заняттях з хору та естрадного вокального ансамблю), необхідно покращувати слуховий контроль. Для цього треба: практикувати мішане розташування співаків або їх розміщення квартетами; збільшити відстань між учасниками в партії та між партіями; проводити індивідуальне навчання ансамблів-початківців; розмістити хористів із слабкими голосами по флангах хору, а сильних – в центрі.

Під час вивчення дисципліни «Сольфеджіо» викладач має враховувати тип співацького голосу. Так, при сольфеджуванні нот у високій теситурі, низьким голосам краще буде їх виконати, транспонуючи на октаву нижче і навпаки.

Важливою передумовою збереження здоров'я голосового апарату студента є дотримання гігієнічних норм у навчальних приміщеннях. Специфіка вокального процесу вимагає підтримування (не менше +16°C) та забезпечення достатнього рівня зволоження повітря у приміщеннях [1, 12]

Підсумовуючи та враховуючи досвід педагогів-музикантів, можна виокремити ще деякі рекомендації для збереження голосу студентів-вокалістів: регулярні обстеження у фоніатра; професійний підхід до постановки голосу; уникнення надмірних навантажень; урахування стану здоров'я студента; використання якісного звукопідсилювального обладнання для співу.

Література

1. Дрожжина Н. Гігієна голосу естрадного співака : метод. розробка для ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Харків : ХНУМ, 2017. 43 с.
2. Курбанова Л. Предмет «Гігієна та охорона голосу» як ключовий компонент у фаховій підготовці майбутнього спеціаліста вищої категорії. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної науки та прикладної науки* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. симпозіуму (Івано-Франківськ, 14 травня 2021 р.). Івано-Франківськ. 2021. С. 120–123.
3. Процишина О. Проблема охорони співацького голосу у студентів закладів вищої освіти на заняттях сольного співу. *Scientific discussions and solution development : Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference (Graz, Austria, December 05–07, 2022)*. Graz, 2022. P. 245–247.
4. Фоломеева Н. Методи охорони та гігієни голосу студентів-вокалістів педагогічних ВНЗ. *Молодий вчений*. 2016. № 11.1 (38.1). С. 100–103.

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасна освіта – це комплексна система навчання, що враховує виклики XXI століття, використовує інноваційні технології, сприяє розвитку компетенцій та готує особистість до життя у швидкозмінному світі. Необхідність сучасної освіти зумовлено викликами, що з'явилися в умовах стрімкого розвитку та змін у світі. Для стабільного та динамічного розвитку сучасної освіти важливо розділяти ключові аспекти освітнього процесу. Сьогодні необхідно навчати дітей не тільки запам'ятовувати інформацію, а й розвивати головні компетентності учня: критичне мислення, креативність, емоційний інтелект та вміння працювати у команді. Крім того, слід зазначити необхідність інтеграції цифрових технологій. Використання електронних платформ, онлайн-курсів та таких інтерактивних ресурсів як *Moodle*, *Google Classroom*, *Kahoot*, *Quizizz* та інші, у поєднанні з гібридною та дистанційною формою навчання – сприяє розвитку таких навичок учня, які не можна розвинути за традиційною формою навчання [4]. Не варто забувати про практичний підхід навчання, адже навички отримані у школі, слід використовувати на практиці у реальному житті, тому і знання повинні відповідати сучасним потребам ринку праці. В умовах сучасної світової глобалізації варто виділити важливість глобальної спрямованості навчання, а саме використання міжнародних програм обміну досвідом, вивчення іноземних мов, міжкультурна взаємодія, тощо.

Враховуючи все вищезазначене, можна зробити висновок про важливість розвитку сучасної освіти. Тому слід розглянути детальніше педагогічні аспекти технологічної та сучасної освіти. Почати слід з інформаційної бази освіти. Сучасне навчання передбачає інноваційні методи освіти. Сучасна освіта невинно змінюється, адаптуючись до викликів технологічного прогресу. Інтерактивні технології відіграють у цьому процесі ключову роль. Гейміфікація, або ж використання ігрових елементів у навчанні, сприяє підвищенню мотивації учнів. Наприклад, застосування цифрових платформ, таких як *Kahoot* чи *Classcraft*, дозволяє зробити навчання більш динамічним та цікавим. Крім того, доповнена реальність (*Artificial Reality – AR*) і віртуальна реальність (*Virtual Reality – VR*) відкривають нові можливості для вивчення предметів: учні можуть подорожувати історичними місцями або проводити наукові експерименти у віртуальному середовищі. Методика перевернутого класу дозволяє учням самостійно опановувати новий матеріал за допомогою відеоуроків чи онлайн-ресурсів, а на уроці обговорювати його та виконувати практичні завдання. Це сприяє розвитку самостійності та глибшого розуміння теми. *STEM* та *STEAM*-підходи (*Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics*) інтегрують різні дисципліни, формуючи у дітей системне мислення та навички вирішення реальних проблем. Робототехніка, моделювання та експериментальні дослідження стають невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу [1, 165-166].

Зі зміною матеріальної бази освіти, також змінюється роль вчителя. Вчитель стає не лише джерелом знань, а й наставником, який допомагає учням орієнтуватися в інформаційному просторі. Використання платформ для управління навчальним процесом (*Google Classroom*, *Moodle*) дає змогу ефективніше організовувати дистанційне та змішане навчання. Особливо важливою є медіаграмотність учнів, адже вони щодня стикаються з величезною кількістю інформації. Учитель має навчити їх критично оцінювати дані, перевіряти джерела та розпізнавати фейки [2].

Не варто забувати і про індивідуальність учнів. Оскільки кожен учень має власний стиль навчання, важливо адаптувати освітній процес під його потреби. Це передбачає використання штучного інтелекту для аналізу успішності, що допомагає створювати індивідуальні траєкторії навчання. Платформи на основі штучного інтелекту, такі як *Smart Sparrow* чи *Knewton*, дозволяють підлаштовувати матеріал під здібності кожного учня. Диференційовані завдання та проєктна діяльність є ще одним ключовим аспектом

персоналізації. Вони дають змогу кожному учню розвиватися у власному темпі та засвоювати матеріал відповідно до рівня своїх знань і навичок [4].

Також слід наголосити на психологічний комфорт. Освіта має бути не лише ефективною, а й комфортною для учнів. Емоційний інтелект учителя відіграє важливу роль у створенні позитивної атмосфери в класі. Важливо використовувати принципи ненасильницького спілкування, підтримувати учнів у їхніх починаннях та мотивувати їх до навчання. Створення мотивуючого середовища включає застосування різноманітних педагогічних прийомів: похвала, підтримка, створення цікавих проєктів, використання реальних життєвих кейсів. Важливо, щоб учні відчували, що їхні зусилля цінуються, а їхній розвиток є важливим як для них самих, так і для суспільства в цілому [3].

Отже, сучасна освіта повинна відповідати викликам часу, бути гнучкою та адаптивною. Інноваційні методи навчання, персоналізація, компетентнісний підхід, рівний доступ та психологічний комфорт є основними аспектами, які забезпечують якісну освіту. Учителю у XXI столітті – це не просто передавач знань, а наставник, що формує майбутнє покоління, допомагаючи йому орієнтуватися в складному світі інформації та технологій. В умовах глобалізації та швидкого технологічного розвитку освіта стає не лише джерелом знань, а й інструментом формування соціально відповідальних, самостійних і критично мислячих особистостей. Зміни в підходах до викладання, використання новітніх технологій і гнучкість навчальних програм сприяють підготовці учнів до реального життя, в якому вони можуть не лише знаходити інформацію, а й аналізувати її, приймати зважені рішення та взаємодіяти у багатокультурному суспільстві. Таким чином, сучасна освіта – це багатовимірний процес, що потребує комплексного підходу, інноваційних рішень і тісної співпраці між учнями, вчителями, батьками та суспільством загалом. Лише за таких умов можливо забезпечити якісний освітній процес, що відповідатиме потребам сучасного світу та майбутніх поколінь.

Література

1. Лукашук С. Віртуалізація як феномен освітнього простору. Психологічні перспективи. Вип. 38, 2021. С. 163–176.
2. Нова українська школа у воєнний час: ключові тези дискусії Форуму «Сьогодні заради майбутнього. Школа у воєнний час». URL: <https://prosvitcenter.org/news/nova-ukrainska-shkola-u-voiennyu-chas-kliuchovi-tezy-diskusii-forumu-sohodni-zarady-maybutnoho-shkola-u-voiennyu-chas/> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Офіційний сайт Українського центру оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).
4. Сучасні освітні практики ЗВО: особливості використання інноваційних технологій навчання. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/6220/6253> (дата звернення: 09.02.2025).

Келемен Йосип

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, аспірант

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор
Зайченко Н. І.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ НА МЕЖІ XIX-XX СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Вивчення історичного досвіду української та зарубіжної педагогіки є актуальним у контексті реформування національної системи освіти та її інтеграції в європейський освітній простір. XIX–XX століття – період зрушень у системі педагогічної думки та освітній галузі загалом. Для даного історичного періоду характерні не лише зміни у суспільному житті, а й в освітній системі, яка набувала трансформаційного характеру та поступового вдосконалення методів навчання та виховання. Політична ситуація та різні соціально-економічні фактори значним чином вплинули на освітню галузь та становлення і розвиток педагогічної думки, формування виховних концепцій й позначилися на поглядах багатьох

українських видатних педагогів. Педагогіка, загалом, є вченням про закономірності становлення та розвитку формування особистості людини під цілеспрямованим навчально-виховним впливом. У центрі уваги педагогічної науки перебуває людина як індивідуальність та особистість, оскільки першочерговим завданням педагогічного впливу є забезпечення її гармонійного та всебічного розвитку.

Буттєва та категоріальна ідентифікація вітчизняної культури була особливо знаковою в другій половині XIX – початку XX ст. Цей період став важливим етапом трансформації поглядів на проблеми сутності буття людини, духовного розвитку особистості, педагогічної матриці національної освіти та виховання. У середині XIX ст. Російська імперія, до складу якої входило більшість українських земель, постала перед необхідністю проведення масштабних реформ у різних сферах життя. Але, розпочавшись із скасування кріпосного права, кардинальних змін у політичній, економічній, судовій, військовій сферах, ці реформи не могли дати позитивного результату без проведення радикальних змін у галузі освіти. Саме тому на початку 60-х рр. було упроваджено низку реформ в освітній сфері [4, 76–77].

Українські педагоги висловлювали новаційні педагогічні ідеї, вивчали зарубіжний педагогічний досвід, аналізували та порівнювали його з вітчизняними поглядами видатних педагогів. Актуальними у контексті сучасної освіти, її національного спрямування, є педагогічні погляди Софії Русової. Вони базуються на принципах гуманізму та ідеї народності у вихованні, навчанні рідною мовою та відповідно до культурних традицій свого народу.

Серед провідних ідей видатної педагогині варто виокремити: ідею національного виховання; культуровідповідність; естетичне виховання; природовідповідність; дитиноцентризм; моральне виховання; гуманістичне виховання.

Стрижневими ідеями філософсько-соціальних і педагогічних поглядів С. Русової стали гуманізм, демократизм, відродження й утвердження високих духовних цінностей українського народу, його культури, національної школи, системи освіти [3, 250], що безперечно є актуальним і сьогодні.

Висока освіченість Софії Федорівни, вільне володіння французькою, німецькою, англійською мовами давали їй змогу вивчати стан освіти у Німеччині, Франції, Бельгії, США тощо. Що ж до мети її звернень до зарубіжного педагогічного досвіду, то вона у педагогині була одна – розбудова української національної школи. Постійно дбаючи про це, С. Русова вивчала передову західну літературу саме для вироблення засад нової української школи, вдосконалення національної освіти [1, 169].

Софія Русова є авторкою багатьох наукових праць, серед яких «Дитячий сад на національному ґрунті», «Початковий підручник французької мови задля самонавчання перших класів гімназій з французько-українським словником», «Перша читанка для дорослих, для вечірніх та недільних шкіл», «Нові методи дошкільного виховання», «Теорія педагогіки на основі психології», «Націоналізація дошкільного виховання» тощо.

Актуальними для сучасного суспільства є і педагогічні Тимофія Лубенця. Значний вклад він зробив для освіти дорослих та для галузі дошкільної і початкової освіти. Педагога вважають послідовником Костянтина Ушинського.

Т. Лубенець робив акцент на необхідності навчання рідною мовою. Чимало зусиль доклав також Т. Лубенець для запровадження в школах України навчання рідною мовою, яку він вважав засобом утвердження принципу народності в українській педагогіці. Оскільки підручників українською мовою у шкільному вжитку не було через заборони царського міністерства освіти, він збирав матеріали для їх написання. У 1883 році під псевдонімом Норець вийшов український буквар Т. Лубенця «Граматка», в якому було вміщено багато фольклорних творів. Того ж року під псевдонімом Т. Хуторного вийшла його «Читанка». Обидва підручники були створені на народній основі. Педагог вважав, що українську мову слід вивчати за народними творами, бо вони є мудрими за змістом, повчальними для життя, а мова в них мелодійна, багата, яскрава. Навіть з методичного боку він вбачав у народних казках, приказках і прислів'ях незамінний матеріал, який варто використовувати якнайповніше. Незважаючи на очевидні переваги такого типу підручників, навчатися за ними в народних школах міністерством заборонялося [2, 217].

Тимофій Лубенець залишив багату педагогічну спадщину, видавав посібники та методичні рекомендації для вчителів, серед найвідоміших його наукових доробків є «Граматка», «Читанка», «Буквар», «Методика арифметики» [2].

Педагогічні погляди Христини Алчевської є актуальними у контексті розвитку сучасної педагогічної науки та освіти. Христина Алчевська, як і Тимофій Лубенець

акцентували увагу на народній освіті для дорослих. Педагогиня відіграла значну роль у розвитку освіти для дорослих, зокрема робила акцент на необхідності жіночої освіти. Христина Алчевська є засновницею перших жіночих недільних шкіл у Харкові. Х. Алчевська майже шість десятиліть свого життя віддала педагогічній ниві. Від учителя до керівника недільної школи і віце-президента Міжнародної ліги освіти, від автора окремих публікацій до керівника великих творчих колективів із створення методики навчання грамоти дорослих і перших систематичних навчальних програм і посібників для народних шкіл – такий шлях засновниці Харківської недільної школи, просвітительки Христини Алчевської. Х. Алчевська розуміла, що тільки набуті знання допомагатимуть трудовому народу стати справді вільним і досягти кращого майбутнього. Їй були близькі й зрозумілі ідеї великого педагога К. Ушинського про здійснення загального навчання дітей і дорослих, про народність у вихованні, про значення недільних шкіл у зближенні прогресивної інтелігенції з народними масами [3, 182].

Христина Алчевська є авторкою багатьох праць, зокрема «Історія відкриття школи в с. Олексіївка Михайлівської волості», «Півроку із життя недільної школи», «Сільські нариси» тощо.

Серед плеяди видатних діячів освіти кінця XIX ст. харківська вчителька Христина Алчевська у своїй діяльності на ниві освіти багато зробила для розвитку недільних шкіл в Україні. У історію педагогіки вона увійшла як основоположник методики навчання дорослих грамоти (посібник «Книга дорослих», методико-бібліографічний poradnik «Що читати народові?»). Нею також була розроблена методика проведення літературних бесід з учнями, що були введені як обов'язкові до плану навчання [2, 216]. Такий внесок педагогині є актуальним для розвитку сучасної концепції безперервної освіти та освіти дорослих.

Отже, порівнюючи педагогічні погляди та концепції видатних педагогів, діяльність яких припадає на період кінця XIX – початку XX століть, варто відмітити, що для української педагогічної думки, формування якої відбувалося під впливом історичних, політичних, релігійних та культурних умов, характерні такі ознаки як ідея гуманізму, концепція забезпечення гармонійного розвитку та принцип природовідповідності. Варто зауважити, що українські педагоги зробили неоціненний вклад у розвиток освіти та наголошували на її необхідності.

Література

1. Дічек Н. П. С. Ф. Русова і зарубіжна педагогіка. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106943/1/1996%29.pdf>
2. Дубасенюк О. А. Левківський М. В. Історія педагогіки. Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 1999. 336 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/18052/1/_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3_%D0%BA%D0%B8_1999.pdf
3. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2111/1/np_istoria_pedagogiky.pdf
4. Саух П. Філософсько-педагогічна думка України другої половини XIX – початку XX ст.: особливості парадигмальних зрушень. URL: https://www.researchgate.net/publication/369872559_Filosofsko-pedagogicna_dumka_Ukraini_drugoi_polovini_HIH_-pocatku_HH_st_osoblivosti_paradigmalnih_zrusen

Соломаха Олександр
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, аспірант

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор
Янченко Т. В.

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією із ключових проблем сучасної педагогічної науки виступає виховання ціннісних орієнтацій дітей, що, передусім, є саме першочерговим завданням у формуванні процесу системи спрямованості особистості. Цінності, як невід’ємна складова суспільного життя, у всі історико-культурні епохи визначаються як основа буття та загальнолюдська потреба. Характеризуючи зміст поняття, варто зазначити, що *ціннісна орієнтація* – це сукупність поглядів та переконань, що визначають світосприйняття та основні ідеали людини, які формують її життєві принципи. *Ціннісна орієнтація* – суб’єктивна, *цінність* – об’єктивна, вона має якісну характеристику – ступінь наближеності до ідеалів Краси, Істини, Добра. Перехід цінності в ціннісну орієнтацію свідчить про об’єктивацію особистості. Цінності ієрархізуються за якісними та кількісними характеристиками: загальнолюдські, національні, макроколективні, мікроколективні, індивідуальні. Найвищий ранг цінностей робить її незалежною від історичних умов, соціальних змін, поглядів та вподобань окремих людей [2, 94].

У залежності від впливів різних умов, становлення цінностей дитини може відбуватися по-різному. Передусім, основними чинниками виховання ціннісних орієнтацій у дітей виступають:

- *сімейне середовище*, оскільки є першим соціальним інститутом у якому відбувається первинна соціалізація та становлення дитини як особистості;

- *заклади освіти*, адже освітнє середовище виступає одним із ключових, у якому здійснюється формування ідеалів та світоглядних позицій, навичок соціальної взаємодії, основних моральних та етичних принципів, взаємодія з однолітками;

- *культурно-освітні установи, організації, ЗМІ, позашкільні заклади*, які безпосередньо мають вплив на свідомість людини, та відіграють важливу роль у формуванні системи засвоєння основних цінностей, притаманних людській особистості.

До критеріїв, за допомогою яких визначають наявність у особистості честі і гідності, відносять:

- *моральність людини*, включаючи спрямованість на пріоритетність інтересів іншої людини над власними;

- *розумність людини і свободу формування моральних суджень*; особистісну відповідальність за конкретний моральний вибір і своє життя в цілому;

- *соціальну цінність*, рівень суспільного розвитку особистості.

Виховні можливості пов’язуються з розвитком моральної сфери особистості, зі становленням певного світогляду і системи ціннісних орієнтацій, з розвитком саморегуляції, а також із формуванням позитивного самоставлення [1, 25].

Ціннісні орієнтації також виконують певні соціальні функції, а саме:

- прилучають людину, до системи норм і цінностей відповідного соціального середовища;

- сприяють самоствердженню особистості та реалізації її талантів;

- забезпечують систематизацію знань, норм та стереотипів людини, сприяють гармонізації її внутрішнього світу [2, 95].

У різні історичні періоди виховання дітей та формування в них цінностей було в центрі уваги видатних постатей. Відповідно до цього варто зобразити хронологічну послідовність, що насамперед дасть змогу охарактеризувати основні періоди розвитку системи виховання та формування ціннісних орієнтирів людини від найдавніших часів до сучасного устрою, тому:

1. Первісна доба (1 млн років до 9–8 ст. до н. е.) характеризується лише передачею певного досвіду від первісних людини до людини в умовах общинного ладу, відбувається поетапне пристосування та адаптація до умов побутового життя, що пов'язане з винайденням перших знарядь праці та проявом перших форм господарської діяльності. В цей період було характерним спільна праця та колективні форми роботи.

2. Античний період (IX–VIII ст. до н. е. до кінця V ст. н. е.) для Стародавньої Греції та Риму ознаменувався розвитком педагогічної думки та філософських концепцій. Афінівська та спартанська системи виховання мали певні відмінності. У Спарті юнаків готували до військової справи, суворо та вимогливо ставилися до них, загартовуючи їх фізично. Характерним було те, що до юнаків застосовувалися фізичні покарання, для перевірки рівня їх витривалості. На противагу спартанській системі, в Афінах велика увага була приділена саме розвитку гармонійної, високоморальної та творчої особистості, яка буде наділена високим рівнем знань та навичок. Згідно з ідеалістичною концепцією античних філософів (Аристотель, Платон, Сократ) вважали, що мораль та чесноти, «виховання душі», щастя, доброта є саме тими ціннісними орієнтаціями, які мають формувати у дитини багатий внутрішній світ.

3. Середньовіччя (к. V–к. XV ст.) – епоха, в якій переважало релігійне виховання та було провідним у тодішньому суспільстві. Пріоритетним вважалося виховання дітей в дусі боголюбства, моралі та милосердя, формуючи в них християнські цінності. Людина та її життя визнавалися як найвища цінність, оскільки вона створена Богом. Сім'я залишалася основним соціальним інститутом, діти опановували знання та освіту при монастирях.

4. Новий час (к. XV–п. XX ст.) ознаменувався як період великих змін, який насамперед пов'язаний з новими відкриттями та розвитком новітніх технологій, промисловості (науково-технічна революція). Згідно з цим набули кардинальних змін концепції виховання. Зокрема, відомими педагогами того часу були Ян Амос Коменський, Жан-Жак Руссо, Йоганн Песталоцці, які вважали, що виховання дитини має здійснювати в дусі добра, краси, свободи, моральності та людинолюбства, саме цим формуючи їх ціннісні орієнтації.

5. Новітній час (XX–XXI ст.) – дана епоха характеризується буремними подіями докорінними та кардинальними змінами у суспільному житті. Трансформаційні зміни, глобалізаційні процеси, періоди Першої (1914-1918) та Другої (1939-1945) світових війн, Холодної війни (1947-1989), оскільки дані процеси набувають впливу на сучасну систему виховання та освіти. У складний та непростий період XXI століття, нині поєднуються традиційні форми виховання та активно використовуються нові методи. У процесі виховання ціннісних орієнтацій у дитини, акцентується увага саме на загальнолюдських цінностях, що у всі часи є невід'ємними для кожної особистості.

В Україні у всі часи вихованню цінностей у дітей було приділено значну увагу. Упродовж століть Українська держава пройшла непростий шлях, оскільки зазнала зазіхань з боку інших країн на її територіальну недоторканність. Попри непрості умови, українці зберегли власну ідентичність та багату культурну та освітню спадщину, традиції та національні цінності, які передавалися з покоління в покоління. Традиційним у вихованні ціннісних орієнтацій у дітей залишається українська родина. Більшість українських видатних педагогів переконані, що формування системи цінностей у дітей запорука гармонійного розвитку особистості (*Х. Алчевська, А. Макаренко, С. Русова, Г. Сковорода, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, К. Ушинський*). Так, Василь Сухомлинський наголошував, що формування гармонійної особистості має відбуватися природньо та за допомогою виховання у дитини моральних цінностей, які проявляються у любові до природи, праці, відчутті краси та всього неповторного, любові, справедливості.

У контексті виховання ціннісних орієнтацій дітей варто згадати спадщину Софії Русової. Передусім, Софія Русова визначила, що ідеї народного, гуманістичного та естетичного виховання формують у дітей моральність та закладають соціальнозначущі якості: любов, добро, патріотизм, духовність, повага до кожної особистості. Основним принципом виховання педагогиня вважала саме природовідповідність і національне виховання, яке має відповідати культурі та традиціям свого народу.

Педагогиня була переконана, що природа збагачує душу дитини враженнями правди, краси і захоплює її уяву; естетичні переживання, пов'язані із сприйманням прекрасного в природі, пробуджують в дитини глибоке бажання діяти відповідно до законів краси і правди, сприяють вирішенню завдань морального виховання. С. Русова підкреслювала, що з перших років життя дитині властиве прагнення до краси в природі,

праці, взаємовідносинах між людьми, у творах мистецтва і наголошувала на необхідності розвивати на цій основі в дітей почуття краси й гармонії і вжитті, і в праці та вчинках. Народне естетичне середовище Софія Русова вважала важливим засобом розвитку моральних, духовних, естетичних, національних сил дитини [4, 5].

Отже, проаналізувавши основні історичні періоди та врахувавши історико- педагогічний досвід, варто визначити, що виховання цінностей та морально-духовних засад у дітей є водночас багатограним і складним процесом.

Література

1. Александрова Г. М. Виховання честі і гідності як історико-педагогічна проблема. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/download/2366/2136>
2. Александрова О. Ф. Роль і місце ціннісних орієнтацій у сучасній теорії виховання. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/ped-1-2012/092-95.pdf>
3. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 190 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levkivskyi_Mykhailo/Istoriia_pedagogiky.pdf
4. Січкарь А. Д. С. Русова, К. Маєвська. Про формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку: ідеї діяльнісного підходу. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/7049/1/A_Sichkar_PFMCDV_DV_12.2012.pdf

КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ, ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО АНГЛО- Й УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ДИСКУРСУ

Постол А. С.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології та
методики викладання іноземних мов

Талавіра Н. М.

СПОРТИВНИЙ СЛЕНГ В АНГЛОМОВНИХ НОВИНАХ: КОНСТРУКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі спортивний сленг є важливим елементом медійного дискурсу, особливо у новинах, де він виконує як комунікативну, так і емоційну роль. Актуальність дослідження зумовлена тим, що спортивний сленг не лише відображає сучасні мовні тенденції, але й формує унікальний лексичний пласт, який тісно пов'язаний із культурними та соціальними особливостями носіїв мови та полягає в необхідності аналізу мовних одиниць у спорті, зокрема конструкцій на позначення сленгу.

Особливістю спортивного сленгу є його різноманітні форми, такі як метафори, скорочення, запозичення та інші мовні явища, що відображають креативність мовців і дозволяють створювати яскраві образи та привертати увагу аудиторії. Наша розвідка присвячена вивченню типів одиниць, які є спортивним сленгом, з урахуванням їхнього зв'язку з спортом. Виокремлюємо тематично-безпосередні, тематично-розширені конструкції і тематично-модифіковані.

Тематично-безпосередні конструкції зберігають зв'язок із спортивним контекстом і використовуються для репрезентації конкретних дій, процесів та стратегій, напр., «Cardiff front rower Evan Lloyd was also in the Wales squad in November» (www.bbc.com, 19.12.2024). У цьому прикладі конструкція «front rower» використовується в регбі, де описує роль гравця, і підкреслює важливість лідера в групі. Це тематично-безпосередня конструкція, оскільки вона має прямий зв'язок із специфічною роллю в командному спорті регбі і не має додаткового контексту чи змін.

Тематично-розширені конструкції – це мовні структури, які поєднують кілька елементів для створення більш деталізованого змісту. Вони акцентують увагу на аспектах гри та місцях, додаючи культурного та соціального контексту, напр., «In the knockout rounds, every matchup is an elimination game» (www.bbc.com, 15.11.2024). Конструкція

«knockout rounds» походить із спортивного контексту, зокрема змагань на вибування, де команда або гравець вибуває з турніру після поразки. У цьому контексті сполука є тематично-розширеною, оскільки уточнюється додатковим описом «every matchup is an elimination game», який пояснює, що кожен матч на цьому етапі є вирішальним і призводить до вибування команди.

Тематично-модифіковані конструкції підкреслюють особливі здібності, інтенсивність та кількість, інтегруючи спортивні асоціації в інші сфери, напр., «The government shutdown showdown of December 2024 was the first big test of president-elect Donald Trump» (www.bbc.com, 21.12.2024). Конструкція «showdown» має коріння у спортивній термінології, де позначає вирішальне протистояння між двома сторонами, яке визначає переможця. У наведеному прикладі конструкція «shutdown showdown» використовується для позначення кульмінаційного моменту суперечки між конгресменами та Дональдом Трампом під час урядового закриття.

Отже, вивчення спортивного сленгу у новинах через призму конструкцій є актуальним, оскільки дозволяє розкрити специфіку подій, підкреслити її причини, наслідки або обставини, а також дослідити зв'язок спорту з іншими сферами життя.

Каїка І. О.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

викладач кафедри германської філології та
методики викладання іноземних мов

Бойко О. В.

MULTIMODAL REVOLUTION: FUTURE DESTINY OF THE TEXT

Language as a flexible semiotic structure is constantly being altered by sociopolitical situations and people's relationships. The emergence of alternative communication channels facilitates the development of new skills for information processing. The growing role of multimedia means (graphics, animation, sound, video) implies their involvement in textual channels of information.

In modern linguistics, the topic of text multimodality is gaining popularity as a potential branch of the development of modern texts. Multimodal text is a text that conveys a message using at least two semiotic systems, or modes of communication. Each type of information is processed by the appropriate sensory perceptions (vision, hearing, touch, smell and taste), which increases the chance of adequate recognition of the message. Communicative discourse is increasingly associated not with mono-modal syntax, but with the transmission of meanings in a multimodal sense. The widespread use of tables, graphs, diagrams, photos, audio and video materials, found in print and online mass media, backs up the gradual merging from exclusively verbal discourse to intermediate one. The multimodality of the text especially benefits modern media. A successful application of modes in texts is the Internet sources, which lure more and more users, providing the opportunity to apprehend the text with other channels that individuals determine and opt for themselves.

It is stated that there are five modes of multimodal discourse: linguistic, visual, aural, gestural and spatial. The most frequently used objects to enforce linguistic mode are photos, while graphs and tables take second place. They are known to be the most appropriate for illustrating concepts and adding extra details. Not only do they dilute monosemiotic content but also pass on hidden messages with contradictions and bright visual mode. Videos and maps are drawn on for visualisation and in most cases duplicate semiotic mode with visual and aural. It can be comprehended that all modes center around the linguistic one.

Modern mass media actively avails of such benefits. The main page of «BBC.News» can be regarded as a vivid example of multimodality:

Mother and child among seven killed in Philadelphia medical jet crash

The small plane was carrying six people when it crashed, and at least one other person was killed on the ground, officials say.

44 mins ago | US & Canada

©LIVE Trump expected to impose tariffs on top trade partners

Canada is poised to hit back by slapping import taxes on US products, with PM Justin

China was hit hard by Trump's tariffs before - this time, it's ready

Trump has threatened a 10% levy from 1 February - but his campaign included 60% tariffs

'My fear of hell was so great I was coerced to give up my baby'

Hundreds of adoptions could have taken place between the 1950s and 1990s, say women

'Woah that was close': Near-miss warning signs ahead of DC plane crash

There were close calls at Reagan National airport and across the country before the

The linguistic mode is presented in various graphic variations, which increase and direct the reader's attention to certain details. First of all, it is worth paying attention to the segmentation of the text that visually streamlines the information. Semiotic information follows each object and fills the space completely, so the reader will be forced to read at least a part of the written information. In addition, this effect is enhanced by the use of bold font. In combination with thought-provoking headlines, it redirects readers to a specific article. Red colour straightens the meaning position of the word making it to be processed first. Photos present multimodal constructions based on the non-verbal mode. Each photo and illustration is consistent with the linguistic mode and precisely illustrates the news.

To conclude, the usage of various modes in multimodal texts contributes to establishing logical patterns for optimizing and improving the perception of the given text. The field of multimodality provides philologists with ample opportunities to study the evolution of texts and communication in the 21st century.

References

1. Андреева І. О. Мульти模альний аналіз дискурсу: методологічна основа та перспективи наряду. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. Вип. 7. С. 3-8. URI: <https://hdl.handle.net/11300/17548>.
2. Гудзь Н. О. (2014) Мульти模альність як визначальна риса вебсайтів екологічної тематики. Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблем перекладу: тези доповідей всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук, професора Д. І. Квеселевича. с. 24-27. URI: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/11977>.
3. Biletska T. O., Havryliuk O. O. MULTIMODALITY OF MODERN ENGLISH JOURNALISTS-BLOGGERS' TEXTS (based on blogs by Philip DeFranco and Arwa Mahdawi). «Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University», Series: «Philology. Journalism». 2022. Vol. 1, no. 2. P. 87-93. URL: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-1/15>.
4. Home – BBC News. BBC Home – Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio. URL: <https://www.bbc.com/news> (date of access: 01.02.2025).
5. Makaruk L. Types of Multimodal Syntactic Constructions in Modern English Mass Media Texts. *Science and Education a New Dimension*. 2018. Vol. VI(183), no. 54. P. 39-42. URL: <https://doi.org/10.31174/send-ph2018-183vi54-10>.

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ. ТЕНДЕНЦІЇ ТА СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ

На сьогоднішній день англійська мова має великий вплив глобально на різні мови, в тому числі і на українську. Цей вплив відображається у так званих англіцизмах. Англіцизми є яскравим проявом мовних змін, які відбуваються під впливом глобалізації. Дослідження цих процесів допомагає нам краще зрозуміти, як мова адаптується до нових реалій та культурних контактів. У цьому дослідженні ми маємо на меті виявити основні тенденції використання англіцизмів та визначити сфери, де вони найбільш поширені.

Почнімо з того, що таке англіцизм. Англіцизм – це різновид мовного запозичення: слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком [3, 1].

Запозичення англіцизмів є поширеним явищем у сучасних мовах, особливо в умовах глобалізації. Це обумовлено цілим рядом причин, наприклад: необхідність назвати нове поняття; розмежування семантично близьких слів; можливість залучення до дериваційних процесів й граматики [1, 8] та інші.

Як ми вже зрозуміли, однією з головних причин запозичення англіцизмів є глобалізація та домінування англійської мови в ключових сферах життя. Однак, щоб англіцизми могли органічно функціонувати в українській мові, вони проходять процес адаптації, який має свої особливості. Наприклад, неологізми можуть використовуватися у тексті зі збереженням графіки мови джерела, бути транслітеровані кирилицею, поєднувати запозичені основи з питомими та брати активну участь у словотворенні [2, 5].

Більшість запозичень з англійської мови можна розділити на такі категорії:

- ІТ і технології: авторизація [4, 32], антивірус [4, 39], баг [4, 45].
- Маркетинг і бізнес: бренд [4, 61], гіпермаркет [4, 85].
- Мода і стиль: бейсболка [4, 49], лук [4, 162], оверсайз [4, 181].
- Молодіжний сленг: батл [4, 47], краш [4, 150], скам [4, 218].
- Медіа і розваги: аккаунт [4, 36], аніме [4, 39], подкаст [4, 191].
- Медицина і наука: антигістамін [4, 39], імплант [4, 3], санітайзер [4], тригер [4, 271].

Ми можемо побачити на цих прикладах, що англіцизми мають певні тенденції в українській мові, наприклад стають все частіше вживаними, особливо у розмовній мові. Вони іноді витісняють українські еквіваленти, наприклад, «бренд» замість «торгова марка», або «агритися» замість «злитися». Часто ці слова виступають маркером сучасності, демонструючи знання англійської мови або належність до певного соціального статусу.

Використання англіцизмів має свої ризики. Надмірне або неправильне вживання може збіднити українську мову, або спричинити втрату національної мовної автентичності. У зв'язку з цим виникає потреба створювати якісні українські відповідники, щоб зберегти багатство рідної мови та сприяти її розвитку. Англіцизми є невід'ємною частиною сучасного мовного середовища, однак важливо знаходити баланс між запозиченнями та розвитком національної мови.

Проведене дослідження дозволило визначити основні тенденції використання англіцизмів у сучасній українській мові, а також окреслити сфери, де вони є найбільш поширеними. Результати цього дослідження можуть стати основою для подальших розвідок у цій тематиці, спрямованих на пошук шляхів гармонійного поєднання запозичень і розвитку української мови.

Література

1. Архипенко Л. М. Англіцизми в українській мові: причини, наслідки, перспективи запозичування. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27225/1/%D1%81%>

D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%90%D1%80%D1%85%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

2. Дьолог О.С. Особливості адаптації новітніх англіцизмів у сучасній українській мові (на прикладі мови ЗМІ). URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23148/1/%D0%94_%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf

3. Рєпіна Ю. О. Англіцизм у субмові сучасної української молоді. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8262/1/%d0%a0%d1%94%d0%bf%d1%96%d0%bd%d0%b0%20%d0%ae.pdf>

4. Словник новітніх англізмів / Укл. Лєсь Бєлєй, Алїна Гончарєнко, Марїна Кїву, Ірина Олєксандрук. К.: Наукова думка, 2022. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EUFAKfLLF-wrhkujkHYO9waijmHFjUqi/view>

Бєдна А. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Тимошик М. С.

ПОРУШЕННЯ СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТИКИ У МІСЦЕВИХ ЗМІ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ (НА МАТЕРІАЛАХ МЕДІА ЧЕРНІГОВА)

В умовах повномасштабного вторгнення місцевим ЗМІ належить провідна роль у формуванні громадської думки. Часто вони не лише інформують жителів про ключові події, але й виконують функцію контролю за владою, допомагають вирішувати соціальні та комунальні проблеми. У цьому контексті – слухна думка американського вченого Роберта Пака: «Місцеві новини – матеріал, з якого зроблена демократія» [1].

В середньому новини займають 70 відсотків серед усіх матеріалів суспільно-політичного видання (скажімо, районки), а при цьому запит аудиторії на таку інформацію складає усього 7 відсотків [2]. Про це пише президент Української Асоціації Медіа Бізнесу, член Комісії з Журналістської Етики Олексій Погорєлов. Його думка полягає в тому, що для ЗМІ важливішими є формати аналітики, прогнозів та залучення громади: «навчіть мене», «надихніть мене», «розважте мене», «тримайте мене в курсі», «покажіть перспективу», «залучіть мене».

ЗМІ має відповідати на це. Місцеві журналісти часто першими звертають увагу на питання, які турбують жителів. Це можуть бути проблеми з неякісним водопостачанням, поганими дорогами, несправною роботою громадського транспорту, незаконними забудовами, екологічними питаннями, такими як вирубка дерев або забруднення повітря.

Для прикладу візьмемо «Суспільне Чернігів», сюжет авторства Олександри Мілашевської. У сюжеті «У Чернігові жителям багатоповерхівки хочуть відключити газ: у чому причина» повідомляється, що від мешканців вимагають забезпечити доступ до газової труби, якщо вони цього не зроблять, їхній будинок відключать від газу. До цієї труби наразі під'єднанні й інші будинки мікрорайону. В матеріалі дотримано стандартів журналістики. Для всебічного висвітлення проблеми подано розповідь голови об'єднання співвласників цього будинку Наталії Шуман, коментар начальниці пресцентру Чернігівської філії «Газорозподільних мереж України» Олени Тюткало та коментар гендиректора компанії-забудовника «Основа-Буд-7» Романа Герасименка. В сюжеті подано інформацію про проблему без вираження особистої думки автора, що свідчить про дотримання стандарту неупередженості. Також дотримано етичних норм журналістики, немає образливих висловлювань або порушень приватності.

Водночас крайові ЗМІ можуть допускати використання соцмереж як джерела інформації. Передрукований пост із Фейсбуку, інформація з якого не перевірялась і не доповнювалась, не супроводжувалася контекстом зчаста порушує стандарти достовірності та повноти [4].

У низці публікацій «Детектора Медіа» постійно наголошується: у разі посилення на коментарі у соціальних мережах, журналісти мають звертатися до джерел самостійно, відокремлювати факти. За приклад було взято Чернігівський сайт «CheLine», де у замітці «На Чернігівщині понівечили будиночок для лебедів» авторства Юлії Заліської розміщено інформацію та скрін коментарів користувачів мережі без жодного опрацювання журналістом.

За результатами моніторингу регіональних онлайн-видань Чернігова на наявність джінси, неналежно маркованої реклами та контрагітації у вересні 2023 року Інститут масової інформації зазначав, що матеріалів, які немарковані належним чином, є менше, ніж у період до початку широкомасштабної війни, але така практика в місцевих онлайн-виданнях все ж залишається. Як йдеться у повідомленні: політичне протистояння в Чернігові також знижує рівень дотримання професійних стандартів місцевими виданнями [3].

У статті «Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика» Микола Тимошик розглядає стандарти журналістики як каскадний набір адресованих професійним журналістам та причетних до діяльності ЗМІ критеріїв, принципів, правил, які містяться у загальноприйнятих міжнародних, національних, крайових та редакційних кодексах (посібниках, вказівках, рекомендаціях), інших правових чи етичних документах [5, с. 38]. Він підкреслює важливість дотримання цих стандартів для забезпечення якісної та об'єктивної журналістики.

Аналізуючи порушення стандартів журналістики у місцевих ЗМІ на матеріалах Чернігова, можна зробити два висновки:

1. Такі порушення не поодинокі, а характеризують є тенденцією.
2. Пора на законодавчому рівні чітко окреслити міру відповідальності та міру покарання журналіста (редакції медіа) за порушення таких стандартів.

Література

1. PARK, R. E.: The Natural History of the Newspaper. *American Journal of Sociology*. 1923. Vol. 29. No. 29. P. 275.
2. Погорелов О. Новий погляд на роль місцевих медіа – бути корисними своїй аудиторії. *Укрінформ – актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3431286-novij-poglad-na-rol-miscevih-media-buti-korisnimi-svoij-auditorii.html> (дата звернення: 11.02.2025).
3. Російськомовна комерція, політична джінса і контрагітація: яких стандартів не дотримуються онлайн-видання Чернігова. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/blogs/rosijskomovna-komertsiya-politychna-dzhynsa-i-kontragitatsiya-yakyh-standartiv-ne-dotrymuyutsya-i56170> (дата звернення: 08.02.2025).
4. Стеблина Н. Професійні стандарти регіональних ЗМІ після локдауну: з яких причин страждає якість журналістики? *detector.media*. URL: https://detector.media/regionalna-presaeonlain/article/185480/2021-03-04-profesiyni-standarty-regionalnykh-zmi-pislya-lokdaunu-z-yakykh-prychyn-strazhdaie-yakist-zhurnalistyky/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.02.2025).
5. Тимошик М. (2022). Стандарти журналістики: поняття, генеза, зміст, практика. *Український інформаційний простір*, (1(9), 30–56. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(9\).2022.257058](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(9).2022.257058)

Деменева О. В.

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Камішова Т. М.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ДЕБІТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Значення дебітивності може мати різні модальні додаткові відтінки. Розглянемо їх вживання у прикладах:

– зобов'язання з відтінком імперативності та необхідності: «Well, you must look around everywhere», Lord Kessler added. «Look at anything and everything» (Alan Hollinghurst «The line of beauty»);

– зобов'язання з відтінком бажаності: «The house must be vacant by midnight when they come with torches» (Adam Hall «Quiller – The 9th Directive»);

– зобов'язання з відтінком можливості та побажання: «We must have a dance together later» (Alan Hollinghurst «The line of beauty»);

– зобов'язання з відтінком висловлювання своєї згоди: «I must give him a ring» (Alan Hollinghurst «The line of beauty»);

– імперативне значення: «Then you must pay me» (Adam Hall «Quiller – The 9th Directive»).

Говорячи про засоби вираження дебітивності в англійській мові, ми вважаємо за можливе виділити такі групи: 1) модальні дієслова, що виражають повинності; 2) лексичні засоби зі значенням потреби.

У першому випадку експлікаторами семантики дебітивності є такі модальні дієслова, як *must*, *have to*, *ought to*. Проте слід зазначити, що з своїх семантичних особливостей, ці дієслова не вживаються у цьому значенні рівнозначно. Візьмемо, наприклад, модальне дієслово *must*, яке є дієсловом дебітивності і при цьому висловлює бажання або навіть вимогу того, хто говорить: «I'm afraid I must decline your proposal» (Arthur Golden «Memories of Geisha»).

Модальне значення дієслова *have to* – необхідність виконання дії внаслідок обставин, що склалися. Зазвичай це й вимушена необхідність, що перекладається українською мовою за допомогою «довелося», «доводиться»: «So you have to charge ten pounds, fifteen pounds for your magazine» («The line of beauty»).

Що стосується модальних дієслів *should* і *ought (to)*, то вони висловлюють слабке зобов'язання або пораду: «She ought to be here with her family», Rachel said, no turning round (Alan Hollinghurst «The line of beauty»).

Вище описані лексеми розглядаються як найбільш часто вживані маркери значення дебітивності.

Як показують наведені вище приклади, зміст висловлювання, і, відповідно, план змісту категорії дебітивної модальності безпосередньо залежить від ситуації спілкування. Крім того, важливими факторами, що впливають на значення категорії, можна назвати емоційний настрій, властивий адресанту та адресату, вибір автором певних синтаксичних засобів, необхідних для правильного вираження думок, а також цілеустановлення висловлювання та ті чи інші особисті якості учасників діалогу.

Література

1. Тронь О. А. Семантико-синтаксична структура речень із предикатами дебітивності в сучасній українській мові : автореф. дис канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2001. 20 с.
2. Bayley D. Patterns of Policing: A Comparative International Analysis. Rutgers University Press, New Brunswick, 1985, 280 p.

ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Одна з найбільш очевидних відмінностей у лексиці між британською та американською англійською полягає у словах, що використовуються для позначення конкретних об'єктів. Наприклад, у британській англійській слово *lorry* («вантажівка») використовується для позначення великої вантажівки, а в американській англійській використовується слово *truck*. Так само в британському англійському *biscuit* використовується для позначення печива, яке американці називають *cookie*, а в американському англійському слово *eggplant* використовується для позначення баклажана, який британці називають *aubergine*.

Ще одна відмінність у словниковому запасі між британською та американською англійською полягає в словах, що використовуються для вираження певних понять та ідей. Наприклад, у британській англійській *cheers* використовується як загальний вираз подяки, а в американській англійській використовується слово *thank you*. Так само в британській англійській для позначення черги людей використовується слово *queue*, а в американській англійській – слово *line*.

Крім того, існують слова, які є унікальними для британської чи американської англійської та не використовуються в іншому діалекті. Наприклад, слово *lorry* («вантажівка») не використовується в американській англійській, а слово *trunk* («багажник») – у британській англійській.

Варто відзначити і той факт, що всередині кожного діалекту існують свої варіації, а деякі слова та висловлювання, що використовуються в одній частині Великобританії чи США можуть не використовуватися в іншій. Однак, незважаючи на відмінності у словниковому запасі, носії британської та американської англійської в цілому легко розуміють одне одного.

Таким чином, помітні відмінності в лексиці включають слова, що використовуються для позначення певних об'єктів або понять. Ці відмінності в лексиці можуть призвести до деякої плутанини у носіїв одного з діалектів, які слухають або читають матеріал на іншому діалекті.

Одна з основних відмінностей полягає у використанні часу дієслова. У британській англійській частіше використовується теперішній досконалий час (*Present Perfect*), який утворюється за допомогою теперішнього часу дієслова «мати» (*to have*) та причастя минулого часу основного дієслова, або третьою формою основного дієслова. Наприклад, *I have been to London* («Я бував у Лондоні») – типовий варіант для британської англійської, а *I went to London* – для американської.

Крім часу дієслова, існують також відмінності в лексиці, про що ми говорили вище, і правопис між британським та американським варіантами англійської мови. Наприклад, *colour* («колір») у британській англійській та *color* в американській. Або *centre* («центр») у британській англійській та *center* в американській.

Варто також зазначити, що, незважаючи на загальні відмінності між британською та американською англійською, в обох країнах існує й безліч регіональних відмінностей, тому важливо пам'ятати, що будь-які відмінності не є абсолютними.

Література

1. Жлуктенко Ю. О. Українсько-англійські міжмовні відносини. Українська мова в США і Канаді. К.: Вид-во Київського ун-ту. 1964. 164 с.
2. Janicki Karol, *Elements of British and American English*. 3 Wyd. Warszawa: Panstwowe Wydawnicto Naukowe, 2017. 138 s.

ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СПЕЦИФІКИ В МОВІ

Поняття «гендер» увійшло до лінгвістичної парадигми лише у другій половині ХХ століття, набагато пізніше, ніж у інших гуманітарних наук. Одне з перших досліджень у галузі гендерної лінгвістики було проведено американським професором Робіном Лакоффом. У своїй книзі «Мова та місце жінки» («Language and Woman's Place», 1975) автор описує відмінності між чоловічим та жіночим стилями спілкування.

Відповідно до теорії Р. Лакоффа, мовленнєва поведінка жінки, порівняно з чоловічою, відрізняється невпевненістю, меншою агресивністю, більшою гуманністю та орієнтованістю на свого партнера з комунікації. Жінка уважніше вислуховує думку співрозмовника, не прагне домінувати у розмові, на той час як чоловіки поведуться агресивніше, прагнуть тримати ситуацію під контролем і менш схильні до компромісів. Така мовна поведінка жінки створює враження невпевненості в собі та некомпетентності, що завдає шкоди її іміджу [2].

Робін Лакофф виділяє ряд відмінних особливостей чоловічої та жіночої мовної поведінки на різних мовних рівнях. Так, на рівні просодичних рис жінки частіше вдаються до використання інтонації для висловлювання своїх емоцій, у той час як для чоловічої мови більше характерні лексичні засоби передачі емоційного стану. Жіноче мовлення характеризується використанням запитальної інтонації в оповідальних реченнях. На морфологічному рівні відмінності виявляються у використанні зменшувально-пестливих суфіксів, що переважно властиво жіночій промові. Що стосується лексичних особливостей, то в чоловічій мові частіше присутня стилістично нейтральна оцінна лексика, у той час як у жіночій відзначається велика кількість емоційно-оцінних слів та конструкцій. Жінки також більше використовують засоби пом'якшення категоричності висловлювання, такі як евфемізми, модальні слова та висловлювання. На рівні синтаксису чоловіки дотримуються одноманітності синтаксичних конструкцій, використовуючи частіше складносурядні речення.

Основна мета будь-якого художнього твору полягає у досягненні певного естетичного впливу, створення художнього образу. Механізми вербалізації художнього образу дуже різноманітні, а гендерний аспект грає важливу роль при створенні даного образу. Використання тих чи інших лексичних засобів сприяє виникненню у читача певних асоціацій, які мають гендерну спрямованість. Специфіка художнього перекладу обумовлена ще тим, що мовні одиниці художнього тексту актуалізуються відразу у кількох значеннях, і це суттєво ускладнює передачу гендерного аспекту [1].

Як ми бачимо, мова художньої літератури пронизана гендерною специфікою, передача якої є запорукою якісного перекладу. Гендерний аспект може бути відображений у перекладі за допомогою цілого ряду трансформацій на всіх рівнях мови. Для перекладача важливим є уважне ставлення до екстралінгвістичного контексту та імпліцитної інформації, що необхідно враховувати при доборі еквівалента, що відповідає гендерним вимогам.

Література

1. Гендерні студії в літературознавстві / ред. В. Л. Погребна. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 222 с.
2. Lakoff R. Language and Woman's Place. New York.: Harper, 1975. P.11-36.

КРОСПЛАТФОРМЕННИЙ КОНТЕНТ НА СУСПІЛЬНОМУ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Кросплатформеність у медіа – багатофункціональний інструмент, який дозволяє охопити різні цільові групи аудиторії. Кросплатформений підхід у сучасному медійному просторі має визначальне значення, та, крім можливостей, передбачає і ряд викликів. Один з них – вибір ефективних способів та форм адаптації контенту для різних платформ (телебачення, радіо, диджитал, соціальні мережі) з врахуванням як особливостей цих платформ, так і особливостей їхньої аудиторії. Адаптація контенту для різних платформ, окрім технічних, має комунікативно-функціональні особливості. Вони обумовлюються специфікою платформ – способи оформлення, оптимальна кількість візуального та вербального контенту для всіх платформ різні. Окрім стилістичних та жанрових характеристик, у всіх без винятку матеріалах Суспільного мовника мають бути дотримані стандарти журналістики. Зокрема, уникнення емоційно забарвленої лексики у текстах авторів, відокремлення фактів від особистих суджень. Дотримання стандартів повноти та точності інформації вимагають лаконічності та структурованості контенту. Для досягнення максимальної ефективності кросплатформеного контенту доцільно використовувати інструменти персоналізованої комунікації з аудиторією – до прикладу, візуальні картки-каруселі в Instagram, тайм-коди (епізоди) відео у YouTube та тематичні списки відтворення, лонгріди з інтерактивними елементами на сайті, короткі інформаційні повідомлення в соцмережах та месенджерах. Лінгвокогнітивні аспекти кросплатформеного контенту повинні враховуватися ще на етапі планування виробництва медіапроєкту. Відповідно до мети і завдань медіапроєкту, обираються способи зйомки, візуального, графічного та вербального оформлення, ключові елементи проєкту та інструменти комунікації. Тренди медійного середовища перебувають у процесі постійних змін. В ході виробництва медіапроєктів та кросплатформеного контенту необхідно враховувати ці зміни та оптимізувати стратегії для досягнення максимальної ефективності комунікацій.

Література

1. Джозеф Хігні, Пол Дж. Філдінг. Управління проєктами. Вид-во Фабула, 2020. 512 с.
2. Петрович Й.М., Новаківський І.І. Управління проєктами: підручник. Львів, видавництво Львівської політехніки, 2018. 393 с.
3. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна моногр. / за заг. ред. д. н. із соц. ком. В. Е. Шевченко. Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ: Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2017. 234 с.
4. Шевченко В. Е. Візуалізація як спосіб відображення даних: вибір виду візуалізації: Електронні дидактичні матеріали. – К.: Навчально-науковий Інститут журналістики, 2022. 144 с. https://issuu.com/victoryshe/docs/3-0-1visual_2022
5. Digital media: становлення новітньої комунікації: колект. монографія / за ред. М. М. Поплавського, Л. О. Кочубей. Київ : Вид. Центр КНУКіМ, 2020. 244 с. (кафедра зв'язків з громадськістю і журналістики Київського національного університету культури і мистецтв https://kzgizh.knukim.edu.ua/images/nauka/kolektyvna-monohrafiia_digital-media-stanovlennia-novitnoi-komunikatsii.pdf)
6. Сайт Суспільне Чернірів <https://suspilne.media/chernihiv/>
7. Facebook Суспільне Чернірів. https://www.facebook.com/suspilne.chernihiv/?locale=uk_UA
8. YouTube Суспільне Чернірів https://www.youtube.com/channel/UCuF-W_Ssg53YK9_wQGO_MvbQ
9. Instagram Суспільне Чернірів <https://www.instagram.com/suspilne.chernihiv/>

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ІДІОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад ідіом – це складний процес, що вимагає не лише лексичної компетентності, а й розуміння культурних особливостей мов. Ідіоматичні вирази часто не піддаються дослівному перекладу через глибокий культурний контекст, тому важливо знаходити еквіваленти, які збережуть метафоричний зміст, емоційне забарвлення й контекстуальне значення.

Цю проблему досліджували різні науковці. Зокрема, А.Д. Алієва, Є.В. Костик аналізували особливості перекладу ідіом з англійської мови українською [1, 9]. Р.Я. Зубрицький, О.Д. Вірстюк, О.С. Богайчук вивчали термін «прагматичні ідіоми», їх специфіку та методи перекладу [2, 168]. Г.С. Сосой, С.О. Дейнека розглядали труднощі перекладу англійських ідіом, пов'язані з нехтуванням їх походження, і визначили оптимальні способи передачі значення українською мовою [3, 459].

Попри значну увагу до цієї теми, проблематика перекладу англійських ідіом залишається недостатньо дослідженою. Ідіоми перекладаються різними стратегіями залежно від схожості виразів у мовах та збереження їхнього значення.

Absolute equivalents (абсолютні еквіваленти) зберігають усі складники ідіоми без змін: *the sword of Damocles* – *домоклів меч*, *the apple of dissention* – *яблуко розбрату*.

Near equivalents (близькі еквіваленти) мають спільне походження, але містять незначні відмінності: *to cut/untie the Gordian knot* – *розрубати гордіїв вузол*, *stumbling block* – *камінь спотикання*.

Genuine idiomatic analogies (ідіоматичні аналоги) мають подібні за змістом відповідники: *beat a dead horse* – *переливати з пустаго в порожнє*, *to keep body and soul together* – *зводити кінці з кінцями*.

Approximate analogies (наближені аналоги) передають значення ідіом через близькі за змістом вирази: *out of thin air* – *як з-під землі*, *more power to your elbow* – *ні хвоста, ні луски*.

Descriptive translation (описовий переклад) пояснює значення ідіоми без фразеологічного еквівалента: *to run one's face* – *використовувати приємну зовнішність для досягнення успіху*.

Переклад ідіом вимагає мовної компетенції та розуміння культурного контексту. Вони відображають традиції та цінності народу, тому важливо зберігати не лише зміст, а й емоційний вплив. За відсутності точних еквівалентів перекладачі обирають стратегії залежно від мовної подібності, прагнучи передати як значення, так і ефект ідіоми.

Література

1. Алієва А. Д., Костик, Є. В. Особливості перекладу англійських ідіом. *Нова філологія*. (2023). (89), 9-14.
2. Зубрицький Р.Я., О.Д. Вірстюк, О.С. Богайчук. Особливості прагматичних ідіом в англійській мові та специфіка їх перекладу на українську мову. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Т. 1, вип. 33. С. 168–173.
3. Сосой Г.С., Дейнека С.О. Особливості перекладу англійських ідіом. *Proceedings of I International Scientific and Practical Conference. Boston, USA*. 2022. С. 459–462.

THE ROLE OF LANGUAGE IN UNDERSTANDING AND INTERPRETING LEGAL TEXTS

Language is the cornerstone of law, as every legal document – statute, contract, or court ruling – requires precise interpretation to ensure justice [1, 405]. The way legal texts are interpreted influences dispute resolution, individual rights, and the functioning of legal systems.

Legal language is complex and characterized by specialized terminology:

Latin phrases (e.g., *habeas corpus*, *prima facie*) ensure historical continuity and consistency across jurisdictions [2, 1630].

Strict definitions, where legal terms carry precise meanings different from everyday use (e.g., *consideration* in contract law).

Formal structure, ensuring clarity and legal enforceability.

Even minor wording variations can have significant legal consequences: in contract law, «*shall be responsible for*» imposes a stricter obligation than «*may be responsible for*» [1, 408].

Interpreting legal texts presents challenges:

1. **Ambiguity**, where words have multiple meanings.
2. **Context dependence**, where legal terms shift in meaning based on usage [2, 1631].
3. **Translation issues**, where laws drafted in one language may lose critical nuances when translated [2, 1632].

A notable example is *Muscarello v. United States* (1998), where the U.S. Supreme Court debated whether keeping a firearm in a car's glove compartment constituted «*carrying a firearm*» [1, p. 410].

Legal professionals apply various interpretation methods:

Literal interpretation – focuses on the exact wording.

Purposive interpretation – considers legislative intent.

Precedent-based interpretation – relies on past judicial decisions [1, 413-415].

For instance, the interpretation of «*freedom of speech*» in the U.S. Constitution has sparked debates for centuries [2, 1635].

Language shapes law, and its interpretation determines justice. Understanding legal texts requires not only linguistic proficiency but also knowledge of legal principles, historical context, and judicial precedents.

References

1. Scott S. Interpreting legal texts: What is, and what is not, special about the law. *Philosophical essays* 1 (2009): 403-424.
2. Sierocka H. Issues in Translating, Interpreting and Teaching Legal Languages and Legal Communication. *International Journal for the Semiotics of Law-Revue internationale de Sémiotique juridique*. 36.4 (2023), 1629-1638.

Скорик А. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Навальна М. І.

АЛГОРИТМ ОПРИЛЮДНЕННЯ ТЕРМІНОВОЇ НОВИНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

В умовах війни регіональні медіа стикаються з безпрецедентними викликами, серед яких оперативність, достовірність інформації, безпека та довіра аудиторії. Згідно з дослідженням, проведеним USAID на замовлення громадянської мережі ОПОРА «Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни», 73,4% споживачів інформації дізнаються новини з соціальних мереж. 60% заходить на сайти, телебачення у 2024 році порівняно з 2023 роком має охоплення на 20% менше і становить 42,7% [4]. Медіакомпанії шукають шляхи, як досягнути своєї аудиторії і максимально поширити верифіковані новини, які створює редакція. Це означає, що одночасно потрібно публікувати тексти, фото та відео на кількох інформаційних платформах, враховуючи особливості кожної з них. Тому робота редакції у кризових умовах потребує чітко налагодженого алгоритму дій, який не лише забезпечуватиме швидке реагування на події, а й сприятиме нарощуванню аудиторії, довіри за рахунок верифікації фактів.

Одним із найважливіших завдань під час відпрацювання термінових новин є баланс між швидкістю публікації та перевіркою фактів. У цьому контексті важливим є використання відкритих джерел, офіційних повідомлень, а також принципів фактчекінгу. Згідно з Кодексом етики українського журналіста, журналісти зобов'язані перевіряти достовірність інформації, перш ніж публікувати її [5]. Зокрема, медіаексперт Ігор Куляс зазначає, що оперативність передбачає подачу важливої для суспільства інформації в найближчому випуску в найбільш досконалій формі. Форма подачі новини та почерговість її появи на різних платформах регіональної редакції варто прописати в алгоритмі та ознайомити з цим всіх редакторів та авторів.

У кризових ситуаціях критично важливим є чітке розподілення ролей у команді. Кожен редактор і журналіст має виконувати конкретні завдання: збір інформації, верифікація, написання тексту, обробка фотографій і монтаж відео, підготовка мультимедійного контенту, розповсюдження в соціальних мережах.

Під час війни особливо загострюється проблема фейкових новин. Важливо, щоб редакційна команда мала доступ до інструментів перевірки інформації. Перш за все важливо знайти і вказати першоджерело, не публікувати новину, джерело якої невстановлено. Верифікацію фото та відео здійснювати в рамках алгоритму, напрацьованого редакцією. Визначитися з платформами, які команда обрала для реалізації цієї мети, дослідити слабкі та сильні сторони кожної з них.

Сучасний ньюзрум працює у форматі кросплатформенності. Важливо, щоб алгоритм відпрацювання термінових новин враховував адаптацію матеріалів для різних платформ (телеканали, соціальні мережі, сайти, месенджери). Наприклад, у Telegram актуальними є короткі текстові повідомлення, у зоні активних бойових дій, де обмежений інтернет та зв'язок, люди не зможуть завантажити фото та відео, відповідно, тексти мають бути адаптовані під потреби людей: прості короткі речення, стислий виклад інформації, мінімум ілюстрацій. Якщо медіа працює в регіоні за стабільним інтернетом, використання фото та відео на платформі Telegram збільшить охоплення. у TikTok – відеоформат, а на сайтах – аналітичні матеріали.

В умовах воєнного стану журналістам необхідно діяти відповідно до оновлених рекомендацій Збройних сил України щодо організації роботи на військових об'єктах та в зонах бойових дій. У лютому 2024 року набули чинності зміни до наказу № 73 Головнокомандувача ЗСУ «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [2]. Важливими аспектами є дотримання визначених

правил фото- та відеознімання, а також нерозголошення критичної інформації, що може зашкодити військовим операціям, час, коли можна публікувати інформацію про обстріл та фото звітти. Лібералізація доступу до бойових зон (зонування: зелена, жовта, червона) спрощує процес збору інформації, однак вимагає суворого дотримання правил акредитації та узгодження маршрутів пересування журналістів. Ефективна взаємодія з військовими адміністраціями та службами зв'язків із громадськістю сприяє оперативному отриманню офіційної інформації та знижує ризики дезінформації в медіапросторі.

Література

1. Буроменський М., Штурхецький С. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. 2016.
2. Журналістські стандарти : інформаційна довідка [Електронний ресурс] // Інститут масової інформації. 2011. 31 трав. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/jurnalistiski-standarti-informatsiyna-dovidka/>
3. Кость С. А. Журналістика і війна: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016.
4. Офіційний сайт Громадянської мережі «Опора». Дослідження «Медіаспоживання українців: третій рік повномасштабної війни» URL: <https://www.oporaua.org/viyna/doslidzhennya-mediaspozhyvannya-ukrayinciv-trety-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-25292>
5. Офіційний сайт Комісії з журналістської етики. Кодекс етики українського журналіста, пункти 3, 6. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>

Крижановська Л. В., Крижановський О. М.

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Баранцова І. О.

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ

У всьому різноманітті розділів лінгвістичної науки переклад з однієї мови на іншу відрізняється різноманіттям підходів. Проблема буквальної та вільної подачі матеріалу, що стояла ще перед давніми «толмачами», зумовлює важливість наукового обґрунтування вибору способу передачі повідомлення реципієнту з іноземної мови. При цьому дуже важливий облік культурологічних та особистісних особливостей автора, його базового рівня, рівня володіння доступними лінгвістичними інструментами та методиками, розуміння мовних особливостей оригіналу у перекладному тексті. Можливість отримувати високо-якісні інформаційні, технічні та художні матеріали визначається методами виконання перекладацьких завдань, які у лінгвістичній науці називають стратегіями перекладу.

Кожен етап у процесі перекладу перебуває у тісному зв'язку із загальною стратегією перекладу. Термін «стратегії перекладу» викликає багато питань серед учених-лінгвістів, оскільки він є одним з найбільш багатозначних термінів.

Сам термін «стратегії перекладу» виник набагато раніше, ніж перекладознавство сформувалося як окремий розділ лінгвістики. Проте думки вчених у питанні визначення стратегій перекладу, як і раніше, розходяться.

Деякі вчені розглядають перекладацькі стратегії як «вічний» перекладацький дуалізм «дух/буква». Ще за часів Цицерона, практикою перекладу були запропоновані такі способи перекладу. Вони звучали як «verbum e verbo», що в перекладі означає «слово словом».

Другий спосіб звучав як «sensum exprimere de sensu». У перекладі це звучить як «сенса сенсом». Основною характеристикою першого способу перекладу було те, що згідно з цим

методом, переклад з мови оригіналу відбувався дослівно. Це негативно позначалося мовою перекладу. Другий метод перекладу мав на увазі переклад тексту, за допомогою використання лінгвістичних засобів мови, на яку відбувався переклад. Основною метою другого способу перекладу була передача змісту оригіналу тексту за допомогою рідної мови. Усі стратегії перекладу ґрунтуються на змісті та формі оригіналу та перекладу [2].

Щоб визначити, яка стратегія була використана перекладачем, необхідний аналіз тексту з метою виявлення використаних перекладацьких трансформацій. Таку думку висловлював лінгвіст М. Ю. Вознюк. На його думку, трансформації в перекладі можуть розглядатися як спеціальні прийоми, які використовує перекладач для того, щоб подолати типові труднощі, з якими він може зіткнутися у процесі здійснення перекладу [1].

За результатами огляду основних визначень, сформульованих у класичних працях лінгвістів та перекладознавців для перекладацьких стратегій, зроблено висновки про те, що існуючі на сьогоднішній день підходи не тільки в повній мірі не відбивають механізмів формування стратегії перекладу, а й часто вступають у протиріччя між собою.

Це призводить до появи додаткових класифікацій, нових визначень, ще більше розмиваючи категорію, що досліджується. Таким чином, проблема визначення змісту стратегії перекладу логічно переадресовується до найперспективнішої на думку автора основи — використаних у тексті перекладу перекладацьких трансформацій, для яких, як відомо, розроблені наукові визначення та адекватні класифікації. На підставі виявлених перекладацьких трансформацій, застосованих у текстах перекладів, визначаються обрані автором перекладацькі стратегії як окремий текст, визначається художній стиль, характерний для конкретного перекладача. Такий підхід до визначення стратегії перекладу автор вважає найбільш логічно збудованим та аргументованим.

Література

1. Вознюк М. Ю. Критерії оцінювання перекладу. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 9 (220). Ч. II. С. 143 – 149.
2. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): Монографія. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 522 с.
3. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська). Теорія та практика перекладацького аналізу текстів для студентів факультету та перекладачів факультету заочного та вечірнього відділення: навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2010. 175 с.
4. Al-Masri H. Translation and Cultural Equivalence: A Study of Translation Losses in Arabic Literary Texts. *Journal of Language & Translation*. 2009. Vol. 1. No. 10. P. 7-44.
5. Yinhua X. Equivalence in Translation: Features and Necessity. *International Journal of Humanities and Social Science*. 2018. Vol. 1. No. 10. P. 169-171.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Варламова А.

студентка групи 101-ПАМЛ-Д22
Український державний університет
залізничного транспорту, м. Харків

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко І. Б.

КУЛЬТУРНА ЗНАЧУЩІСТЬ АНГЛОМОВНИХ НАРОДНИХ ПРИКМЕТ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ

Фразеологічні одиниці, як важливий елемент будь-якої мови, відіграють значну роль у формуванні мовної компетенції учнів. Вони не лише збагачують словниковий запас, але й допомагають зрозуміти культурні особливості мови, що вивчається. У контексті навчання іноземних мов, особливо англійської, фразеологізми, такі як народні прикмети, стають потужними інструментами для розвитку міжкультурної комунікації та глибшого розуміння мови.

Англомовні народні прикмети, зокрема, відображають колективний досвід і мудрість поколінь. Вони містять у собі не лише лексичні та граматичні особливості, але й культурну значущість, що робить їх важливими для вивчення. Застосування таких прикмет у навчальному процесі може сприяти розвитку критичного мислення учнів, оскільки вони вчаться аналізувати значення і контекст використання фразеологізмів.

Крім того, фразеологічні одиниці забезпечують легкість запам'ятовування завдяки своїй структурі, ритмічності та образності. Викладаючи прикмети, викладачі можуть інтегрувати різноманітні методи навчання – від інтерактивних ігор до творчих завдань – що сприяє активному залученню учнів у процес навчання. Дослідження фразеологічних одиниць в контексті народної мудрості не лише збагачує мовну практику учнів, але й розвиває їхню культурну обізнаність.

Прикмети часто мають фіксовану лінгвістичну структуру, яка залишається незмінною протягом тривалого часу. Це полегшує їх запам'ятовування та передачу в усній традиції.

Широко відома прикмета в англомовних країнах «Red sky at night, shepherd's delight; red sky in the morning, shepherd's warning» зберегла свою форму протягом століть.

Ще одним яскравим прикладом стійкості та відтворюваності є прикмета «See a penny, pick it up, all day long you'll have good luck» («Побачиш пенні, підними його, весь день матимеш удачу»). В цій прикметі можна дослідити чітку ритмічну структуру та риму, що сприяє її легкому запам'ятовуванню та передачі. Вона залишається популярною в англомовних країнах, незважаючи на зміни в грошовій системі та зменшення цінності пенні.

Наступною характерною ознакою є лаконічність та ритмічність. Ці особливості полегшують запам'ятовування та передачу прикмет з покоління в покоління. Розглянемо це питання детальніше та наведемо додаткові приклади:

Магпіїва рима (Magpie Rhyme):

«One for sorrow, Two for joy, Three for a girl, Four for a boy, Five for silver, Six for gold, Seven for a secret never to be told.» [1]

Ця прикмета є яскравим прикладом того, як лаконічність та ритмічність працюють разом, створюючи легко запам'ятовувану та культурно значущу форму народної мудрості. Вона демонструє, як прості лінгвістичні прийоми можуть ефективно передавати складні культурні концепції та вірування.

Умовні конструкції є ключовим структурним елементом багатьох англійських народних прикмет, відіграючи важливу роль у створенні логічного зв'язку між спостереженням та передбаченням. Аналіз прикмети «**If you catch a falling leaf on the first day of autumn, you will not catch a cold all winter**» («Якщо зловиш падаючий лист у перший день осені, не застудишся всю зиму») демонструє класичну умовну конструкцію «if... then...» (якщо... то...). У культурному контексті прикмета відображає народні вірування про зв'язок між природними явищами та здоров'ям людини, підкреслюючи важливість осіннього сезону в народному календарі [2].

Отже, використання фразеологічних одиниць у навчанні іноземних мов є не лише ефективним методом засвоєння лексики та граматики, але й важливим елементом розвитку культурної обізнаності і соціальних навичок учнів. Це підкреслює необхідність інтеграції народної мудрості в навчальний процес для створення більш комплексного і змістовного підходу до вивчення іноземних мов.

Література

1. <https://blog.gardenwildlifedirect.co.uk/magpie-rhyme/>
2. <https://hvpnogoria.blogspot.com/2015/10/folklore-on-friday-autumn-leaves.html>

Slyoka Sofiia

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Research supervisor:
PhD in Education
Moskalets Olena

THE ROLE OF PEER-TEACHING IN PRE-SERVICE TEACHER TRAINING

One of the goals of pre-service teacher training is to equip aspiring teachers with the skills necessary for continuous professional development throughout their teaching careers [1, 33]. Since interaction and peer support are key sources of professional growth for teachers, the ability to learn from peers should be learned during formal training. The aim of this publication is to present the outcomes of peer-teaching and peer-observation practice in the process of mastering English Language Teaching (ELT), as viewed by third-year students in the pre-service English teacher training program at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, and to explore the potential of these practices to foster lifelong collaboration with peers.

For us, third-year English Philology students, teaching practice is an integral part of our ELT. Each semester, we have three days of teaching practice at the Centre of Languages and Literature Teaching methodology. During those days, each of us presents lessons and observes lessons presented by other student-teachers. In the Autumn semester and at the beginning of the Spring semester we prepare and present lessons in teams; the final practice days of the Spring semester are devoted to solo teaching. Our learners include second-year students who are one year behind us in the program and our third-year peers. Before each teaching day we spend a

considerable amount of time planning our lessons, consulting with our ELT methodology teacher, preparing the materials and instructions, and piloting the most challenging parts of the lessons in our academic groups. After each teaching day we work on the reflective analysis of our progress and the achievements of other students. The conclusions below are based on written feedback received from 35 student-teachers at the end of the Autumn semester.

As revealed by the answers, most of us noticed significant improvements in our confidence and classroom management skills. When asked to select the best lesson, 66% of the respondents chose the third lesson as the most enjoyable. The initial lessons were more stressful, while accumulating experience and witnessing genuine support from our peers gave us greater confidence and composure over time.

Peer's support was evident in several ways:

Team Preparation: While preparing for team-teaching, we divided responsibilities among team members. Each of us contributed our share, recognizing that the success of the team depended on everyone's efforts.

Lesson Delivery: During lessons, we distributed roles and responsibilities for different parts of the session. At the same time, each team member was familiar with all lesson parts and ready to step in if needed. This collaborative approach reduced fear of forgetting or making mistakes.

Supportive Learners: Mixed groups of second- and third-year students, were highly supportive. They could empathize with us as they could see themselves in the role of the teacher. Even if parts of our lessons were imperfect, the participants remained motivated and eager to complete tasks.

Feedback and Encouragement: After each lesson, we received feedback from our audience, often containing heartwarming comments about our performance, lesson atmosphere, and engaging discussions. This encouragement motivated us and boosted our confidence.

When asked about the level of support from peers and participants, 77% and 74% of student-teachers, respectively, acknowledged the highest level of support.

Thus, collaboration with peers gives us a deeper understanding of what it means to grow as educators. Now we know how beneficial it is to learn from colleagues, collaborate with peers, and embrace the journey of growth.

References

Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (Дата звернення 20.01.2025).

Чернишенко О. О., Коржавіна О. Є.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ WORDWALL ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Навчальні платформи сьогодні є невід'ємною частиною сучасної освіти, які дозволяють навчатися дистанційно, надаючи студентам доступ до освітніх ресурсів, курсів та матеріалів. Однією з таких платформ є Wordwall, яка широко використовується авторами на заняттях з вивчення іноземних мов у НТУ «ХПІ».

За допомогою цього онлайн інструменту ми можемо: зробити навчальний процес цікавим та захоплюючим; залучити здобувачів вищої освіти до активної участі у процесі навчання; розробити індивідуальні завдання для кожної групи студентів з урахуванням їх рівня володіння іноземною мовою; моніторити процес засвоєння навчального матеріалу; коригувати подання наступного матеріалу; розвинути у студентів абсолютно всі навички письмове та усне мовлення, читання та аудіювання; довести до автоматизму у студентів

використання часів, артиклів, неправильних дієслів, іменників тощо; долучити студентів до спілкування між собою та викладачем, що допомагає розуміти матеріал; навчатися один у одного та отримувати зворотний зв'язок від викладача.

Отже, таке навчання ефективніше, ніж традиційні методи, тому що студенти краще запам'ятовують матеріал та застосовують отримані знання у практичній ситуації, розуміють складні концепції та швидше засвоюють нові навички. Платформа Wordwall допомагає викладачам розуміти потреби здобувачів вищої освіти та надавати їм більш ефективне навчання, сприяє підвищенню мотивації студентів, якості освіти.

Таким чином, інтерактивні платформи є важливим етапом в онлайн-освіті. Вони не тільки надають нові можливості для отримання нових знань, але й створюють інноваційний простір для навчання. Це призводить до необхідності у відповідних освітніх середовищах, які можуть задовольнити потреби нашого сучасного суспільства, що швидко розвивається.

Література

1. Чернишенко О.О. Гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців з використанням інноваційних технологій навчання. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXXII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2024, 22-25 травня 2024 р. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 1043.*

Колеватова К. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У перші дні повномасштабного вторгнення росії на територію України, мільйони українців були вимушені виїхати за кордон, переважно до країн Європи та Сполучених Штатів Америки. Більшість з них раніше ніколи не залишали межі України, тому враховуючи усі умови евакуації, люди пережили великий стрес, культурний шок від нового середовища.

На початковому етапі біженці зіткнулися з цілим переліком побутових проблем. Одна з провідних труднощів – це відсутність змоги розмовляти мовою країни прибуття. Саме мовний бар'єр є перешкодою для поступового пристосування у новому суспільстві. Мовний бар'єр викликає труднощі у комунікативних ситуаціях, через що виникають непорозуміння [1].

Англійська мова відкриває рейтинг мов світу, вона є мовою міжнародного спілкування. Це мова, яка широко використовується в економіці та фінансах, політиці і дипломатії. Одним із головних пріоритетів для українських біженців є опанування англійської мови, щоб покращити перебування за кордоном. Оскільки вивчення англійської мови стало раптовою необхідністю для наших громадян, то слід врахувати вікові особливості, різний освітній рівень, можливості [2]. Наприклад, людина, яка пережила психологічний шок, може бути не вмотивованою до вивчення іноземної мови, вона в стані тривожності. До того ж, необхідно врахувати і вікову особливості.

Якщо порівнювати різні вікові категорії людей, то молоді люди віком від 18 до 22 років легше адаптуються до вивчення мови. Доросліші люди більш вмотивовані, відповідальніші та мають професійний досвід. Але у них частіше спостерігається невпевненість у своїх знаннях, страх, але при цьому вони не втрачають бажання оволодіти іноземною мовою. Щоб не допустити соціальної ізоляції та збільшити словниковий запас, громадяни звертаються до навчальних курсів для іноземців, які фінансуються владою, фондами. Одним із методів вивчення іноземної мови є індивідуальні заняття. Зараз існує

безліч онлайн-платформ з вивчення іноземних мов, тому дуже зручно підібрати заняття під свій час, фінансову можливість. Викладач сам має змогу корегувати програму вивчення залежно від потреб та прогресу учня, при цьому враховувати і вікову категорію людини [2].

В наш час обізнаність в іноземній мові стає обов'язковим складником професійної діяльності, допомагає в кар'єрному зростанні, чим стимулює людину до вивчення іноземної мови. Під час повномасштабного вторгнення виникла необхідність в комунікації з міжнародними організаціями, які надають гуманітарну допомогу для постраждалого населення від російської агресії та й держави в цілому. Особливо зараз, коли в нашій країні відбуваються бойові дії, важлива підтримка західних партнерів в плані створення робочих місць. Знання англійської мови може принести економічні вигоди, оскільки це відкриває можливості працевлаштування та дозволяє людям брати участь у міжнародному діловому спілкуванні. Багато волонтерів, кореспондентів та політичних діячів почали відвідувати Україну, що також зумовило необхідність вдосконалення вивчення англійської мови. Так, наприклад, англійська мова є офіційною робочою мовою в таких міжнародних організаціях, як: Червоний Хрест, ЄС, НАТО, Союз міжнародних асоціацій, Міжнародний олімпійський комітет та ряд інших організацій.

Отже, реалії сучасного життя зумовлюють потребу у вивченні іноземної мови та спонукають до пошуків ефективних засобів вирішення цього завдання, зокрема для дорослих людей. Тому важливо враховувати низку особливостей для чіткої поставки стратегічних цілей і задоволення потреб тих, хто вивчає іноземну мову.

Література

1. Подолання мовного бар'єру під час навчання за кордоном. URL: <https://edusteps.com.ua/posts/navchanna-za-kordonom/2111-language-barriers-at-university.html>
2. Чернова Ю. В. Вивчення англійської мови в Україні під час війни: перепони та актуальність. Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. URL: <https://dglb.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c8f936b-2704-4586-8de5-22aa8f1f43cb/content>

Шуст К. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ РЕПРОДУКТИВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ НАВИЧКИ

Однією зі складових іншомовної комунікативної компетентності випускників старшої профільної школи є лексична компетентність. Формування останньої, зокрема, передбачає формування репродуктивної лексичної навички. Незважаючи на розробленість цього питання в методиці навчання іноземних мов, існує потреба в пошуку та застосуванні нових підходів для ефективного розв'язання порушеної проблеми. Одним із можливих рішень може бути застосування лексичного підходу.

Лексичний підхід – це погляд на процес вивчення мови який пропонує нам цілісний спосіб сприйняття мови, відтак, у ньому відсутнє традиційне для методики навчання іноземних мов розмежування лексики та граматики. Головна увага приділяється словосполученням або лексичним чанкам (lexical chunks), які лежать у основі мови надаючи

їй ідіоматичного характеру [1]. Тому під час застосування цього підходу перед вчителем перш за все постає завдання привернути увагу до колокацій, навчити учнів їх помічати, запам'ятовувати та використовувати на практиці.

У межах лексичного підходу виокремлюють два види лексичних чанків: стійкі (Fixed Chunks) наприклад, – call it a day, ...) та частково стійкі (Semi-Fixed Chunks) наприклад, – see you later/soon/tomorrow, ...). Окрім цього, ці вирази можуть мати різноманітну структуру, а саме: являти собою єдності слів різного типу та функцій (on the one hand – дискурсивний маркер), бути частиною речення (if I were you) або цілим реченням (It's none of your business). Ця особливість чітко демонструє невідривний зв'язок граматики і лексики.

Водночас лексичний підхід до навчання лексичного матеріалу замінює широко відомий алгоритм PPP (Present Practice Produce) на Observe Hypothesize Experiment, оскільки протягом одного уроку учні навряд чи зможуть опанувати новий мовленнєвий матеріал, адже процес формування репродуктивної лексичної навички є складним і потребує часу. Згідно з вищезазначеного алгоритму, виокремлюються наступні етапи оволодіння новими лексичними одиницями:

1. Спостереження (Observe) – на цьому етапі відбувається сприйняття, вивчення зразку мовлення та виокремлення колокацій.

2. Створення гіпотез (Hypothesize) – створення гіпотез щодо того, як працює мова.

3. Експериментування (Experiment) – етап застосування учнями лексичного матеріалу у створеному ними контексті та формування мотивації до вивчення та розуміння мови [1; 2].

Лео Саліван зазначив у своїй праці [1], що для ефективного запам'ятовування та застосування ЛО наш мозок має поєднати їх з інструкцією вживання, тобто типовим контекстом або ситуацією, саме цього і можна досягнути дотримуючись вищезазначеного алгоритму. За допомогою трьох етапів ми забезпечуємо учнів необхідною інформацією, яка допомагає їм зрозуміти лексичний матеріал, особливості його значення та застосування.

Отже, для формування в учнів старшої профільної школи репродуктивної лексичної навички із застосуванням лексичного підходу слід розробити комплекси вправ, які корелюватимуть із виокремленими етапами, що вбачаємо подальшим завданням нашого дослідження.

Література

1. СУТОвебінар: Лексичний підхід: з чого почати. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IVN3SHtmnoc&list=LL&index=8&t=2051s>
2. Observe-Hypothesize-Experiment. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Observe-Hypothesize-Experiment (wordpress.com)

Шамро Ю. Р.

вчитель англійської мови
СЗШ I-III ступенів №29 м. Львова

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НУШ: ПІДХОДИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

Організація процесу оцінювання навчальних досягнень учнів з англійської мови в Новій українській школі відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України вимагає від вчителів гнучкості, системності й орієнтації на компетентнісний підхід. Пропонуємо практичні поради, які допоможуть вчителям ефективно організувати оцінювання.

Передусім, варто ознайомитись із нормативними документами. Розпочати можна з Державного стандарту базової середньої освіти (ДСБСО) [1] для вивчення груп результатів навчання та орієнтирів для оцінювання, які стосуються англійської мови.

Після того, аналізуємо Наказ МОН №1093 від 02.08.2024 [2]. Знайомимось із критеріями оцінювання для іноземних мов, які включають чотири види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письмо.

Далі плануємо оцінювання, для цього, на кожному уроці заплануємо роботу з однією або кількома групами результатів. Наприклад, на одному уроці можна зосередитися на аудіюванні й говорінні, а на іншому – на читанні й письмі.

Потім розробляємо інструменти оцінювання. Для цього можна використовувати різноманітні форми оцінювання, такі як тести, проєкти, презентації, організація спілкування, письмові роботи тощо. Тут треба переконатися, щоб кожен інструмент відповідав конкретним групам результатів і був спрямований на перевірку виключно того, що опрацьовували на попередніх уроках.

Формувальне оцінювання спрямоване на забезпечення зворотного зв'язку. Варто наголосити на тому, що учні зробили правильно, і порадити, над чим і як потрібно попрацювати.

Невід'ємною складовою процесу оцінювання є самооцінювання і взаємооцінювання. Для цього залучаємо учнів, навчаємо їх аналізувати власні роботи і роботи однокласників. Таким чином ми допомагаємо учням краще зрозуміти свої сильні та слабкі сторони.

Поточне оцінювання варто проводити під час кожного уроку, але не обов'язково виставляти оцінки в журнал. Наприклад, можна оцінити усну взаємодію на одному уроці, а письмову роботу – на наступному. В журналі важливо позначати, які групи результатів були оцінені на кожному уроці: ГР1 (аудіювання), ГР2 (говоріння) тощо.

До підсумкового оцінювання відносимо тематичне і семестрове оцінювання. Після завершення теми можна провести підсумкову роботу, яка охоплює всі групи результатів, з якими працювали. Наприкінці семестру варто провести комплексну підсумкову роботу, яка охоплює всі групи результатів, що оцінюються окремо за кожну групу, а потім виводимо середнє значення – загальну оцінку за семестр.

Для автоматизації і фіксації процесу оцінювання використовуємо електронні журнали. Варто обирати такі, які вже адаптовані до нових вимог і дозволяють виставляти оцінки за окремими групами результатів, або використовувати онлайн платформи, де можна самостійно задати параметри оцінювання, до прикладу, <http://rubistar.4teachers.org/index.php>. Також доцільно використовувати цифрові інструменти: онлайн-платформи для проведення тестів, вікторин, аудіо- та відеозавдань, що дозволяють оцінювати різні види мовленнєвої діяльності.

Провідною проблемою оцінювання є підтримка мотивації учнів. Для цього треба дотримуватися прозорості оцінювання. Пояснювати учням, за що вони отримують оцінки, і як вони можуть покращити свої результати. Ключовим у питанні мотивації є підтримка і заохочення, тому використовуємо позитивний підхід до оцінювання, підкреслюючи досягнення учнів і надаючи можливість виправити помилки.

Не менш важливим аспектом в процесі оцінювання є індивідуальний підхід. Наприклад, якщо учень має труднощі з одним із видів мовленнєвої діяльності (наприклад, говорінням), корисним буде надати йому / їй додаткові завдання для практики.

Результати оцінювання допомагають нам коригувати навчальний процес. Наприклад, якщо багато учнів мають труднощі з аудіюванням, варто збільшити вправлення у цьому виді мовленнєвої діяльності.

Отже, бачимо, що новий підхід до оцінювання в 5-7 класах орієнтований на розвиток компетентностей учнів, а не лише на перевірку знань. Вчителям англійської мови важливо системно підходити до оцінювання, використовуючи різноманітні форми та методи, які дозволяють оцінити всі види мовленнєвої діяльності. Регулярний зворотний зв'язок, прозорість оцінювання та індивідуальний підхід допоможуть учням досягти успіху в навчанні.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
2. Наказ МОН №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним використанням цифрових технологій, серед яких особливе місце займає штучний інтелект. Його інтеграція у процес навчання іноземних мов відкриває нові можливості для формування англомовної комунікативної компетентності, що є ключовим аспектом підготовки учнів до міжкультурного спілкування. Застосування штучного інтелекту дозволяє персоналізувати навчальний процес, адаптуючи зміст та рівень складності матеріалу до індивідуальних потреб кожного учня.

Англомовна комунікативна компетентність включає в себе низку складових, серед яких мовна, соціокультурна, дискурсивна та стратегічна компетенції. Ефективне їх формування можливе за умови створення навчального середовища, яке сприяє розвитку навичок усного та писемного мовлення, розуміння автентичних текстів, удосконалення граматичних і лексичних структур. Традиційні методи навчання часто не забезпечують достатнього рівня залучення учнів до комунікативної діяльності, що знижує їхню мотивацію до вивчення англійської мови. У цьому контексті використання технологій штучного інтелекту є перспективним напрямом, який сприяє активізації навчального процесу [2].

Штучний інтелект надає широкий спектр можливостей для організації інтерактивного навчання. По-перше, платформи на основі штучного інтелекту аналізують мовлення учня, пропонують виправлення помилок та надають рекомендації щодо покращення вимови, граматики та стилістики. По-друге, чат-боти та віртуальні співрозмовники моделюють реальні комунікативні ситуації, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок у невимушеній обстановці. По-третє, адаптивні системи навчання забезпечують індивідуальний підхід, що особливо важливо у змішаному та дистанційному форматах навчання.

Психолого-педагогічні аспекти застосування штучного інтелекту у процесі формування комунікативної компетентності мають значний вплив на ефективність навчання. Важливим є створення комфортного освітнього середовища, що стимулює учнів до активного використання англійської мови. Технології штучного інтелекту допомагають знизити рівень мовного бар'єру, оскільки забезпечують можливість багаторазового повторення матеріалу, проведення автоматизованого оцінювання та отримання миттєвого зворотного зв'язку. Крім того, штучний інтелект сприяє розвитку автономії учнів, стимулюючи їх до самостійної роботи з навчальним контентом.

Методичний потенціал штучного інтелекту у навчанні англійської мови реалізується через комплекс вправ та завдань, орієнтованих на розвиток мовленнєвої діяльності. Серед них – інтерактивні тести, автоматизовані вправи на формування граматичних структур, онлайн-симуляції комунікативних ситуацій, завдання на розширення словникового запасу, робота з адаптивними електронними підручниками та інтерактивними платформами. Використання таких інструментів сприяє підвищенню мотивації учнів та вдосконаленню їхніх мовленнєвих навичок [1].

Результати досліджень підтверджують, що використання штучного інтелекту сприяє покращенню якості навчання англійської мови, підвищенню рівня комунікативної компетентності учнів та зростанню їхньої мотивації до вивчення мови. Проте впровадження таких технологій потребує розробки чітких методичних рекомендацій щодо їх ефективного використання, підготовки педагогічних кадрів до роботи з інноваційними технологіями, а також забезпечення технічної підтримки навчального процесу.

Таким чином, використання штучного інтелекту у процесі формування англомовної комунікативної компетентності учнів 10-х класів є перспективним напрямом розвитку сучасної освітньої практики. Інтеграція цих технологій дозволяє зробити навчальний процес більш ефективним, індивідуалізованим та мотивуючим, що, у свою чергу, сприяє підготовці учнів до успішного використання англійської мови у різних сферах діяльності.

Література

1. Гулько Д. С. Формування англомовної писемної комунікативної компетентності учнів 10-х класів за допомогою інтерактивних методів навчання: дипломна робота магістра. Хмельницький національний університет, 2023. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/items/fd25c0e3-c890-4e72-a6b6-5db52e288be6>
2. Басняк Ю. А. Формування англомовної комунікативної компетентності учнів середніх шкіл : дипломна робота магістра. Чернівецький національний університет, 2022. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10460/Басняк%20Ю.А..pdf?sequence=1>

Butovsky O.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(Kropyvnytskyi, Ukraine)

The supervisor:

H.P. Apalat, PhD in Linguistics, Associate Professor at the
Department of Germanic Languages, World Literature and Teaching Methodology,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
(Kropyvnytskyi, Ukraine)

ELECTRONIC TECHNOLOGIES AS MEANS OF FORMING ENGLISH ORAL SPEAKING COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Nowadays, electronic technologies are widely used in teaching foreign languages. Over the past few years, the country has practically solved the problem of educational institutions with modern computers, interactive boards, electronic libraries, textbooks, etc. Therefore, modern teaching methods are needed to facilitate and accelerate the transfer of knowledge to students, activate the process of assimilation of knowledge, teach them techniques for independent work with educational material, and increase the productivity of academic work of both the teacher and the student. Using information and communication technologies in educational institutions will allow teachers to explain information to students so that students can better assimilate it.

The relevance of the research topic is due to the need to introduce modern electronic technologies in the learning process.

Digitalisation reflects the modern paradigm of social development, where competitiveness and efficiency are essential qualities. It helps to simplify the educational process, making it more flexible, adapted to the realities of the modern-day [3, 188].

Social media is particularly suitable for supporting productive speaking and writing skills in the classroom. One does not need a fully equipped computer classroom to use social media – students can also use their own mobile devices, such as a mobile phone or tablet PC, to make small audio or video recordings that can be included in lessons as educational texts. At the same time, this has the advantage that students can access this educational content using their mobile devices outside of lessons [2, 618].

Accordingly, the integration of Internet information resources into the educational process effectively solves several didactic tasks: the formation and improvement of reading and listening skills and abilities; the improvement of dialogic and monologic (oral and written) speaking skills; the expansion of active and passive vocabulary, in particular, knowledge of the country; the formation of elements of global thinking (dialogue of cultures); the upbringing of a culture of communication [1, p. 56].

Programs such as Voki and Quizlet contribute to the development of speaking skills through interactive exercises that allow students to create their own dialogues, work with avatars, and memorise new words playfully.

Voki is a web platform that allows students to create avatars that speak text written by students. It helps develop pronunciation and speaking skills in an easy and fun way. This online

resource makes it possible to turn the learning process into an educational game, where the child creates an animated character (avatar), gives it a suitable appearance and chooses the language it will speak.

The next step in this «game» is to enter the text to be spoken by the animated character when the student chooses the language and gender of the speaker (e.g. Paul from the United States or Linda from Australia etc.).

Quizlet is a platform for creating interactive cards that helps students learn new vocabulary through repetition in various formats (flashcards, tests, games). With the help of Quizlet, you can also create tests in which students will choose the correct answers from the proposed ones, compare images and information, or enter their own options. Another useful feature of this service is that all the material that an English teacher uses to create a test can also be used as Flashcards to demonstrate (study or repeat) the material of a particular topic.

Electronic technologies enhance students' speaking competence and allow more effective development of speaking skills. These tools not only simplify learning but also make it more interesting and effective, providing an individual approach to each student. Using interactive programs when learning German can significantly improve the quality of education, as they increase student motivation and make the learning process more engaging and effective.

Further research could be aimed at analysing the long-term impact of electronic technologies on the quality of teaching foreign languages in secondary school.

Literature

1. Baranova S. V. Electronic learning aids in teaching philological and translation disciplines. Philological treatises. T.7. Issue 2. Sumy: Sumy State University, 2013. P. 53-59.
2. Voronkova N. R. Digital technologies: new opportunities in studying a foreign language. Scientific notes. Series: Philological sciences. Issue 165. Kropyvnytskyi: «CODE», 2018. P. 615–619.
3. Karplyuk S. O. Peculiarities of digitalization of the educational process in higher education. Information and digital educational space of Ukraine: transformation processes and development prospects: methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2019. P. 188–197.

Карпеко А. О.

здобувач бакалаврського освітнього ступеня
філологічного факультету
Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри іноземної філології та освітніх технологій
Смоліна С. В.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Формування англомовної лексичної компетентності є важливим етапом у процесі навчання англійської мови, особливо для учнів 5 класу. На цьому етапі учні активно засвоюють основні слова та вирази, здобувають здатність використовувати їх у різних контекстах. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), відкривають безліч нових можливостей для підвищення ефективності навчання, забезпечуючи інтерактивний підхід до засвоєння нової лексики. Використання ШІ у навчальному процесі дозволяє персоналізувати навчання, створюючи адаптовані програми, що враховують індивідуальні потреби кожного учня і стимулюють цікавість до вивчення мови.

Однією з основних переваг використання ШІ в освіті є можливість персоналізації навчального процесу. Програми на базі ШІ можуть автоматично коригувати рівень

складності завдань, що дозволяє учням розвивати лексичну компетентність відповідно до їхніх можливостей. Наприклад, програми на кшталт Duolingo, Babbel та Memrise, використовують алгоритми ШІ для адаптації вивчення лексики в залежності від результатів учня, підвищуючи ефективність навчання [1, 34]. Завдяки використанню ШІ, можна здійснити постійну оцінку прогресу учнів, що дає змогу вчителям швидко виявити проблемні аспекти в навчанні та оперативно коригувати методику. Програми можуть не тільки здійснювати оцінювання правильності відповідей, але й надавати детальні пояснення та рекомендації для удосконалення навичок та умінь.

Важливим аспектом є використання ШІ для створення інноваційних інтерактивних завдань, що допомагають учням засвоїти нову лексику через гру, відео або аудіо матеріали. Наприклад, чат-боти та інтерактивні ігри можуть створювати реалістичні мовленнєві ситуації, що дає змогу учням активно використовувати нові слова та вирази в контексті. Використання таких платформ, як Quizlet, Kahoot або ClassDojo, дозволяє створювати завдання з вивчення лексики у формі змагань, що заохочує учнів до участі та підвищує їхню мотивацію [2, 25]. Для учнів 5 класу також важливо зберігати елементи гри, оскільки це дозволяє не тільки активно засвоювати нові слова, але й зберігати мотивацію до навчання. Створення ігор, у яких учні повинні використовувати нову лексику, дає змогу повторювати слова в контексті, що значно позитивно впливає на розвиток лексичної компетентності.

Одним із викликів при вивченні англійської мови є розвиток уміння усного мовлення та вимови. За допомогою ШІ можна створювати інтелектуальні системи, які автоматично аналізують вимову учнів та дають коригувальні поради. Інтерактивні платформи, такі як Google Assistant або Siri, можуть бути використані для вдосконалення вимови, а також вдосконалення сприйняття на слух. Іншою ефективною технологією є використання автоматичних перекладачів, таких як Google Translate, для практики аудіювання та розширення словникового запасу. Однак, ці технології повинні бути використані в поєднанні з іншими методами, щоб уникнути надмірної залежності від автоматичних перекладів і забезпечити правильне розуміння контексту [3, 18].

Інтерактивні методи навчання дозволяють учням не лише засвоювати нові лексичні одиниці, а й активно використовувати їх у повсякденних ситуаціях. Платформи, що використовують ШІ, можуть автоматично коригувати рівень складності завдань, пропонувати додаткові ресурси для вдосконалення знань та створювати індивідуальні траєкторії навчання для кожного учня. Це дозволяє створити реалістичне мовне середовище навіть за умов відсутності живого спілкування, що є важливим аспектом у сучасному світі онлайн-освіти. Наприклад, віртуальні мовні клуби на основі ШІ допоможуть організовувати відеоконференції з носіями мови, де учні можуть спілкуватися в реальному часі. Такі технології допомагають створити автентичне мовне середовище, яке є важливим для розвитку лексичної компетентності.

Однак, незважаючи на потенціал ШІ, важливо зберігати баланс між технологічними засобами і традиційними методами навчання. Використання ШІ повинно бути доповненням до групової роботи, спільних обговорень з учителями й однокласниками. Лише в такому разі можна забезпечити цілісний підхід до навчання, який враховує не лише технологічні можливості, але й важливість соціальної взаємодії та розвитку умінь спілкування.

Таким чином, використання штучного інтелекту для формування англомовної лексичної компетентності в учнів 5 класу надає значні можливості для адаптації навчання до індивідуальних потреб учнів. Важливо поєднувати ці технології з традиційними методами, щоб забезпечити глибоке засвоєння лексики та розвиток мовленнєвих умінь у школярів.

Література

1. Schmitt, N. (2020). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Nation, I.S.P. (2021). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Milton, J. (2009). *Measuring Second Language Vocabulary Acquisition*. Bristol: Multilingual Matters.

Качан Т. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Грицик Н. В.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З YOUTUBE КАНАЛУ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ ЗЗСО

Формування міжкультурної компетентності є ключовим завданням сучасної іншомовної освіти, оскільки дозволяє учням ефективно взаємодіяти у глобалізованому світі. Одним із перспективних засобів розвитку цієї компетентності є використання автентичних відеоматеріалів з YouTube, що забезпечує занурення у реальні мовні ситуації та сприяє розвитку комунікативних навичок [1].

Міжкультурна компетентність включає знання, навички та установки, які забезпечують успішну міжкультурну комунікацію. У навчальному процесі вона формується через автентичний контент, що дозволяє учням знайомитися з культурними особливостями носіїв мови, соціальними нормами та поведінковими моделями. Психолого-педагогічні передумови навчання свідчать, що ефективне засвоєння іншомовного контенту потребує мотиваційного підходу, використання когнітивних та емоційних стратегій, а також органічної інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Автентичні відеоматеріали з YouTube містять живу мову, вирази, жести, мовні кліше та культурно значущі особливості, що сприяють формуванню мовної та соціокультурної компетенції.

Відбір відеоматеріалів для навчання потребує урахування вікових та когнітивних особливостей учнів, відповідності рівню їхньої мовної підготовки та актуальності змісту. Ефективне використання відео передбачає застосування інтерактивних завдань, що спрямовані на розвиток критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок міжкультурної взаємодії. Уроки з використанням YouTube-матеріалів можуть містити такі етапи: передпереглядів (активація фонових знань, прогнозування змісту), переглядові (виділення ключової інформації, аналіз мовленнєвих засобів), післяпереглядів (обговорення, створення проєктів, відтворення мовних моделей). Дидактичні матеріали на основі відео допомагають учням аналізувати ситуації спілкування, співвідносити мовні та невербальні засоби комунікації, порівнювати культурні традиції різних країн.

З метою оцінки ефективності використання відеоматеріалів з YouTube у навчальному процесі було проведено педагогічний експеримент. Дослідження охопило учнів 10-х класів, які працювали з автентичним відеоконтентом. Аналіз результатів засвідчив, що систематичне використання відеоматеріалів сприяє покращенню сприймання іноземного мовлення на слух, розширенню лексичного запасу та розвитку міжкультурної компетентності. Учні стали більш впевненими у спілкуванні з носіями мови, продемонстрували здатність аналізувати культурні відмінності та використовувати мовні стратегії для ефективної комунікації [2].

Результати дослідження дозволяють запропонувати низку методичних рекомендацій щодо використання відеоматеріалів у навчальному процесі. Зокрема, доцільно застосовувати комплексний підхід, що включає інтерактивні технології, проєктну діяльність та міжпредметні зв'язки. Учителям рекомендується створювати дидактичні матеріали на основі відео, розробляти тестові завдання та творчі вправи, що активізують когнітивну та мовленнєву діяльність учнів. Використання YouTube у навчанні сприяє розвитку автономності учнів, формує навички самостійного аналізу та критичного оцінювання інформації, що є важливими складовими міжкультурної компетентності.

Отже, використання автентичних відеоматеріалів з YouTube є ефективним засобом формування міжкультурної компетентності учнів 10-х класів. Поєднання сучасних освітніх технологій, інтерактивних завдань та аналізу культурних особливостей сприяє розвитку комунікативних навичок та підготовці учнів до міжкультурної взаємодії у глобалізованому суспільстві.

Література

1. Алексійчук І. М. Особливості використання лінгвосціологічних методик для формування мовної компетенції старшокласників. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivostivikoristannya-lingvosociokulturnih-metodik-dlya-formuvannya-movno-kompetenci-starshoklasnikiv-149701.html> (дата звернення: 15.01.2025).

2. Бессалова І. М. Міжкультурна компетентність учнів основної школи та особливості її формування у процесі навчання іноземної мови. Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах. Кривий Ріг, 2023. Вип. 9. С. 106-107.

Пономаренко А. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Гриценко Г. В.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ 7 КЛАСІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасні освітні технології передбачають активне використання інтерактивних методів навчання, серед яких важливе місце займають ігрові технології. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності навчання англійської мови, особливо у формуванні діалогічного мовлення учнів 7 класів.

Проблема полягає в тому, що традиційні методи навчання не завжди дозволяють створити сприятливе середовище для розвитку комунікативних навичок, що призводить до мовного бар'єру та недостатньої мотивації учнів.

Ігрові технології дозволяють створити комунікативно насичене середовище, де учні можуть вільно використовувати англійську мову, не боячись допустити помилки. Використання різноманітних рольових ігор, настільних ігор, а також цифрових ресурсів сприяє не лише покращенню мовної компетентності, а й розвитку навичок взаємодії, критичного мислення та креативності [3, 9].

Прикладами ефективного застосування ігор є рольова ситуація «Shopping lists» (рис. 1), яка сприяє активному використанню вивчених лексичних одиниць у контексті реальних життєвих ситуацій. Прикладами рольових ігор також можуть бути змодельовані ситуації розмови в ресторані, в аеропорту, в лікарні тощо.

Настільні та карткові ігри «Alias», «Crocodile», «Spy» сприяють розширенню словникового запасу та формуванню навичок спонтанного мовлення, а також дозволяють урізноманітнити процес навчання, зробивши його динамічним і цікавим для учнів [1, с. 55-56].

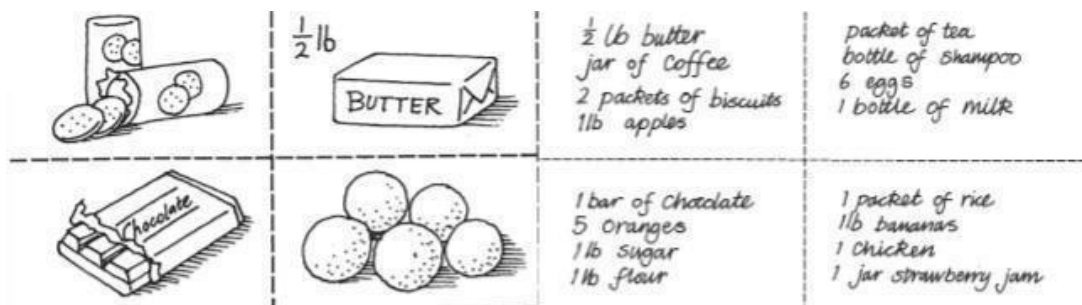

Рис. 1. Фрагмент гри «Shopping lists» [3, с. 7].

Висновки свідчать, що ігрові технології є дієвим інструментом у розвитку англомовної компетентності школярів, оскільки вони підвищують мотивацію, сприяють усуненню мовного бар'єру та забезпечують ефективне засвоєння мовного матеріалу. Перспективним напрямом подальших досліджень є створення комплексних методичних розробок із використанням ігор для різних вікових груп учнів.

Література

1. Красуля А.В., Шумило А.О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. Серія «Філологія». ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я.М. 2020, Вип. 32. С. 49–59.
2. Кращі мобільні додатки для вивчення англійських слів. The Spark. URL: <https://sparkmedia.com.ua/dodatky-dlia-vyvchennia-anhlijskykh-sliv/> (дата звернення: 31.01.2025).
3. Сорокіна Н., Дяченко В. Подолання комунікативних бар'єрів на уроках іноземної мови в 6-му класі середньої школи. ARS linguodidacticae – 7. Вип. 2, 2021. С. 4–11.

Коваленко Г. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Андронік Н. П.

ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У процесі навчання іноземних мов важливо чітко усвідомлювати цілі та завдання навчання, адже це безпосередньо впливає на добір методів, прийомів та засобів оволодіння навчальним матеріалом. Крім цього, цілі визначають зміст навчання та структуру системи освіти. Письмо є важливою складовою практичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови і в той же час одним із найскладніших для оволодіння видів мовленнєвої діяльності. Відповідно актуальність теми полягає в необхідності дослідити цілі та зміст формування компетентності в письмі у майбутніх учителів англійської мови задля організації ефективного процесу навчання й підготовки висококваліфікованих фахівців.

Цілі навчання англійської мови і культури в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів з англійської мови, визначаються Програмою з англійської мови для університетів/інститутів, рекомендованою Міністерством освіти і науки України. У ній виокремлено практичну, когнітивну, емоційно-розвиваючу, освітню, професійну та виховну цілі [4, 3].

Практична мета навчання писемного мовлення полягає у формуванні компетентності в письмі, тобто здатності реалізувати комунікацію у письмовій формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативного завдання [3, 390]. Передбачається, що вступники до мовних закладів вищої освіти мають рівень володіння англійською мовою B1+, а наприкінці першого курсу навчання рівень володіння вміннями писемного мовлення студентів має бути B2.1 [4, 2; 112]. Згідно зі шкалою самооцінювання, наведеною в Загальноєвропейських рекомендаціях, компетентність у письмі на рівні B2 передбачає, що студент може написати чіткий, детальний текст на широке коло тем, пов'язаних з його інтересами; писати есе чи доповідь, узагальнюючи інформацію або наводячи аргументи «за» чи «проти» певної точки зору; писати листи, наголошуючи на особистому значенні минулих і теперішніх подій [1, 53]. Відповідно, практичною метою формування компетентності в письмі в першокурсників є оволодіння зазначеними практичними вміннями.

Цілі навчання тісно пов'язані зі змістом навчання. Компоненти змісту навчання відображені у двох аспектах: предметному та процесуальному, що визначається у відповідності до предметного [3, 100].

Розглянемо детальніше предметний зміст навчання писемного мовлення першокурсників. До першого компоненту предметного аспекту змісту навчання писемного мовлення на першому курсі відносять такі теми, визначені навчальною Програмою: «Personal Identification», «Family», «There's no Place Like Home», «At Your Service», «Seasons and Weather», «Students' Life and Studies», «Places» [4, 42-48]. Формування компетентності в писемному мовленні першокурсників полягає в удосконаленні вмінь написання різних типів текстів, окреслених Програмою. Передбачається, що студенти, які завершили перший рік навчання, вміють писати особисті та формальні листи різних видів; нотатки, що передають актуальну інформацію; інструкції в чіткій послідовності; короткі біографії реальних або вигаданих людей; короткі твори; прості розповіді; описи людей, місць, предметів, процесів і подій [4, 50]. Другий компонент предметного змісту навчання включає лінгвосоціокультурний матеріал та соціальні ситуації. Соціокультурні теми першого курсу навчання зосереджені на блоці «Human Life» [4, 55]. Третій компонент змісту навчання охоплює мовний матеріал, за допомогою якого студенти-першокурсники мають навчитися правильно оформлювати думки англійською мовою. До четвертого компонента предметного змісту навчання належать навчальні стратегії та стратегії ефективного письма, такі як вміння планувати, компенсувати брак мовних засобів, здійснювати самоконтроль тощо [2, 54].

Перейдемо до огляду процесуального аспекту змісту навчання. Перший компонент процесуального аспекту змісту навчання писемного мовлення майбутніх учителів англійської мови включає в себе мовленнєві вміння, а саме логічно, зв'язно та послідовно висловлювати думки, розкривати тему, забезпечувати жанрову та стильову відповідність обраного типу тексту, композиційно правильно будувати текст тощо. Також до нього належать вправи для розвитку зазначених умінь, відповідні мовні та мовленнєві знання. Другий компонент процесуального аспекту пов'язаний з лінгвосоціокультурним матеріалом і охоплює знання країнознавчої безеквівалентної лексики, сталих виразів, кліше, прислів'їв та приказок, культурно-специфічних граматичних особливостей, знання про країну та її культуру. Крім цього, він включає в себе навички та вміння коректно вживати мовні та мовленнєві засоби спілкування з урахуванням культурних особливостей, вправи та завдання спрямовані на формування цих навичок і розвитку вмінь. До третього компоненту процесуального аспекту навчання письма відносять навички вживання лексики та граматики, навички техніки письма та вправи для їх формування й відповідні мовні знання. До четвертого компоненту належать знання компенсаторних стратегій та шляхів їх застосування під час продукування писемних висловлювань і вправи спрямовані на оволодіння цими стратегіями [2; 3, 106-108].

Отже, на основі навчальної Програми для мовних закладів вищої освіти було проаналізовано цілі та зміст формування компетентності в письмі в майбутніх учителів англійської мови, зокрема, на першому курсі навчання. Було виокремлено практичну мету формування компетентності в письмі, що є провідною під час навчання, а також компоненти предметного та процесуального змісту навчання, аналіз яких дає можливість покращити процес навчання письма й забезпечити якісну підготовку майбутніх учителів англійської мови.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Курило Л. В. Мета і зміст навчання майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованого наукового писемного мовлення. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. : Педагогіка та психологія. 2012. Вип. 21. С. 47-55.
3. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б. та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : Проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін. Вінниця: Нова книга, 2001. 246 с.

Бондаренко А. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бирюк О. В.

МЕТА ТА ЗМІСТ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

В умовах глобалізації та інтернаціоналізації в усіх сферах життя англійська мова займає ключову роль як основний засіб міжнародного спілкування, наукового обміну та бізнес діяльності. У зв'язку з цим, здатність випускників загальноосвітніх навчальних закладів ефективно та правильно висловлювати свої думки в монологічній формі є вимогою часу, що відкриває безмежні можливості для самовираження, критичного мислення та адаптації в англомовному академічному та професійному середовищі. Саме тому дослідження проблеми ефективного навчання монологічного мовлення (ММ) на уроках англійської мови є інвестицією в майбутнє покоління, здатного впевнено та ефективно взаємодіяти у глобальному контексті.

Попри різнобічність трактувань терміну «монологічне мовлення»; серед українських та зарубіжних науковців (О. М. Біляєв, М. І. Пентелюк, D. Brown), спільним є розуміння монологу як тривалого висловлювання однієї особи, що характеризується завершеністю, логічною послідовністю, композиційною цілісністю, тематичною єдністю та наявністю чіткого комунікативного завдання.

У контексті компетентнісного підходу загальною метою навчання англомовного ММ у старшій школі є розвиток англомовної компетентності в монологічному мовленні (КММ). Даний термін трактується як здатність реалізувати усно мовленнєву комунікацію у монологічній формі в життєво важливих для певного віку сферах і ситуаціях відповідно до комунікативного завдання [1, 340]. Успіх формування КММ залежить від рівня розвитку її складових, а саме: низки мовленнєвих умінь, репродуктивних фонетичних, лексичних і граматичних навичок, навичок вживання засобів міжфразового зв'язку, декларативних і процедурних знань та комунікативних здібностей особистості. Слід зазначити, що відповідно до Навчальних програм з іноземних мов в Україні рівень володіння англійською мовою в учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів має відповідати рівню B1 (Intermediate) за Загальноєвропейською шкалою мовної компетенції (CEFR) [2, 4].

Логічно переходячи до визначення змісту навчання ММ, в першу чергу, розглянемо саме поняття. Зміст навчання – це базисна категорія методики навчання іноземних мов, яка охоплює сукупність того, що учень повинен засвоїти у процесі навчання [1, 100]. Слідом за С.Ю. Ніколаєвою, ми розглядаємо зміст навчання ММ крізь призму предметного і процесуального аспектів [3].

Предметний аспект навчання ММ – це, по суті, фундамент, на основі якого відбувається формування компетентності в цьому виді мовленнєвої діяльності. Він включає в себе сфери (особистісну, публічну, освітню), види спілкування (контактне – дистантне, безпосереднє – опосередковане, міжособистісне – публічне, приватне – офіційне, вільне – стереотипне тощо), теми та мовленнєві функції (відповідно до Навчальних програм з іноземних мов), комунікативно-мовленнєві ситуації, проблеми і тексти в межах виучуваних тем ситуативного спілкування.

Відповідно до визначеного предметного аспекту, процесуальний аспект навчання ММ включає мовленнєві вміння та знання, необхідні для продукування відповідних типів монологів у межах сфер та тематики ситуативного спілкування, визначених чинними програмами для старшої школи. Ключовими серед них є:

- загальні вміння: комбінування мовленнєвих зразків, варіативне відтворення змісту, зв'язне мовлення з різним ступенем самостійності, інтегрування інформації, вираження власної думки, опис візуального, продукування монологів різних функціональних типів;

- спеціальні вміння: логічне поєднання мовних елементів, повнота висловлювання у різних ситуаціях, точне формулювання думок, оптимальне використання мовних ресурсів, адаптація знань та інтеграція суміжних тем;

- інтелектуальні, навчальні, організаційні та компенсаторні вміння [1, 341-342].

Для ефективного спілкування у формі монологів, крім мовних знань, потрібні соціолінгвістичні, соціокультурні знання, країнознавчі та загальнокультурні фонові знання.

Отже, метою навчання ММ у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів є формування КММ на рівні В1, яка включає відповідні мовленнєві вміння, навички, знання та комунікативні здібності. Досягнення цієї мети забезпечується змістом навчання ММ, компоненти якого конкретизовані нами у двох аспектах: предметному та процесуальному.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи. URL: [https:// osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi-10-11-19_09_2017.pdf](https://osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi-10-11-19_09_2017.pdf) (дата звернення: 01.02.2025).

3. Ніколаєва С.Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. «Іноземні мови». 2010. № 3. С. 3-10.

Чепель М. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент **Смоліна С. В.**

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН ПЛАТФОРМ

У наші дні, вивчення лексики часто є викликом у вивченні іноземної мови. Проблема полягає в тому, що деякі вчителі просто задають певну кількість слів як домашнє завдання, а на уроці перевіряють його за допомогою диктанту-перекладу, що не відповідає комунікативному підходу у навчанні іноземних мов у школі. Звичайно, цю проблему можна вирішити, і одним з таких способів є вивчення лексики за допомогою онлайн платформ. Розгляньмо деякі з них: WordUp – це додаток, що допоможе вивчати слова на будь-які теми (від прикметників та фразових дієслів до погоди та культури) з мотивуючими картинками, згенерованими штучним інтелектом та покаже їх приклади в реченнях. Більш того, допоможе з написанням та їх перекладом, та навіть ви можете відчути себе як на справжньому інтерв'ю. Quizlet – застосунок для створення флешкарток, за допомогою яких можна швидко запам'ятовувати навіть складні слова. Також, присутні різні режими, за допомогою яких можна проходити тест та з'єднувати слова за значеннями. Варто заохочувати учнів до створення власних інтерактивних вправ та залучати друзів. Duolingo – допомагає у вивченні нової лексики через написання речень, їх переклад зі слуховим супроводом та вимову вивчених слів, допомагає використовувати лексику в реальних ситуаціях. Wordwall – додаток з безліччю різноманітних вправ у формі ігор: картки, колесо, вікторини, кросворди, вікторини – все це, до того ж, є в різноманітних дизайнах та з присутнім звуком. Завдяки цьому учні не просто вчать слова, а й використовують їх у контексті. Kahoot! – платформа, яка допомагає учням запам'ятовувати слова через змагання. Вчитель створює вікторину, а учні відповідають на запитання у реальному часі. Це створює дух суперництва та підвищує інтерес до навчання. Підсумовуючи, можемо виокремити такі ефективні платформи, відповідно до цілей роботи з лексикою у 5 класі – Quizlet, WordUp, Wordwall, Duolingo та Kahoot!

Загалом, використання онлайн платформ є ефективним та сучасним інструментом, який допомагає зробити навчання мотивуючим, продуктивним. Сучасному вчителю англійської мови варто вміти поєднувати традиційні й цифрові прийоми навчання, створюючи для учнів комфортне мовне середовище.

Меркулова А. С.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Мацнева О. А.

ТЕХНОЛОГІЯ «НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ЗАВДАНЬ»: ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ГОВОРІННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Розвиток умінь говоріння англійською мовою є пріоритетно важливим під час навчання учнів старшої школи, оскільки ці вміння є рушієм реалізації як у професійній, так і в соціальній сферах життя. Без сформованих на належному рівні мовленнєвих умінь учні не будуть здатні досягти поставлених комунікативних цілей.

Під говорінням розуміємо процес сприйняття, аналізу й усвідомлення даних, виражених в усній формі, та формулювання думок на їхній основі [3, 400]. Учні можуть уважатися успішними в мовленні, якщо мають однаковий ступінь розвитку його вільності та коректності. Також ключовою задачею є розвиток не тільки монологічного мовлення, а й діалогічного. Незважаючи на розробленість проблеми навчання говоріння іноземною мовою в науково-методичній літературі, ця проблема потребує пошуку ефективних технологій, методів і прийомів навчання. До таких належить технологія «навчання на основі завдань». Науковці розглядають цю технологію як таку, що природнім шляхом сприяє розвитку вмінь у чотирьох видах мовленнєвої діяльності, а особливо поліпшує мовну компетентність, ґрунтуючись на використанні мовного досвіду учнів [2, 153].

Потенціал використання цієї технології в процесі розвитку вмінь говоріння учнів старшої школи забезпечується низкою чинників. По-перше, такий формат уроку є абсолютно зворотним до звичної нам моделі «презентація-практика-продукування», що стає мотивацією для участі через ефект новизни [1]. По-друге, учні вільні у виборі лексичних та граматичних одиниць мови, що робить таку діяльність близькою до реальної комунікації, адже у звичайному житті люди не обмежені рамками використання мови. З цього випливає третя особливість – акцент на змісті висловлювань учнів, а не на їхній формі, адже головна задача спілкування – це використати усі наявні ресурси для того, щоб зрозуміти або бути зрозумілим співрозмовником. Водночас, значущим є зміщення фокусу з діяльності вчителя в класі на діяльність учнів, що зменшує контроль і полегшує атмосферу під час уроку. Зазначені риси корелюють із психофізіологічними особливостями старшокласників, а саме: розвитком дивергентного мислення, вирішенням задач шляхом обговорення, прагненням висловити своє власне бачення, фокусування уваги на речах, що належать до сфери інтересів, пов'язаних із майбутньою професією.

Викладене вище дає підстави зробити висновок про високий потенціал використання технології «навчання на основі завдань» у розвитку в учнів старшої школи вмінь говоріння англійською мовою. Перспективу подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо в розробці методики відповідного навчання.

Література

1. Горбачова Г. І. Використання методу TBLT у процесі вивчення англійської мови. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-metodu-tblt-u-procesi-vivcenna-anglijskoi-movi-188493.html> (дата звернення: 08.01.2025).
2. Majeed A., Memon N. Task-based language teaching: an efficacious and innovative approach to develop speaking skills and fluency of ESL students. *Pakistan Journal of Educational Research*. 2022. Vol. 5, Issue 2. С. 150-165.
3. Razi F., Muslem A., Fitrisia D. Teachers' strategies in teaching speaking skill to junior high school students. *English Education Journal*. 2021. Vol. 12 (3). С. 399-415.

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІДЕО ЯК ЗАСОБУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Відео як засіб навчання є потужним інструментом, який відкриває нові можливості для здобуття знань, формування навичок та розвитку когнітивних здібностей у різних вікових категорій. Завдяки своїй природі відеоматеріали можуть бути використані в різних освітніх контекстах – від традиційного шкільного навчання до онлайн-курсів, професійної підготовки та самостійного вивчення нових тем.

Сучасні технології дозволяють створювати навчальні відео високої якості, які забезпечують інтерактивність, адаптивність до потреб учня і сприяють підвищенню ефективності засвоєння інформації [2, 101].

Однією з головних характеристик відео як засобу навчання є його візуальна природа, яка сприяє більш ефективному сприйняттю інформації. Людський мозок краще запам'ятовує і засвоює інформацію, коли вона подається у вигляді зображень, анімацій або відеофрагментів, що ілюструють конкретні явища, процеси чи події.

Ще однією важливою характеристикою відео є його динамічність. На відміну від текстових матеріалів або статичних ілюстрацій, відео може поєднувати кілька різних форматів подачі інформації, включаючи зображення, текст, анімацію, звук і навіть інтерактивні елементи [1, 13].

Завдяки цьому відео залучає більше сенсорних каналів, що підвищує рівень уваги та зосередженості учня. Більш того, зміна кадрів, кольорове оформлення, звукові ефекти та музичний супровід можуть впливати на емоційний стан глядача, роблячи навчання більш захопливим та ефективним. Наприклад, при вивченні іноземної мови відео, що містить діалоги з носіями мови, допомагає не тільки запам'ятати нові слова, але й освоїти правильну вимову, інтонацію та мовленнєві конструкції.

Особливістю відео як навчального засобу є можливість самостійного контролю темпу навчання. Це особливо важливо для учнів з різними стилями навчання, адже деякі люди краще сприймають інформацію на слух, інші – через візуальні образи [4, 258].

Ще одним ключовим аспектом відео є його доступність. Сьогодні завдяки інтернету навчальні відео можуть бути переглянуті будь-де і будь-коли, що є величезною перевагою для дистанційного навчання, самоосвіти та професійного розвитку. Таким чином, відео як засіб навчання має цілу низку унікальних характеристик, які роблять його одним із найефективніших сучасних методів подачі інформації. Візуальна привабливість, динамічність, можливість контролю темпу навчання, інтерактивність, доступність та емоційна залученість – усе це сприяє глибокому засвоєнню знань і формуванню ключових компетенцій. Відео не лише допомагає пояснювати складні теми, але й робить навчальний процес більш цікавим, мотивуючим і гнучким, що особливо важливо в сучасному світі, де швидкий доступ до інформації та можливість самостійного навчання відіграють ключову роль у професійному та особистісному розвитку.

Література

1. Безшапочний С. Б. Навчальні відео як один із провідних методів здобування знань у сучасній дидактиці. Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. С. 13–15.
2. Бучинська Д.Л. Використання відео в навчальному процесі – потреба сьогодення. Відкритий освітній е-середок. 2015. Вип. 1. С. 101–107.
3. Луценко В.І. Використання відеоресурсів як способу підвищення мотивації іноземних студентів технічного вишу до вивчення української мови. *Педагогічні науки*. 2020. Вип. 92. С. 55–60.
4. Малахова Ю.В. Відео як засіб мотивації здобувачів освіти, що вивчають японську мову. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 69, том 2. С. 258–262.

ПЕРЕВАГИ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ЗАДАЧ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В наш час знання іноземних мов є необхідністю, а традиційні методи навчання вже не завжди ефективні. Сучасна освіта спрямована на розвиток комунікативних навичок, критичного мислення та здатності застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях. Одним із найефективніших підходів до викладання англійської мови є навчання на основі задач (Task-Based Learning, TBL) – підхід до вивчення мови, коли учням дають інтерактивні завдання для виконання» [2].

Навчання на основі виконання завдань дозволяє опановувати матеріал через практичну діяльність, що робить процес більш ефективним і цікавим.

Головна концепція методу Task-Based Learning полягає в тому, щоб занурити студента в комунікативну ситуацію та залучити його до виконання конкретного мовного завдання. Комунікативні ситуації можуть охоплювати широкий спектр життєвих обставин, включаючи звичайні повсякденні розмови (small talks), що сприяють природному використанню мови. Концепція дозволяє комплексно розвивати всі аспекти мовлення: говоріння, аудіювання, читання та письмо. Завдання часто включають кілька етапів роботи, які вимагають застосування різних мовних навичок, що забезпечує більш глибоке засвоєння матеріалу.

Отже, виділимо основні риси уроку з використанням підходу TBL:

- 1) завдання, які виконують учні, зосереджені на змісті;
- 2) учні працюють у парах та групах;
- 3) учні беруть участь у спонтанних розмовах;
- 4) учні виконують завдання для реальних аудиторій та цілей;
- 5) завдання готують учнів до реального світу поза класом [1].

TBL продовжує набувати популярності завдяки своїй ефективності та універсальності. Його активне впровадження в освітні програми сприяє значному покращенню мовних компетенцій учнів. Крім того, із розвитком цифрових технологій з'являються нові інструменти, що роблять цей підхід ще доступнішим та зручнішим для застосування.

До речі, такі сучасні онлайн-платформи, як BBC Learning English, Duolingo та British Council також використовують Task-Based Learning.

Тож метод навчання на основі задач є ефективним підходом до викладання англійської мови, оскільки він сприяє розвитку комунікативних навичок, мотивує студентів, розвиває критичне мислення та забезпечує інтегроване навчання всіх аспектів мови. Його універсальність та практична спрямованість роблять його одним із найефективніших сучасних методів викладання, що відповідає потребам студентів.

Література

1. Воробель, М. Ефективність технології Task-Based Learning в розвитку мовленнєвих навичок студентів при вивченні англійської мови. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021 (1). С. 349-356 // <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.073>
2. British Council. TBL – Task-based Learning URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/t-w/tbl-task-based-learning> Дата звернення: [03.02.2025].

Ячна О. Г.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «FILM CLUB» ДЛЯ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ У СПІЛКУВАННІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В УЧНІВ 9 КЛАСУ

У сучасному світі володіння англійською мовою є необхідністю. Однак у багатьох учнів виникають труднощі під час спілкування іноземною мовою.

Мовні бар'єри – це проблема не лише недостатнього словникового запасу і граматики, але й також психологічних факторів, таких як страх помилок, невпевненість у власних здібностях та відсутність практики спілкування в реальних життєвих ситуаціях. Власний досвід дозволяє виокремити такі фактори утворення мовних бар'єрів:

1. Невпевненість у власних знаннях. Вона виникає через негативний досвід та постійні зауваження вчителя щодо помилок. Ця невпевненість з часом може перерости навіть у страх щось неправильно сказати або написати.

2. Надмірна теорія, без використання на практиці. Всі ми знаємо що таке Present Perfect або ж Second Conditional, але як це використати в реальному житті під час розмови з людьми вміє не кожен.

3. Нерозуміння мовлення на слух. Це одна з поширених проблем серед сучасних учнів, яка ускладнює ефективне спілкування англійською мовою.

Технологія «Film club» передбачає перегляд та обговорення учнями фільмів або серіалів англійською мовою. Я вважаю цю методику досить ефективною, оскільки сама була учасницею таких заходів. На уроках англійської мови в Чернігівському ліцеї №22 раз на місяць вчителька пропонувала нам обрати фільм для перегляду і вже наступного уроку наш клас із задоволенням вивчав іноземну мову за допомогою цієї технології. Після перегляду фільму ми звісно ж обговорювали його сюжет, важливі теми, які цей фільм піднімає та ділились своїми враженнями – і все це виключно англійською мовою. Домашнім завданням було написання есе за фільмом або серіалом, який ми дивилися.

Ця технологія допомагає розвивати уміння аудіювання, читання (особливо, у разі використання субтитрів), письма, говоріння, що забезпечує формування і розвиток іншомовної комунікативної компетентності у взаємозв'язку усіх видів мовленнєвої діяльності.

Технологія кіноклубу дає можливість розвитку критичного мислення через аналіз сюжетів та персонажів, мотивує учнів завдяки інтерактивним завданням, формує уміння міжкультурної комунікації. Учні 9 класу – це чотирнадцятирічні підлітки, і щоб вивчення іноземних мов було вмотивованим та ефективним, важливо враховувати їхні вікові особливості: потребу в активному спілкуванні, мотивацію через інтерактивні формати навчання та використання сучасних технологій, таких як «Film club».

Результати використання цієї технології демонструють, що учні 9-го класу, які брали участь у кіноклубах, стали впевненіше розмовляти англійською та виявили більший інтерес до вивчення мови. «Film club» є ефективним інструментом подолання мовних бар'єрів у спілкуванні та спонукає учнів до активного вивчення іноземної мови у сприятливій атмосфері.

Апанаскович Б. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сьогодні вивчення англійської мови є важливим питанням. Здебільшого попит на англійську мову в останні роки зріс через напрямок політики України направлений на інтеграцію у Європейській Союз, а також закону №9432 «Закон про застосування англійської мови в Україні» Верховної Ради України. Зокрема, для учнів 10-11 класів та для студентів ЗВО, можна вибудувати ряд актуальних питань методики навчання іноземних мов у закладах загальної середньої та вищої освіти. Однак, з власного досвіду, на жаль, можу сказати, що на сьогодні в українських школах багато вчителів англійської мови не прагнуть до розвитку та надбань методики навчання іноземної мови.

Основними проблемами у навчанні іноземних мов є фокусування на граматиці та теорії замість розвитку комунікативних умінь, використання неактуальних технологій без урахування можливостей онлайн-освіти. Учителі у закладах середньої загальної освіти часто не враховують цілісний підхід до вивчення іноземної мови. Наш практичний досвід спостережень уроків англійської мови у закладах загальної середньої освіти підтверджує це. Вчителі викладають програму за підручниками українських авторів або ж іноземних видавництв. Дійсно, ресурси англійських країн, пропонують матеріал, спрямований на розвиток граматичних, лексичних, фонетичних, орфографічних навичок й умінь аудіювання, читання, говоріння, письма. Проте, значна частка вчителів у школах нехтують балансом між цими навичками й уміньми, тому іншомовні компетентності розвиваються непропорційно. У такому випадку, на нашу думку, варто використовувати проблемно-орієнтоване навчання (Problem-Based Learning), для відпрацювання отриманих граматичних та лексичних навичок у мовленні.

Щодо закладів вищої освіти, тут названа проблема є не такою гострою, оскільки викладачі можуть бути автономними і створювати навчальні програми згідно потреб студентів та врахування їх потенціалу. Зважаючи на сучасний стан, технології навчання в онлайн форматі набирають обертів серед викладачів та студентів, тому варто розглянути цей аспект більш детально. А саме, новітні методичні підходи, такі як, використання онлайн-платформ та мобільних застосунків для підвищення мотивації учнів, подолання мовного бар'єру з впровадженням комунікативного підходу, як основи ефективного навчання у закладах загальної середньої та вищої освіти. На практиці, учні старшої школи вважають, якщо урок іноземної мови проходить онлайн, то можна не доєднуватись до уроку і в такому випадку втрачається зв'язок між вчителем та учнем, також, вчителі здебільшого нехтують застосуванням онлайн платформ, такими як Padlet або Migo, які можуть змотивувати учня й утримати його увагу, таким чином покращити коефіцієнт корисної дії для учня.

Також, варто звернути увагу на впровадження психолого-педагогічних аспектів навчання іноземних мов, що допоможуть подоланню таких проблем, як мовний бар'єр, а також вибудувати стратегії навчання для студентів з різними стилями сприйняття інформації.

Отже, звертаючи увагу на вищезазначені актуальні технології навчання іноземної мови у закладах загальної середньої та вищої освіти, можна вибудувати ефективний процес формування англійських компетентностей в учнів і студентів, які у подальшому допоможуть їм майстерно оволодіти іноземною мовою.

Гречко Б. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСУ

У наш час, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють важливу роль у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів. Такі сучасні засоби як мобільні додатки, інтерактивні онлайн-платформи, онлайн-словники та ін. дозволяють зробити навчальний процес більш динамічним, мотивуючим для учнів.

Використання сучасних технологій має ряд переваг. Однією з них, безперечно, є розвиток мотивації до навчання. Вчитель, перетворюючи вивчення лексики на гру за допомогою використання англomовних відео та аудіо-матеріалів, онлайн-квестів, веб-сайтів та додатків, може зробити навчання дітей захоплюючим. Інтерактивні завдання та гейміфікація створюють позитивні асоціації учнів з навчанням, що мотивує їх опановувати мову. Крім того, ІКТ забезпечують доступ до реального мовного середовища через автентичні джерела. Таким чином, учні на уроці або у позаурочний час можуть переглядати відео від носіїв мови, слухати подкасти. Такі ресурси напряду дозволяють тренувати та застосовувати нову лексику в контексті, а не як окремі слова. Такий підхід покращує запам'ятовування нового матеріалу і дає змогу побачити його застосування в реальному житті. Також, використання ІКТ для навчання лексики може позитивно сприяти на саморозвиток та самостійне навчання учнів. Вони з легкістю можуть працювати з онлайн-словниками, ігровими та тестовими онлайн-платформами з інтерактивними завданнями без постійного контролю вчителя. Це допомагає формувати у них вміння бути відповідальними за власне навчання та розвивати самостійність, навички саморегуляції в процесі вивчення іноземної мови. В учнів також є можливість самостійно аналізувати свої помилки через багаторазове проходження онлайн тестів та ігор. Це суттєво знижує страх перед помилками і, навпаки, заохочує вчитися.

Підсумовуючи, можна сказати, що інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання лексики є важливим кроком до підвищення ефективності засвоєння учнями нових лексичних одиниць. У сучасному освітньому середовищі ІКТ дають змогу бачити іноземну мову не як прості завдання з підручників, а, скоріше, як засіб для активного спілкування через реальні життєві ситуації.

Лана С. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент **Бирюк О. В.**

ТТТ ПІДХІД У НАВЧАННІ АКТИВНОЇ ГРАМАТИКИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Навчання іноземних мов у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів має на меті формування іншомовної комунікативної компетентності на рівні В1. Досягнення цієї мети можливе за умови формування у старшокласників усіх складових цієї компетентності, зокрема граматичної компетентності, під якою ми розуміємо правильність вживання граматичних форм англійської мови відповідно із законами та нормами граматики [1, 52].

Серед основних підходів до навчання активної граматики виділяють комунікативний, індуктивний, дедуктивний, інтегрований тощо. На уроках англійської мови у старшій школі учні систематизують та узагальнюють вже вивчений активний граматичний матеріал. Ураховуючи цю особливість навчання граматики, ми вважаємо за доцільне використання саме Test-Teach-Test (ТТТ) підходу, який фокусується на потребах учнів, зосереджуючись на конкретних темах, в яких учні мають прогалини.

ТТТ – це підхід до викладання граматичного матеріалу, за яким учні самостійно виконують діагностичні тести на початку уроку. Після ознайомлення з результатами тестування, викладач планує та проводить урок відповідно до конкретних потреб учнів. Наприкінці уроку учні виконують завдання (тест) на застосування вивченого граматичного матеріалу на практиці з метою перевірки рівня його засвоєння [2].

Методисти виділяють декілька причин, чому доцільно проводити мовне тестування учнів [3, 17]: 1. Учитель отримує інформацію про те, на якому рівні учні знаходяться в даний момент, після чого аналізує результати та планує наступні кроки навчання: чи переходити до наступного матеріалу, чи переглянути/змінити свою методику викладання. 2. Учні також отримують інформацію про засвоєнні теми та обсяг вивченого матеріалу, про потребу в повторенні окремих тем. 3. Учитель знає, наскільки він/вона успішний(а).

Тестування застосовуються для отримання інформації про вчителя та учнів з різних аспектів процесу викладання та навчання граматики. Воно дає змогу оцінити, чи є освітній процес ефективним і на основі отриманої інформації скорегувати навчання для підвищення його ефективності.

Другим етапом є саме навчання (Teach), основна мета якого полягає у заповненні прогалин у знаннях учнів із певної теми та формуванні репродуктивних граматичних навичок. Учитель коротко і чітко пояснює граматичну структуру, з якою учні мали труднощі, подаючи матеріал в реальних мовленнєвих ситуаціях для кращого його сприймання. Після цього учні виконують низку вправ, спрямованих на формування граматичних навичок.

На останньому етапі (Test) вчитель проводить ще одне тестування. Оскільки учні оволодівають активним граматичним матеріалом, це мають бути завдання, виконуючи які учні демонструють вільне володіння вивченими граматичними структурами в усному або писемному спілкуванні.

Педагогічною цінністю ТТТ підходу є здатність забезпечувати індивідуалізоване навчання. Початковий етап (тестування) дає змогу ідентифікувати прогалини в знаннях кожного з учнів та адаптувати подальше навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів. Саме це персоналізоване навчання і робить ТТТ підхід особливо актуальним у старшій школі, де рівень підготовки учнів може суттєво відрізнятись і виникає необхідність у повторенні вивчених граматичних структур.

Важливим є також мотиваційний потенціал ТТТ підходу. Він забезпечує учням своєчасний і релевантний зворотній зв'язок щодо їхніх успіхів і труднощів у засвоєнні граматичного матеріалу. Можливість аналізувати власні помилки та спостерігати прогрес сприяє формуванню позитивного ставлення до вивчення граматики й підвищує зацікавленість у подальшому вдосконаленні мовленнєвих навичок.

Крім того, ТТТ підхід розвиває в учнів навички аналізу та саморефлексії, що дозволяє їм усвідомлювати власні сильні й слабкі сторони у використанні граматичних структур. Завдяки цьому учні можуть цілеспрямовано працювати над конкретними аспектами граматики, які потребують додаткової уваги, що сприяє їхній підготовці до глибшого вивчення мовних явищ і підвищенню загальної ефективності навчального процесу.

Отже, ТТТ підхід є ефективною методикою навчання граматики в старшій школі, оскільки він забезпечує персоналізований підхід, мотивує учнів і сприяє їхньому самостійному аналізу знань. Його використання дозволяє оптимізувати навчальний процес, роблячи вивчення граматичних структур більш усвідомленим і результативним.

Література

1. Касаткіна О. В. До питання розвитку граматичної компетентності студентів на заняттях іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 59. С. 52-55.
2. Binh Nguyen. Test Teach Test Approach (TTT) : What Is It and Tips For TTT Lessons. URL: <https://www.scribd.com/document/727617320/TTT> (дата звернення: 09.02.2025.)
3. Pitambar Paudel. Use of Test-Teach-Test Method in English as a Foreign Language Classes. *Journal of NELTA Surkhet*. 2018. P. 15-27.

MULTIPLE INTELLIGENCE THEORY IN PRACTICE IN «EDUCATION. CHILDREN. FUTURE» INNOVATIVE PROJECT

«Education. Children. Future» (ECF) is an innovative project that was launched three years ago by a group of scientists and educators led by academician N. Morze. The ECF project is characterized by accumulation of the latest teaching methods and their implementation in practice according to the age specifics of young learners in modern primary school [1].

3397 students and 168 teachers of English of 95 secondary schools in 13 regions of Ukraine are involved into the study, the purpose of which is to renew the educational content and check the data validity in the experiment. The aim of the study is to develop and substantiate the model of an adaptive information and educational environment for primary school; to create educational, didactic, methodological and technological support for the educational process and teaching subjects of the invariant component of the basic plan of primary school in the context of implementing the Concept «New Ukrainian School».

The mentioned above purpose is achieved in accordance with the current standard of primary education based on integrated, project, research-cognitive and personalized approaches as well as digital technologies in blended learning.

The content analysis of teaching materials is characterized by considering different types of intelligences suggested by Howard Gardner, who defines intelligence as a «biopsychological potential to process information that can be activated in a cultural setting to solve problems or create products that are of value in a culture».

According to H. Gardner all children are smart enough in eight different types of intelligences including spatial, naturalist, bodily-kinesthetic, musical, logical, mathematical, interpersonal, intrapersonal, and linguistic [1]. As a rule, a person has got one or few types of intelligence that are developed more efficiently compared to the rest because of everyday activities and life experience and as a reaction to the environment. The ESF learning materials consider different intelligence types and provide young learners with a number of exercises that fulfill the specific needs of each learner [2], [3].

36 % of the content is focused on the demands of the bodily-kinesthetic type which is explained by the fact that an overwhelming majority of modern learners belongs to this type influenced by using gadgets and gamification at an early age.

24 % of the content aims to deal with linguistic type as a specific of the school subject.

17 % of the content faces the needs of logical-mathematical type as a part of the learning materials based on developing computational thinking, especially in a year.

As year 1 suggests an oral propaedeutic period that lasts half an academic year, 27 % of the content includes songs, rhymes and rhythmical passages. The rest of types are distributed on equal terms with each other.

Taking everything into consideration, we can arrive at the conclusion that the ESF learning materials accommodate the main intelligence types needs that create a premise for successfully gaining English language speaking, listening, reading and writing skills.

References

1. Gardner's Theory Of Multiple Intelligences. Simply Psychology. URL: <https://www.simplypsychology.org/multiple-intelligences.html> (date of access: 10.02.2025).
2. Освіта. Діти. Майбутнє: навч. посіб. / Н. Морзе та ін. 2-ге вид. Київ : ТОВ Навч.-метод. Центр «Освіта для майбут.», 2023. 72 с.
3. Освіта. Діти. Майбутнє: навч. посіб. / Н. Морзе та ін. 1-е вид. Київ : ТОВ Навч.-метод. центр «Освіта для майбут.», 2025. 72 с.

ПОНЯТТЯ «ГЕЙМІФІКАЦІЯ» ТА ЇЇ РОЛЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність дослідження методики навчання англійської мови за допомогою гейміфікації зумовлена сучасними тенденціями розвитку освіти, які спрямовані на підвищення мотивації та ефективності навчального процесу. Інтерактивні онлайн- платформи пропонують нові можливості для педагогів, дозволяючи створювати індивідуальні освітні траєкторії для учнів і стимулювати їхню мотивацію до вивчення іноземної мови. Такі платформи також сприяють ефективному засвоєнню лексики через практичні завдання, ігрові методи та аудіовізуальні матеріали, що робить процес навчання більш динамічним та адаптивним до індивідуальних потреб кожного учня.

У своїх дослідженнях К. Сален та Е. Циммерман зазначають, що гейміфікація – це певна система, де гравці задіяні у вирішенні штучного конфлікту, що визначається правилами та має своє вираження у кількісному результаті. Гейміфікація орієнтована, передусім, на формування в учасників конкретної цілі навчання, а не на саму гру. Також гейміфікацію можна розуміти як використання ігрових механізмів, що зустрічаються в сучасних ігрових проєктах (особливо в багатокористувацьких іграх). Тобто різниця між гейміфікацією та іншими ігровими формами полягає в тому, що її учасники зорієнтовані на ціль та прикінцевий результат своєї діяльності, а не на гру як таку, де ігрові елементи синтезуються з реальними ситуаціями для мотивації поведінки у конкретних ситуаціях [2, 688].

На думку Гейба Зіхермана (G. Zichermann), гейміфікація передбачає використання технологій і, так званих, ігрових «механік» для залучення і мотивації людей за допомогою їх ключових внутрішніх стимулів. Науковець вважає, що споживачі мають винагороджуватись за будь-яку діяльність отриманням певного статусу, який набувається у процесі гри. При цьому, на його думку, використовується унікальна властивість мозку – йому подобається отримувати винагороду за виконану роботу. Застосування ігрових форм та методів у програмних аспектах неігрових сфер життя дозволяє досягти значних результатів у залученні та мотивації користувачів. Тому, зазвичай, в іграх використовуються методи мотивації у вигляді нагород (бонуси під час уроку, додаткові бали, призи тощо), надання переваги при виконанні наступних завдань, чи навіть використання систем рольової гри для підкреслення сильних сторін учнів. [3, 15].

Застосування ігрових технологій у закладах загальної середньої освіти має відповідати віковим потребам школярів, адже за своєю природою гейміфікація – одна з форм життєдіяльності дитини, спосіб «розбавити» серйозну роботу і перетворити її на захопливу діяльність. О. Макаревич, підкреслюючи значущість використання ігрових технологій в освіті, зазначає, що освітня діяльність є складною і рутинною роботою, вимагає зусиль та часто викликає втому і нудьгу, а включення ігрових механік може значно вплинути на ефективність результатів [1, 276].

Література

1. Макаревич О. Гейміфікація як невід'ємний чинник підвищення ефективності елементів дистанційного навчання. Наукова стаття. Young Scientist. 2015. No 2 (17). С. 276
2. Salen, K., and Zimmerman E. Rules of Play: Game Design Fundamentals. Cambridge: MIT Press, 2003. 688 с.
3. Zichermann G., Cunningham Chr. Introduction. Gamification by Design: Implementing Game Mechanics in Web and Mobile Apps / G.Zichermann, Chr.Cunningham – 1st. – Sebastopol, California: O'Reilly Media. 2011. 15 с.

Нікітіна М. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Мацнева О. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Англійськомовна лексична компетентність є важливою складовою формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи. Лексична компетентність включає знання лексичних одиниць і навички використовувати їх у різних ситуаціях спілкування [1, 215]. До лексичних одиниць належать фразеологізми, сентенційні формули (афоризми, прислів'я тощо), ідіоми, фіксовані структури, що вимагають включення певних елементів для утворення повнозначного висловлювання, стійкі вирази (фразові дієслова, складні прийменники, стійкі словосполучення), окремі слова та нестійкі словосполучення [1, 216].

Серед ресурсів, що сприяють удосконаленню лексичної компетентності учнів старшої школи, можна виокремити електронні освітні платформи, соціальні мережі, блоги, відеоресурси, а також інші різноманітні інтерактивні технології, включаючи ігри. Навчальна гра в системі іншомовної підготовки – це структурована діяльність, що передбачає досягнення поставлених навчальних цілей, має чітку структуру, визначені етапи та прогнозований результат [2, 43]. Навчальні ігри за своєю природою мають багато педагогічних переваг і широко використовуються в процесі іншомовної підготовки учнів. Ігри підвищують мотивацію до навчання, урізноманітнюють заняття, підвищують упевненість студентів у своїй компетентності та вносять елементи відпочинку.

У процесі формування лексичної компетентності традиційно виокремлюють два етапи – етап ознайомлення з лексичними одиницями та етап автоматизації дій з ними, причому останній відбувається спочатку на рівні слова, вільного словосполучення, речення/фрази, а потім на етапі понадфразової єдності – діалогічної та монологічної [1, 223].

Ефективному досягненню цілей кожного з етапів може сприяти використання ігрових технологій. Наприклад, на етапі ознайомлення доречним є використання мозкового штурму, словникового тренажеру й асоціативних ігор; на етапі автоматизації дій з лексичними одиницями на рівні слова, вільного словосполучення та речення/фрази – словесна дуель, лексичні кросворди та дикторські ігри, на етапі автоматизації дій з лексичними одиницями на рівні понадфразової єдності – ігри з картинками, дискусія та рольові ігри.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробці методики відповідного навчання.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Мірошник С. О. Використання ігрових технологій на заняттях з іноземної мови для удосконалення іншомовної лексичної компетентності студентів філологічних спеціальностей. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. 2024. № 5. С. 41-45 URL: <https://journals.uzhnu.uz.ua/index.php/ped/article/view/1065/1166> (дата звернення: 08.02.2025).

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ «STORYTELLING» УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ ЗЗСО

Актуальність теми. Сучасна система освіти спрямована на формування в учнів функціональної іншомовної грамотності, що забезпечує здатність до ефективної комунікації в реальних життєвих ситуаціях. Одним із дієвих методів розвитку англomовної комунікативної компетентності є storytelling, який дозволяє занурити учнів у мовне середовище, використовуючи природні механізми запам'ятовування через емоційно насичений контекст [5, 112].

Теоретичні засади комунікативної компетентності. Комунікативна компетентність включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та стратегічну компетенції [5, 24]. Формування цих складових у старших класах загальноосвітніх закладів є особливо важливим, оскільки учні готуються до випускних іспитів та майбутнього професійного спілкування.

За словами Л. І. Мамчур, мовна компетенція передбачає засвоєння граматичних, лексичних та фонетичних норм; мовленнєва компетенція – здатність використовувати ці знання у практичному спілкуванні; соціокультурна компетенція – знання особливостей комунікації носіїв мови; стратегічна компетенція – здатність компенсувати мовні прогалини за допомогою невербальних засобів або перефразування [5, 24].

Використання сторітелінгу в навчальному процесі. Storytelling як метод навчання відповідає комунікативному підходу, оскільки передбачає занурення у змістовні комунікативні ситуації та формує в учнів стійкі мовні навички через повторюваність та емоційне залучення [5, 53].

Сторітелінг широко вивчали та практикували кілька науковців, таких як Ендрю Райт, Жан Брюстер та Гейл Елліс. У своїх роботах вони наводять численні переваги використання сторітелінгу у навчанні мовам. Наприклад, Г. Елліс та Ж. Брюстер [2] подають кілька причин, чому вчителі повинні використовувати історії на уроках англійської:

- книжки з історіями збагачують досвід навчання учнів;
- історії мотивують і розважають, допомагаючи формувати позитивне ставлення до іноземної мови;
- історії розвивають уяву і є корисним інструментом для поєднання фантазії з реальним світом дитини;
- слухання історій у класі є спільним соціальним досвідом;
- діти люблять слухати історії знову і знову, що дозволяє закріпити мовні елементи;
- слухання історій розвиває навички слухання та концентрації учнів;
- історії створюють можливості для зв'язності у навчанні дітей (у тому числі між предметами) [2, 1–2].

Практичне застосування сторітелінгу. Ефективність використання сторітелінгу у навчанні англійської мови підтверджується результатами експериментальних досліджень. Зокрема, учні, які брали участь у навчальних проєктах із використанням storytelling, продемонстрували зростання рівня комунікативної активності на 35% у порівнянні з традиційними методами навчання [5, 138].

Основні переваги застосування сторітелінгу:

Підвищення мотивації учнів до вивчення англійської мови через емоційну залученість.

Покращення розуміння контексту та розвиток навичок критичного мислення.

Розвиток автономності у навчанні, оскільки учні самостійно створюють і розповідають історії.

Використання технології storytelling сприяє розвитку англomовної комунікативної компетентності учнів старших класів, оскільки забезпечує занурення у мовне середовище, створює сприятливі умови для активного спілкування та підвищує мотивацію до навчання. Упровадження цього методу в освітній процес дозволяє поєднати традиційні й інноваційні підходи, роблячи навчання англійської мови динамічним, цікавим і продуктивним.

Література

1. Вдовін В. В. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. № 586. С. 15–20.
2. Ellis G., Brewster J. *The Storytelling Handbook for Primary Teachers*. London: Penguin, 1991. 256 p.
3. Голячук А. Використання методики сторітеллінгу на уроках англійської мови. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства: зб. наук. Праць, Житомир. 2020. С. 53–57.
4. Довгаль І. А. Storytelling – технологія навчання іноземної мови. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка», 2023.
5. Григор'єва А. С. Комунікативний метод у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку. URL: <https://www.psych.kiev.ua>

Ольховик В. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Кушнар'єва Н. М.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасна система вищої освіти активно впроваджує інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Це сприяє розвитку цифрової компетентності, індивідуалізації навчання та підвищенню ефективності комунікативної взаємодії. У новітніх дослідженнях зазначається, що використання цифрових ресурсів забезпечує гнучкість навчального процесу та підсилює мотивацію студентів до вивчення іноземних мов [1].

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) застосовуються в освітньому середовищі за допомогою широкого спектра інструментів, які сприяють інтерактивному, адаптивному та персоналізованому навчанню. Серед них інтерактивні платформи (Google Classroom, Moodle, Edmodo), які забезпечують організацію дистанційного навчального процесу, надання зворотного зв'язку та систематизацію навчальних матеріалів. Мобільні додатки, такі як Duolingo, Quizlet, Memrise, сприяють засвоєнню лексики, покращенню вимови та автоматизації граматичних структур завдяки гейміфікації та адаптивному алгоритму навчання.

Окрему роль відіграють системи відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet), що дозволяють проводити онлайн-заняття, забезпечуючи можливість синхронної взаємодії викладача та студентів, групових обговорень, симуляцій реальних комунікативних ситуацій, а також використання вбудованих функцій, таких як розподіл на підгрупи, інтерактивні дошки та можливість запису занять.

Також важливим інструментом є віртуальні симулятори, які моделюють реальні мовленнєві ситуації, зокрема платформи для імітації діалогів із носіями мови або віртуальні екскурсії. Наприклад, VR-технології, такі як Google Expeditions чи Mondly VR, дозволяють студентам взаємодіяти з іншомовним середовищем у форматі доповненої та віртуальної реальності, що сприяє зануренню в мовний контекст.

Важливе значення має формування цифрової грамотності майбутніх учителів, що передбачає вміння працювати з мультимедійними матеріалами, онлайн-курсами, платформами адаптивного навчання та штучним інтелектом. Це включає не лише технічні навички користування програмами, а й методичну підготовку щодо ефективного

використання цифрових ресурсів для викладання іноземних мов. Згідно з сучасними дослідженнями, ефективна інтеграція ІКТ у навчальний процес сприяє розвитку критичного мислення та креативності студентів, а також підвищує їхню автономність у навчанні, що особливо актуально в контексті змішаного та дистанційного навчання [4].

Методи застосування ІКТ у підготовці майбутніх учителів поділяють на синхронні (онлайн-лекції, вебінари, інтерактивні заняття) та асинхронні (відеуроки, блоги, онлайн бібліотеки). Крім того, важливим напрямом є гейміфікація навчального процесу, що дозволяє створювати ігрові ситуації для закріплення мовних навичок. Як зазначає Л. Семеновська, використання ігрових методик і доповненої реальності стимулює активне залучення студентів і сприяє глибшому засвоєнню мовного матеріалу [3].

Таким чином, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов дозволяє модернізувати освітній процес, підвищити його ефективність і відповідати вимогам цифрової епохи. Подальші дослідження можуть зосереджуватися на аналізі нових технологічних рішень, таких як адаптивне навчання та штучний інтелект, для вдосконалення методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.

Література

1. Гарна С. Ю., Ковальова Т. Г., Щербатюк В. С. Ефективні цифрові інструменти в роботі вчителя-філолога. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал*. 2023. Випуск 60. 266 с. С. 237-242.
2. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Сучасні тенденції впровадження інформаційних технологій у процес підготовки майбутніх педагогів: досвід та перспективи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вип. 65. С. 20–30.
3. Семеновська Л. Інноваційні технології у підготовці майбутніх фахівців до професійно орієнтованого іншомовного спілкування. *Педагогічні науки*. 2022. № 79. С. 54–58.
4. Столяренко О. В., Столяренко О. В., Московчук О. С., Магас Л. М. Інноваційні підходи у підготовці педагогічних та керівних кадрів освіти засобами інформаційних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 71. С. 40–53.

Бруй Є. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Мацнева О. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

З огляду на те, що мислення сучасних учнів є переважно кліповим, тобто сприйняття та інтерпретація інформації відбувається певними короткими яскравими кадрами, між якими важко встановити одну логічну лінію, формування іншомовної лексичної компетентності може супроводжуватись певними труднощами. Наприклад, при монотонному повторюванні чи прописуванні одних і тих самих лексичних одиниць, передбачених для запам'ятовування, учні старшої школи можуть демонструвати низький рівень зацікавленості та сформованості відповідної компетентності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які на сьогодні є невід'ємною складовою життя, для формування іншомовної лексичної компетентності є актуальним, оскільки може суттєво підвищити мотивацію до навчання та забезпечити його позитивний результат.

Науковці київської методичної школи визначають лексичну компетентність як здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, що базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок і лексичної усвідомленості [2, 215]. У процесі засвоєння лексичного матеріалу виділяють такі етапи:

1) етап ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями (ЛО) – семантизація ЛО;

2) етап автоматизації дій учнів з новими ЛО, що, у свою чергу, включає автоматизацію дій на рівні словоформи, вільного словосполучення та фрази/речення, а також автоматизацію дій на понадфразовому рівні – рівні діалогічної або монологічної єдностей [1, 223].

Беручи до уваги цілі кожного етапу, ми виокремили ІКТ, використання яких є доцільним на відповідному етапі.

Наприклад, для демонстрації нових ЛО в нагоді може стати дошка Miro та Padlet, мультимедійна презентація, платформа Google Arts and Culture з використанням 3D-анімованих зображень, карт, кросвордів. Також доречним слід уважати створення відеоряду із зображень Animoto, коміксів до теми з використанням Storyboardthat і Pixton, самостійну генерацію зображень за допомогою LeonardoAI.

На етапі тренування вчитель може використовувати Quizlet та Wordwall. Для засвоєння ЛО також може бути ефективним використання Worksheet maker, Flash card maker, Rebus maker, Kahoot, де можна створювати інтерактивні аркуші, картки для повторювання, ребуси та вікторини.

На етапі використання ЛО на рівні фрази або речення окрім вищезазначених застосунків доцільним також вбачаємо використання сайтів Fluentize, Limnu, Genially, які пропонують готові відео для обговорень та дискусій, а також використання шаблонів для оформлення квестів з метою тренування мовної здогадки, роботи в парах, створення квізів та інфографіки.

Представлені ІКТ мають на меті підвищити мотивацію до навчання, зокрема шляхом урізноманітнення завдань та всебічного цифрового розвитку учнів. Перспективу дослідження вбачаємо в розробці методики відповідного навчання, яка, зокрема, має бути збалансована в аспекті використання ІКТ.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г.Е. та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

Белявська М. С.

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Грищенко Г. В.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ НАВИЧОК ЗА ДОПОМОГОЮ ВІРШІВ, СКОРОМОВОК І РИМІВОК ДЛЯ УЧНІВ 8 КЛАСУ

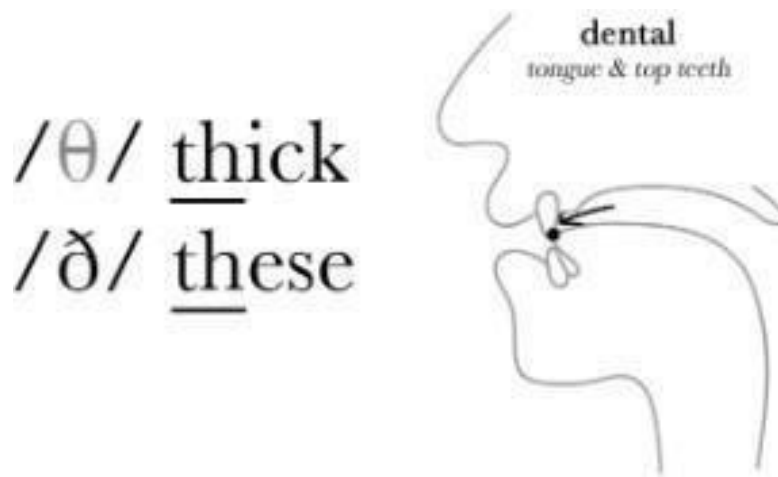
Важливим етапом навчання англійської мови є формування коректної вимови, адже від чіткої артикуляції залежить як розуміння мовлення, так і розвиток комунікативних навичок. Одним із ефективних методів вдосконалення фонетичних навичок є використання віршів, скоромовок і римів у навчальному процесі.

Звертаючись до досліджень, римівки сприяють удосконаленню фонетичних навичок на різних етапах вивчення іноземної мови, оскільки вони вдосконалюють дикцію, мотивують роботу артикуляційного апарату та покращують сприйняття англійської мови.

Уроки з інтеграцією віршів та скоромовок не тільки допомагають збільшити лексичний запас, але й ознайомитись з життєвим та соціально-історичним досвідом народу, мову якого вони вивчають. [2, 83-84].

Британська Рада виокремлює, що вірші та римівки слугують потужним інструментом для досягнення мелодичності мовлення, адже безпосередньо вони впливають на розвиток швидкості та точність вимови. Найвагомішим бонусом є те, що скоромовки допомагають долати типові труднощі, пов'язані з продукуванням певних англійських звуків. Наприклад, розрізняти та вимовляти звуки /θ/ та /ð/ може бути достатньо важким завданням навіть для учнів середньої та старшої школи. На допомогу в таких ситуаціях завжди приходять вірші або римівки [1]:

Thirtythree thousand people think that Thursday is their thirtieth birthday.

Використання римівок робить навчальний процес більш цікавим і доступним. Регулярна практика римованих текстів допомагає запам'ятовувати складні звуки та ритмічні малюнки.

Отже, додавання віршів, скоромовок і римівок у навчальний процес учнів 8 класу є важливим етапом удосконалення фонетичних навичок, який сприяє формуванню коректної вимови, розвитку слухової уваги та комунікативної компетенції. Інтеграція цих методів до уроків англійської мови дозволяє зробити навчання більш інтерактивним та ефективним.

Література

1. Britishcouncil. Tongue Twisters: Your Secret Weapon for Fluent Pronunciation URL: <https://englishonline.britishcouncil.org/blog/articles/tongue-twisters-your-secret-weapon-for-fluent-pronunciation/> (дата звернення 12.01.2025)
2. Герцовська Н. О., Мартин Н. В., Білак М. В. Використання скоромовок як складової формування фонетичної компетенції на різних етапах вивчення англійської мови. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». Випуск 2(27) 2019 . С.80-85.
3. Grade University. The use of tongue twisters for ESL teachers URL : <https://grade-university.com/blog/the-use-of-tongue-twisters-for-esl-teachers> (дата звернення 12.01.2025)

ПЕРЕВАГИ ІГРОВИХ ОНЛАЙН-ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК

Сучасна освіта орієнтована на розвиток ключових компетентностей учнів, серед яких важливе місце займає формування орфографічних навичок. Правильне написання слів англійською мовою є основою для успішного володіння мовою, що має велике значення для забезпечення ефективної писемної комунікації. Це питання є актуальним і для учнів 5 класу, які тільки починають поглиблено вивчати англійську мову. Формування орфографічних навичок у цьому віці є важливим для розвитку грамотності та комунікативних здібностей, оскільки орфографія є основою правильного сприйняття письмового тексту та грамотного вираження думок [4]. Тому використання сучасних освітніх технологій для розвитку цих навичок є важливим аспектом навчання. Одним із ефективних засобів формування орфографічних навичок є ігрові онлайн-вправи, які поєднують навчання з розвагою.

Ігрові онлайн-вправи – це інтерактивні завдання, які поєднують елементи гри та навчання, спрямовані на підвищення мотивації та ефективності засвоєння матеріалу. Ці вправи включають елементи гейміфікації, тобто застосування ігрових механік у неігрових контекстах, для залучення учнів до навчального процесу [2].

Ігрові онлайн-вправи мають низку переваг. Розглянемо їх детальніше. Однією з таких є підвищення мотивації учнів до навчання, яке відбувається за рахунок наступних факторів. Так, по – перше, ігрові онлайн – вправи є кольоровими та візуально – привабливими, що важливо для дітей 5 класу. По – друге, багато орфографічних ігрових онлайн – вправ містять елементи змагань, такі як можливість бачити результати однокласників у режимі реального часу, таблиці лідерів, віртуальні нагороди та сертифікати. Це створює атмосферу конкуренції та стимулює до активного включення у процес навчання. Прикладами таких ігрових онлайн вправ є вправи-пазли на впорядкування літер у слові, ігрові онлайн вправи з динамічними картками на заповнення пропусків, вправи на вибір правильного слова, вікторини, які можна створити на платформах Kahoot, Wordwall, LearningApps та інших.

Ще однією перевагою ігрових онлайн- вправ є розвиток індивідуальних психологічних особливостей дітей. Завдяки інтерактивним завданням, кожен учень має можливість самостійно вирішувати поставлені завдання в ігровій формі, що сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та здатності до концентрації. Виконання завдань стимулює активність мозку та сприяє швидкому прийняттю рішень, що дозволяє дітям ефективно реагувати на нові виклики. Регулярна участь у таких інтерактивних вікторинах допомагає формувати позитивну самооцінку, адже кожне досягнення стає підтвердженням їхніх зусиль, сприяючи усвідомленню власних сильних сторін і мотивуючи до подальшого розвитку [2; 6].

До переваг ігрових онлайн – вправ належить також забезпечення швидкого зворотного зв'язку під час навчання. Виконуючи такі вправи, учні одразу отримують інформацію про правильність своїх відповідей [1]. Це дозволяє миттєво виявити та усвідомити допущені помилки, що сприяє оперативному коригуванню знань і закріпленню орфографічних правил. Наприклад, під час виконання вправи на заповнення пропусків чи розташування елементів у правильному порядку, система негайно показує учням, де було допущено помилку, і надає можливість повторно пройти завдання [3]. Такий швидкий зворотний зв'язок не лише допомагає учням зрозуміти, які аспекти потребують додаткової уваги, а й стимулює їх до самостійної роботи над вдосконаленням своїх навичок. Крім того, для викладачів є можливість миттєво бачити результати виконання завдань дає змогу швидко реагувати на проблемні моменти, адаптувати навчальну програму та проводити індивідуальні консультації за потреби. Це сприяє більш ефективній організації навчального процесу та підвищує загальну якість засвоєння матеріалу [5].

Персоналізація навчального процесу є ще однією перевагою ігрових онлайн – вправ. Цей інструмент дозволяє вчителям створювати інтерактивні вправи, які враховують індивідуальний рівень підготовки та особливості кожного учня. Вправи можна налаштовувати так, щоб вони відповідали конкретним освітнім потребам, можна змінювати складність завдань, додавати підказки чи варіанти відповідей, адаптувати вправи під різні вікові групи та рівні знань. Наприклад, при створенні вправ на складання слів або заповнення пропусків, вчитель має можливість встановити індивідуальний рівень складності завдання. Це дозволяє кожному учню працювати у своєму темпі: слабшим учням – отримувати більше підтримки та підказок, а сильнішим – виконувати завдання з підвищеним рівнем складності, що сприяє глибшому закріпленню матеріалу. Такий підхід забезпечує індивідуальний контроль за формуванням орфографічних навичок, дозволяючи вчителям відстежувати прогрес кожного учня через вбудовану систему статистики та аналітики. Учні відчують, що завдання створені спеціально для них, що підвищує їхню зацікавленість та мотивацію до навчання [7; 3].

Водночас важливу роль у ігрових онлайн – вправах відіграє ще одна перевага, а саме - соціальна взаємодія. Дослідник М. Л. Ламберт (Lambert, 2016) зазначає, що онлайн-ігри з елементами колективної діяльності сприяють розвитку навичок співпраці серед учнів. У процесі виконання командних завдань учні обмінюються знаннями, допомагають одне одному й спільно досягають навчальних результатів. Це не лише стимулює їхнє бажання вчитися, але й формує соціальні та емоційні компетенції. Такий підхід забезпечує гармонійний розвиток учнів, поєднуючи вивчення орфографічних правил із формуванням комунікативних умінь, що є необхідними у сучасному освітньому середовищі [6].

Таким чином, використання ігрових онлайн-вправ у навчанні англійської мови учнів 5 класу є ефективним інструментом формування орфографічних навичок. До їх переваг відносимо: підвищення мотивації учнів до навчання, забезпечення швидкого зворотного зв'язку, персоналізацію навчального процесу, розвиток індивідуальних психологічних особливостей дітей, а також сприяння соціальній взаємодії серед учнів. Впровадження ігрових онлайн – вправ у процес формування орфографічних навичок відповідає сучасним вимогам до якості освіти і сприяє всебічному розвитку учнів.

Література

1. Барбашова Н. В. (2021). Ігрові технології у навчанні англійської мови: сучасні підходи та інструменти. Київ: Видавництво «Педагогічна преса».
2. Гейміфікація в системі сучасних технологій навчання URL: https://dnrb.gov.ua/wpcontent/uploads/2015/12/Gameplay_in_training_2019.pdf?utm_source
3. Ігрові вправи для покращення спілкування дітей URL: https://mala.storinka.org/igrovi-vpravi-dlya-pokraschennja-spilkuвання-ditej.html?utm_source.
4. Удод Т. Г. Формування іншомовних орфографічних навичок молодших школярів: тенденції та інновації URL: <https://www.psyh.kiev.ua/>. (<https://www.psyh.kiev.ua/>)
5. Умови успішного формування орфографічних навичок URL: <https://vseosvita.ua/library/pedagogika-umovi-uspisnogo-formuvanna-orfograficnih-navicok-155359.html>.
6. Lambert, M. L. (2016). The role of social interaction in educational online gaming. *Journal of Educational Technology & Society*, 19(1), 123–132.
7. LearningApps. URL: <https://learningapps.org/>

ПРИНЦИПИ ТЕХНОЛОГІЇ TASK-BASED LEARNING У НАВЧАННІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

У сучасній методичній науці набирає популярності відносно новий підхід до вивчення англійської мови, який можна розглядати як альтернативу традиційним методам. Цей підхід розглядають як «дзеркальне відображення» класичної методики, оскільки він відрізняється, як послідовністю подання матеріалу, так і принципами його відбору, представлення та організації [1]. В англо-американській методиці він відомий як Task-Based Learning (TBL) – метод навчання, побудований на виконанні комунікативних завдань. В українській науково методичній літературі цей підхід відомий як **«метод навчання на основі задач»** [3]. Оскільки TBL ґрунтується на виконанні змістовних комунікативних завдань, що сприяють засвоєнню мовних структур у реальному контексті, він здатен суттєво покращити процес навчання діалогічного мовлення (ДМ), адже дозволяє учням практикувати мову в контексті, наближеному до реального життя, сприяє розвитку вмінь спонтанного спілкування та адаптації до різних комунікативних ситуацій, а також формує ключові вміння ХХІ століття, такі як критичне мислення, комунікація, командна взаємодія та креативність.

Метод навчання на основі завдань (TBL) привертає увагу багатьох науковців, як в Україні, так і за кордоном. Серед вітчизняних дослідників, що аналізували цей метод навчання, варто відзначити Биркун Л., Корсовецьку М. Є., Пометун О., Пироженко Л., Редька В., Скуратівську М., Шевченко Є. Серед зарубіжних учених значний внесок у розвиток та популяризацію цього методу зробили Willis J. & D., Nunan D., Ellis R., Skehan P., Hashim F., Richards J., Rodgers T., Lopes J. та Tanasarnsanee M.

Концепція Task-Based Learning (TBL) виникла в 1980-х роках ХХ століття і багато в чому поділяє принципи комунікативного підходу, однак орієнтована на студентів і сприяє їх активному залученню до виконання реальних завдань, які фокусуються на спілкуванні та змістовному наповненні, і тому визначає її ефективність у навчанні діалогічного мовлення.

Розглянемо ключові принципи Task-Based Learning (TBL).

Контекстуальність навчання. Цей принцип передбачає створення завдань, що відображають реальні життєві ситуації, з якими учні можуть стикатися поза межами класу. Такий підхід сприяє практичному використанню мови та підвищує мотивацію студентів, оскільки вони бачать безпосередню користь від виконуваних завдань. Залучення до реалістичних сценаріїв дозволяє учням розвивати комунікативні навички та впевненість у використанні мови в повсякденному житті.

Цілеспрямованість. Мова виступає не лише об'єктом вивчення, а й інструментом для досягнення конкретної мети. У методі навчання на основі завдань (TBL) учні виконують завдання, що мають чітко визначені результати, які відповідають реальним комунікативним потребам. Такий підхід мотивує студентів використовувати мову для вирішення конкретних задач, що підвищує ефективність навчання та сприяє розвитку практичних мовних навичок.

Учень у центрі навчального процесу. Це принцип, згідно з яким фокус зміщується з викладача на активну діяльність учня. Учні виконують завдання, що мають чітко визначені результати, які відповідають реальним комунікативним потребам. Такий метод мотивує студентів використовувати мову для вирішення конкретних задач, що підвищує ефективність навчання та сприяє розвитку практичних мовних навичок [2].

Розвиток комунікативних навичок. Цей принцип вимагає, щоб навчання здійснювалося через інтерактивні завдання, які вимагають від учнів усного або письмового спілкування. Основна увага приділяється активному використанню мови в реальних ситуаціях. Завдання можуть включати дискусії, презентації, написання листів, а також інші

форми комунікації, що допомагають учням практикувати мову і розвивати їхні комунікативні навички в контексті реальних життєвих ситуацій [3].

Гнучкість та адаптивність. Завдання підбираються відповідно до рівня та потреб учнів, що забезпечує індивідуальний підхід. У технології Task-Based Learning важливо враховувати різні здібності та рівні знань учнів. Завдання повинні бути достатньо складними, щоб стимулювати розвиток, але водночас не занадто важкими, щоб не викликати фрустрацію. Така адаптивність дозволяє створювати оптимальні умови для кожного учня, сприяючи їхньому розвитку та досягненню мовних цілей [4].

Поєднання змісту та форми. Навчання охоплює як змістовний аспект мови, так і необхідні граматичні та лексичні структури. Важливо, щоб учні не лише засвоювали мовні елементи, а й вчилися використовувати їх у реальних комунікативних ситуаціях. Це дозволяє забезпечити глибше розуміння мови та її правильне застосування на практиці. Такий підхід сприяє інтеграції граматики та лексики в контексті комунікативних завдань, що робить навчання більш ефективним [4].

Реальне застосування знань. Цей принцип акцентує увагу на практичному використанні мови в реальних повсякденних ситуаціях. Завдання мають бути наближеними до реальних життєвих умов, що дозволяє учням не лише вивчати теоретичні аспекти мови, але й застосовувати їх для вирішення конкретних завдань. Такий підхід сприяє розвитку комунікативних навичок, оскільки учні вчаться використовувати мову для досягнення певних цілей у реальних ситуаціях. Це допомагає підвищити мотивацію учнів і зробити процес навчання більш значущим та практичним.

У результаті, технологія Task-Based Learning (TBL) доводить свою ефективність як сучасний підхід, що активно інтегрується в освітній процес. Її ключові принципи – контекстуальність, цілеспрямованість, гнучкість та адаптивність, а також акцент на розвитку комунікативних навичок – сприяють створенню реалістичного мовного середовища, яке стимулює активну участь учнів. Завдяки цьому, TBL дозволяє не лише ефективно засвоювати мовні структури, а й розвивати навички, необхідні для реального використання мови у повсякденних ситуаціях. Використання цього підходу в навчанні діалогічного мовлення забезпечує його практичність і значущість, що робить його незамінним інструментом у сучасному навчальному процесі.

Література

1. Свиридюк О. Технологія «Task-Based Learning» навчання іноземних мов. Репозитарій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: Головна сторінка. URL: [%20»TASK%20BASED%20LEARNING%20AND%20TEACHING">%20НАВЧАННЯ%20ІНОЗЕМНИХ%20МОВ.pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9927/1/ТЕХНОЛОГІЯ%20»TASK%20BASED%20LEARNING%20AND%20TEACHING) (дата звернення: 08.02.2025).
2. Corwin S. Introduction to Task-Based Learning (TBL). Europass Teacher Academy. URL: <https://www.teacheracademy.eu/blog/task-based-learning/> (дата звернення: 08.02.2025)
3. Sofia Blonska. Метод навчання на основі задач (Task-Based Learning) і кому він підходить. URL: https://allright.com/uk/blog/teacher_blog_ua/metod-navchannya-na-osnovi-zadach-task-based-learning
4. Task.based Lang. Teaching.pptx. Google Docs. URL: <https://docs.google.com/presentation/d/1KNCANscP9DCIG7DENSIU9M0gNEeITN-LQYGoQvN9fkU/htmlpresent> (дата звернення: 10.02.2025).

Довженко В. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бирюк О. В.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ВМІНЬ САМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

У сучасній освіті значення самоконтролю зростає, оскільки він дозволяє учням брати активну участь у власному навчанні та сприяє розвитку їхньої автономності, підвищенню їхньої відповідальності за результати навчання та вдосконаленню навичок самоаналізу.

Під самоконтролем ми розглядаємо діяльність, яка націлена на аналіз, усвідомлення результативності та ступеня ефективності власної навчально-пізнавальної діяльності, причин її успішності та неуспішності [3, 105].

Самоконтроль має низку переваг у порівнянні з іншими формами оцінювання, такими як зовнішня оцінка чи взаємооцінювання. По-перше, самоконтроль сприяє розвитку автономності учнів, дозволяючи їм брати активну участь у своєму навчальному процесі. Учні вчаться критично ставитися до своїх досягнень, виявляти прогалини та самостійно працювати над їхнім усуненням.

По-друге, самоконтроль дозволяє враховувати індивідуальні потреби та темп навчання кожного учня. На відміну від зовнішньої оцінки, яка часто базується на стандартизованих критеріях, самоконтроль може бути адаптований до конкретних завдань і рівня володіння іноземною мовою учня. Наприклад, один учень може зосередитися на вдосконаленні вимови, тоді як інший — на розширенні словникового запасу.

По-третє, самоконтроль є менш стресовим для учнів, оскільки вони не відчувають тиску з боку вчителя чи однолітків, що сприяє створенню позитивної навчальної атмосфери, де учні можуть експериментувати без страху бути неправильно зрозумілими або осудженими.

Ми розглядаємо самоконтроль одним із ключових інструментів оцінювання рівня сформованості компетентності в монологічному мовленні старшокласників, під якою ми розуміємо здатність здійснювати усномовленнєву комунікацію в монологічній формі у сферах і ситуаціях, визначених чинними навчальними програмами з іноземних мов. Це передбачає вміння планувати, здійснювати та коригувати власну комунікативну поведінку під час формування і варіювання іншомовного мовлення в різних типах монологів, враховуючи конкретний контекст, мовленнєве завдання, комунікативний намір і правила спілкування в цільовій національно-культурній спільноті [2]. Об'єктами самоконтролю виступають складові цієї компетентності, а саме: репродуктивні граматичні, лексичні, фонетичні навички та низка мовленнєвих загальних і спеціальних умінь монологічного мовлення [1, 341-342].

У контексті навчання монологічного мовлення самоконтроль сприяє підвищенню якості висловлювань учнів, оскільки вони мають можливість оцінювати свої мовленнєві досягнення на основі чітких критеріїв, а саме: відповідність змісту темі або ситуації спілкування та досягнення комунікативної мети, логічність, зв'язність та структурно композиційна завершеність висловлювання, граматична правильність, різноманітність використаної лексики, правильність вимови та інтонаційного оформлення, обсяг висловлювання. Ця форма контролю виконує роль інструмента, який допомагає учням оцінювати рівень сформованості своїх мовленнєвих умінь і виявляти аспекти, що потребують вдосконалення [4]. Наприклад, під час підготовки до монологу на тему «Моє майбутнє» учень може самостійно оцінити, чи відповідає його висловлювання структурі «вступ – основна частина – висновок», чи використовуються у тексті синоніми для уникнення повторів, чи правильно застосовуються граматичні конструкції для вираження планів на майбутнє (will, be going to тощо).

Отже, завдяки самоконтролю в навчанні монологічного мовлення учні не лише вдосконалюють відповідні мовленнєві вміння та навички, але й розвивають такі важливі вміння, як аналітичне мислення, здатність до рефлексії, відповідальність за результати власного навчання.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Устименко О. М. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови. 2013. №1 (73). С. 3-12.
3. Чуєнко В. Л. Самоконтроль у навчанні іноземної мови. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Педагогіка. 2011. Т. 158. Вип. 146. С. 105-109.
4. Marzuki, A., Alek, A., Farkhan, M., Deni, R., & Raharjo, A. Self-Assessment in Exploring EFL Students' Speaking Skill. URL: <https://journal.tarbiyahainib.ac.id/index.php/attalim/article/view/613> (дата звернення: 06.02.2025)

Стахова Інна

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор
Дмітренко Н. Є.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ВИСТАВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Створення театралізованих вистав є ефективним засобом набуття англомовної компетентності майбутніх учителів у говорінні. Підготовка до вистави – це творчий процес, що дозволяє створити дружню, комфортну атмосферу. Театралізація передбачає не лише завчені репліки, а й імпровізацію, що дозволяє розвивати спонтанне мовлення. У процесі репетицій формуються навички швидкого підбору слів і відповідей у діалогах. Студенти багаторазово повторюють текст сценарію, удосконалюючи вимову, інтонацію та швидкість мовлення; регулярні репетиції дають можливість автоматизувати мовні конструкції. Театралізовані вистави не лише стимулюють мовленнєву активність майбутніх учителів, але й створюють ефективну базу для їхньої педагогічної діяльності. Таке поєднання інтерактивного навчання, мовленнєвої практики та розвитку соціальних навичок дозволяє підвищити рівень англомовної комунікативної компетентності та сформувати готовність до викладання англійської мови в початковій школі.

Питаннями підготовки майбутніх учителів до викладання англійської мови у початковій школі займалися С. Бучацька, О. Жовнич, Н. Дмітренко, Л. Мельник та інші. Обґрунтували дидактичну функціональність театру у освітньому процесі І. Барановська, О.Деркач, Н. Казьмірчук, Т. Коваль.

У дослідженні Н. Дмітренко, А. Петрової визначено: «для того, щоб сприяти професійній обізнаності студентів з обраного фаху, мотивувати їх до навчання взагалі й вивчення іноземної мови зокрема, необхідно надати їм умови для творчості, пропонувати саме такі завдання, виконуючи які, вони застосовували б уяву, певний життєвий досвід, невимушено ділились ним, вільно висловлювали власну думку стосовно проблеми, що обговорюється, використовуючи вивчені лексичні одиниці й відпрацьовані до автоматизму

граматичні конструкції» [1]. Саме таким завданням, на нашу думку, є театралізація. Підготовку до вистави необхідно розпочати з підбору п'єси, лексичний словник якої буде зрозумілий майбутнім учителям і, у разі заминки, вони зможуть змінити авторську фразу, промовити її своїми словами. На нашу думку, слід врахувати соціокультурний компонент у виборі п'єси, адже він сприяє глибшому знайомству зі звичаями та традиціями, культурною або ж історичною спадщиною англомовних країн. Обравши п'єсу, необхідно з студентами опрацювати нову лексику. Розподіляючи ролі, важливо орієнтуватися на лінгвістичні навички й уміння студентів, чіткість їхнього мовлення, рівень комунікативної компетентності, а також на акторську майстерність, уміння передавати образ героя. Важливо, щоб кожен студент був задіяний у постановці та працював з текстом п'єси, якщо ролей не вистачає, то можна зробити авторський абгрейд та ввести нові сюжетні лінії, або під час репетиції обрати суфлерів, редакторів, дублерів для героїв.

Постановка спектаклю – це колективна діяльність, саме тому важливо розподілити роботу в малих групах: парні репетиції, підготовка костюмів та декорацій. При тому доречно спілкування, навіть при рутинній роботі, організовувати англійською мовою. Після роботи в малих групах важливо провести колективні репетиції. Після проведеного спектаклю, його необхідно обговорити, виокремити позитивні сторони, а також моменти, які потрібно допрацювати в наступних виступах, звернути увагу на чіткість мовлення, правильність сказаних слів, акцент.

На нашу думку, цікавими для постановок будуть такі популярні дитячі казки: «Little Red Riding Hood», «Goldilocks and the Three Bears», «The Three Little Pigs», «Hansel and Gretel», «The Ugly Duckling», «The Tortoise and the Hare», а також фрагменти сучасної літератури, сценарії на основі сезонних свят: «Christmas Carol», «Halloween Stories» тощо.

У роботі з майбутніми учителями англійської мови можна розігрувати різні постановки за допомогою пальчикового театру, театру тіней, театру рукавички, лялькового театру тощо. Підготовка до виступу не займе багато часу, але принесе унікальну можливість гармонійно поєднати вивчення мови, запам'ятовування сталих фраз та творчу діяльність.

Отже, активна участь у театралізованій діяльності дозволяє краще вивчити мову, розвинути англомовну компетентність у говорінні, сформувати у майбутніх учителів англійської мови у початковій школі уявлення про організацію спектаклю, уміння самостійно обирати п'єси, проводити репетиції тощо.

Література

1. Дмітренко Н. Є., Петрова А. І. Застосування проблемних ситуацій для формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх учителів на заняттях з англійської мови. Іноземні мови. 2017. Вип. 3. С. 23-30. <https://doi.org/10.32589/im.v0i3.122611>
2. Дмітренко Н., Франчук Н. Розвиток навичок критичного мислення учнів ЗЗСО на уроках англійської мови. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2024, 73, 79-87.
3. Жовнич О., Стахова І. Підготовка майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності у процесі навчання англійської мови молодших школярів. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 55, том 1. Дрогобич, 2022. С. 282-287. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_1/46.pdf

Рудягіна А. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
професор, доктор культурології
Колесник О. С

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: АДАПТАЦІЯ ДО ПОТРЕБ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Знання іноземних мов завжди були об'єктивною потребою суспільства. В сучасному світі воно стало просто необхідним. Потрібно знайти підхід, який би задовольняв потреби всіх тих, хто прагне до вивчення будь-якої іноземної мови. На сьогодні знань граматики та широкого словникового запасу недостатньо, людині необхідно вільно та природньо спілкуватися чужою мовою. Саме на це спрямоване комунікативне навчання, яке зараз очолює рейтинги популярності серед методів викладання іноземних мов. Суть даного підходу полягає в тому, що всі правила та лексика вивчаються в процесі спілкування. Це покращує швидкість говоріння та розуміння, а також допомагає практикувати різні розмовні моделі.

Комунікативний метод використовується для подолання страху перед живим спілкуванням. Люди, які не мають відчуття страху та замкненості, здатні легко знайти спільну мову за кордоном, маючи словниковий запас до 1000 слів. В сучасному світі більшість компаній та організацій є міжнародними. Їм потрібні люди, які мають змогу працювати з міжнародними командами та спілкуватися з клієнтами / партнерами з будь-якої країни. Студенти, які мають додаткові мовні навички, мають перевагу перед конкурентами на ринку праці.

Комунікативне викладання мови (CLT) – це педагогічний підхід до викладання іноземної мови, який фокусується на розвитку комунікативних навичок та мовної компетенції [1]. Даний метод навчання спрямований на використання мови в реальних ситуаціях. Він базується на теорії комунікативних актів, яка визнає, що мовна діяльність пов'язана з обміном інформацією, вираженням ідей та прямою взаємодією з іншими носіями мови [2].

Також тут є спрямованість на комунікативну діяльність. Студенти беруть активну участь у дискусіях, семінарах, проектах та групових роботах. На заняттях студенти вчаться вільно висловлювати свої думки, поважаючи думки інших, та дискутувати на будь-які теми. Завдання будуються так, щоб вони могли використовуватися у побутовому житті, наприклад в подорожі, на зборах, спілкуванні з друзями чи з колегами. Вивчення мови націлене на задоволення потреб учнів в спілкуванні, розвитку мовленнєвих навичок та самовираженні. Помилки в навчанні розглядаються як нормальна частина процесу, а викладачі концентрують увагу на них для того, щоб учень зміг виправити їх. Викладач є не тільки співрозмовником та фасилітатором, а й помічником у розвитку спілкування. Сам вчитель має бути знайомим з розмовною мовою. Методи викладання, зосереджені на заучуванні матеріалу, не є ефективними. Для мотивації студентів вчитель має вводити різного типу завдання та вправи, які стимулюють мислення і дозволяють висловлювати свої думки іноземною мовою.

Можна зробити висновок, що комунікативні методи мають на меті максимально наблизити процес навчання до реального функціонування мови. Звернення до всіх форм спілкування з використанням автентичних матеріалів і з акцентом на активність усного мовлення, може підвищити інтерес та мотивацію учнів до вивчення іноземної мови.

Література

1. Король С. В. Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов // Педагогічний дискурс. 2012. Вип. 11. С. 133-136. http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2012_11_33 (Дата звернення 10.02.2025).
2. Байдак Л. І. Суть комунікативного методу викладання іноземних мов [Електронний ресурс] // Materiały XIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, Naukowoprzestrzeń Europy-2017», (Przemyśl, 07-15 kwietnia 2017 r.). Przemyśl : Nauka i studia, 2017. Posekcjach : Filologiczne nauki. С. 25-30. <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4956/1/Байдак%20Л.%20І.%20Суть%20комунікативного%20методу.pdf> (Дата звернення 10.02.2025).

METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN SCHOOLS AND UNIVERSITIES: FOREIGN EXPERIENCE

Teaching foreign languages has always been a crucial aspect of global education. Over time, various methodologies have been developed to enhance the effectiveness of language acquisition, adapting to technological advancements and the diverse needs of students. Different countries have implemented unique strategies based on their educational goals and cultural contexts. The main part of the thesis examines several widely used language teaching methods in schools and universities around the world, analyzing their advantages and problems.

Let's start with **Immersion Method**. The immersion method is widely used in countries like Canada and Finland, where students are taught various subjects in the target language. This approach allows learners to acquire language skills naturally through continuous exposure. It is particularly effective for developing fluency but requires a well-structured environment and experienced educators to succeed [1].

The second method is **Communicative Language Teaching (CLT)**. CLT is commonly practiced in European countries and focuses on real-life communication. Instead of emphasizing grammar and vocabulary memorization, students engage in interactive activities such as discussions and role-playing. This method helps learners develop confidence in speaking, although it may sometimes lack emphasis on formal language structure [2].

Another one method is **Content and Language Integrated Learning (CLIL)**. CLIL is a popular approach in European education, where subjects like science and history are taught in a foreign language. This method allows students to develop both subject knowledge and language skills simultaneously. However, it requires skilled bilingual teachers and carefully structured curricula to be effective [3].

Next, let's pay attention to the **Task-Based Learning (TBL)**. TBL is used in countries like Japan and Germany, focusing on real-world tasks such as writing emails, making presentations, and solving problems in the target language. This approach enhances practical communication skills but may pose challenges for beginners who require a more structured introduction to language learning [4].

I will also mention **Blended Learning and Digital Tools**. In countries like the United States and South Korea, digital tools have become an integral part of language learning. Online platforms, language-learning apps, and virtual classrooms provide students with interactive experiences and self-paced learning opportunities. This approach increases accessibility but depends on students' motivation and the availability of technological resources [2].

Last but not least, **Total Physical Response (TPR)**. TPR is commonly used for young learners, particularly in China and Spain, where physical movement is incorporated into language learning. By associating words with actions, students can retain information in an engaging and memorable way. However, this method is less effective for advanced learners who need more complex language skills [1].

Different countries utilize various language teaching methods based on their educational objectives and student demographics. While immersion and CLIL promote natural language acquisition, communicative and task-based approaches focus on practical skills. The integration of digital tools has further enhanced language learning, making it more accessible and interactive. The most effective strategy often involves combining multiple methods to ensure a well-rounded and comprehensive learning experience.

References

1. Center for Open Educational Resources and Language Learning (COERLL). (n.d.). Foreign Language Teaching Methods: Immersion & TPR. Retrieved from <https://coerll.utexas.edu/methods/> (date of application: 11.02.2025).

2. American Council on the Teaching of Foreign Languages (ACTFL). (n.d.). Communicative Language Teaching & Digital Learning. Retrieved from <https://www.actfl.org/resources/methods> (date of application: 11.02.2025).
3. Annenberg Learner. (n.d.). Teaching Foreign Languages K-12: A Library of Classroom Practices. Retrieved from <https://www.learner.org/> (date of application: 11.02.2025).
4. Sanako. (n.d.). The 10 Best Language Teaching Strategies Explained. Retrieved from <https://sanako.com/the-10-best-language-teaching-strategies-explained> (date of application: 11.02.2025).

Франчук Єлизавета

Прикарпатський Національний університет
імені Василя Стефаника

Науковий керівник:
доцент **Марчук Т. Л.**

DEVELOPING GRADE 5 VOCABULARY THROUGH «WORD LADDER AND Pictionary WITH VOCABULARY WORDS» GAMES

Introduction

Vocabulary development is a critical part of language learning for fifth-grade students. At this stage, learners are expected to expand their vocabulary to improve reading comprehension, writing skills, and overall communication. While traditional memorization techniques can be effective, they may not always engage students fully. Interactive games like *Word Ladder* and *Pictionary with Vocabulary Words* provide a fun and effective way to enhance vocabulary acquisition. These games encourage active participation, critical thinking, and creativity, making learning more enjoyable and memorable.

Word Ladder: Enhancing Vocabulary Through Word Transformation

How to Play Word Ladder

Word Ladder is a game where students create a sequence of words by changing one letter at a time while ensuring each step results in a valid word. The objective is to transform a starting word into a target word using a series of logical changes. For example, a teacher may give students the starting word «cold» and the target word «warm.» Students can complete the sequence as follows:

1. Thematic Word Ladder (Types of Food)

Starting Word: «Bread»

Target word: «Cake»

Steps:

1. *Bread*

(The starting word is *bread*, a staple food many are familiar with.)

2. *Bred* (change «a» to «r»)

(Here, «bred» refers to the process of breeding, showing a shift in meaning while keeping the word closely related to *bread*.)

3. *Cried* (change «b» to «c»)

(This word introduces an emotional shift, making students think about how letters change a word's context.)

4. *Cake* (change «r» to «k»)

(Finally, *cake*, a popular dessert, is the target word. This teaches students how small changes in letters can drastically alter meanings and categories of food.)

2. Longer Word Ladder (Cooking and preparation)

Starting Word: «Grill»

Target Word: «Roast»

Steps:

1. **Grill**

2. **Grill** → **Grain** (change «l» to «n»)

3. **Grain** → **Gain** (remove «r»)

4. **Rain** (remove «g»)

5. **Roast** (change «r» to «r»)

Educational Benefits of Word Ladder

1. **Expands Vocabulary:** By exposing students to different words, the game helps them recognize new vocabulary and its relationships.

2. **Develops Spelling and Phonics Awareness:** Students practice spelling patterns and phonetic changes, improving their overall literacy skills.

3. **Encourages Problem-Solving:** The game requires logical thinking as students determine how to transition from one word to another.

4. **Improves Word Recognition:** Playing Word Ladder regularly strengthens students' ability to identify and understand new words in reading materials.

Variations of Word Ladder

To accommodate different learning levels and increase engagement, teachers can modify the game:

Thematic Word Ladder: Use words related to a specific theme (e.g., animals: «cat» → «bat» → «rat» → «ram» → «ham»).

Time Challenge: Set a time limit to encourage quick thinking.

Longer Ladders: Challenge advanced students to make longer word chains.

Pictionary with Vocabulary Words: Learning Through Visual Representation

How to Play Pictionary with Vocabulary Words

Pictionary with Vocabulary Words is a drawing-based game that helps students visualize and understand words.

1. The teacher writes vocabulary words on slips of paper and places them in a container.
2. Students take turns picking a word and drawing it on the board without using letters or symbols.

3. Their team must guess the correct vocabulary word within a time limit.

4. If the team guesses correctly, they earn points. If not, the other team gets a chance.

Examples:

1. Antonym Challenge (Food and Taste)

Word: «Sweet»

Antonym: «Sour»

Drawing Idea: For sweets, draw a cupcake or an ice cream cone with a smiling face. For sour, draw a person making a face while tasting something very sour like a lemon.

Explanation:

This challenge encourages students to not only guess the words but also to understand how tastes can differ. *Sweet* and *sour* are common flavor profiles in food, so this gives students a chance to visualize and associate the words in a meaningful way. **2. Sentence Pictionary (Cooking Actions)**

Word: «Boil»

Sentence: «I need to boil the potatoes before I mash them».

Drawing Idea: Draw a pot on a stove with steam rising out of it and a few potatoes floating in the water.

Explanation:

This exercise helps students understand both the word *boil* in the context of cooking and how to use it in a sentence. Visualizing cooking actions helps students remember the word's meaning in a practical setting.

Educational Benefits of Pictionary

1. *Strengthens Word Association:* Students connect words with images, reinforcing their meaning.
2. *Encourages Creativity:* Learners must think critically about how to represent words visually.
3. *Enhances Retention:* Studies show that associating words with images helps students remember vocabulary more effectively (Stahl & Nagy, 2006).
4. *Improves Communication Skills:* The game requires students to interpret and express ideas in different ways.

Variations of Pictionary

Teachers can adjust the game to make it more challenging and educational:

Synonym Pictionary: Instead of drawing the given word, students must illustrate a synonym.

Antonym Challenge: Players draw a word's opposite, and their team must guess both words.

Sentence Pictionary: After guessing the word, students must use it in a sentence.

Conclusion

Both **Word Ladder** and **Pictionary with Vocabulary Words** provide engaging, interactive ways for fifth graders to expand their vocabulary. Word Ladder improves spelling, word recognition, and critical thinking, while Pictionary enhances visual learning and word association.

References

1. Beck, I. L., McKeown, M. G., & Kucan, L. (2013). *Bringing Words to Life: Robust Vocabulary Instruction*. Guilford Press.
2. Blachowicz, C. L. Z., & Fisher, P. (2010). *Teaching Vocabulary in All Classrooms*. Pearson.
3. Graves, M. F. (2016). *The Vocabulary Book: Learning & Instruction*. Teachers College Press.
4. Stahl, S. A., & Nagy, W. E. (2006). *Teaching Word Meanings*. Lawrence Erlbaum Associates.

Денисенко А. П.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Мацнева О. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «КЕРОВАНОГО ВІДКРИТТЯ»

Важливим аспектом вивчення англійської мови є формування граматичної компетентності, проте традиційні методи часто зводяться до механічного заучування правил, що знижує інтерес школярів. Сучасна освіта потребує інноваційних підходів, що активізують пізнавальну діяльність учнів.

Дослідженню формування англійськомовної граматичної компетентності присвячено низку наукових праць [1]. Попри наявні дослідження, проблема вдосконалення граматичної компетентності учнів закладу загальної середньої освіти залишається недостатньо розробленою, що зумовлює необхідність пошуку ефективних технологій навчання. До таких належить технологія «керованого відкриття» (Guided Discovery), що передбачає усвідомлене засвоєння граматичних закономірностей через аналіз мовних зразків та інтерактивні завдання, що, у свою чергу, робить навчання більш ефективним і

практично значущим [2]. Розглянемо потенціал використання зазначеної технології в процесі вдосконалення граматичної компетентності учнів 7-го класу закладу загальної середньої освіти.

Насамперед зазначимо, що на цьому етапі навчання учні вже володіють базовими граматичними знаннями та навичками, але потребують їхньої систематизації та вдосконалення. Водночас передбачається опанування більш складних граматичних конструкцій. Застосування технології «керованого відкриття» на уроках англійської мови дозволяє підвищити ефективність засвоєння граматики завдяки таким її особливостям:

- активне залучення учнів – замість пасивного сприймання матеріалу школярі активно аналізують мовні зразки, самостійно формулюють правила, що сприяє кращому запам'ятовуванню;

- контекстуальне засвоєння – учні досліджують граматичні явища в контексті реальних комунікативних ситуацій, що допомагає їм зрозуміти практичне застосування правил;

- розвиток когнітивних навичок – таке навчання формує логічне мислення, вміння робити висновки, порівнювати та систематизувати інформацію;

- мотивація до навчання – інтерактивний підхід стимулює інтерес до предмета, оскільки учні самостійно відкривають нові знання, а не отримують їх у готовому вигляді [2].

Отже, технологія «керованого відкриття» ефективно сприяє вдосконаленню граматичної компетентності учнів 7-го класу закладу загальної середньої освіти, оскільки поглиблює розуміння мовних явищ, розвиває когнітивні навички та підвищує мотивацію до навчання. Її впровадження активізує пізнавальну діяльність і формує стійкі мовні навички. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методичних рекомендацій для вчителів щодо оптимального застосування цієї технології в освітньому процесі.

Література

1. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2011. №1. С.15–25.

2. Чіжова Н. В. Метод «кероване відкриття» та особливості його застосування. *Педагогіка*. 2018. №5. URL: https://www.rusnauka.com/2_ANR_2018/Pedagogica/5_232813.doc.htm (дата звернення: 07.02.2025).

Кушнір К.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ УЧНІВ 8 КЛАСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ

У сучасному світі володіння англійською мовою є важливим для академічного та професійного розвитку. Зокрема, для учнів 8 класу розвиток умінь читання англійською мовою стає важливим етапом у вивченні мови. Однак, цей процес супроводжується низкою проблем, які можуть суттєво впливати на успішність учнів.

Існує багато підходів до розвитку умінь читання, велика частина яких вважається традиційними і протиставляються сучасним. Безумовно, на тлі цього виникає питання щодо межі, де саме вони з'єднуються в одне ціле. Цілком логічно, що ключовим фактором виступають інформаційно-комунікаційні технології. Таким чином, метою нашого дослідження є пошук шляхів інтеграції ІКТ в уроки англійської мови для формування й розвитку вмінь читання.

Важливо розуміти, що сучасні діти звикли до використання гаджетів у повсякденному житті, і ті методи, які використовувалися десятиліттями до появи мережі Інтернет (не кажучи вже про штучний інтелект), такі як звичайні паперові джерела, не мотивують сучасних дітей. Відсутність мотивації в учнів є основною причиною того, що вони не помічають цінності текстів. Це супроводжується недостатнім словниковим запасом, проблемами з розумінням контексту та мовним бар'єром під час спілкування.

На жаль, часто вчителі не мають змоги працювати з ІКТ через недостатню технічну підтримку. Хоча, постійно здійснюються дії для удосконалення шкільного обладнання. Вчителі підвищують кваліфікацію, вчаться використовувати сучасні засоби у навчанні іноземних мов, але в напрямку навчання читання це не дуже популярно.

Таким чином, у цій роботі ми розглянемо роль інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, який вплив вони мають на розуміння текстів і покращення результатів читання. Особливо важливо, що кожен учень у класі не може мати однаковий рівень підготовки. Деякі платформи адаптують тексти відповідно до рівня учня, і тут мова йде не про рівень оцінювання дітей за рівнем складності, а про можливість ефективної роботи з мультирівневим класом, де кожен буде відчувати, що він не гірший, і з захопленням може долучитися до спільної роботи.

Отже, процес розвитку вмінь читання англійською мовою в учнів 8 класу має свої проблеми, вирішення яких ми маємо на меті зайнятися під час педагогічної практики, використовуючи інноваційні підходи, щоб забезпечити якісне вивчення та підготовку молодого покоління до глобальних викликів.

Бицька В. В.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Пономаренко О. В.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У НАВЧАННІ ЛЕКСИКИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Ефективне поповнення словникового запасу було і залишається найважливішим фактором у вивченні іноземних мов, адже саме лексика є фундаментом для розвитку мовленнєвих умінь. Традиційні методи вивчення слів, такі як механічне запам'ятовування та робота зі словниками, часто виявляються недостатньо ефективними для сучасних учнів. В умовах стрімкої діджиталізації освіти з'явилася значна кількість інноваційних цифрових інструментів, які пропонують персоналізований підхід до вивчення лексики через інтерактивні вправи, адаптивні системи повторення та елементи гейміфікації.

Метою даного дослідження є огляд та аналіз наукових робіт, присвячених оцінці ефективності використання цифрових інструментів у процесі засвоєння лексики учнями середньої школи при вивченні англійської мови як іноземної.

Ефективність цифрової гри для розширення словникового запасу викладена у статті «*Effectiveness of digital games in students' vocabulary*» [1], яка описує результати експерименту, що був проведений у 2019-2020 рр. у Dagatkidavao Integrated School, місто Валенсія. Проведений експеримент використовує одноразовий експериментальний метод, де одна група учасників піддається впливу експериментальної умови, після чого проводиться єдине вимірювання результатів. Учасниками експерименту є 30 учнів 8 класу, які мали складність не лише з запам'ятовуванням нових лексичних одиниць, а і зі швидкістю читання та загальним розумінням прочитаного. У процесі навчання учні використовували цифрову гру з

розширення словникового запасу, розроблену на основі ADDIE Framework. Аналіз даних пре-тесту та пост-тесту виявив значне статистичне покращення рівня словникового запасу учнів після використання гри. Крім цього, учні, які демонстрували позитивне ставлення до навчання, досягли вищих показників у засвоєнні нової лексики. Якісний аналіз відгуків учасників показав, що інтеграція гри в навчальний процес не лише сприяла кращому запам'ятовуванню слів, але й значно підвищила мотивацію та загальне ставлення учнів до вивчення мови.

3. У контексті даного питання, важливим є дослідження «*The effectiveness of using WordUp in enhancing EFL learners' vocabulary learning: A corpus-based mobile app*» [2], метою якого було дослідити ефективність сучасних мобільних додатків, на прикладі додатку WordUp, що використовує корпусний аналіз для визначення найбільш важливих слів, а також застосовує техніки навчання на основі контексту. Учасників експерименту було поділено на дві групи: експериментальну, до якої входили учні, що користувались додатком, та контрольну, яка використовувала лише традиційні методи навчання. Незалежною змінною було використання WordUp, залежною змінною – рівень засвоєння словникового запасу. Учасниками експерименту стало 60 учнів віком 14-18 років з приватної мовної школи. Результати пре-тесту демонструють, що початковий рівень знань лексики у двох групах був однаковим, що забезпечує рівні стартові умови для експерименту. Результати пост-тесту демонструють, що експериментальна група, яка використовувала додаток WordUp, показала значне покращення лексичних знань порівняно з контрольною групою, адже середній бал експериментальної групи підвищився до 15.62, тоді як середній бал контрольної групи залишився на рівні 13.73.

Проведений аналіз досліджень демонструє значну ефективність використання цифрових інструментів для засвоєння лексики учнями середньої школи при вивченні англійської мови як іноземної. Розглянуті експериментальні дослідження, проведені в різних освітніх контекстах та використовують різні методи дослідження, але обидва підтверджують позитивний вплив цифрових інструментів у контексті поповнення словникового запасу учасників експерименту. Результати досліджень підтверджують необхідність інтеграції сучасних цифрових інструментів у процес вивчення іноземної мови як ефективної альтернативи традиційним методам навчання.

Література

1. Kyle Sagubay Lozarito K., J. Segumpan M. V. Effectiveness of Digital Games in Students' Vocabulary. *International Journal of English Language Teaching*. 2022. Vol.10, no.3. P.8–14. URL: <https://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Effectiveness-of-Digital-Games-in-Students-Vocabulary.pdf> (дата звернення: 05.02.2025).
2. Vaseghi R., Vahedi M., Babaei Bigham Lahiji B. The Effectiveness of Using WordUp in Enhancing EFL Learners' Vocabulary Learning: A Corpus-Based Mobile App. *International Journal of Research in English Education*. 2024. Vol. 9, No3. P.46-60. URL: <https://ijreeonline.com/article-1-921-en.pdf> (дата звернення: 07.02.2025).

Міден А. С.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Мацнєва О. А.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

У сучасному глобалізованому світі, де міжкультурна взаємодія стає невід'ємною складовою соціального та професійного життя, особливої актуальності набуває формування соціокультурної компетентності. Відтак, процес навчання англійської мови в старшій школі має бути спрямований на створення цілісного освітнього простору, що сприяє не лише засвоєнню мовних норм, а й усвідомленню учнями соціокультурного контексту англomовних країн.

Досягнення поставленої мети передбачає виокремлення вимог до організації відповідного навчання. Аналіз науково-методичних досліджень з порушеної проблеми дозволяє виокремити низку таких вимог.

Однією з них є обізнаність учителя з особливостями структури та змісту соціокультурної компетентності, програмними вимогами до її формування й оцінювання.

Ще однією вимогою слід уважати використання різноманітних типів вправ і завдань, серед яких дослідницькі (завдання, спрямовані на самостійний пошук учнем матеріалу певного соціокультурного змісту і його подальша презентація в узагальненому вигляді); ігрові (вправи, спрямовані на відтворення типових комунікативних ситуацій, що повсякденно виникають між носіями певної мови та культури); творчі (є комплексними, вони можуть включати й попередні типи завдань; їх виконання ґрунтується на самостійній роботі учнів, організованій учителем у різних формах, проте за мінімального його втручання) [2].

До інших вимог належать: формування та розвиток соціокультурної компетентності передбачає оволодіння учнями країнознавчою, лінгвокраїнознавчою та соціолінгвістичною компетентностями; навчання повинно відбуватися на основі доцільно відібраного матеріалу; широке використання комунікативних ситуацій як пріоритетних засобів формування соціокультурної компетентності в різних формах спілкування; підготовка спеціального курсу, до змісту якого входять тематичні тексти та вправи і завдання до них, а також ілюстративний матеріал [1].

Як бачимо, ефективна методика навчання передбачає використання варіативного дидактичного інструментарію, включаючи моделювання комунікативних ситуацій, роботу з автентичними матеріалами та виконання проблемно-дослідницьких завдань. Водночас рівень соціокультурної компетентності учнів значною мірою залежить від фахової підготовки вчителя, його здатності інтегрувати актуальні методичні підходи та адаптувати навчальний матеріал відповідно до когнітивних особливостей учнів. Комплексне врахування зазначених факторів сприятиме формуванню особистостей, здатних ефективно взаємодіяти в поліетнічному та полікультурному середовищі, забезпечуючи тим самим їхню конкурентоспроможність у сучасному світі.

Викладені вище вимоги мають бути взяті до уваги під час розробки методики відповідного навчання.

Література

1. Варянко Т., Іванченко Л. Формування соціокультурної компетентності у студентів на заняттях з іноземної мови. *Молодь і ринок*. 2018. № 1. С. 103–107.
2. Коваленко А., Глушок Л. Формування соціокультурної компетентності старшокласників у процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 1 (23). С. 243–254.

INTERACTIVE EXERCISES DURING GROUP ENGLISH LESSONS

Community language learning is a group method proposed by Chicago psychology professor Charles Curren. The basic principles of learning were borrowed from the counselor- client relationship; they are focused on combining cognitive and emotional learning processes (whole-person learning). This involves close interaction between the teacher and the learners in communicative situations without relying on a textbook. In the middle of the 20th century, Kurt Lewin, starting to develop the «field theory», put forward the following judgments: «It is easier to change individuals who are gathered in a group than to change each of them individually».

This is the most important feature of interactive learning: the learning process takes place in group joint activities.

«It has been proven», emphasizes S. Maksymiuk, «that compared to individual work according to the «teacher-student» scheme, intra-group communication in solving the same tasks increases efficiency by no less than 10%. The group is a microcosm (a society in miniature) for each of its members, which reflects the entire outside world» [2].

Two main functions are implemented in an interactive learning group:

- solving the tasks;
- providing support to group members during joint work.

Therefore, educational interaction will be effective and efficient if it implements both functions equally. There are the following methods and techniques used in interactive learning:

- presentations;
- demonstrations;
- feedback;
- discussion in small groups;
- planning further actions.

Many interactive technologies used in modern lessons are perceived more as a game than as serious, promising learning. Among these, one can single out role-playing, discussion, debate, group discussion, pair work, situation analysis.

Specialists distinguish the following norms of behavior in the process of interactive learning:

- In joint work, there are no «actors» and «spectators», everyone is a participant;
- Each member of the microgroup deserves to be listened to;
- You should speak so that you are understood, express your thoughts directly on the topic;
- Ask questions for understanding, only after drawing conclusions;
- Opinions, not personalities, are subject to criticism;
- The goal of joint activity is not the victory of a separate point of view, but the opportunity to find a common solution.

According to authoritative statements of practitioners who have been working in education for many years, relying on the use of interactive techniques, with their skillful use in lessons, in methodological work, they relieve nervous tension, allow teachers to change forms of activity, and focus on key problems that require daily attention.

Literature

1. Lewin, K. (1933/1987). Everything within me rebels: A letter to Wolfgang Köhler (M. Lewin & G. Wickert, Trans.). Journal of Social Issues, 42(4), 39-47.
2. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 667 с.

ТЕХНОЛОГІЯ «FLIPPED CLASSROOM» НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна освіта потребує нових підходів до навчання, які відповідають вимогам цифрового суспільства. Одним із таких інноваційних методів є модель «перевернутого класу» (Flipped Classroom), яка дедалі більше набуває популярності в усьому світі. Вона особливо ефективна при викладанні іноземних мов, зокрема англійської, у старших класах.

Перевернутий клас – це метод навчання, у якому традиційна структура уроку змінюється: замість того, щоб учні засвоювали новий матеріал у класі, вони знайомляться з ним самостійно вдома за допомогою відеоуроків, презентацій, статей або інтерактивних онлайн-ресурсів. У класі ж відбувається практика та закріплення знань через дискусії, проєктну діяльність, групові завдання та вирішення проблемних ситуацій.

Переваги моделі перевернутого класу:

- Індивідуалізація навчання. Учні можуть засвоювати матеріал у власному темпі, переглядати відео кілька разів, робити нотатки та готувати запитання для уроку.

- Активна взаємодія в класі. На уроках більше часу приділяється комунікації, розвитку мовленнєвих навичок та практичному використанню мови.

- Розвиток автономності та відповідальності. Учні самостійно керують своїм навчанням, що сприяє розвитку критичного мислення та самоорганізації.

- Використання сучасних технологій. Завдяки інтерактивним платформам (YouTube, Google Classroom, Edmodo, Kahoot тощо) процес навчання стає цікавішим і доступнішим.

Задля того, щоб реалізувати перевернутий клас на уроках англійської мови, необхідно виконати наступні кроки:

- Підготовка матеріалів. Учитель створює або підбирає відеоуроки, інтерактивні завдання, онлайн-тести, які учні переглядають вдома.

- Чіткі інструкції. Важливо пояснити учням, як працювати з матеріалами, на що звертати увагу та які питання підготувати до обговорення.

- Організація уроку. В класі слід зосередитися на практичних аспектах: рольових іграх, дебатах, аналізі ситуацій, виконанні творчих проєктів.

- Зворотний зв'язок та оцінювання. Учитель аналізує виконані завдання, відповідає на питання учнів та коригує навчальний процес за потреби.

Але ця технологія має деякі недоліки, які можна подолати: недостатня мотивація учнів; не всі учні мають доступ до технологій; учителю потрібно адаптуватися до нової ролі фасилітатора, що вимагає підвищення кваліфікації та готовності до змін.

Модель перевернутого класу є ефективним методом навчання англійської мови в старших класах, оскільки сприяє розвитку комунікативних навичок, підвищує мотивацію учнів та робить навчальний процес більш інтерактивним. Впровадження цієї моделі вимагає підготовки як з боку вчителя, так і з боку учнів, однак результати виправдовують зусилля. Застосування сучасних технологій у поєднанні з активними методами навчання відкриває нові можливості для якісної освіти в умовах 21 століття.

Література

1. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 43 / Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. 471 с.
2. Brabazon T. Mobile Learning: the iPodification of Universities, 2017. 77 p.

Панченко І. О.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Пономаренко О. В.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Пісні на уроках англійської мови в початковій школі є одним із ефективних засобів навчання. У цій доповіді буде розглянуто основні переваги використання пісенного матеріалу в освітньому процесі, а також його вплив на засвоєння мови молодшими школярами.

Методичні переваги використання пісень на уроках англійської мови полягають у їхній здатності сприяти збагаченню словникового запасу, оскільки нові слова й словосполучення подаються в природному контексті, що розширює асоціативні зв'язки. Пісні також допомагають засвоювати граматичні структури, адже існують навчальні композиції, спрямовані на закріплення поширених мовних конструкцій, а ритмічні пісні супроводжуються вправами для перевірки розуміння. Крім того, вони розвивають навички правильної вимови, інтонації та ритму. Використання пісень у навчанні сприяє естетичному вихованню, згуртуванню класного колективу, розвитку творчих здібностей учнів, а також допомагає зняти напругу, активізує розумову діяльність, покращує монологічне й діалогічне мовлення, підвищує інтерес до навчання та створює позитивний емоційний клімат у класі [1, 55].

Філоненко Т. зазначає, що використання пісень у освітньому процесі має кілька значних переваг. По-перше, вони створюють сприятливу атмосферу на уроці, слугуючи засобом релаксації, фізкультхвилинками або способом підвищення впевненості учнів під час роботи з текстами. По-друге, пісні сприяють введенню лексики, оскільки ритм і мовлення тісно пов'язані, а популярні композиції містять приклади сучасної розмовної мови, роблячи її доступною для школярів. Крім того, музика є носієм культурної інформації, дозволяючи учням знайомитися з традиціями та соціальним контекстом іншомовного середовища. Пісні також можна використовувати як допоміжний матеріал у навчальному процесі, особливо коли підручник не містить необхідного контенту. Завдяки своєму впливу та популярності музика викликає інтерес у дітей, а її використання на уроках мотивує їх до активного вивчення іноземної мови [2, 7-8].

Отже, пісні на уроках англійської мови в початковій школі є ефективним засобом навчання, який сприяє розвитку мовленнєвих умінь, покращенню вимови, засвоєнню граматичних структур і збагаченню словникового запасу. Використання пісенного матеріалу підвищує мотивацію учнів до вивчення англійської мови, роблячи цей процес більш природним і ефективним.

Література

1. Деркач Ю., Яблонська Р. Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*, 2021. Вип. 10 (98). С. 54-56. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-14>
2. Філоненко Т.Б. Використання пісень на уроках англійської мови як засіб формування іншомовної компетентності учнів початкової школи: посібник. Кагарлик, 2020. 46 с.

Михайлова А. Ю.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Городничка Л. В.

ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Науково-технічний прогрес кінця ХХ початку ХХІ століття зумовив технологізацію не тільки багатьох підрозділів виробництва, він стрімко увійшов у сферу культури, гуманітарних галузей знань. Сьогодні ми вже говоримо про інформаційні, методичні та інші подібні технології, в тому числі й у сфері освіти.

Сучасна освіта активно інтегрує цифрові технології у навчальний процес, що суттєво впливає на формування мовленнєвих навичок учнів. Одним із ключових аспектів мовної компетентності є граматична компетентність, яка забезпечує правильність і логічність мовлення. Граматична компетентність (ГК) – це здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок і знань та граматичної усвідомленості [1, 234]. Використання цифрових технологій відкриває нові можливості для її розвитку, проте супроводжується певними викликами, які потребують вирішення.

У традиційній системі освіти ця компетентність формувалася переважно через вправи, тестування та письмові завдання. Натомість цифрове середовище пропонує нові підходи, зокрема інтерактивні вправи, мобільні додатки, онлайн-платформи та штучний інтелект, що дозволяють урізноманітнити навчальний процес. Теоретичними основами інтерактивного навчання займалися такі вчені як А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех.

Розглянемо особливості деяких популярних цифрових технологій. Kahoot є ефективною цифровою технологією для інтерактивного навчання англійської граматики старшокласників. Завдяки ігровому формату вікторин, учні активно залучаються до процесу, виявляють прогалини у знаннях і швидко засвоюють нові граматичні структури. Padlet дозволяє створювати спільні віртуальні стіни для обговорення граматичних правил, обміну прикладами речень та отримання зворотного зв'язку від учителя й однокласників. Це сприяє візуальному закріпленню матеріалу та розвитку навичок командної роботи. LearningApps надає можливість створювати інтерактивні вправи, такі як тести, кросворди та ігри на відповідність, що допомагають учням засвоювати граматичні правила в цікавій формі. Завдяки цьому підвищується мотивація та самостійність учнів. Wordwall пропонує різноманітні інтерактивні завдання – від вікторин і співставлення слів до пазлів та кросвордів, що дозволяє адаптувати вправи до навчальних цілей.

Отже, використання цифрових технологій сприяє ефективному вивченню граматики.

Однією з головних переваг вищезазначених платформ є доступність, адже учні можуть у будь-який час опрацьовувати матеріали. Ще одним позитивним аспектом є індивідуалізація навчання, бо електронні журнали дозволяють аналізувати успішність учнів. Крім того, цифрова освіта надає мобільність і гнучкість, адже можна навчатися з будь-якого місця, де є доступ до інтернету, що особливо важливо для тих, хто мешкає у віддалених регіонах.

Однак, разом із перевагами цифрове навчання має і певні недоліки. Одним із головних викликів є нерівність у доступі до якісного зв'язку та технічного обладнання. Не всі учні мають стабільний інтернет, а в сільській місцевості проблеми зі зв'язком можуть значно ускладнювати навчальний процес. По-друге, значне навантаження лягає на вчителів, які не лише навчають, а й допомагають учням орієнтуватися в цифровому середовищі, пояснюють, як користуватися платформами тощо. На жаль, рівень цифрової грамотності й самих вчителів не завжди достатній для ефективного використання технологій, що може спричиняти труднощі в організації навчального процесу.

Також учителі змушені слідкувати за безпекою навчального процесу, щоб уникнути доступу сторонніх осіб. Окрім того, онлайн-навчання обмежує можливість безпосереднього спілкування та практики граматики у реальних комунікативних ситуаціях.

Підсумовуючи, можна сказати, що цифрова освіта відкриває широкі можливості для навчання, роблячи його доступнішим і гнучкішим. Водночас, необхідно вирішувати проблеми нерівного доступу, підвищувати цифрову грамотність серед учнів і викладачів та знаходити способи підтримки мотивації студентів. Адаптація до нових реалій і впровадження ефективних методик дозволять зробити цифрову освіту максимально результативною та зручною для всіх учасників освітнього процесу.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

Бардакова Л. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бирюк О. В.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ

Контроль є невід'ємною складовою навчального процесу, оскільки він дозволяє оцінити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів. На сьогодні, одним із найефективніших засобів оцінювання вважається тестовий контроль, який виділяється серед інших засобів контролю своєю об'єктивністю, оперативністю та системністю перевірки знань [1].

До того ж, з погляду нейробіології, тестовий контроль не лише оцінює рівень знань, а й активно сприяє навчанню, зміцненню пам'яті, підвищенню мотивації та розвитку когнітивних навичок [3]. Це, у свою чергу, відповідає важливому принципу: «Контроль – не заради самого контролю».

Сучасні цифрові технології розширили можливості тестового контролю, дозволяючи використовувати навчально-ігрові онлайн-платформи для оцінювання сформованості англійськомовної лексичної компетентності, включаючи усі її складові. До того ж, використання на практиці таких платформ доводить, що вони не лише покращують мотивацію учнів, а й сприяють персоналізації навчального процесу, зважаючи на когнітивні особливості сучасних школярів, зокрема кліпове мислення.

Метою нашого дослідження стало визначення ефективності використання навчально-ігрових онлайн-платформ для контролю лексичної компетентності. У результаті аналізу низки платформ, зокрема Quizlet, Propofo, Easy Test Maker, Quizizz, Google Forms, Plickers, Kahoot! та Word Wall, з урахуванням психолого-педагогічних, методичних та технічних критеріїв [2], ми дійшли висновку, що найбільш зручними та адаптивними платформами можна вважати: Quizizz, Kahoot! та Word Wall.

Quizizz – це інтуїтивна платформа, що дозволяє створювати інтерактивні тести. Завдяки ігровому підходу та можливості асинхронного виконання тестів, учні можуть проходити завдання в зручний час, що підвищує ефективність навчання.

Kahoot! – інтерактивна платформа, яка перетворює контроль знань у захопливий процес змагання. Вона використовується для різних вікових категорій і має широкий вибір

типів та видів тестових завдань для контролю сформованості лексичної компетентності учнів.

Word Wall – платформа, що є особливо ефективною для роботи з молодшими школярами, але й не поступається у взаємодії з учнями старших класів. Вона надає можливість створювати тести у форматі інтерактивних ігор, що підвищує залученість учнів у навчальний процес.

Таким чином, використання навчально-ігрових онлайн-платформ для тестового контролю англійськомовної лексичної компетентності є дієвим методом, що відповідає вимогам сучасної освіти. Платформи сприяють підвищенню мотивації учнів, розвитку їхніх когнітивних навичок та забезпечують якісний контроль знань.

Література

1. Власенко Л. В., Нікітенко О.В. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api> (дата звернення: 03.02.2025).
2. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.
3. Andrew Huberman, Optimal Protocols for Studying and Learning. URL: <https://youtu.be/ddq8JIMhz7c?si=juaRsQCFTixw2BKF> (дата звернення: 03.02.2025).

Bublyk O.

Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine

Scientific supervisor:

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Bykonja O.

THE USE OF TECHNOLOGY IN LANGUAGE LEARNING FOR FUTURE LAWYERS

The use of modern technologies in foreign language learning for future lawyers is crucial for professional training. Researchers highlight the role of interactive learning in developing professional skills. The term «interactive» derives from the English «interact» [1], emphasising active participation in the educational process. According to O. Yankovych [2], interactive learning relies on student interaction with the environment as a source of experience. In legal studies, it aids in developing professional speech skills. I. Melnychuk views it as a joint cognitive process where knowledge is gained through dialogue [3]. M. Kademja highlights its foundation in human relations psychology [4], which is crucial for lawyers to articulate thoughts, analyse legal behaviour, and explain legal issues. Interactive learning fosters critical thinking and professional language skills [5, 124].

In teaching future lawyers, various interactive methods serve three key functions: educational-cognitive, communicative, and socially oriented. According to O. Pometun, knowledge gained through interactive methods is acquired through active engagement rather than ready-made information [6, 7].

Modern digital technologies enhance legal terminology learning by offering online courses, interactive legal platforms, trial simulators, virtual libraries, and databases. Multimedia resources as videos, court audio recordings, webinars, and interactive tests as aid in understanding legal concepts and developing analytical thinking. Institutions tailor interactive methodologies to their training specifics [7, 11]. Technologies based on real law enforcement scenarios, such as role-playing, case studies, debates, and group discussions, are particularly effective. Legal clinics, blogs, and podcasts also support professional language development. I. Romaniuk highlights the potential of role-playing simulations [8, 135], while group discussions remain a valuable tool for mastering legal terminology.

Thus, interactive technologies in foreign language learning not only enhance knowledge acquisition but also develop essential communication skills for legal practice. Digital resources, multimedia, and legal scenario modeling improve both terminology comprehension and professional language proficiency.

References

1. Шевченко А. В. Формування фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу в процесі професійної підготовки: дис. канд. пед. н.: 13.00.04. Хмельницький, 2016. 279 с.
2. Янкович О.І. Освітні технології вищої школи України: проблеми та перспективи. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 208 с.
3. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій: дис.докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2011. 584 с.
4. Кадемія М. Ю. Використання ділових ігор в навчальній діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми*: збірник наук, праць. Вінниця, 2008. Вип. 20. С 213-217.
5. Мірошніченко А. А. Методика формування фахових командирських компетентностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення загальновійськових дисциплін: дис. канд. пед. н. Хмельницький, 2018. 284 с.
6. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
7. Коваль І. В. Правове виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу: автореф. ...канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2016, 20 с.
8. Романюк І. М. Використання ігрових технологій у вищій школі. *Вісник Національного університету оборони України*, 2013. Вип. 6 (37). С. 131-136.

Карпенко В. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі володіння англійською мовою визначає успіх як у навчанні, майбутній професійній діяльності, так і в повсякденному житті. Для учнів десятих- одинадятих класів, читання англомовних текстів, допомагає розвивати критичне мислення, розширює світогляд та багаж знань. Однак, учні, часто стикаються з труднощами: від обмеженого словникового запасу до низької мотивації до читання.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології значно полегшують цей процес. Наприклад, доступ до великого обсягу електронних книг через різні онлайн-бібліотеки, дозволяють учням самим обирати, що може підійти до їхнього смаку та рівню знань. Це дає змогу уникнути проблем, коли учні взагалі не вмотивовані читати, або читання викликає у них значні труднощі сприйняття й розуміння. З розвитком онлайн технологій, такі інтерактивні платформи, як Duolingo або Quizlet, через гейміфікацію процесу навчання, дають учням простий спосіб тренування лексики, граматики, покращує розуміння прочитаного.

Так, інформаційні-комунікаційні технології, не лише спрощують процес засвоєння матеріалу, а й забезпечують мотивацію учнів. Завдяки інтерактивним платформам, мультимедійним ресурсам, учні можуть ефективно покращити свої навички й уміння, що позитивно впливає як на особистісний, так і професійний розвиток.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 11 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Англійська мова є важливим інструментом комунікації в сучасному світі. Знання граматики дозволяє точніше та ефективніше виражати свої думки як у письмовій, так і в усній формі. Чим краще учні володіють граматиною, тим більше вони відчують себе впевнено при спілкуванні англійською. Це важливо як для академічних цілей, так і для реального життя.

Змішане навчання – це методика, яка поєднує традиційне навчання в класі з елементами онлайн-навчання, де учні самостійно працюють з навчальними матеріалами за допомогою цифрових ресурсів, а вчителі взаємодіють з ними як наставники та консультанти [4].

Основними принципами змішаного навчання є [2, 118]:

- гнучкість: учні можуть самостійно обирати час та місце для навчання;
- інтерактивність: використання різних платформ для виконання завдань, спілкування та взаємодії з іншими;
- індивідуалізація навчання: можливість працювати з матеріалами на різних рівнях складності;
- ефективність: поєднання переваг традиційного та онлайн-навчання дозволяє досягти кращих результатів у навчальному процесі.

Грамматична компетентність є однією з основних складових мовної компетентності. Вона включає в себе знання правил побудови речень, правильне використання частин мови, часу та аспекту, а також уміння використовувати ці знання для ефективного спілкування [1, с. 23]. Використання онлайн-ресурсів, таких як інтерактивні платформи, відеоуроки, тести, а також спеціалізовані додатки для вивчення граматики, має величезний потенціал у формуванні граматичних навичок учнів [5, 79]. Ці ресурси дозволяють [2, 254]:

- автоматизувати перевірку граматичних помилок. Студенти можуть одразу отримувати зворотний зв'язок, що дозволяє оперативно виправляти помилки.
- давати завдання на різних рівнях складності. Індивідуальні програми дозволяють вчителю коригувати навантаження залежно від рівня підготовки кожного учня.
- створювати інтерактивні вправи, що сприяють закріпленню граматичних правил у реальних ситуаціях (наприклад, вправи на вибір правильного варіанту граматичних форм у текстах).

Використання таких ресурсів дає можливість учням активно працювати над граматиною не лише під час уроку, а й поза ним, забезпечуючи ефективне закріплення матеріалу. Учні можуть обирати типи вправ, які їм більш цікаві або на яких вони мають більші труднощі.

Змішане навчання дає учням можливість активно взаємодіяти з граматичними структурами в різних контекстах. Використання інтерактивних завдань, відеоуроків, тестів та ігор дозволяє учням не лише вивчати правила, а й застосовувати їх на практиці [3, с. 176].

Незважаючи на численні переваги, змішане навчання також має свої виклики, зокрема у контексті формування граматичної компетентності. На мою думку, можемо виокремити такі джерела:

1) необхідність високого рівня самодисципліни учнів. Оскільки багато завдань виконуються поза класом, учні повинні бути здатними організувати своє навчання, що не завжди легко.

2) проблеми. Для ефективного використання онлайн-платформ потрібні стабільний доступ до інтернету та комп'ютерне обладнання, що може бути обмеженням у деяких регіонах.

3) проблеми взаємодії між учнями та вчителями. Хоча змішане навчання дозволяє зменшити фізичну дистанцію, відсутність особистого контакту іноді ускладнює навчальний процес і викликає труднощі у зворотному зв'язку.

У висновку хотілося б сказати, що змішане навчання є потужним інструментом для формування англомовної граматичної компетентності. Завдяки гнучкості та інтерактивності цього підходу учні можуть самостійно опрацьовувати граматичні правила, працювати з різними цифровими ресурсами і отримувати індивідуальний зворотний зв'язок. Однак, для максимального ефекту необхідно подолати технічні та організаційні труднощі, а також забезпечити відповідну мотивацію учнів для самостійного навчання.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Куцінко О. Г. Змішане навчання. Українська мова. 5–9 класи. 2021. С. 118-123, 254-256.
3. Асадчих О. В., Дибська Т. С., Змішане навчання усного японського мовлення: теорія і практика. 2020. С. 176-179
4. Офіційний сайт Державної служби якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-uk-organizuvati-yaki/> (дата звернення: 04.02.2025)
5. Петросюк К. Ю. Методичні переваги використання chatgpt у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 11 класів. Філософія, філологія, культура, освіта: слово молоді. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів (26 березня 2024 р.). Чернівці : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2024. С. 78-79.

Мостепан В. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Андронік Н. П.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ

Формування компетентності у читанні в учнів старшої школи є одним із фундаментальних аспектів освітнього процесу, оскільки саме читання забезпечує доступ до знань, розвиток аналітичного мислення та здатність до самостійного навчання. В сучасних умовах, коли глобалізаційні процеси зумовлюють необхідність володіння англійською мовою як засобом міжкультурної комунікації, виникає потреба у застосуванні методів, які дозволяють ефективно інтегрувати вивчення мови та засвоєння предметного змісту. Технологія предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL – Content and Language Integrated Learning) є інноваційним підходом, що забезпечує одночасний розвиток мовних навичок та формування глибокого розуміння предметного матеріалу. Її впровадження сприяє підвищенню когнітивної активності учнів, розвитку критичного мислення та застосуванню знань у різних контекстах, що відповідає сучасним вимогам до якості освіти. Технологія CLIL базується на концепції інтегрованого навчання, де мова виступає не лише як об'єкт вивчення, а й як засіб оволодіння новими знаннями у певній предметній галузі. Це дозволяє створювати природне мовне середовище, у якому учні опановують нові поняття через автентичні тексти, професійну лексику та комунікативні завдання.

Основні принципи CLIL включають взаємозв'язок змісту та мови, підтримку когнітивного розвитку, формування міжкультурної компетентності та використання автентичних матеріалів. Важливим аспектом є те, що навчання відбувається в умовах занурення у мовне середовище, що стимулює природне засвоєння лексики та граматичних структур без необхідності прямого вивчення мовних правил. Це підхід, що поєднує методи традиційного предметного навчання та комунікативні мовні стратегії, що сприяє підвищенню мотивації учнів та розвитку їхньої здатності застосовувати англійську мову у практичних ситуаціях [1].

Методологічні підходи до інтегрованого навчання предмета та мови включають концепції комунікативно орієнтованого підходу, когнітивної педагогіки та багатомовної освіти. Використання когнітивних стратегій навчання дозволяє учням ефективніше засвоювати інформацію через аналітичну та критичну обробку текстів. Одним із ключових аспектів є використання методів активного навчання, таких як проєктна діяльність, дискусії, проблемне навчання та колаборативні завдання. В основі підходу лежить гіпотеза взаємозв'язку когнітивного розвитку та мовних компетентностей: опрацювання складного предметного матеріалу через іноземну мову сприяє розвитку абстрактного мислення, аналітичних навичок та здатності до рефлексії. Водночас, застосування мовних стратегій, спрямованих на розвиток академічного письма, аналізу текстів та критичного осмислення інформації, підсилює здатність учнів працювати з великими обсягами даних та формувати власні висновки на основі вивченого матеріалу [3, 8].

Читання в рамках технології CLIL відіграє особливу роль, оскільки воно є основним способом отримання інформації з автентичних джерел. На відміну від традиційного вивчення мови, де тексти можуть бути адаптованими або спрощеними, у CLIL використовуються автентичні матеріали, такі як наукові статті, аналітичні огляди, історичні документи, звіти, статистичні дані, дослідницькі роботи тощо. Це забезпечує учням реальний мовний контекст, сприяє розширенню їхнього словникового запасу та формує навички роботи з академічними текстами. Водночас важливо розуміти, що робота з такими текстами може бути складною, тому необхідно застосовувати спеціальні стратегії, які допомагають учням долати труднощі у розумінні змісту.

Однією з основних стратегій у рамках CLIL є навчання різним видам читання: поверховому, аналітичному, критичному та інтегративному. Поверхове читання використовується для швидкого ознайомлення з текстом, знаходження основних ідей та загального розуміння змісту. Аналітичне читання передбачає глибше опрацювання тексту, виділення ключових понять, аналіз структури та логічних зв'язків між частинами тексту. Критичне читання розвиває здатність оцінювати інформацію, розрізняти факти та думки, формувати власну позицію щодо прочитаного. Інтегративне читання допомагає поєднувати інформацію з різних джерел, робити висновки та застосовувати отримані знання на практиці. Використання автентичних навчальних матеріалів, таких як наукові статті, відео, документи та статистичні дані, сприяє розвитку критичного мислення та підготовці учнів до майбутньої академічної або професійної діяльності.

Отож, технологія предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) є ефективним підходом до формування компетентності у читанні в учнів старшої школи, оскільки забезпечує одночасне оволодіння предметним матеріалом та розвиток мовних навичок. Використання автентичних текстів, інтерактивних методів навчання та міждисциплінарних зв'язків сприяє глибшому розумінню інформації, підвищенню когнітивної активності та підготовці до подальшого академічного та професійного розвитку.

Література

1. Вдовиченко Л. Ф. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання. Balance of Theory and Practical Application. 2024. № 1. С. 177-179.
2. Драган Л. Є. Метод предметно-мовного інтегрованого навчання CLIL в сучасній базовій школі. Мова освіта наука в контексті міжкультурної комунікації. 2023. № 1. С. 49-51.
3. Євтушенко Н. І. Використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання CLIL у процесі підготовки студентів за спеціальністю інформатика і мова бакалаврського рівня. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2020. №4. С. 68-72.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування граматичної компетентності учнів є важливим аспектом у сучасному освітньому процесі, де все більшого значення набувають компетентнісні підходи. Основними складовими цієї компетентності є знання мовних правил і вміння використовувати відповідні граматичні структури для здійснення ефективної комунікації іноземною мовою [1].

Незважаючи на розробленість порушеної проблеми в науково-методичній літературі, питання пошуку ефективних технологій формування граматичної компетентності в учнів закладу загальної середньої освіти залишається актуальним. Однією з таких, слідом за рядом науковців, вважаємо ігрові технології, використання яких дозволяє створити цікаве, мотивуюче та ефективне освітнє середовище шляхом активізації в учнів 5-го класу пізнавальної діяльності, розвитку творчого мислення та формування позитивного ставлення до вивчення мови.

Традиційно процес формування граматичної компетентності реалізується в 2 етапи – етап ознайомлення учнів з граматичною структурою та етап автоматизації дій учнів з відповідної граматичної структурою спочатку на рівні фрази/речення, а в подальшому – на рівні понадфразової єдності, діалогічної та монологічної [1].

Узявши до уваги цілі кожного етапу, ми дійшли висновку, що на етапі ознайомлення учнів з граматичною структурою доцільним є використання ігор, націлених на перевірку розуміння значення відповідної граматичної структури, правил утворення й особливостей уживання. При цьому доречною є розробка ігор з використанням різноманітних онлайн-платформ і мобільних застосунків, наприклад, Kahoot, Quizlet, Wordwall, LearningApps, що дозволяють створювати інтерактивний контент, проводити тести та вікторини, контролювати прогрес студентів.

Також використання ігрових технологій повною мірою корелює з цілями етапу автоматизації дій з граматичною структурою на рівні фрази/речення та понадфразової єдності. На першому підетапі доречним є використання настільних ігор, а також ігор-змагань, створених за допомогою наявних застосунків. У свою чергу, на другому підетапі доцільним слід вважати використання інтерактивних і рольових ігор.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в укладанні добірки ігор для формування в учнів 5-го класу закладу загальної середньої освіти англійськомовної граматичної компетентності.

Література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

Denysenko Yana

Penitentiary Academy of Ukraine
Chernihiv, Ukraine

Scientific supervisor:

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Bykonja Oksana

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN THE LEGAL FIELD

ESP is essential in the legal profession because clear and understandable communication is at the heart of understanding and interpreting the law. Judges, lawyers, paralegals, and legal professionals must have a high English linguistic competence to ensure clarity, accuracy, and fairness. As an English-speaking legal practitioner, it is worth exploring their impact on legal practice, access to justice, and international law.

Legal professionals need to create, interpret and argue legal texts with high accuracy. Misinterpretations can lead to wrongful convictions and contractual disputes [4]. Advanced oral and written communication skills contribute to improved advocacy, negotiation and interaction with clients, and careful drafting of legal texts helps to avoid ambiguities [3].

Language barriers hinder legal comprehension, particularly for linguistic minorities [5]. Qualified legal interpreters ensure fair trials, as recognised by the European Court of Human Rights [1]. Defendants and witnesses may struggle to present their cases effectively without accurate interpretation.

International legal transactions require precise linguistic preparation. As the Vienna Convention (1969) emphasises, mistakes in the translation of contracts can lead to conflicts. Legal advisers should combine linguistic and legal knowledge to prevent problems with contractual obligations and diplomatic tensions [2].

Language proficiency is crucial to ensure legal accuracy, legal proceedings and international legal aspects. Legal institutions should invest in language training and interpretation services to uphold fairness and efficiency.

References

1. European Court of Human Rights. Case law on the right to a fair trial. *European Court of Human Rights*, 2018. URL: <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-a-fair-trial> (дата звернення: 01.02.2025).
2. Šarčević S. *New Approach to Legal Translation*. Kluwer Law International, 2000. URL: <https://www.wildy.com/isbn/9789041113765/new-approach-to-legal-translation-hardback-kluwer-law-international> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Solan L. M. *The Language of Statutes: Laws and Their Interpretation*. University of Chicago Press, 2010. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/L/bo8219816.html> (дата звернення: 11.02.2025).
4. Tiersma P. M. *Legal Language*. University of Chicago Press, 1999. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/L/bo3644363.html> (дата звернення: 11.01.2025).
5. United Nations. Ensuring access to justice for linguistic minorities. *United Nations*, 2016. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-rights-persons-belonging-national-or-ethnic> (дата звернення: 11.02.2025).

ВИКОРИСТАННЯ АДАПТИВНИХ ПЛАТФОРМ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасний розвиток технологій майже кожен місяць змінює підходи до вивчення мов. В останні роки штучний інтелект (ШІ) дедалі частіше застосовується у навчальних платформах для адаптації контенту, покращення вимови, аналізу помилок і персоналізації навчального процесу. Такі інноваційні інструменти викладання та вивчення мов, пропонуючи безпрецедентні можливості, як для викладачів, так і для здобувачів освіти. До найбільш популярних ШІ-асистентів, що використовуються для мовного навчання, належать Talkpal, ChatGPT, ELSA Speak та Google Bard. Вони пропонують різні функціональні можливості: тренування вимови, генерування діалогів, граматичний аналіз та автоматизовану корекцію текстів. Однак, попри значний потенціал, ці технології мають певні обмеження, які потребують подальшого вивчення. Чисельні дослідження підтверджують, що застосування штучного інтелекту в онлайн-платформах для вивчення іноземних мов сприяє підвищенню ефективності та зручності навчального процесу. Розроблені з урахуванням сучасних психолінгвістичних принципів, такі ресурси забезпечують оптимальні умови для засвоєння мовного матеріалу, оптимізуючи витрати часу та зусиль студента [1]. В. Верещака, вважає, що до етичних викликів впровадження ШІ слід віднести приватність і безпеку даних, оскільки використання ШІ-платформ передбачає збір персональних даних студентів, що викликає занепокоєння щодо їх захисту. Також системи ШІ можуть демонструвати упередженість у розпізнаванні акцентів, діалектів чи варіантів англійської мови, що обмежує їх універсальність [2].

ChatGPT (OpenAI) – це багатофункціональний генеративний ШІ, який може генерувати відповіді на запити користувачів, допомагати у формуванні граматично правильних речень, пояснювати складні мовні конструкції та імітувати живе спілкування англійською мовою. Крім того ШІ може генерувати вправи, тести та завдання на певні граматичні теми. Його здатність адаптувати стиль спілкування до рівня користувача робить його цінним інструментом для мовної практики. Проте модель може надавати застарілу або помилкову інформацію, оскільки нейромережа має обмежені знання про світ і події після 2021 року.

Google Bard – ШІ-асистент, розроблений на основі великої мовної моделі Google, який може допомагати у навчанні через генерацію текстів, переклади та пояснення граматичних конструкцій. Його функціональність також дозволяє створювати персоналізовані навчальні матеріали, що відповідають рівню знань користувача. Завдяки інтеграції з Google Translate, Bard здатен давати детальні пояснення нових слів та фраз. На відміну від ChatGPT, Bard допомагає аналізувати та резюмувати складні англомовні тексти, що корисно для академічного навчання.

ELSA Speak – один із провідних мобільних додатків на базі ШІ, який використовує розпізнавання мовлення для аналізу вимови. Система оцінює правильність вимови окремих слів, фраз і речень, надаючи детальні рекомендації щодо покращення інтонації, артикуляції та наголосу. Використання цього додатка дозволяє користувачам адаптувати власний акцент відповідно до стандартної англійської вимови, проте вона дещо не дотягує до комплексного вивчення мови в інших аспектах, таких як письмо та аудіювання.

Talkpal – це мобільний додаток, заснований на генеративному ШІ, який використовується для інтерактивного навчання англійської мови. Його основною перевагою є можливість ведення реальних діалогів із ШІ, що імітують живе спілкування з носієм мови, а також функція аналізу та корекції вимови за допомогою технологій розпізнавання мовлення. Завдяки персоналізованому підходу система адаптується до рівня знань користувача, поступово ускладнюючи завдання та тематичні діалоги. У порівнянні з іншими платформами він орієнтований саме на практику усного мовлення. Водночас недоліком цього додатка є обмежений функціонал у письмовій практиці, оскільки він не пропонує розгорнутого аналізу граматики та стилістики текстів.

Отже, застосування штучного інтелекту у вивченні англійської мови значно покращує навчальний процес, роблячи його більш адаптивним, персоналізованим та інтерактивним. Сучасні ШІ-асистенти не лише допомагають у вдосконаленні мовних навичок, але й сприяють розвитку автономного навчання, забезпечуючи індивідуальний підхід до кожного користувача. Однак, попри численні переваги, використання ШІ у мовній освіті має і певні недоліки. Зокрема, неточність відповідей, відсутність емоційного зв'язку, а також потенційні проблеми із захистом персональних даних можуть обмежувати ефективність таких технологій.

Таким чином, оптимальним варіантом є комбіноване використання ШІ-асистентів разом із традиційними методами навчання, що дозволяє отримати комплексний підхід до вивчення мови, включаючи письмо, говоріння, аудіювання та граматику.

Література

1. Зубенко О. В. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*, 2023. Вип. 27 (2). С. 80–85.
2. Верещака В. Впровадження штучного інтелекту у навчання англійської мови: виклики та можливості для закладу освіти. *Візуальне мистецтво, соціальна культура, комунікація: традиції та сучасність*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси: ЧДБК, 2024. С. 43–45.

Свириденко А. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Смоліна С. В.

SOCIOCULTURAL COMPETENCE FORMATION FOR THE 9TH GRADERS VIA AUTHENTIC PUBLISHED MATERIALS

Learning the English language at school provides children with the opportunity to explore the world and discover new possibilities by acquiring language skills for information gathering and communication in a foreign language. This undoubtedly relies on the published materials used. However, children often face challenges in mastering all four language skills. The use of authentic materials in learning is explored in this thesis.

It is essential to recognize that when learning a language, the choice of who we learn with is crucial. Learning with a native speaker offers a valuable experience in terms of comprehension during conversations, but may not adequately prepare students for effective communication by the ninth grade, as some aspects might be difficult for such a teacher to explain. On the other hand, a non-native educator who shares the same language and culture has already navigated the challenging learning process and can tailor explanations to make the material cohesive for students.

Considering this, attention should be paid to different publishers, including native, non-native, and local ones. Although students in the ninth grade may not yet speak like native speakers, they can read and absorb language content effectively. One of the critical aspects of language learning is the absorption of vocabulary, grammatical structures, and various language elements. In the ninth grade, students are prepared for the next stage of the school system – high school – where their language skills will be refined. Particularly in the last two years of the gymnasium system, students can establish a solid foundation for expanding and broadening their language skills, an effect best achieved by using materials created by native speakers.

By the ninth grade, students are expected to attain the A2+ level of English proficiency. From the second grade onwards, the four language competences are developed significantly. It is

important to note that a strong, profound foundation is necessary to teach advanced language skills effectively at the high school level. Therefore, implementing study materials that can create this foundation, which is easy to absorb and acquire, is crucial. The ease of absorption, of course, depends on the teacher and each student's personal language level.

Native speakers are best positioned to understand how their language functions, allowing them to include the most necessary and useful materials in authentic texts. Once students have reached a certain stage of language proficiency, they can engage effectively with such materials, resulting in a profound and skillful foundation required for the next stage of the English language course in school.

Мороз К. Р.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Городнича Л. В.

МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ШІ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСІВ

Лексична компетентність є важливим аспектом вивчення мови, адже є її основою, адже визначає рівень володіння нею та здатність до комунікації. Для покращення лексичних навичок учнів стало поширеним використовувати цифрові технології, серед яких популярності набирає штучний інтелект (ШІ), і не дарма, адже він дає змогу персоналізувати вивчення іноземною мови, урізноманітнити цей процес, використовуючи різні платформи та додатки.

Сучасні мобільні додатки та платформи на основі ШІ дозволяють аналізувати вимову, лексичні помилки, вказувати на них та надавати поради щодо покращення вимови. Окрім того, інтеграція штучного інтелекту допомагає вчителю підвищити мотивацію учнів завдяки гейміфікації навчального процесу, що дозволяє учням практикуватися у мовному середовищі [1, 94].

До основних способів використання штучного інтелекту при вивченні англійської мови належить:

1. Використання чат-ботів та голосових помічників.
2. Адаптивні освітні платформи та мобільні додатки.

Використання чат-ботів та голосових помічників. Використання ШІ-асистентів, таких як ChatGPT, Repika дає можливість моделювати ситуації та практикувати мову у реальному мовленнєвому середовищі [1, 95]. На прикладі чату ChatGPT, ми можемо чітко прописати тему розмови, рівень володіння мовою та інші детальні інструкції, а також в кінці розмови попросити проаналізувати помилки, які були допущені, дати поради для покращення лексичної складової розмови, можна отримати готові вправи для відпрацювання помилок.

Адаптивні освітні платформи та мобільні додатки на основі ШІ. У нас час існує безліч мобільних додатків та сайтів, в яких можна вивчати іноземні мови, у тому числі англійську, майже всі з них працюють на основі штучного інтелекту. Кожен обирає для себе зручну програму, базуючись на зручному інтерфейсі, результатах, які він отримує після використання а також інтерактивності [2, 277]. Мобільний додаток ELSA speak відповідає всім зазначеним критеріям. Додаток орієнтований на практику англійської мови у реальних ситуаціях. Учні можуть вибирати запропоновані теми для розмов, кожна з них має завдання, які ти маєш виконати у розмові, самостійно обдумуючи свої репліки. ШІ розпізнає вимову і надає логічну відповідь, таким чином будуються розмова тотожна реальній. Наприкінці діалогу, учень отримує оцінку, де дано загальну оцінку розмові, проаналізовано лексичні, граматичні та фонетичні помилки та пропонуються вправи на відпрацювання фонетичних

помилки. Це є гарною альтернативою для самостійної роботи з теми, домашнього завдання, що збільшить інтерес учнів та зацікавленість темою.

Отже, інтеграція штучного інтелекту в процес формування лексичної компетентності учнів 10 класів відкриває нові можливості для персоналізованого та адаптивного навчання. Використання ШІ суттєво підвищує ефективність засвоєння лексики завдяки автоматизованому зворотному зв'язку, генерації вправ та моделюванню комунікативних ситуацій.

Література

1. Кицик-Зінченко У. В. Особливості застосування чат-боту CHATGPT у вивченні англійської мови. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції. 2024. С. 127-131.

2. Мороз Л., Ковалюк В., Масло І. Використання мобільних додатків у процесі вивчення англійської мови. «Інновації у вихованні» 2023. №17. С. 224-229.

Бородін Іван

Сумський державний педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка

Науковий керівник

канд. пед. наук, доц. Подосиннікова Г. І.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ АВТЕНТИЧНИХ ФІЛЬМІВ

Іншомовна міжкультурна компетентність є складником навчання іноземної мови в закладах загальної середньої та вищої освіти. Однак міжкультурна компетентність не є рівнозначною комунікативній компетентності носіїв мови і може бути властива лише медіатору культур – мовній особистості, яка вивчає іноземну мову і здатна подолати межі власної культури, здійснюючи медіативну діяльність без втрати культурної ідентичності [1, 4].

В епоху глобалізації англomовна міжкультурна компетентність відіграє важливу роль у навчанні англійської мови учнів профільної школи, оскільки дозволяє їм ефективно спілкуватися в мультикультурному світі.

Дослідники описують міжкультурну компетентність як особисту якість, уміння чи досвід, пов'язані з міжкультурним співіснуванням та взаємодією [4, 190]. Визначають кілька ключових елементів, які є основою міжкультурної компетентності, серед них 1) знання, що стосуються когнітивних процесів отримання та аналізу інформації, 2) комунікативний компонент, який визначає вибір поведінкових стратегій в іншому культурному середовищі, та 3) психологічний компонент, що допомагає адаптуватися до нового культурного контексту [4, 190]. Водночас, основною функцією міжкультурної компетентності вважають отримання досвіду через міжкультурну взаємодію.

Формування міжкультурної компетентності в учнів є комплексним процесом, який передбачає формування системи цінностей. Ця компетентність включає знання культурних цінностей, міжкультурні навички та стратегії поведінки, які дозволяють старшокласникам ефективно орієнтуватися в різноманітних культурних середовищах, наприклад, в університетському середовищі. Важливо визнати ключові компоненти міжкультурної компетентності: ціннісно-когнітивну, ціннісно-мотиваційно-афективну та ціннісно-діяльнісну, які разом сприяють успішній інтеграції та взаємодії в мультикультурному контексті [4, 190].

Одним із ефективних засобів формування АМК старшокласників є автентичні англomовні фільми. Ознайомлюючи школярів із природними моделями мовлення, ідіоматичними виразами та різноманітними культурними перспективами, автентичні фільми служать потужними інструментами для підвищення не лише володіння мовою, але

й культурної обізнаності. Крім того, фільми дозволяють старшокласникам спостерігати за невербальними сигналами спілкування, соціальними нормами та цінностями, притаманними різним англomовним спільнотам. Цей мультимодальний підхід допомагає учням подолати розрив між теоретичними знаннями та практичним використанням мови [2].

Кінофільм є інтегрованим аудіовізуальним засобом, який має ряд переваг порівняно з іншими навчальними інструментами завдяки динамізму зображення (можливість відображати реальність у русі та розвитку), високій інформативності зорово-слухового контенту, а також яскравості та достовірності. Перегляд фільмів передбачає активну участь глядача, що в навчальному процесі сприяє швидкому розвитку мовленнєвих навичок і вмінь, стимулює пізнавальну активність учнів і розширює їхній кругозір. У процесі перегляду кінофільму глядач стає учасником особливого виду діяльності, що поєднує мимовільне засвоєння мовних та соціокультурних аспектів через непряму комунікацію з елементами фільму: режисером, сценаристом, акторами, костюмерами, операторами тощо [3, 2].

Автентичність фільму відіграє велику роль у формуванні міжкультурної компетентності, адже деталі та культурні особливості мають значення. Ключовим фактором є те, щоб кінофільм відповідав тематиці навчальної програми, адекватно відображав рівень мовленнєвого розвитку школярів, мав актуальний зміст та соціокультурну цінність. Також необхідно, щоб фільм мав виховний потенціал, стимулював комунікацію, володів естетичною привабливістю і мав чітку тематичну лінію та основні ідеї. Захопливий сюжет і відповідність інтересам та віковим особливостям учнів також є важливими для успішного формування англomовної міжкультурної компетентності старшокласників [2, 37].

Література

1. Бігич О. Б. Блог і подкаст технології формування міжкультурної компетентності на різних ступенях навчання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2017. № 3. С. 3–9. URL: <https://doi.org/10.32589/im.v0i3.122608> (дата звернення: 10.02.2025)
2. Подосиннікова Г., Кривошня К. С. Технологія інтерактивного навчання кіноклуб у підготовці майбутніх учителів англійської мови. *Іноземні мови*. 2022. № 2. С. 32–46. URL: <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2022.2.262813> (дата звернення: 10.02.2025).
3. Онопрієнко Т. М., Контьок Л. Г. Використання автентичних художніх фільмів як засобу формування комунікативної компетенції студентів. *Наукові записки. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Т. 2, № 96. С. 380–385. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/7711/1/11klgvah.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
4. Радул С. Г. Теоретичні аспекти дослідження міжкультурної компетентності. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Серія: педагогічні науки*. 2015. № 134. С. 188–192.

Багмут О.В.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Смелянська В. В.

ENHANCING CULTURAL AWARENESS THROUGH FUTURELEARN COURSES AS EFL INDIVIDUAL TASKS

In an increasingly interconnected world, cultural awareness is a crucial competency for EFL learners. Two FutureLearn courses, «Introduction to Intercultural Studies: Intercultural Contact» [1] and «Introduction to Intercultural Studies: The Branding of Culture» [2], were undertaken while studying English as a foreign language (EFL) as a pre-service EFL teacher in the second year at Nizhyn Mykola Gogol State University. These courses were selected for their focus on diverse aspects of culture, including intercultural interactions, acculturation, and the impact of globalisation on cultural representation in marketing. Engagement with video lectures, reading

materials, and participation in online discussions, all conducted in English, constituted the learning process.

The «Intercultural Contact» [1] course provided a foundational understanding of culture, its complexities, and the dynamics of intercultural interactions. An initial sense of confusion was noted, which gradually dissipated as the course materials progressed. Improved listening skills were facilitated through exposure to diverse video lectures discussing theoretical models of acculturation. The importance of recognising the individual nature of acculturation experiences while acknowledging the general patterns that emerge during adaptation to new environments was emphasised.

Critical thinking and analytical skills were also fostered by encouraging learners to question traditional perspectives on intercultural interaction. The dynamic nature of culture, influenced by internal and external factors, was recognised, and a deeper understanding of how culture shapes various aspects of life, including language, social structures, and values, was gained.

The «Branding of Culture» [2] course explored the complex interplay between globalisation, marketing, and cultural representation. Insights into how cultural narratives are employed to market globally accessible products and how nations are often problematically branded were gained. The impact of globalisation on product marketing, emphasising the adaptation of products to local contexts while navigating the tension between maintaining original identity and catering to regional preferences, was highlighted.

A critical perspective on consumerism was developed, recognising the persuasive power of marketing narratives that emphasise provenance, authenticity, and exclusivity. The ability to analyse the hidden messages embedded in marketing strategies and to make informed purchasing decisions based on needs rather than succumbing to persuasive narratives was learned. The importance of critical thinking in challenging the consumer-driven environment and fostering a more discerning approach to consumption was underscored.

Engaging with these courses as individual tasks provided a unique opportunity for EFL development – the immersive experience in English-language content enhanced listening comprehension, vocabulary acquisition, and reading skills. Furthermore, the need to articulate thoughts and engage in online discussions provided valuable practice in written communication. The flexibility of the online format allowed for self-paced learning, enabling materials to be revisited and concepts to be engaged with at one's own pace.

It is suggested that FutureLearn courses can be effectively integrated into EFL curricula as individual tasks to enhance cultural awareness and language skills. The courses offer authentic learning experiences that expose learners to diverse perspectives and complex cultural concepts. They also provide a platform for developing critical thinking, analytical skills, and intercultural sensitivity.

To conclude, FutureLearn courses can potentially enhance EFL learners' cultural awareness and language skills. Learners can become more informed and culturally sensitive individuals by engaging with complex cultural concepts and developing critical thinking skills. Future research should explore other online platforms and course materials that can be used to promote cultural awareness in EFL contexts.

References

1. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: Intercultural Contact*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-contact>
2. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: The Branding of Culture*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-branding-culture>

Немчунова А. В.

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Подосиннікова Г. І.

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Глобалізація є основною рисою сучасного світу, це вимагає від молодого покоління не лише відмінного володіння іноземними мовами, а й здатності ефективно та гнучко взаємодіяти з представниками різних культур. Як відомо, вивчення англійської мови в школі має не лише комунікативну, а й міжкультурну спрямованість, що допомагає учням розуміти культурні особливості носіїв мови, розвивати толерантність та уникати міжкультурних бар'єрів. Дослідження Е. Холла підтверджують, що культурні відмінності відіграють важливу роль у формуванні комунікативних стратегій [3].

Міжкультурне спілкування включає лінгвістичний аспект, який передбачає володіння мовними засобами для ефективної комунікації, когнітивний аспект, що забезпечує розуміння культурних особливостей іншої країни, афективний аспект, який сприяє формуванню толерантного ставлення до інших культур, та поведінковий аспект, що відображає адаптацію до комунікативних норм іншої культури. Праці Е. Холла свідчать про те, що особливості невербальної комунікації також є критично важливими у міжкультурному спілкуванні [3].

У науково-методичних джерелах виокремлюють низку методів та засобів навчання міжкультурного спілкування на уроках англійської мови, окреслимо деякі з них.

Метод проектів передбачає підготовку учнями досліджень або презентацій про культуру англійськомовних країн. Рольові ігри допомагають моделювати міжкультурні ситуації, такі як діалоги туристів або ділових партнерів. Дискусії та дебати дозволяють обговорювати соціокультурні відмінності. Використання технології «Storytelling», аутентичних матеріалів, таких як відео, тексти, статті, що представляють культурний контекст, є важливим елементом навчання. Співпраця з носіями мови через міжнародні програми або онлайн-обміни розширює можливості міжкультурної взаємодії [1].

Відзначимо, що учитель відіграє ключову роль у створенні міжкультурного середовища, яке сприяє відкритості учнів до нових культур. Важливо заохочувати учнів до вивчення культурних особливостей, використовувати інтерактивні методи навчання та створювати умови для занурення у реальні комунікативні ситуації. Дослідження Г. Гофстеде та М. Беннет підкреслюють, що ефективне міжкультурне навчання можливе лише за умови врахування культурних відмінностей та використання відповідних педагогічних стратегій [2; 3].

Таким чином, організація міжкультурного спілкування на уроках англійської мови сприяє формуванню міжкультурної компетентності старшокласників. Використання інтерактивних методів, залучення аутентичних матеріалів і підтримка відкритого діалогу допомагають учням ефективно взаємодіяти з представниками інших культур та підвищують рівень їхньої комунікативної компетентності.

Література

1. Подосиннікова Г. Використання технології «Storytelling» для формування англійськомовної комунікативної компетентності учнів профільної школи. 2022. URL: https://Sspu.edu.ua/Images/2022/Docs/Naukovi-Konf/programa_90ecb.
2. Knežević V.Д., Bratina B.R. Is Milton Bennett's model of intercultural sensitivity really intercultural? Belgrade University. 2017. Pp. 20–26.
3. Lothar Katz. Book Review: Hall, Edward T. The Silent Language. 2003. URL: <https://leadershipcrossroads.com/mat/Silent%20Language.pdf>

Грисюк О. В.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Смелянська В. В.

INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES VIA INFORMAL EDUCATION ON FUTURELEARN BY PRE-SERVICE EFL TEACHERS

Developing intercultural competence is crucial for EFL teachers in an increasingly interconnected world. This article details the personal experience of a pre-service EFL teacher undertaking a two-week online course focusing on the concept of borders while studying English as a foreign language (EFL) in the second year at Nizhyn Mykola Gogol State University. The course «Introduction to Intercultural Studies: Crossing Borders» [1] aimed to explore the multifaceted roles of borders in shaping human experiences, extending beyond physical boundaries to encompass cultural and linguistic constructs.

The initial perception of borders as solely physical demarcations was challenged. The course revealed how borders function as divisive and connective forces, shaping identities and interactions within and across national boundaries. This broadened understanding highlighted the dynamic interplay between borders and communities, moving beyond a static, geographical perspective.

A significant insight was the deep interconnection between migration and borders. The course illuminated how borders regulate movement, creating obstacles and opportunities for individuals seeking safety or improved livelihoods. The dual nature of borders was emphasised, acting as both barriers and spaces for cultural exchange. The distinction between forced and voluntary migration proved challenging, particularly in real-world scenarios where economic hardship and conflict often intersect.

The course significantly altered the perspective on borders and migration. Borders were re-conceptualized as dynamic entities shaped by and shaping human experiences. They were identified as sites of identity negotiation, cultural exchange, and emergent opportunities. This shift underscores the value of informal online education in fostering critical thinking and intercultural awareness.

To summarise, this informal education course on FutureLearn provided a valuable platform for pre-service EFL teachers to engage with complex intercultural concepts. By exploring the multifaceted roles of borders, the course fostered a deeper understanding of their impact on individuals and communities. This experience highlights the potential of online informal education to enhance intercultural competence and inspire critical reflection on contemporary global issues. Any pre-service teacher is sure to possess a more nuanced understanding of borders, recognize their dual role in dividing and connecting people and cultures, and be inspired by the course to express a commitment to further exploration of these critical themes.

References

1. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: Crossing Borders*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-crossing-borders>

INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES USING INFORMAL EDUCATION ON FUTURELEARN: HANDS-ON EXPERIENCES

In an increasingly interconnected world, understanding cultural nuances is essential. Informal educational platforms like FutureLearn offer accessible avenues for acquiring such knowledge. This article reflects on the author's experiences with two FutureLearn courses: «Introduction to Intercultural Studies: Language and Culture» [1] and «Introduction to Intercultural Studies: Intercultural Contact» [2]. These courses provided a valuable opportunity to explore diverse cultural phenomena and develop intercultural competence while studying English as a foreign language (EFL) as a pre-service EFL teacher in the second year at Nizhyn Mykola Gogol State University.

ThDespite its brevity, the first course «Introduction to Intercultural Studies: Language and Culture» [1] proved highly educational. It offered insights into the intricacies of language and its connection to culture. One particularly engaging aspect was exploring South African English, showcasing the divergence of dialects and the importance of contextual understanding. The course provided access to statistical data on language variations, including the Ukrainian language situation, facilitating a comparative perspective.

Methodological concepts, such as «type-token relationships», were introduced, demonstrating how children acquire language and conceptual understanding. The topic of «untranslatable concepts», exemplified by the Danish word «hygge», highlighted the unique ways cultures perceive and prioritise experiences. This section, while brief, ignited a desire for deeper exploration into the cultural specificity of language.

The course also examined the relationship between language and cultural creation, using the classic example of Eskimo words for «snow.» The author drew parallels with the rich vocabulary surrounding kinship in Ukrainian, contrasted with the more generalised English system of «in-laws», illustrating how cultural values shape linguistic structures.

Initially, the specialised terminology presented a challenge. However, the provided glossary and internet resources facilitated comprehension. This experience underscored the importance of developing academic English proficiency in intercultural studies.

The second course, «Introduction to Intercultural Studies: Intercultural Contact» [2], focused on the dynamics of intercultural contact and adaptation. The module on adaptation stages, including the «U and W curve» theories, proved particularly relevant for the author's plans to study abroad. The «KASA» model (Knowledge, Awareness, Skills, and Attitude) for intercultural competence provided a framework for understanding the essential components of successful cross-cultural interactions.

The second week, however, presented significant challenges due to the complexity of the scientific terminology and the in-depth exploration of ethnographic research methodologies. Navigating these concepts required supplementary resources and persistent effort. Despite the difficulties, the course provided valuable insights into structuring and conducting research, culminating in developing a personal research framework.

Both courses provided practical applications of theoretical concepts. The author's reflections on language variations and cultural differences and the ability to analyse statistical data demonstrate the tangible impact of the «Language and Culture» course. The «Intercultural Contact» course, focusing on adaptation and research methodologies, directly addresses the author's future academic and personal goals.

The experience of navigating complex academic language and conducting research, despite the initial challenges, fostered resilience and enhanced critical thinking skills. Using glossaries and online resources highlights the importance of self-directed learning in informal educational settings.

To conclude, the FutureLearn courses provided valuable insights into intercultural studies, enhancing the author's understanding of language, culture, and adaptation processes. While challenges related to terminology and complex methodologies were encountered, the availability of resources and the practical application of knowledge facilitated successful learning outcomes.

Informal education platforms like FutureLearn offer accessible and effective pathways for developing intercultural competence. By engaging with diverse perspectives and methodologies, individuals can gain a deeper understanding of the complexities of cultural interaction and contribute to a more inclusive and interconnected world. Future studies could further explore the efficacy of specific pedagogical approaches within online intercultural courses and the long-term impact of such informal education on participants' intercultural sensitivity and behaviour.

References

1. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: Language and Culture*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-language-culture>
2. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: Intercultural Contact*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-contact>

Литвин В. В.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Смелянська В. В.

A PERSONAL JOURNEY THROUGH THE COURSE «INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES: DEFINING THE CONCEPT OF CULTURE» AND ITS RELEVANCE TO TEACHING ENGLISH

The word «culture» is frequently used, but grasping its meaning can be challenging. Recently, an online FutureLearn course, «Introduction to Intercultural Studies: Defining the Concept of Culture» [1], while studying English as a foreign language (EFL) as a pre-service EFL teacher in the second year at Nizhyn Mykola Gogol State University, was undertaken, hoping to gain a clearer understanding. This paper reflects on the course, highlighting what was learned and how it has shaped a perspective relevant to teaching English to speakers of other languages.

The course presented a fascinating distinction between «high culture» and «everyday culture.» «High culture,» encompassing art, literature, and classical music, felt familiar, but the idea of «everyday culture» – the traditions, food, and daily routines that shape lives – was a revelation. It was noted how these two aspects intertwine. A formal dinner, for example, can be seen as «high culture» in its structured elegance, yet it's also a fundamental part of «everyday culture» – eating and socialising. This realisation made one appreciate the fluidity of cultural boundaries; culture isn't always neatly categorised.

Another compelling concept was «small cultures.» This idea focuses on the shared habits and traditions within smaller groups, like families or friendship circles. This concept was recognised in lived experiences. Regular weekend meetups and traditions that strengthen bonds were noted. It was realised that culture isn't just about grand historical narratives; it's also about the little rituals that connect people in their daily lives.

However, some parts of the course were difficult to process. The section on culture and colonisation was particularly challenging. Learning how colonists used the idea of «civilisation» to justify imposing their beliefs and practices on other cultures was deeply unsettling. It was a stark reminder of how culture can be weaponised. Yet, inspiration was drawn from the stories of resilience and adaptation from colonised people.

Reflecting on the learning, it was realised that understanding culture is crucial for anyone teaching EFL. Consideration was given to how this topic might be approached in a teaching context. It was suggested that one aspect of culture be focused on at a time, perhaps starting with «high culture» and moving on to «everyday culture.» Comparing traditions from different cultures, including one's own, would be a valuable exercise for students.

The course emphasised that culture is everywhere and constantly evolving. This understanding has made one more aware of the importance of curiosity about other people's experiences. It has also shown that finding common ground is essential.

Summing up, this course was a valuable experience. It helped me see that culture is not just about art or history but about how people live and interact with each other. It's a dynamic and ever-changing force. In the future, it is planned to delve deeper into specific cultural topics and reflect on how they relate to lived experiences. It is believed this journey of cultural exploration will contribute to more effective and empathetic teaching.

References

1. University of Leeds. (n.d.). *Introduction to Intercultural Studies: Defining the Concept of Culture*. FutureLearn. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/intercultural-studies-concept-culture>

Андрушко А. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Смоліна С. В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні підходи до навчання англійської мови вимагають інтеграції новітніх технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), у навчальний процес. Використання ІКТ відкриває широкі можливості для розвитку англомовної компетентності, зокрема письма, але водночас виникають і певні проблеми, які потребують уваги.

По-перше, однією з основних проблем є недостатній рівень цифрової грамотності у багатьох учнів. Хоча ІКТ є невід'ємною частиною повсякденного життя, багато учнів не володіють достатніми навичками для ефективного використання спеціалізованих онлайн-ресурсів, які можуть допомогти у розвитку умінь письма. Наприклад, здатність користуватися онлайн-словниками, інструментами перевірки граматики та стилістики часто є обмеженою через брак знань і практичного досвіду.

По-друге, використання ІКТ в освіті часто обмежене не лише технічними можливостями, але й організаційними труднощами. У багатьох школах не створено належної інфраструктури для інтеграції технологій у процес навчання, що призводить до того, що учні не отримують доступ до сучасних програм і платформ, які можуть сприяти розвитку їх письмових навичок. Часто навчальні програми не передбачають системного використання ІКТ для розвитку мовних компетентностей, що робить цей процес неефективним.

Також варто зазначити, що багато учнів стикаються з труднощами у самооцінці та перевірці своїх письмових робіт за допомогою ІКТ. Програмне забезпечення, яке автоматично виправляє граматичні помилки, не завжди здатне враховувати контекст або виявляти стилістичні помилки, що може призводити до формування неправильних навичок та умінь письма.

Незважаючи на ці проблеми, важливо продовжувати інтеграцію ІКТ у навчальний процес. Для цього необхідно підвищувати рівень цифрової грамотності учнів, учителів, покращувати матеріально-технічне забезпечення шкіл, а також створювати більш гнучкі й адаптивні навчальні програми, які б активно використовували сучасні технології для розвитку в учнів компетентності у письмі. Такий підхід дозволить ефективно використовувати ІКТ як інструмент для розвитку англомовної компетентності учнів старшої школи.

СТОРИТЕЛІНГ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сторителінг – один з методів навчання в школі, в основі якого закладено подання та засвоєння матеріалу через захопливі історії. Технологія сторителінгу на уроках іноземної мови забезпечує мовний, мовленнєвий, соціо-культурний, емоційний та комунікативний розвиток школярів.

Сторителінг є одним із продуктивних шляхів навчання англійської мови для розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, цей прийом має низку переваг: насамперед, це створення дружньої та невимушеної атмосфери в класі, побудова довіри між учнем та вчителем, а також розвиток уяви та креативності та краще засвоєння лексичних одиниць та граматичних структур. Не менш важливу роль ця методика відіграє й у виховному процесі, оскільки допомагає формувати й розвивати в учнів культуру спілкування.

Актуальність даного дослідження зумовлена потребою сучасного освітнього процесу в застосуванні нових та мотивуючих прийомів та методів вивчення іноземної мови для формування іншомовної комунікативної компетентності й культури спілкування.

Для сторителінгу властиве використання захоплюючих історій, казок, міфів, які містять у собі моральний зміст.

Даний метод був розроблений Девідом Армстронгом, головою міжнародної компанії «Armstrong international». Ефективність цього методу Армстронг підтвердив психолого-педагогічною закономірністю, що полягає у кращому засвоєнні матеріалу школярами через перекази та історії, ніж при поданні правил та формул. Оскільки історія здійснює вплив на емоції та почуття людини, учні здатні концентрувати увагу та сприймати нові лексичні одиниці та граматичні структури, в подальшому застосовуючи їх на практиці.

Звичайно ж, потрібно сказати, що дана методика сприяє розвитку вмінь монологічного мовлення, адже дозволяє подолати страх перед виступами та практикувати вживання мовних конструкцій, через активні розповіді захоплюючих історій, наприклад, для учнів старших класів можна запропонувати розповісти історію зі свого дитинства чи про плани на майбутнє, таким чином формуючи правильне засвоєння та вживання часових форм.

При вивченні певної теми методика сторителінгу може бути корисною для засвоєння нової лексики, до прикладу, можна запропонувати учням скласти розповідь з використанням щойно вивчених слів. Також для закріплення вивченої теми учні можуть скласти монолог з цієї теми, що також допомагає глибше зануритись та краще орієнтуватись у певному питанні, окрім того, висловлювати власну думку та будувати не лише речення, а й створювати причинно-наслідкові й асоціативні зв'язки.

При застосуванні пасивного методу сторителінгу, коли вчитель подає матеріал, а учні є слухачами відбувається концентрація уваги учнів на сюжеті. Використання розповідей про звичаї та культуру Великобританії, США та англomовних країн поглиблює знання учнів про країну, мова якої вивчається, а також виховує толерантність до іноземної культури та розвиває соціо-культурну компетентність.

Отже, методика сторителінгу на уроці іноземної мови є ефективною стратегією формування ІКК, зняття стресу та подолання страху і напруги в класі, а також виховання моральних якостей особистості учня.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Погибіна І. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
професорка кафедри філософії та культурології,
докторка культурології
Колесник О. С.

МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ І ВЛАДА В РОМАНІ Р. БРЕДБЕРІ «451° ЗА ФАРЕНГЕЙТОМ»: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

1. Мовна маніпуляція як інструмент влади.

У романі Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» мова є важливим засобом контролю. Влада змінює значення слів, щоб створити уявлення про правильність існуючого порядку. Наприклад, слово «пожежник» стосується того, хто розпалює вогонь, спалюючи книги, а не того, хто рятує життя і майно. Тепер він став інструментом для знищення знань. Також у романі можна побачити підміну понять, які допомагають владі утримувати контроль над суспільством. Народу вселяють, що книжки призводять до нещастя, адже вони змушують людей думати і викликають розбіжності у поглядах. Натомість влада заохочує споживання розважального та безглузлого контенту, який не вимагає розумових зусиль [1]. Це явище можна порівняти із сучасною інформаційною маніпуляцією, яка змінює значення слів і термінів з метою впливу на громадську думку. Наприклад, у політиці та рекламі слова часто використовуються з викривленим значенням.

2. Чому прості фрази зменшують здатність думати?

Більшість персонажів роману говорять стереотипними фразами, які не сприяють розвитку їх критичного мислення. Наприклад, розмови Мілдред та її друзів позбавлені глибини та емоційності. Вони обговорюють лише телевізійні програми та поверхневі новини, уникаючи серйозних тем. Взагалі телебачення і радіо відіграють важливу роль у поширенні спрощеної мови. Швидкий ритм програм, уривчасті повідомлення та яскраві візуальні ефекти зменшують можливість глибоко аналізувати події. Наприклад, у романі є сцена, де диктор по телебаченню швидко змінює теми, не даючи глядачам часу на роздуми [3]. Це нагадує сучасний потік інформації в соціальних мережах, де люди зазвичай споживають короткі новини та слогани. Таким чином автор роману показує, що спрощена мова не лише змінює спосіб спілкування, але й впливає на здатність людей мислити. Людям стає складніше формулювати індивідуальну точку зору та аналізувати факти.

3. Як інформаційні обмеження змінюють суспільство?

Цензура є одним із головних механізмів контролю в романі. Влада забороняє книги, як я зазначила раніше, що містять інформацію, яка ставить під сумнів правильність існуючого порядку. Суспільство стає контрольованим, адже їх позбавили альтернативних джерел інформації. Громадянам надається лише та інформація, яка не становить загрози для режиму. У випусках новин подаються лише уривки подій без контексту. Люди отримують інформацію, яка не спонукає їх ставити запитання, а лише створює ілюзію обізнаності [2 с. 30]. Навіть зараз у соцмережах ми часто стикаємося з вибірковою подачею інформації. Автор нас попереджає, що суспільство, яке отримує лише вигідну для можновладців інформацію, може легко втратити здатність мислити самостійно.

4. Лінгвістичні особливості мови персонажів.

На початку роману мова Гай Монтега проста, що свідчить про те, що він підпорядкований режиму. Однак після зустрічі з Кларисою Маклеллан він починає задавати питання, його мова стає більш різноманітною, що стає символом внутрішньої трансформації героя. Мова Клариси ж сповнена емоцій, вона використовує метафори та схильна до роздумів. Це відрізняє її від інших. Мова Мілдред та її подруг обмежується лише розмовами про телевізійні програми, моду та розваги, що було зазначено вище. Це підкреслює їхню поверхневність [3]. Таким чином, автор показує інтелектуальний та емоційний рівень героїв через їх мову. Критично мислячі люди говорять складніше і використовують більш виразні засоби. А ті, хто слідує системі, говорять просто і без емоцій.

5. Актуальність проблеми в сучасному суспільстві.

Проблеми, які Р. Бредбері піднімає у своєму романі, актуальні й сьогодні. У сучасному суспільстві, як ми виявили, на жаль, також існують мовні маніпуляції, інформаційні обмеження та спрощення мови. У багатьох країнах політики використовують прості гасла та маніпулятивну мову для впливу на громадську думку. Сучасні ЗМІ часто передають інформацію уривчасто. Люди звикли до коротких заголовків і поверхневих новин, що впливає на їхню здатність критично мислити. Сучасна культура дедалі більше спрощує спілкування, клішовані фрази замінюють змістовні висловлювання. Ця ситуація схожа на описану в романі, коли люди уникають довгих розмов. Книга «451 градус за Фаренгейтом» застерігає нас про небезпеку інформаційного контролю та спотворення мови в сучасному світі.

Література

1. Бредбері Р. Онлайн книга – 451 градус по Фаренгейту. URL: <http://loveread.ec/contents.php?id=2039> (дата звернення: 05.02.2025).
2. Пучкова А. Цензура як спосіб знищення гуманітаристики в романі «451 градус за Фаренгейтом» Рея Бредбері. Матеріали конференції «Гуманітарні науки в сучасному світі». 2019. С. 30.
3. Рей Бредбері – 451 градус за Фаренгейтом (аналіз, паспорт твору). URL: <https://www.ukrlib.com.ua/review-zl/printit.php?tid=10303> (дата звернення: 05.02.2025).

Ніколаєнко О. С.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

ОБРАЗ СУЧАСНОЇ РОДИНИ В РОМАНІ ФРАНЗЕНА «ПОПРАВКИ»

Недовірливі та складні стосунки між подружжям: Інід та Альфредом.

Фінансово складне положення родини. Подружжя витрачало лише власні кошти, не мало спільного бюджету.

Непорозуміння між Альфредом та Інід, вони не чули і не хотіли чути один одного.

Відсутність довіри та взаєморозуміння між членами родини.

Ідеалізація матір'ю свого сина Чіпа. Неприйняття того, яким він є насправді.

Складні стосунки між Інід та її донькою Деніз. Неприйняття матір'ю невдалого шлюбу її доньки.

Теплі стосунки між донькою та батьком. При Деніз Альфред менш за все хотів показувати свій справжній стан (Альфред був хворим на хворобу Паркінсона).

Мати замість того, щоб об'єднувати і скріплювати стосунки між своїми дітьми, намагалась зіштовхнути їх лобами.

У дитинстві діти в родині піддавалися як фізичному так і психологічному насиллю.

Порівняння матір'ю свого сина з іншими дітьми, наголошуючи на тому, що діти з інших родин успішніші та кращі за Чіпа.

У цьому романі кожен член родини має свою особисту драму, але проблема в тому, що вони не розмовляли, не розуміли та не чули один одного. Кожен зі своєю проблемою залишався наодинці.

Брехня в стосунках між подружжям.

Старший син, як і його батьки, мав проблеми в шлюбі. Можливо, так сталося через негативний приклад побудови стосунків, який він бачив між своїми батьками.

Незважаючи на складні стосунки між родиною, мати намагалась об'єднати родину разом, зібравши всіх на останнє, спільне Різдво.

Донька намагалась підтримувати баланс в родині і стирати гострі кути між членами родини.

З часом матір переосмислила свої погляди на багато речей, стала більш терпляча та менш критична до виборів своїх дітей.

Між подружжям стосунки так і не наладились, все їх спільне життя, кожен вважав себе правим.

Отже, в романі «Поправки» Франзен зміг розкрити образ сучасної родини, порушивши багато сімейних проблем. Автор показує, що сім'ї можуть бути в кризових ситуаціях, члени родини можуть думати лише про себе та свої бажання, знехтувавши бажаннями інших. Дуже часто в сім'ях бувають труднощі в стосунках, фінансово та соціальна невизначеність. Однією з найбільших проблем сучасних родин є непорозуміння між поколіннями. В романі чітко висвітлено, як кожен член родини не був щирим один з одним, кожен відчував себе непотрібним, відчуженим від своєї родини.

Література

1. Роман Франзена «Поправки».

ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ТРИВОГИ В МІФІ ТА ЕПОСІ

Екзистенційні властивості людського буття визначаються тим, що людина як істота розумна, здатна до самоусвідомлення та логічного передбачення закономірних подій майбутнього, а отже – усвідомлює небезпеки та ризики свого життя та його конечність. Це природним чином викликає відчуття психологічної напруги та тривоги як емоційного фону. Ця тривожність може переживатися гостро, або витіснятися на межу сприйняття в залежності від властивостей особистості та від способу життя та етично-світоглядних настанов певного суспільства. Однією із стратегій боротьби з напругою є намагання витіснити зі свідомості весь психологічний негатив. Іншою – об'єктивувати його заради досягнення катарсичного переживання.

Саме таке переживання є однією з цілей міфологічної та епічної творчості. Як відомо, міф розповідає не лише про те, що вже трапилося у «первісні часи», а й про те, що постійно повторюється, постає моделлю для всіх подальших подій в світі. Тому, долучившись до міфу (а це передбачало не лише пасивне сприйняття оповіді, але й різні варіанти співтворчості), людина об'єктивувала свої негативні емоції, які знаходили прецедент та вирішення в сюжетах з життя богів та першопредків. В значній мірі те саме може бути сказано про епічні тексти, де реципієнт міг «приміряти» на себе біографію героя з усіма її тріумфами та поразками, які проте, також мали вищий смисл [1].

Тому в міфах та епосі нерідко підіймаються теми, які пов'язані з тривожними для героя та для реципієнтів ситуаціями. Зокрема, одна з таких тем – це постійне протистояння космосу та Хаосу. Адже Хаос не лише асоціюється з первинним станом світу, але й постає як сила, яка продовжує існувати «за межами» або «на периферії» Космосу. Хаос може уособлюватися у вигляді чудовиськ, які здатні або здійснювати тиск на кордони освоєного людського світу, або ж навіть наносити удар в саму його середину, як то в міфах про хтонічне чудовисько, яке спустошує людські землі (від численних монстрів, з якими боролися герої грецьких міфів до Гренделя та подібних до нього «хаотичних» чудовиськ північноєвропейських епосів). В ролі представників Хаосу могли поставати і реальні люди або цілі народи, ворожі до носіїв даної традиції. Недарма образ Хаосу до нашого часу залишається актуальним не лише для літератури (фантастичної і не тільки), але й для ідеологічного осмислення політичних подій.

Інший поширений варіант об'єктивації відчуття тривоги в міфах та епосі – образ героя, який обирає коротке, але славне життя. Тут трагізм загибелі в розквіті сил непересічної особистості, яка мала величезне значення для свого народу, з одного боку, постає як катастрофа, але ж з іншого – знаходить певне виправдання через ствердження тріумфу свободної волі героя, який приймає свою долю свідомо.

Ще одним прикладом є езотеричні міфи, які одповідалися не всім членам певного етносу, а лише посвяченим у «потаємні» містерії. Тут йшлося про можливість подолати смерть та психологічну відчуженість, знайти сенс життя в містичному єднанні з божеством. Зокрема, міфи езотеричного характеру могли оповідати про тяжкі випробування, або ж навіть смерть бога, за якими, проте, обов'язково слідувало воскресіння та піднесення. Присвячений в містерії співвідносив свої проблеми з подібною структурою і знаходив осмислення того негативу, з яким стикався в житті.

Таким чином, відчуття екзистенційної тривоги стало одним із значних чинників формування міфологічних та епічних наративів, які мали важливе психологічне значення для реципієнтів, оскільки могли викликати у них стан катарсичного звільнення від негативних почуттів.

Література

1. Кемпбелл Дж. Тисячоликий герой. Київ. Terra Incognita. 2020. 416 с.

Мозговенко Кристина

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

«БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ» ДАНТЕ АЛІГ'ЕРІ НА ПЕРЕТИНІ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ТА РЕНЕСАНСНОЇ КУЛЬТУР

«Божественна комедія» Данте Аліг'єрі є вершиною італійської літератури, унікальним твором світової літератури.

Це можна продемонструвати вже на прикладі *назви твору*. Данте визначив свою поему як комедію за середньовічним каноном, тому що тоді комедіями називали твори, в яких сюжет розвивався від сумного початку до щасливого завершення. Дж. Бокаччо – автор «Декамерону» – одного з найбільш популярних творів вже наступної доби – Ренесансу – наділив комедію Данте епітетом божественної, натякаючи на те, що автор твору певною мірою долучений до божественної природи або навіть сам, насправді, є божеством. В результаті закріпилася назва, що єднає дві історичні доби. Твір написано у середньовічному жанрі духовного видіння, у той же час комедія має за основу приклади з античної літератури (подорожі в Аїд Одиссея та Енея).

Мова, яку обрав Данте для написання твору, вказує на передчуття нового світогляду, який розмовлятиме не латиною, а зрозумілою простому народу італійською мовою (тосканський діалект). Це рішення Данте дало могутній поштовх розвитку як італійської мови, так і усієї західної літератури [1]. Проте дидактизм та алегоричність «Божественної комедії» є рисами середньовічної літератури.

У межах середньовічного світогляду людина наближається до Бога через смирення, покаяння, молитву, а не завдяки гордині, само возвеличенню. Натомість ренесансний антропоцентризм подекуди ставить людину поряд з Богом, а інколи навіть замість Бога, на місце Бога (титанізм). Щось подібне можна побачити в українському живописі доби бароко, коли поряд з Христом, Божою матір'ю зображували конкретних історичних осіб – царя, гетьманів, меценатів. Цю традицію продовжують деякі сучасні українські художники. «Божественна комедія» є художнім втіленням середньовічного світогляду з присутністю в хронотопі твору поряд з тимчасовим матеріальним світом також вічного буття та трьох його провідних топосів: пекла, чистилища та раю, якими подорожує герой твору. В поемі також широко використана характерна для середніх віків символіка чисел. Проте поводитиме Данте у пеклі й чистилищі є Вергілій – римський поет і мислитель. Беатріче – кохана Данте, яка дуже рано померла, зображується не тінню потойбічного світу (так смерть розумілася в античності), а прекрасною особистістю, яка отримала вічне життя, що є виявом християнської антропології. При цьому у різних частинах твору можна зустріти сюжети античної міфології, згадки про античних героїв і філософів. Такий синтез античних і християнських сюжетів також є рисою ренесансного світогляду.

Моралізм Божественної комедії ми би віднесли до вияву середньовічного світогляду, адже для Ренесансу більш характерний естетизм, дещо байдужий до моралі. Проте в натуралістичному зображенні потойбічного світу, особливо пекла, в психологічності образів можна побачити риси ренесансної естетики з її прагненням зобразити християнські сюжети в парадигмі реалізму. Відтак світ «Божественної комедії» Данте поєднує середньовічні і ренесансні образи, ідеї й принципи.

Література

1. Ostberg Rene. Inferno work by Dante. [Електронний ресурс]: <https://www.britannica.com/topic/Inferno> (дата звернення: 07.02.2025).

РАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД У СВІТЛІ ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ О. МІЛНА

Повість-казка О. Мілна «Вінні-Пух і всі-всі-всі» є класичним літературним твором як для дітей, так і для дорослих. Пригоди іграшкового ведмеда Вінні-Пуха та його друзів у Стоакровому лісі стали настільки популярними, що повість стала відомою на весь світ. Легко та з гумором автор художньо втілює головну ідею – важливість співчуття, взаємодопомоги, дружби, вміння розуміти та приймати дуже різних, не схожих на себе істот такими, якими вони є. Для дітей – це цікава історія про дружбу та пригоди, а для дорослих – гумор і тонка іронія, що мають глибинні, світоглядні сенси. Одним з цих сенсів ми вважаємо дотепну критику автором раціоналістичного світогляду. Автор, безумовно, був знайомий з філософією Р. Декарта, тому що в казці ми знаходимо взірці гумористичного ставлення О. Мілна до декартівського дискурсу. Філософ-раціоналіст вважав, що будь яке судження має стати предметом сумніву. Проте коли людина має сумнів щодо власного буття, вона у формі сумніву мислить. А якщо вона мислить, значить вона існує. Вінні бурмотить собі під ніс щось дуже схоже на декартівське «*cogito*»: я – «ведмідь з дуже маленьким розумом, і тому думаю, що думаю правильно, бо якщо б я думав не правильно, то не знав би, що думаю» [1, 153]. Іншим аспектом критики раціоналізму є іронічне бачення формальної логіки, яка у казці постає у формі силогізмів саме тоді, коли й без них зрозуміло, що гудуть бджоли, які дають мед; що в норі живе кролик тощо. Вінні, який вибудовує довгі силогізми, висновок яких є апріорі зрозумілим, є іграшкою, в якій замість мозку знаходиться тирса. Тобто автор м'яко натякає на те, що формальна логіка потрібна людям з вадами інтелекту. Також не важко побачити, що всі ці силогізми не доводять в казці до добра, а їхні висновки виявляються хибними.

Ще один аспект гумористичного дискурсу маємо в пародійних натяках на ідеали просвітництва, які підносили об'єктивні наукові знання на противагу суб'єктивності людських почуттів. В казці гумористичні образи поклоніння знанням ми знаходимо в образах Сови й віслюка. Вони намагаються видати себе за освічених істот. Наприклад, сова каже: «Я завжди знаю, що кажу, бо якщо б я не знала, то й не казала б цього» [1, 123]. Що ж до Вінні-Пуха, то він визнає, що писати не вміє, що має в голові тирсу. Проте це не заважає Вінні творити чудові пісеньки, вигадувати цікаві пригоди і робити життя усіх жителів лісу не тільки цікавим, але й зігрітим теплими почуттями справжньої дружби.

Раціональному світогляду О. Мілн протиставляє ірраціональний. І робить це не завдяки філософським судженням, а у формі казкових образів, намальованих з гумором та іронією. Наприклад, видатні результати творчих зусиль Вінні, народжуються не завдяки розуму, а натхненню, яке сходить на нього невідомо звідки, тобто абсолютно ірраціонально. Також в ситуації коли друзі заблукали в лісі, вони змогли вийти не завдяки застосуванню логіки і знань, а за допомогою інтуїції Вінні-Пуха.

Отже, мила казка виявляється у зазначеній площині гумористичного дискурсу не просто купою пригод, що змальовують щасливе дитинство, але й глибокою і дотепною спробою протиставити пануючому в освіті раціоналізму аргументи на користь протилежного, ірраціоналістичного світогляду.

Література

1. Мілн О. А. Вінні-Пух та його друзі: повість-казка для мол. шк. віку / пер. з англ. Л. Солонько. Київ: Веселка, 1997.

ВІДТВОРЕННЯ ТЕМИ РЕВНОЩІВ В ТРАГЕДІЇ ШЕКСПІРА «ОТЕЛЛО»

Словесні образи, пов'язані з темами любові та ревнощів, у пізніх трагедіях «Отелло» та «Антоній і Клеопатра» допомагають зрозуміти психологію героїв, проникнути в закономірності цих могутніх пристрастей. Ці образи багато в чому відрізняються від метафоричного стилю в ранній трагедії «Ромео і Джульєтта» – там вони передають стихійну владу почуття, що раптово спалахнуло, яке здається героям чимось священним. Перші слова Ромео, звернені до Джульєтти, виражають це священне трепет у метафоричних образах.

В образній гіперболічній формі виражений властивий юній Джульєтти максималізм, нездатність до моральних компромісів. Вона посиляє годувальницю дізнатися ім'я незнайомця і каже собі: «І якщо він одружений, то мені могила буде шлюбним ложем». У сцені нічного побачення Джульєтта відкидає клятви: «Адже сам Юпітер над клятвами коханців сміється», потім дозволяє їх: «Поклянись собою». Ці слова викликають подив – чому «собою». Чи не тому, що в очах Шекспіра зрада першого кохання, така чиста і ніжна, – це зрада самому собі, кращому, святому в душі людини? Змінивши таке кохання, вона уже не буде собою. Джульєтта відчуває особливий стан – спокою та безмірної нескінченної ніжності. «Щедрість» – так вона сама визначає своє почуття.

Очікування першої шлюбної ночі викликає у монолозі Джульєтти образні асоціації. У її зверненні до ночі – мудрість самого Шекспіра, думки, які передусім призначені для юних глядачів. Джульєтта сприймає першу шлюбну ніч як священний обряд, як гру, в якій помічницею виступає ніч, тому Джульєтта квапить «скакунів», щоб вони доставили Феба в його житло і привели «хмарну ніч».

Метафори в цьому монолозі, як і в багатьох інших промовах Джульєтти і Ромео, передають розвиток любові героїв від імпульсивного, стрімкого, стихійного її виникнення, подібно до спалаху блискавки, до всепроникаючої любові, яка настільки глибоко охоплює всю істоту люблячих, що для кожного з них життя без іншого стає неможливим.

На відміну від першої трагедії, дві інші присвячені зображенню любові зрілих людей, яких це кохання призводить до зіткнення з навколишнім світом: любов Отелло зруйнована наклепом, тому що успіху наклепника сприяють панівні упередження; любові Антонія та Клеопатри протистоїть політична боротьба та ворожнеча двох держав.

«Отелло» – трагедія про тяжкі і страшні випробування, які зазнали піднесеного й глибокого кохання двох прекрасних людей. Шляхетний мавр, що ввібрав культуру італійського Відродження, досвідчений воїн виявляється безсилим перед інтригою підлого наклепника, втрачає віру в Дездемону і, змучений муками ревнощів, вбиває її; навпаки, любов юної Дездемони витримує всі випробування, і Дездемона прощає чоловікові навіть смерть. Виправдовуються її слова: «Ворожністю він може моє життя згубити, та не любов». Деяким критикам Дездемона здається надто лагідною і наївною, лише покірною жертвою. Ці міркування не відповідають задуму Шекспіра.

Кохання такої героїні, як Дездемона, – найвища цінність життя. В очах Шекспіра Дездемона рідкісна та героїчна натура. Лише одна героїня у драмах Шекспіра отримує такі оцінки, як Дездемона. Кассіо на питання про те, чи одружений губернатор Кіпру, відповідає: «Так, і найщасливішим чином. На дівчині, яка перевершує найяскравіші та наймальовничіші описи, найфантастичніші славослів'я: створюючи її, творець втомився». Кассіо називає її «божественна», Отелло – «ніжна». Перший епітет не потребує коментарів, він означає вищу досконалість; другий у оригіналі набагато багатогранніший, ніж у перекладі, англійське слово «gentle» може означати «чарівний», «м'який», «ніжний», «добрий», але стосовно Дездемони він означає поєднання всіх цих визначень і щось більше. Згадаймо, що Шекспір ввів таке визначення в оцінку Брута, який в очах ворогів та друзів є найвищим моральним авторитетом. Самого Шекспіра його друг Бен Джонсон та його друзі-актори, видавці першого фоліо, називали «gentle». Можна співвіднести значення цього

слова із давньогрецьким «χαλός ὁ αὐτός» – «прекрасний і добрий». І Бруту і самому Шекспіру властиві рідкісні якості характеру – благородна людяність, м'якість і чарівність, моральна чистота та стійкість. Всі ці риси притаманні також і шекспірівській Дездемоні.

Своєрідність поетичних тропів у трагедії «Отелло», порівняно з поетикою інших великих трагедій, полягає в тому, що саме в метафоричній промові героїв проявляються глибинні основи їх характерів: у Отелло протиріччя логічного та образного мислення пояснює шляхетні риси його натури, лише на якийсь час спотворені; у мові Яго, навпаки, образність передає цинізм і підлість наклепника, прикриті маскою прямої та чесності. Таким протиставленням тимчасової зміни людської природи Отелло та постійної, незмінної природи Яго, який жодного разу не відчуває коливань та докорів совісті, Шекспір досягає глибокого психологічного узагальнення.

Література

1. Clemen W. The development... P. 123–125.
2. Coleridge S.T. Lectures and notes on Shakespeare and other English poets. London, 1893. P. 241.

Грисюк О. В.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
Остапенко Л. М.

АНТИУТОПІЧНИЙ ВИМІР РОМАНУ ДЖОНАТАНА СВІФТА «МАНДРИ ГУЛІВЕРА»

Актуальність теми. У сучасному вітчизняному літературознавстві роман Джонатана Свіфта «Мандри Гулівера» часто розглядається у жанровому контексті сатири [5], алегорії [3, 163], чи утопії [4]. Проте питання його антиутопічного виміру залишається недостатньо вивченим. З огляду на жанрову багатогранність твору, цей аспект відкриває нові перспективи для аналізу, оскільки антиутопія, як жанр, вимагає особливого розгляду суспільного устрою та критики ідеалізованих концепцій. У сучасному світі, що перебуває у стані стрімких соціальних, політичних та технологічних змін, проблема критичного осмислення ідеалів прогресу та раціональності є більш актуальною, ніж будь-коли. У науковій літературі антиутопічний характер роману часто згадується побіжно або розглядається як другорядний елемент. Гулівера спростили до рівня «дитячої казочки», якою той здається лише на перший погляд, та ще й відкинули останні дві частини, хоча прочитавши весь роман можна поставити питання, чи це «казка»?; і чи «для дітей» її писав автор? Питання про те, наскільки Свіфт спростовує ідеали, що характерні для утопій періоду Просвітництва, досі залишається відкритим. Така прогалина в дослідженні потребує детального аналізу з акцентом на антиутопічні мотиви твору, які проявляються через скепсис автора до ілюзій прогресу та можливостей людського самовдосконалення.

Метою статті є виявлення та обґрунтування антиутопічної точки зору роману Джонатана Свіфта «Мандри Гулівера» в контексті утопічних ідей епохи Просвітництва.

Завдання дослідження: Проаналізувати жанрові характеристики роману з урахуванням його антиутопічних елементів; визначити зв'язок між утопічними ілюзіями Просвітництва та їх спростуванням у романі; розкрити критичну позицію Свіфта щодо людської природи та суспільного прогресу.

Антиутопія – це жанр, який виник як реакція на утопічні ідеї Просвітництва і показує негативні наслідки спроб людства створити ідеальне суспільство. Вона критикує

надмірну віру в розум, прогрес і можливість вдосконалення соціуму. Предметом викриття в антиутопії стають:

1. Тоталітарний контроль – суспільство контролюється державою або іншою владною структурою.

2. Втрата індивідуальності – люди втрачають свободу вибору, особистість і право на самовираження.

3. Ілюзія ідеального суспільства – на поверхні суспільство виглядає ідеальним, але насправді воно пригнічує свободу і людськість.

4. Технологічний контроль – технології використовуються для контролю над людьми.

5. Соціальна нерівність – антиутопії часто показують суспільства, де існує жорстка ієрархія або кастова система.

Епоха Просвітництва була добою утопій та оптимістичної віри в науку і моральний прогрес. Людський розум вважався інструментом, за допомогою якого можна було досягти чогось. Представники цього періоду вважали, що людство здатне вдосконалюватися і створювати ідеальне суспільство.

Роман Свіфта «Мандри Гулівера» лише на перший погляд, вписується у цей дискурс. Детальний аналіз тексту показує, що Свіфт не лише критикує окремі суспільні явища, але й розвінчує саму ідею утопічного мислення.

Критику раціоналізму в романі Свіфта зауважував Борис Шалагінов: «Він (Гулівер – О. Г.) скрізь знаходить «розум» або егоїстичний, в дусі Т. Гоббса (як у ліліпутів), або відірваний від життя (як у лапутян), або деіндивідуалізований (як у розумних коней), або переконується у неможливості міряти реальність міркою абсолютного розуму (як у країні велетнів» [2].

Кожне суспільство, описане в романі, містить елементи, які висвітлюють ті аспекти суспільства, на які зазвичай не прийнято проливати світло:

1. Ліліпутія демонструє мініатюрний світ, де дріб'язковість і амбіції постають як абсурдний аналог людського суспільства. Свіфт висміює цей устрій, показуючи, що політичні конфлікти й інтриги тут зводяться до дрібниць – як суперечка між «гостроконечниками» і «тупоконечниками» через спосіб розбивання яєць. Марно прагнути до ідеального порядку, якщо людська природа залишається незмінною.

2. Бродінгнэг здається гармонійним і справедливим. Свіфт використовує розмір велетнів, аби показати, що хоча вони не є морально чи інтелектуально вищими за звичайних людей, їхнє суспільство більш злагоджене порівняно з Гуліверовим. Книжки в них є, але не користуються популярністю, оскільки вони їм і не потрібні для гармонійного життя. А от почувши розповідь Гулівера про порох, король велетнів попросив більше про це не згадувати, бо велетні в цьому не зацікавлені. Це людина, в першу чергу, використовує наукові винаходи у війсьній сфері. Король велетнів жахається того, як працює суспільство Гулівера.

3. Лапута є сатирою на науковий прогрес і раціоналізм Просвітництва. Наука заради науки. Жителі цього острова одержимі математикою, музикою та астрономією, але їхні дослідження відокремлені від реального життя і практичної користі. Абсурдність їхніх експериментів свідчить про сліпоту деяких науковців. Надмірне захоплення наукою призводить до занедбання реальних людських проблем.

4. Країна гуїґнґнів є найглибшою критикою ідеї раціонального ідеалу. Гуїґнґни – це розумні коні, раціональні істоти, які живуть у гармонії, але їхнє суспільство позбавлене емоцій і людяності. Люди, або «егу», навпаки, зображені як примітивні й жорстокі створіння, які втратили свою культуру. У раціональному суспільстві гуїґнґнів немає місця для людських почуттів.

«Мандри Гулівера» постають протипологом іншого твору епохи Просвітництва – роману «Робінзон Крузо» Даніеля Дефо. Твір Дефо – влучний приклад того, як зображувалася людина згідно з ідеалами Просвітництва. Робінзон вижив на острові, збудував щось на кшталт ферми та, найголовніше, виховав з П'ятниці цивілізовану людину. Гулівер, на відміну від Робінзона, постає людиною кмітливою, але ніде не виявляє не властиві звичайній людині навички.

Роман «Мандри Гулівера» вирізняється серед творів епохи Просвітництва своїм підходом до критики суспільства. Тоді, коли утопія була на піку популярності, Свіфт висунув прямо протилежний погляд на людське суспільство. Він пропонує не лише сатиричне бачення сучасного йому світу, але й глибоке переосмислення ідей, які

домінували в тогочасній літературі. Отже, його твір можна розглядати як новаторський внесок у жанровий розвиток, що закладає основи для пізніших антиутопій.

Висновки. Джонатан Свіфт не лише висміює недоліки людського суспільства, але й піддає сумніву можливість його удосконалення, закладену в основі утопій Просвітництва. У цьому контексті «Мандри Гуллівера» можна розглядати як антиутопічний твір, що ставить під сумнів головні ілюзії епохи. Він підкреслює незмінність людської природи, яка робить неможливим створення ідеального суспільства, і викриває негативні наслідки сліпої віри в розум і прогрес.

Відтак, роман Дж. Свіфта залишається актуальним і сьогодні, адже він попереджає про небезпеки надмірної віри в утопічні ідеали та нагадує про важливість критичного мислення. Отже, у процесі вивчення твору в шкільному курсі зарубіжної літератури слід зважати на його антиутопічний зміст.

Література

1. Джонатан Свіфт Мандри до різних країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів. Харків: Фоліо, 2023. 320с.
2. Шалагінов Б. Б. Джонатан Свіфт і його «Мандри Гуллівера»: [передмова] // Свіфт Д. Мандри до різних країн світу Лемюеля Гуллівера, спершу лікаря, а потім капітана кількох кораблів. Харків: Фоліо, 2004. С. 3-16. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2246> (12.08.2024)
3. Тихоненко С. О. Гротеск у творчості Джонатана Свіфта. Дисертація кандидата філологічних наук. Полтава. 2020. С. 24-237. URL: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FTikhonenko_Svitlana%2FHrotesk_u_tvorchosti_Dzhonatana_Svifta.pdf (30.08.2024)
4. Zachary Rupe GULLIVER'SUTOPIANTRAVELS. 2015 URL: <https://britlitsurvey2.wordpress.com/2015/09/30/gullivers-utopian-travels/> (14.10.2024)
5. Shahriar Asif A novel of Satire: Gulliver'sTravels. URL: https://www.academia.edu/19636787/A_novel_of_Satire_Gullivers_Travels (15.10.2024)

Ментей В. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

ДІАЛЕКТИКА ТРАГІЧНОГО ТА КОМІЧНОГО В «ІЛІАДІ» ГОМЕРА

«Іліада» Гомера є одним з найвидатніших творів античності. В цьому епохальному творі порушується величезна кількість питань та проблем: людська доля й вільний вибір, честь і гідність, прекрасне і потворне, сенс життя тощо. Автору вдалося піднятися до об'єктивного витлумачення Троянської війни та розкрити природу війни як такої за допомогою величезної кількості реалістичних та навіть фізіологічно достовірних образів жажливої смерті на війні, своєрідної кривавої естетики війни. Саме тому цей твір зазвичай розглядається як суто трагічний, адже його центральним мотивом є неминучість людської смерті та сила року. Проте, якщо уважно читати, то можна помітити елементи комічного, які виконують важливі функції в поемі, сприяють формуванню реалістичного образу людського буття, в якому трагічне та комічне завжди пов'язані між собою.

Діалектика трагічного і комічного в «Іліаді» полягає в тому, що ці два начала не просто співіснують, а взаємодіють, підкреслюючи велич і слабкість людського буття, значення героїчного подвигу й абсурдність війни. Присутність комічного подекуди знижує

напругу або, навпаки, слугує тим тлом, на якому трагічне сприймається ще гостріше, надає більшій глибини та контрастності картинах війни.

Говорячи про діалектику трагічного і комічного можна згадати хоча б початок твору – сварку Ахіллеса і Агамемнона, а також жажливі наслідки цієї сварки: епідемію, смерті. У той же час, уявити славетних героїв, майже богів, у ситуації, коли вони готові повбивати один одного через жінок, – це не тільки трагічно, але й має елементи сатири. Агамемнон ставить свою пристрасть до полоненої жінки вище за перемогу власного війська; за успіх тих, хто пішов разом з ним вирішувати сімейні проблеми не своєї, а чужої родини. Адже прекрасна Олена була дружиною брата Агамемнона – Менелая. Могутній герой Ахіллес ображається на Агамемнона і фактично біжить жалітися своїй матері. Матусю, використовуючи свої зв'язки, спонукає Зевс стати на бік троянців, щоб покарати Агамемнона. Дружина Зевса Гера через цю зустріч шалено ревнує свого чоловіка... Все це не тільки трагічно, але й комічно.

Навіть в опис найтрагічніших моментів людського життя Гомер вставляє добру посмішку. Загадаємо сцену прощання Гектора та Андромахи, коли молоде подружжя знає про те, що Гектор йде на смерть. Вони знають про жажливі наслідки його загибелі. Проте вони дивляться на свого маленького синочка і сміються через те, що той злякався свого батька через пір'я на його шоломі.

Тобто, незважаючи на всю трагічність «Іліади» Гомера в ній можна зустріти значну кількість комічних моментів, що відображають як брутальний народний гумор, так й іронічне ставлення автора до деяких персонажів. Наприклад, боги в творі є не тільки величними трансцендентними істотами, скільки по-людськи пристрасними персонажами. Найбільш яскраво їхня пристрасність проявляється у взаємній ворожнечі, суперництві, ревнощах. Наразі Гомер відкриває один з найважливіших вимірів комічного, який виступає в якості засобу десакралізації панівної ідеології (міфології, релігії, політичної свідомості тощо). Завдяки десакралізації люди позбавляються хибних цінностей та авторитарно нав'язаних їм сенсів буття.

«Іліада» не даремно є найвидатнішим твором античності, адже в цьому неймовірному творі тісно переплетені комічне і трагічне, низьке й величне, невідворотна смерть та безсмертя, жажлива війна та шляхетні подвиги.

Література

1. Гомер. Іліада / Переклад Б. Тена. Київ: Дніпро, 1969.

Аксененко Д. С.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор культурології, професор
Колесник О. С.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХОЛОГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ М. МІТЧЕЛ «ВІДНЕСЕНІ ВІТРОМ» СКАРЛЕТ О'ХАРА

1. Своєрідний образ головної героїні твору «Віднесені вітром». Скарлет О'Хара – не проста та багатогранна особистість, яка є ідеальним прикладом для вивчення людської психології в умовах війни. Складний образ Скарлет визначається її зображенням як сильної жінки і водночас емоційно нестабільної натури. Вона одна з найвідоміших героїнь світової літератури, що порушила стереотипи того часу про слабкість і пасивність жінок.

2. Трансформація героїні Скарлет. На початку роману ми бачимо юну легковажну леді, яка тільки мріє про одруження з Ешлі Уїлксом. Війна руйнує веселе тихе життя

Південної Америки. Саме війна змінює героїню. Відбувається трансформація Скарлет від дівчинки до сильної амбітної жінки, від романтичних ілюзій до боротьби за виживання, за свій маєток[1].

3. Тара як джерело сили і стабільності Скарлет. Для Скарлет Тара – це місце, де вона виросла і відчувала себе у безпеці. Під час війни вона самостійно керувала господарством, працювала в полі, шукала ресурси, щоб зберегти та відновити Тару. Скайлер йшла на великі жертви, щоб забезпечити процвітання маєтку, при цьому часто маніпулюючи людьми та жертвуючи своїми моральними принципами. Тара постає як місце сили і натхнення, це дім, це коріння, що тримає на плаву у часи тяжких випробувань, це фінансова незалежність.

4. Як війна змінила Скарлет. Війна змінила і принесла героїні чисельні втрати, загибель чоловіка, руйнацію маєтку, смерть матері і батька, голод. Війна зробила її сильнішою, жорстокішою. Холодний розум і витримка героїні викликають повагу. Скарлет постає як символ боротьби за виживання і незалежність.

5. Здатність до адаптації. Скарлет вміла приймати складні рішення, брала все в свої руки, діяла тут і зараз. Прагнення вижити будь-якою ціною, гнучкість і готовність змінюватись – важливі риси характеру для виживання під час війни. Героїня вміє адаптуватись до життя в різних умовах – від розкошів до бідності. Знає як вижити в умовах, обмежених фінансів. Скарлет сильна жінка, здатна витримувати великі емоційні і фізичні навантаження. Це дозволяє їй вижити та процвітати в найскладніших обставинах.

6. Неприйняття соціальних норм. Егоїзм Скарлет часто руйнував стосунки з людьми. Вона втратила любов, друзів, дитину [2]. Вона не мала підтримки в очах суспільства, оскільки не була типовою жінкою Півдня. Вона яскрава, вперта, рішуча, смілива, своїми діями руйнувала традиції суспільства. Життєва хватка, стійкість і сила волі, вміння вести бізнес як чоловік, ризикуючи та приймаючи непрості рішення дозволили Скарлет стати успішною підприємницею.

7. Кохання в житті Скарлет. В романі показана емоційна незрілість героїні та ідеалізація свого першого кохання. Для Скарлет багато років Ешлі був мрією про ідеального чоловіка, що не відповідало дійсності. Скарлет виходить заміж тільки заради досягнення власних цілей. Ретт Батлер був заможним і впливовим чоловіком, що робило його привабливим партнером у цьому сенсі. Це був єдиний чоловік, що кохав і розумів складну натуру Скарлет. Проте Скарлет знехтувала почуттями Ретта, і була засліплена коханням до Ешлі. Після втрати дитини та смерті Меллі Гамільтон, Скарлет прозріває і розуміє, що її кохання до Ешлі будувалося на ілюзіях, а Ретт – саме той, з ким вона могла бути щасливою. Вона розуміє це занадто пізно, проте не здається, вимовляючи свою знамениту фразу: «Зрештою, завтра буде новий день» [3].

Висновок. Скарлет О'Хара поєднує в собі як позитивні так і негативні риси: від любові до ненависті, від співчуття до жорстокості. Витримка та сила волі, прагнення вижити будь-якою ціною, прагнення до незалежності викликають повагу, а оптимізм та віра в майбутнє надихають багатьох. Складний і реалістичний образ Скарлет надихає і робить її улюбленицею читачів у всьому світі.

Література

1. Литвиненко А. Маргарет Мітчелл, «Віднесені вітром». GreenForest (електронний ресурс) URL: <https://greenforest.com.ua/journal/read/margaret-mitchell-gone-with-the-wind/> (дата звернення: 10.09.2010).
2. Мітчелл М. Звіяні вітром. Т. 2. Харків: Folio. 2023. 608 с.

Роєнко Н. Ю.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Остапенко Л. М.

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ ЕЛІНЕК «ПІАНІСТКА»

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Проблема формування ідентичності в умовах суспільного, сімейного та культурного тиску є однією з найактуальніших у сучасній гуманітаристиці. Роман Ельфріде Єлінек «Піаністка» пропонує багатоаспектний погляд на цю проблему через призму особистісного досвіду головної героїні, Еріки Когут, яка зазнає глибокої деформації особистості під впливом токсичних сімейних стосунків та суспільних норм. Актуальність дослідження полягає в тому, що проблема ідентичності в умовах пригнічення залишається важливою для розуміння сучасних соціальних та культурних процесів, зокрема в контексті гендерних ролей, сімейної динаміки та впливу мистецтва на формування особистості.

Короткий аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема ідентичності в літературі досліджувалася багатьма науковцями, зокрема в контексті психоаналізу (З. Фройд, К. Юнг), феміністичної критики (С. де Бовуар, Дж. Батлер) та культурології (М. Фуко, П. Бурдьє). Однак роман Єлінек «Піаністка» залишається недостатньо дослідженим з точки зору сучасних підходів до проблеми ідентичності, зокрема в контексті травматичного досвіду та його впливу на формування особистості. Більшість існуючих досліджень зосереджуються на феміністичному аналізі твору, тоді як інші аспекти, такі як роль мистецтва у формуванні ідентичності, залишаються на периферії наукового інтересу.

Метою дослідження є аналіз проблеми ідентичності в романі Ельфріде Єлінек «Піаністка» у контексті її взаємодії з музичним мистецтвом та визначення ролі музики у процесі її самоідентифікації.

Завданнями роботи є: дослідження впливу сімейних стосунків (зокрема материнсько-дочірніх) на формування ідентичності головної героїні; аналіз ролі музики як інструменту пригнічення та контролю в житті Еріки Когут; вивчення культурного контексту роману та його впливу на формування ідентичності героїні; виявлення нових аспектів проблеми ідентичності, які надалі будуть корисними для сучасних досліджень у галузі психології та літературознавства.

Формулювання основних результатів власного дослідження. У романі Ельфріде Єлінек «Піаністка» проблема ідентичності розкривається через призму складних взаємодій між особистісним досвідом, сімейними стосунками та культурним контекстом. Головна героїня, Еріка Когут, стає символом деформованої ідентичності, яка формується під впливом материнської тиранії та соціальних очікувань. Мати Еріки, яка втілює токсичне батьківство, створює систему тотального контролю, що призводить до руйнування природного процесу самореалізації героїні. Власне це підкреслює важливість здорового середовища для формування ідентичності, що відповідає сучасним дослідженням у галузі психології особистості та сімейної терапії [1].

Музика, яка могла б стати джерелом творчої свободи, перетворюється на інструмент пригнічення. Еріка, змушена займатися музикою з дитинства, втрачає зв'язок із власними бажаннями та емоціями. Консерваторія, де викладає Еріка, постає як мікрокосм ширших суспільних механізмів придушення індивідуальності через культурні інституції. Власне це призводить до формування спотвореної ідентичності, яка проявляється в її нездатності до здорового спілкування, любові та самореалізації. Це можна прослідкувати у її відношенні до музики, учнів, матері та Вальтера. Еріка прекрасно грає на фортепіано, її стиль гри бездоганний, але сама музика «мертва», адже вона механічно відтворює ноти. Це вказує на внутрішній занепад та самотність. Учні Еріки стають лише інструментом для неї. Вона постійно принижує їх та демотивує. Еріка не хоче знати нічого про їх внутрішній світ, їх

переживання та думки. В своєму відношенні вона стає повністю схожа на свою матір, адже та в свій час використовувала дочку як інструмент досягнення своїх цілей. Поява Вальтера в житті Еріки лише все стає гірше. Еріка починає гру в якій хоче підкорити собі хлопця та все виходить навпаки. Вона стає інструментом в його руках та на підсвідомому рівні їй це подобається. Музика стає для неї порталом в світ її потаємних бажань. [2].

Культурний контекст роману, зокрема зображення Відня як символу культурної стагнації, впливає на формування ідентичності героїні. Єлінек показує, як високе мистецтво, замість того щоб слугувати засобом самовираження, перетворюється на механізм придушення індивідуальності. Подібне відображення відповідає сучасним дослідженням, які аналізують взаємозв'язок між культурними інституціями та особистісним досвідом.

Новизна дослідження полягає в інтеграції сучасних підходів до проблеми ідентичності, зокрема теорії травми та культурологічного аналізу, для глибшого розуміння твору Єлінек. Використання сучасних джерел, таких як дослідження про роль мови та культури у формуванні ідентичності в діаспорі [3], дозволяє розширити контекст аналізу та підкреслити актуальність проблеми ідентичності в умовах глобалізації.

Висновки та перспективи дослідження. Роман «Піаністка» пропонує багато-аспектний погляд на проблему ідентичності, яка формується під впливом сімейних, культурних та соціальних факторів. Аналіз твору дозволяє зробити висновок про те, що без фундаментальних змін у культурних та сімейних структурах автентичне формування особистості може бути неможливим.

Перспективи подальших досліджень полягають у застосуванні міждисциплінарного підходу для аналізу інших творів Єлінек, а також у порівнянні її творчості з іншими авторами, які досліджують проблему ідентичності.

Література

1. Ismail A, Munsif H, Yusuf AM, Hijang P. Mapping One Decade of Identity Studies: A Comprehensive Bibliometric Analysis of Global Trends and Scholarly Impact. Social Sciences. 2025; 14(2):92. URL: <https://www.mdpi.com/2076-0760/14/2/92> (дата звернення 05.02.2025)
2. Rohini Dass, Z. (2024). Echoes of Identity: Exploring Self-Discovery and Cultural Reflection in Modern English Literature. International Journal of Novel Research and Development, 9(11), b798-b802. URL: <https://ijnrd.org/papers/IJNRD2411177.pdf> (дата звернення 07.02.2025)
3. Zhao Z. (2024). Diasporic Identity in Contemporary Sinophone Literature: The Role of Language and Cultural Elements. Journal of psycholinguistic research, 53(1), 13. URL: <https://colab.ws/articles/10.1007%2Fs10936-024-10058-9> (дата звернення 09.02.2025)
4. Жаркова Р. Тільки її музика: чоловічий звукографізм у жіночому письмі Ольги Кобилянської та Ельфріди Єлінек. *Музична фактура літературного тексту : інтермедіальні студії* / за редакцією Світлани Маценки. Львів : Априорі, 2017. С. 269–278. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення 11.02.2025)

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ХРОНОТОПУ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Хронотоп (з грецької *χρόνος* «час» і *τόπος* «місце») є фундаментальним терміном, що закріпився в літературі. Він визначає спосіб організації художньої реальності, що впливає на характер розвитку подій в творі. Увівши поняття хронотопу в літературознавство, М. Бахтін наголосив, що він має суттєве значення в характеротворенні персонажів [1, 55]. Зараз неможливо уявити існування літературного твору без чітко визначених просторово-часових координат, адже саме через них автор може передавати змістові акценти, атмосферу та глибину тексту.

Метою нашого дослідження є проаналізувати функції хронотопу в літературних творах, а також розглянути більш сучасні інтерпретації цього поняття.

Хронотоп – не просто «часпростір», а «часмісце скоєння» [2]. Розглянемо основні функції часопростору. Головна роль хронотопу – впорядкувати простір, у якому існують персонажі, зробити його логічним, захопливим для читання [4].

Можна вважати, що просторово-часова структура визначає цілісність оповіді. Наприклад, у межах одного твору можуть співіснувати різні часові пласти, однак важливо, щоб читач занурювався в кожен із них, не відчуючи дисонансу. Хронотоп сприяє глибшому сприйняттю літературного світу, розширюючи уявлення читача про його межі [4]. Таким чином, якщо дія відбувається в умовному або фантастичному часопросторі, наприклад у майбутньому, письменники зазвичай насичують текст деталями, що допомагають створити більш зрозумілу та переконливу картину.

Крім того, дослідники наголошують на умовності та специфічності художнього часу по відношенню до об'єктивного часу; внутрішню специфіку художнього часу (здатність розтягуватися, затримуватися і зупинятися) вчені пояснюють як результат складної взаємодії [1]. Виділяють також художньо-естетичну функцію часу – відображення часу, що пояснюється намаганням автора проникнути у внутрішній світ персонажів через трансформацію та реконструкцію часу, простору [1].

Цікавою є теорія французького філософа М. Бланшо. У роботі «Простір літератури» він пропонує свій підхід до визначення часових особливостей. Згідно з його точкою зору, письменник сам не знає, чи завершено його твір. На думку М. Бланшо, твір – нескінченна форма, він просто існує у «відсутності часу» [2].

Наведемо ще один приклад. Американський учений Е. Холл у своїй книзі «Прихований вимір» пише про особливості художнього простору. Він розглядає художній простір як специфічний продукт. Дослідник відзначає, що простір і відстань за своєю природою не статичні та дуже мало пов'язані з лінійною перспективою [2]. Він вважає, що читач сам може «побудувати» власне відчуття простору.

Хоча концепція хронотопу була сформована Бахтіним, сучасні дослідження розширюють її межі. Підвищений інтерес до аналізу художнього хронотопу зумовлюється тим, що часопростір є провідним елементом у будові художньої дійсності, яка певним чином відтворює реальний світ. Так, реалістам була притаманна тенденція до подібності з життєвими явищами і послідовного зображення часу [3]. В наші дні літературознавці також досліджують роль хронотопу у цифровій літературі та нових медіа. В текстах, що були створені для інтерактивного сприйняття, наприклад, візуальних новел, щоб дійти до кінця, користувач втручається в сюжет, впливаючи на перебіг історії [5]. З цього можемо зробити висновок, що хронотоп в таких історіях є змінним, залежним від дій читача.

Отже, хронотоп у творах літератури є ключовим елементом. Він може бути поєднанням авторського, художнього та читачького часу, має різні прояви. Взаємозв'язок між різними видами художнього часу та простору дає змогу створювати нові інтерпретації тексту.

Література

1. Король Л. Літературно-філософські аспекти осмислення часу та простору в художньому творі. *Від бароко до постмодернізму*: збірник наукових праць. 2013. Вип. XVII. Т. 1. С. 52-57.
2. Шерстюк Н. Хронотоп як літературознавча категорія: генеза, еволюція, дискурс. *Філологічні науки*. 2018. вип. 28. С. 56–61.
3. Напрями вивчення часу і простору в літературознавстві слов'янського світу. URL: <https://www.rastko.rs/rastko/delo/11892> (дата звернення: 11.02.2025).
4. UkrNova. Хронотоп: визначення, форма і зміст. URL: <https://ukrnova.com/rozvahy/khronotop-tse-ednist-mistsya-chasu-i-diji-khronotop-viznachennya-forma-i-zmist.amp.html> (дата звернення: 11.02.2025).
5. Electronic Literature: New Horizons for the Literary (ND Ward Phillips Lectures). University of Notre Dame Press, 2008. 192 p.

Таран Д. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ О. ГЕНРІ

Гуманізм – це світогляд, провідною ознакою якого є любов, повага до людини. В історії культури існували різні види гуманізму. Для Сократа любити людей означало нагадувати їм, що найважливіше в кожній людині її душа. Евдемоністичний гуманізм представлено Аристотелем, який вважав, що кожна людина має право на щастя. Платона, навпаки, ми не можемо вважати представником гуманізму, тому що не людина, а держава є в його світогляді провідною цінністю (етатизм). Особливою формою є християнський гуманізм, для якого людське спасіння є сенсом втілення Бога, його страждань і воскресіння. В добу Відродження розвиток християнського гуманізму привів до Реформації та утворення протестантизму. Також в цей період виникає антропоцентричний гуманізм, що людину ставить на місце Бога, вважаючи її справжнім божеством (титанізм). В новий час виникають інші різновиди гуманізму, які виражають прихильність 1) до сильної, вольової людини; 2) до пересічної («маленької») людини; 3) до всіх живих істот тощо. Особливі різновиди гуманізму представлено в атеїстичному та релігійному екзистенціалізмі тощо.

Наразі нам важливо зрозуміти, що гуманізм – це не один якийсь загальний світогляд, а цілий спектр різних розумінь людського буття. І на такому методологічному ґрунті ми спробуємо розібратися з питанням, який тип гуманізму втілює в художніх образах своїх оповідань американський письменник О. Генрі, ім'ям якого було названо перші десять років XX століття американської культури – «епоха О. Генрі».

Багата різноманітність творчості О. Генрі відображає його величезний досвід і вирізняється своєю дотепністю, добрим гумором і несподіваними поворотами подій. Людина, життя якої було переповнене трагічними моментами, в історії світової літератури відома як автор світлих творів, в яких перемагає добро, любов, взаємоповага, чесність. Саме це допомагає головним героям О. Генрі долати життєві негаразди, залишаючи чистими свої душі й щирими почуття.

Велика кількість творів письменника зосереджена на повсякденному житті «маленьких людей» – жителів Нью-Йорка. Саме ці новели найбільше наповнені людяністю. При чому гуманізм О. Генрі постає не моралізаторським, а сповненим гумору та ліризму. Саме до цієї категорії творів можна віднести «Останній листок», «Дари волхвів» та «The trimmed lamp». Провідна ідея «Останнього листка» – це гуманістичне розуміння мистецтва

й особливої місії художника. Справжній шедевр мистецтва – це не дорогий артефакт, а безцінний акт самопожертви в ім'я любові. «Дари волхвів» – розповідь про ту силу кохання, для якої вміння жертвувати заради радості партнера є більшим щастям, ніж отримання дорогих подарунків. Тож «Дари волхвів» – це не про матеріальні цінності, але про найвищу людську цінність, якою є любов.

Завдяки своїм історіям О. Генрі став одним із найвизначніших представників гуманізму першої половини ХХ ст. Його твори звертаються до прекрасних миттєвостей життя пересічних людей і переконують, що такі повсякденні речі, як вечерея з родиною, сердечна розмова з другом зможуть легко зробити когось щасливим. Гуманізм О. Генрі, на нашу думку, є демократично-евдемонічним і дещо імпресіоністичним.

Література

1. Analysis of O. Henry's Stories. URL: https://literariness.org/2020/04/23/analysis-of-o-henrys-stories/?utm_source=chatgpt.com#google_vignette

Моргун А. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ В ТРАГЕДІЇ «ОРЕСТЕЯ» ЕСХІЛА

Давньогрецька драматургія є одним із найвизначніших культурних надбань людства. Її розвитку сприяли видатні автори, серед яких найвідомішими є Есхіл, Софокл, Еврипід та Аристофан. Їхні твори заклали не тільки основи західної літератури і театру, але й філософії, вплинули на подальший розвиток європейської культури.

Есхіл (525–456 рр. до н. е.) вважається батьком трагедії. Він здобув це почесне звання завдяки впровадженню другого актора на сцену, що дозволило розвивати діалог між персонажами і зробило можливим складні драматургічні сюжети. Найвідоміші твори Есхіла – «Перси», в якому зображено перемогу грецьких військ над персами, та «Прометей закутий», в якому задовго до християнства постає архетип божественної жертви заради порятунку людей. Особливе місце в творчості Есхіла належить трилогії «Орестея», в якій драматург не просто художньо втілює цикл міфів про Агамемнона та його дітей, але й намагається розв'язати питання про те, як слід розуміти справедливість.

Спочатку Есхіл демонструє в діалогах персонажів трагедії проблеми, що впливають з розуміння справедливості в межах принципу таліону («Око за око...»).

Справа в тім, що цей принцип застосовувався по відношенню до чужих, а не рідних. Клітемнестра має помститися чоловіку, який не є представником її роду, за смерть своєї дочки Іфігенії, яку Агамемнон підступно заманив і приніс в жертву заради успішного походу на Трою. Коханець Клітемнестри також має помститися за вбивство своїх братів.

Аполлон наказує сину покарати рідну мати через те, що вона вбила батька Ореста. Аполлон не просто наказує, але й аргументує можливість застосування помсти у такому контексті. Проте його аргументи кардинально відрізняються від аргументів Клітемнестри. Аполлон нагадує, що Афінна, дочка Зевса, взагалі народилася без матері. Він стверджує, що дитину народжує батько. Мати просто виношує плід. Відповідно батько є ріднішим, за матір. Це відповідало світогляду греків уже патріархальних часів.

Есхіл нагадує про інші часи, коли існувало материнське, а не батьківське право. В трагедії залишки материнського права представлено Ерінніями, богинями помсти, жахливими доньками ночі, які переслідують Ореста за вбивство матері. Їхня аргументація

така: чоловік дружині – не рідна кров, відповідно, таке вбивство не карається за законом таліону. А ось матеревбивство – страшний гріх, бо у такому разі вбивається найрідніша людина».

Есхіл дуже майстерно зобразив муки сумління вбивці рідної матері не через психологічний опис внутрішніх почуттів Ореста, а у формі зовнішнього переслідування та катування героя з боку Ерінній.

Непримиренну дискусію між старими богинями та молодими богами вирішує Афіна, яка закликає не до помсти, а до милосердя, аргументуючи це тим, що закон помсти може зсередини знищити державу. Афіна пропонує Ерінніям новий сакральний статус благих богинь, яких всі будуть шанувати, приносити жертви. І Еріннії, які отримують ім'я Евменід пристають на цю пропозицію.

На матеріалі трагедії «Орестея» ми бачимо, що Есхіл розумів обмеженість принципу таліону і закликав до милосердя як вищої форми справедливості.

Столинець В. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філософських наук, професор
Столяр М. Б.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТВОРУ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ» Ф. КАФКИ В ЗОШ

Вивчення твору Франца Кафки «Перевтілення» в 11 класі загальноосвітньої школи дає можливість учням ближче познайомитися з літературою модернізму та проблемами тогочасного суспільства. Повість розкриває глибокі філософські, соціальні та психологічні теми, зокрема піднімає проблему відчуження людини в суспільстві. Аналізуючи цей твір, учні матимуть змогу поставити себе на місце головного героя, Грегора Замзи, відчувати його переживання, а також краще зрозуміти позицію автора.

Мета цієї роботи полягає у виокремленні ефективних методичних засобів викладання повісті Ф. Кафки «Перевтілення» у межах шкільної програми зарубіжної літератури.

Ми розглядаємо різні підходи, метою яких є зацікавлення учнів та залучення їх у активну роботу на уроці. Вважаємо, що варто приділити значну увагу інтерактивним методам, які використовуються для аналізу літературного твору. Зокрема, можна запропонувати учням дати інтерпретацію метафори перевтілення Грегора на комаху: що таке фантастичне перевтілення позначає в реальному житті? За яких обставин людина може відчувати себе бридкою комахою, яку всі ненавидять і смерті якої радіють? Чи були Ви колись в ситуації, коли відчували себе очима інших як бридку істоту?

Ефективними також є методи групової роботи, такі як «Спільний проєкт» та «Пошук інформації». Метод «Спільний проєкт» передбачає поділ учнів на групи, які аналізують проблему з різних боків і презентують свої ідеї та висновки іншим учням [1, 32]. Наприклад, одна група може проаналізувати проблематику твору, інша характеристику головного героя.

Метод «Пошук інформації» полягає у самостійному пошуку та аналізі матеріалу, що сприяє розвитку критичного мислення учнів [1, 32]. Також корисним може стати метод «Коло ідей», який залучає всіх учнів до активного обговорення та формування різноманітних точок зору щодо поставленого питання в нестандартній ситуації [1, 33]. Наприклад, певним «колом ідей» є система символів-образів твору (сон, комаха, кімната, двері, замок, яблуко тощо). Бажано, щоб учні сформували різні позиції щодо семантики цих символів і аргументували свою інтерпретацію. Під час аналізу прочитаного твору маємо

залучити максимальну кількість присутніх до обговорення через емпатію в ситуацію головного героя, яку цілком припустимо осучаснити.

Наступний метод, який стане у пригоді, – метод евристичної бесіди. Евристична бесіда зазвичай складається з трьох частин: запитань, спрямованих на загальне розуміння тексту; аналізу поетики твору та підсумкових запитань, що ведуть до розкриття ідейно-художнього змісту твору. Запитання повинні бути чіткими, логічно побудованими та відповідати рівню підготовки учнів. Прикладами питань можуть бути: «Як змінюється ставлення родини до Грегора Замзи протягом твору?»; «Чому його не обурювала поведінка власної родини?»; «Які художні засоби використовуються щоб показати відчуження головного героя від суспільства?» тощо.

Таким чином, вивчення повісті «Перевтілення» в 30Ш сприяє не лише розширенню знань про модерністську літературу, але й розвитку самосвідомості учнів, формуванню в них здатності аналізувати складні життєві ситуації, розмірковувати над проблемами суспільного буття та стосунками людини із суспільством.

Література

1. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

Лазарева К. В.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко М. В.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ГРЕГОРА ЗАМЗИ У НОВЕЛІ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ» ЯК РЕФЛЕКСІЯ ЖИТТЯ ФРАНЦА КАФКИ

Література, як вид мистецтва, часто може виступати інструментом для рефлексії митця, дозволяючи йому осмислити переживання, емоції чи життєвий досвід у власних художніх творах. У свою чергу створення художнього тексту є своєрідним способом пізнання себе та фіксації думок за допомогою алегорій, символічних образів, звертання до міфологічних сюжетів або змалювання вигаданих персонажів, які відображають особисті прагнення, страхи чи внутрішні конфлікти автора.

Зазвичай письменники уникають прямого автобіографізму у своїх доробках, натомість відображаючи особисті переживання в опосередкованій та завуальованій формах, як усесвітньо відомий французький письменник Марсель Пруст або провідна представниця модернізму в англійській літературі Вірджинія Вулф. Таким чином, через літературну творчість митці не лише можуть писати про себе, а й розділяти власні почуття з читачами, які мають можливість знайти відображення своїх проблем у творах письменників.

Мета наукової розвідки полягає в компаративному аналізі новели Франца Кафки «Перевтілення» з автобіографічним твором «Лист до батька». Порівняння образу головного героя Грегора Замзи, його рис характеру та родини допомагають дослідити схожість стосунків із сім'єю автора твору і осягнути психологічні особливості творчості митця.

Франц Кафка – австрійський письменник єврейського походження, який мав значний вплив на розвиток літератури модернізму ХХ століття. За словами українського літературознавця і перекладача М.І. Борецького, Франц Кафка відзначився новаторством у художній прозі, створивши глибокі символічні та алегоричні образи, які підкреслили трагізм людського існування у його творах [1, 40].

Народившись 3 липня 1988 року у Празі на території тогочасної Австро-Угорської імперії, Франц Кафка походив із єврейської німецькомовної родини власника галантерейної фірми Германа Кафки та Юлії Леві. Дитячі роки майбутнього письменника відзначилися деспотичністю та жорстким вихованням батька, якого сам Франц у творі «Лист до батька» порівнював із тираном: «Ти набував у моїх очах тої загадковості, яка властива всім тиранам, чие право ґрунтується на їхній особистості, а не на розумі» [3, 442]. Будучи первістком у родині, батько хотів виховати свого сина дужим та вольовим наступником його справи, але за натурою Франц вирізнявся нерішучістю, чутливістю та вразливістю. Тож методи виховання Германа Кафки посприяли дедалі більшому вкоріненню почуттів власної нікчемності, пригніченості та безталанності. Як зазначав Франц Кафка у зверненні до батька: «Але саме як батько ти виявився для мене натурою надто сильною, надто через те, що мої брати повмирали ще малими, сестри народилися вже багато пізніше після мене, й тому перший натиск мені довелося витримувати самому, а для цього я виявився натурою надто слабкою», можна зробити висновок, що постать Германа мала дуже великий вплив на психіку сина й спричинила відчуття пригнобленого та замкнутого стану Франца по життю [3, 438].

Зважаючи на те, що Герман Кафка зневажливо ставився до всього, чим цікавився його син, та дорікав йому за неспроможність знайти гідного місця у житті, тяжіння до літературної діяльності Франца Кафки також було сприйняте ним несерйозно та з презирством [4, 41]. Хоча митець не міг відкрито протистояти рідному батькові, втім він обрав поєднати своє життя із літературою. Саме тому Франц пояснює свою відмову від кар'єри у торгівлі у своєму творі так: «Я не заперечую також, що плодами твоїх великих і успішних зусиль я справді міг би неабияк скористатися, міг би реалізувати їх і, тобі на радість, примножити. Але на заваді цьому стало саме наше відчуження» [3, 454]. Отже можна зробити висновок, що виховання батька та непросте дитинство і юнацькі роки не могли не залишити помітний слід у творчості Франца Кафки та відобразитися у художніх творах.

Одним із творів, сповненим автобіографічними елементами, є новела «Перевтілення». Написана у 1912 році, новела стала центральною у доробку митця та мала чималий вплив на літературу модернізму. Сюжет твору є метафорою, що втілює низку характерних для Кафки тем, зокрема: трагізм знецінення людського життя, а також відчуженість і самотність особистості, відірваної від суспільства [6, 12].

Події у новелі розгортаються навколо міщанської родини Замза, яка складається з батьків та їхнього сина і доньки. Головний герой твору, Грегор Замза, є єдиним, хто утримує свою сім'ю, працюючи комівояжером. Втім одного ранку, життя Грегора змінилося кардинально – він перетворився на «потворну комаху». З того моменту, нова реальність для героїв твору вибила їх з колії, і сім'я Замза вимушена була будувати своє життя по-новому: прийняти Грегора у його новому вигляді та доглядати за ним, вийти із зони комфорту та працевлаштуватися на роботу для того, щоб прогодувати всю родину. Хоча спочатку мати і сестра намагалися допомагати Грегору, а батько повернувся до праці, протягом трьох розділів новели ми можемо спостерігати, як родина Замза дедалі більше проявляє байдужість, відразливе презирство та моральну відсутність по відношенню до головного героя. По закінченню твору, Грегор, на якому колись трималася вся родина, став повністю нею викреслений і безжально вбитий батьком. Таким чином, трагічна доля головного героя символізує відторгнення жорстоким та безжальним суспільством особистість, з якою сталося нещастя [6, 13].

Аналізуючи новелу «Перевтілення», як зазначає дослідниця психологізму у творчості Франца Кафки О.П. Самошук, головний акцент у творі зосереджений не стільки на самому факті перевтілення Грегора Замзи, скільки на зміні ставлення родини до головного героя, який одного разу перетворився на огидну комаху. Зміна стосунків всередині сім'ї Замза, переживання приниження та знущання Грегором, яких він зазнає протягом усього твору, виразно відображають внутрішні переживання автора – біль, страждання, які Франц Кафка відчував у реальному житті та нерозуміння за що він заслужив таке ставлення до себе від батька [5, 125].

Показовим також є змалювання образу батька Грегора Замзи та його схожість із реальним батьком автора твору, наприклад у цитаті: «Батько із войовничим виразом обличчя стиснув руки в кулаки, ніби збирався запахнути Грегора назад у кімнату, потім невпевнено озирнувся, обвів поглядом вітальню, прикрив очі долонями і заплакав, від чого затремтіли його могутні груди» [2, 27]. З наведеного уривку можна зробити висновок, що батько головного героя новели є, хоч у літах, але кремезним, сильним, спроможним на грубу

силу чоловіком. У свою чергу сам Франц Кафка порівнював свій фізичний вигляд із батьковим і відчував себе невпевненим та неповноцінним на його фоні: «Пригадую, наприклад, як ми з тобою іноді роздягалися в тій самій кабіні. Я – худий, кволий, вузькогрудий; ти – міцний, високий, широкоплечий. Уже в кабіні я здавався собі жалюгідним, і то не лише проти тебе, а й проти всього світу, бо ти був для мене мірилом геть чисто всього» [3, 441].

Коли перетворившись на комаху, Грегор не міг вийти із кімнати, а вся родина чекала на нього під дверима, то мати головного героя почала вигороджувати сина і казати, що він захворів, не знаючи, що з ним сталося насправді: «Він погано себе почуває, – сказала мати управителеві, поки батько промовляв свої слова біля дверей. – Він погано себе почуває, повірте мені, пане управителю. По-іншому Грегор ніколи не пропустив би свій потяг!» [2, 22]. Така реакція матері Грегора Замзи перегукується із реальним життям письменника, в якому Юлія Леві дуже часто захищала свого сина перед батьком, про що йдеться у наступній цитаті із твору «Лист до батька»: «А бувало й так, що до справжнього примирення не доходило, мати просто нишком захищала мене від тебе, нишком мені щось давала, щось дозволяла, і тоді я знов поставав перед тобою створінням, що боїться розголосу, дурисвітом, який усвідомлює власну провину і через свою нікчемність лише кружними шляхами годе домогтися навіть того, на що, як йому здається, має право» [3, 451-452].

Не можна й оминати особливе почуття страху і несміливості, яке відчував Грегор Замза по відношенню до свого батька, а також відмітити його агресивність і схильність до насильства, що йдеться у наступних уривках новели: «...він боявся ще більше рознервувати батька повільністю свого обертання, а крім того батько щомиті міг завдати йому рукою або палицею смертельний удар у спину або по голові», «ще з першого дня свого нового життя він знав, що батько вважає можливим виявляти у ставленні до нього лише найбільшу суворість», «Батько, здається, знову цілковито втратив контроль над собою і у нападі своєї впертості геть забув про повагу, яку слід було виявляти до квартирантів» [2, 30, 46, 56]. Читаючи про те, як Грегор описує свого батька, мимоволі спливають думки про схожі риси у поведінці Германа Кафки, а паралель між реальним життям письменника та персонажами у його новелі виникає сама по собі.

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що новела Франца Кафки «Перевтілення» є яскравим прикладом авторської рефлексії його емоцій та переживань у реальному житті, а також автобіографізмом, у якому ми можемо знайти самого письменника і таким чином осягнути його світовідчуття, власні погляди та розчарування у цьому світі. Трагічність існування Грегора Замзи переповідає насамперед нелегку долю Франца Кафки, його дитинство та важкі стосунки з батьком, що вплинули на художній світ творів письменника і зіграли велику роль у формуванні літератури екзистенціалізму XX століття.

Література

1. Борецький М. Гріх бути байдужим: До вивчення творчості Ф. Кафки. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 1997. №10. С. 40-42.
2. Кафка Ф. Перетворення : повість та оповідання / пер. з нім. П. Таращука, Н. Сняданко; худож.-оформлювач В. М. Карасик. Харків : Фоліо, 2017. 99 с.
3. Кафка Ф. Твори : оповідання, романи, листи, щоденники / передм. Д. Затонського. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. 592 с.
4. Ніколенко О. М., Конєва Т. М., Орлова О. В. Основні тенденції розвитку прози XX століття : навчальний посібник. Полтава : АСМІ, 2010. 200 с.
5. Самощук О. П. Франц Кафка : Психологічні особливості творчості письменника. Науковий журнал «Психологічний часопис». Київ, 2020. №10. С. 119-129.
6. Студентські студії «Перевтілення» Ф. Кафки : збірник студентських наукових досліджень / уклад. О. С. Чирков, Н. М. Зелінська. Житомир, 2021. 44 с.

ПАРАДОКС ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ АБСУРДНОСТІ БУТТЯ У П'ЄСІ СЕМЮЕЛА БЕККЕТА «ЧЕКАЮЧИ НА ГОДО»

Дослідники стверджують, що поняття парадоксу виникло ще в античній Греції в межах логіко-філософських дискусій. Через етимологію цього терміну можна з'ясувати його первісний зміст: слово «paradoxos» походить з грецької мови, де «para» означає «проти», а «doxos» – «думка» або «слава». Тобто, у буквальному значенні парадокс – це щось, що суперечить загальноприйнятим уявленням та нормам [1]. У той час парадокс в контексті художньої літератури проявляється передусім на стилістичному рівні, основою якого є протиріччя що стосується змісту.

Однією з ключових тем у п'єсі Семюела Беккета «Чекаючи на Годо» є абсурдність буття. Автор використовує низку стилістичних засобів що зображають та підкреслюють безглуздість та парадоксальність людського існування. Парадокс у даному трагіфарсі виступає не лише як засіб вираження, а й стає фундаментальним принципом, що формує філософське підґрунтя твору.

Слід зазначити, що абсурдизм у творах Семюела Беккета містить своєрідну «дзен-буддійську» парадоксальність; його персонажі могли б висловити думку, подібну до дзенського коану: «Бог – це мертва кішка». Отже, на відміну від уникання соціальної дійсності автор навпаки прагне досягнути парадокс та знайти антиномію [2].

Розгляньмо, ймовірно, головний художній парадокс у творі: власне очікування на Годо – персонажа, який ніколи не з'являється, але є центральним елементом сюжету. Переживаючи екзистенційну порожнечу, головні герої – Владімір та Естрагон очікують на «рятівника» що виведе їх із кризи та допоможе знайти сенс життя. У даному випадку очікування стає метафоричним і позбавленим об'єктивного змісту.

Варто звернути увагу й на діалоги персонажів. Вони є алогічними та суперечними, інколи навіть безглуздими або позбавленими причинно-наслідкового зв'язку, що також свідчить про їх парадоксальність

Отже, як висновок можна зазначити що С. Беккет надає історії Естрагона та Владіміра універсального значення, розкриваючи через неї абсурдність світового буття та глобальну трагедію людства. Парадоксальним є й те що, з одного боку, персонажі п'єси відокремлені від звичного світу, а з іншого – їхнє існування відображає мініатюрну модель реальності, де фарс перетворюється на трагедію, а сміх набуває ознак «чорного гумору». [3].

Може здаватися, що твір сповнений нігілістичної абстракції та справжньої людської трагедії, але, це відомо тільки глядачу, адже герої даної трагікомедії не усвідомлюють цього.

Література

1. Зорницька Ірина. Типологія парадоксального: класифікація парадоксів у худож- ньому тексті. Київ. 2012. №26. С. 193-194.
2. Діброва Володимир. Шляхи театрального авангарду: Семюел Беккет. *Всесвіт*. 1988. № 1. С. 129-133.
3. Матіяш Богдана. Онтологія абсурду: Чекаючи на Годо С. Беккета. *На пошану пам'яті Віктора Китастого : збірник наукових праць / упоряд. В. П. Моренець. К. : ВД «КМ Академія», 2004. С. 253.*

МОТИВИ ІЗОЛЯЦІЇ ТА САМОТНОСТІ В ДРАМІ ЕЖЕНА ЙОНЕСКО «НОСОРОГИ»

Драма Ежена Йонеско «Носороги» є однією з найяскравіших літературних репрезентацій абсурду, що відображає екзистенційну кризу особистості в умовах суспільного тиску та конформізму. Мотиви ізоляції та самотності, які простежуються у творі, актуалізують питання взаємин індивіда з колективом, втрати особистої ідентичності та впливу масових ідеологій на свідомість. Проблематика п'єси тісно пов'язана з викликами сучасного суспільства, зокрема, феноменами відчуження, втрати свободи вибору та моральної деградації. Символіка носорогів, яка є центральним образом твору, ставить під сумнів здатність людини зберігати індивідуальність у світі, що диктує стандарти поведінки. Аналіз цих аспектів є необхідним для розуміння не лише літературної, а й філософської значущості твору.

Аналізуючи останні дослідження та публікації, що стосуються драми «Носороги», слід зазначити роботи таких дослідників як: Т. Конєва, Н. Тарасова, М. Єщенко та інших.

Метою нашої роботи є дослідити мотиви ізоляції та самотності в драмі Ежена Йонеско «Носороги» як прояв екзистенційної кризи сучасної людини, конформізму і втрати особистісної ідентичності.

Драма Ежена Йонеско «Носороги» є глибоким філософським твором, що розкриває складну природу людського існування в умовах суспільного конформізму. Центральним мотивом п'єси є ізоляція головного героя Беранже, який протистоїть масовому перетворенню людей на носорогів, які символізують втрату людяності та індивідуальності [1].

Ізоляція та самотність Беранже постають результатом його внутрішнього спротиву проти панівної ідеології. Він не приймає абсурдного перетворення, тоді як навколишнє суспільство легко піддається масовій конформістській ідеї. Персонаж стає уособленням екзистенційного вибору – залишитися людиною чи піддатися загальному руху. Символіка абсурду у творі проявляється через зображення носорогів, які уособлюють не лише втрату індивідуальності, але й бездумне слідування чужій волі. Це викликає страх і відчуження у тих, хто зберігає людську свідомість. Йонеско використовує носорогів як метафору ідеологічного тиску, який знищує свободу вибору та моральні цінності [1; 3].

П'єса демонструє, як суспільний тиск сприяє руйнуванню людської ідентичності, водночас ставлячи героя перед моральною дилемою: боротися за власну сутність чи піддатися загальній тенденції. Беранже обирає ізоляцію, яка, хоч і болісна, дозволяє зберегти його людяність [3, 48].

Таким чином, драма «Носороги» відображає екзистенційну кризу, спричинену конфліктом між індивідуальністю та суспільним тиском. Мотиви ізоляції та самотності в п'єсі не лише підкреслюють драматизм боротьби головного героя, але й акцентують увагу на універсальних проблемах сучасного суспільства – втраті людяності та конформізмі.

Таким чином, можна зробити висновок, що у драмі Ежена Йонеско «Носороги» мотиви ізоляції та самотності розкривають екзистенційну кризу особистості. Головний герой, Беранже, уособлює спротив суспільному тиску та захист індивідуальності у світі конформізму. Символіка носорогів відображає масове знеособлення та ідеологічний вплив, що веде до втрати особистої свободи. Ізоляція героя є формою внутрішнього спротиву, яка підкреслює цінність людяності навіть у самотності. Абсурд у творі посилює драматизм і порушує питання свободи вибору та моральної відповідальності, залишаючи п'єсу актуальною для сучасного суспільства.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/absurd> (дата звернення: 22.01.2025).

2. Йонеско Е. Носороги. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=3183> (дата звернення: 22.01.2025).

3. Конєва Т. М., Тарасова Н. І. Концепт абсурду п'єси Е. Йонеско Носороги. *Філологічні науки*, (1), 2011. С. 47-54.

4. Поняття «театр абсурду». Риси, парадокси та символи «театру абсурду». *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/7149466/page:51/> (дата звернення: 19.01.2025).

Полякова І. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко М. В.

ОБРАЗ ВТРАЧЕНОГО ПОКОЛІННЯ У РОМАНІ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

Основною темою роману «Великий Гетсбі» є відображення моральних проблем, притаманних епосі «ревучих двадцятих». Ф. С. Фіцджеральд занурює читача у світ розкішного гламура та багатства, водночас показуючи глибоку моральну кризу суспільства, де гроші та статус домінують над людськими цінностями. Своїми яскравими та контрастними образами автор передає відчай та пустоту, що супроводжують людину. Як зазначає американський дослідник Р. Чарльз: «Роман зосереджується на соціальній нерівності та моральних дилемах, які виникають через прагнення до матеріальних благ» [1, 123].

Метою нашого дослідження є аналіз образу втраченого покоління на прикладі роману Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі».

Публікація роману «Великий Гетсбі» справила надзвичайне враження на читачів, пробудила роздуми та дискусії щодо долі молодих людей, яких зі шкільної лави відправили на війну, після чого вони більше не змогли повернутися до звичайного життя, вписатися в соціум і знайти своє щастя. Як зауважив сам автор: «Через простоту та правдивість історії роман вплинув на емоції багатьох читачів, закликаючи до дії та моральних переосмислень» [2, 375].

Головні герої твору демонструють екзистенційне розчарування та втрату моральних орієнтирів, властиві представникам втраченого покоління. Доказом цього можуть слугувати символи, які використовує автор. Для прикладу, зелене світло на набережній біля будинку Дейзі символізує недосяжну мрію заслужити кохання Дейзі. Долина попелу між Вест-Еггом і Нью-Йорком відображає моральний занепад і соціальний розрив, що уособлює втрату ілюзій та розчарування щодо ідеології американської мрії. Пусті та холодні очі доктора Еклерберга на рекламі натякають на байдужість та відчуженість сучасного світу. Вишуканий автомобіль Гетсбі, з одного боку, демонструє багатство та успіх його власника, але водночас є джерелом трагедії та смерті. Гучні та розкішні вечірки символізують прагнення до уваги та визнання, а також надію привернути увагу коханої жінки. Вони також уособлюють поверхневність та марнославство суспільства США того часу.

Таким чином, ми бачимо, що символіка твору передає приреченість героя, недосяжність його мрії та сподівання. Ф. С. Фіцджеральд вважався хронікером своєї епохи, здатним точно передати дух часу з його складнощами та викликами. Творчість автора справила глибоке враження на літературний світ, окресливши складність та багатогранність післявоєнної епохи, проблему героїв «втраченого покоління» у тому числі.

Література

1. Fitzgerald, F. S. *The Great Gatsby*. New York: Charles Scribner's Sons, 1925.
2. Charles, R. *Social Inequality in the Jazz Age*. Boston: Academic Press, 1998.

МОРАЛЬНІ УРОКИ В РОМАНІ ГАРРІЕТ БІЧЕР СТОУ «ХАТИНА ДЯДЬКА ТОМА»

Основною темою твору американської авторки Гарріет Бічер Стоу стає боротьба проти рабства та засудження його як явища історії. Письменниця емоційно занурює читача у жорстокий світ рабства і показує глибоку моральну кризу, яка супроводжує систему, де людське життя не виступає основною цінністю людства. Своїми простими і водночас потужними словами авторка передає накоплені багаторічним рабством страждання не однієї чи двох, а мільйонів людей, які були позбавлені права будь-що вирішувати. Як зазначає американський дослідник і проповідник Д. МакДауелл: «хоча роман має глибоко релігійний контекст, його основний акцент зроблений на людській стійкості перед жорстокістю рабства» [2, 88].

Метою нашого дослідження стало вивчення моральних аспектів роману Гарріет Бічер Стоу «Хатина дядька Тома», аналіз ключових етичних дилем, порушених у творі, та розкриття ролі моральних уроків у формуванні суспільної думки щодо рабства. Особлива увага приділяється дослідженню впливу християнських цінностей, співчуття і людської гідності на характери персонажів та їхній розвиток через соціальні та особистісні випробування.

Роман «Хатина дядька Тома» справила надзвичайне враження на читачів, підкресливши жадливість та безжальність рабовласницької системи і відкривши очі тим, хто не вважав рабство не вартим громадської уваги. Таким чином вплив роману не лише пробудив співчуття та жалю до людей, а й стимулював численні рухи за відміну рабства на території США. Як зауважує Бічер Стоу у тексті роману: «через простоту та правдивість історії вона змогла вплинути на емоції багатьох американців, закликаючи до дії та моральних переосмислень» [1, 375].

Сьогодні, коли рабство перестало бути нагальною проблемою людства, ми все ще можемо звернутися до роману Гарріет Бічер Стоу як до невичерпного джерела моральних порад та настанов. Так, однією із центральних ідей постає гідність та невідступність від власних принципів навіть у несприятливих умовах. Це демонструє читачам головний герой Том, який витерпів найжахливіші побої, приниження та інші страждання. Його сила, не фізична, а моральна може слугувати прикладом для інших людей. Як підкреслює Д. МакДауелл: «Том, залишаючись вірним своїм моральним принципам навіть після тяжких випробувань, є символом мужності і сили духу» [2, 120]. Не останню роль в його стійкості зіграла релігія. Саме вона стало тою зіркою, чие світло вселяло надію, давало мужність і силу, допомагало слідувати своєму духовному орієнтиру. За словами Дж. Томпкінс: «Постать дядька Томаса є символом моральної стійкості, яка визнається і глибоко вкорінена у християнських цінностях» [3, 75].

Зрештою релігія, як фактор впливу, була продемонстрована не лише у характері головного героя. Інші персонажі також ставили віру як своєрідний приклад, принцип, від якого не варто відхилятися. Однак для кожного такі ключові слова як «любов» та «прощення» мали різне значення, тому особливо резонують слова самої авторки твору: «Справжня християнська любов полягає не лише в словах, а й у конкретних діях, що виражаються у підтримці та допомозі іншим» [1, 415].

Отже, можна зробити висновок, що через вивчення моральних аспектів роману Гарріет Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома» розкривається значення етичних дилем, порушених у творі, та їхнього впливу на суспільну думку щодо рабства. Моральні уроки, засновані на християнських цінностях, співчутті й людській гідності, мають важливу роль у розвитку персонажів та їхньому моральному становленні. Це дослідження також підтверджує, що роман став потужним інструментом боротьби за соціальну справедливість і рівність, відображаючи гуманістичні ідеї свого часу.

Література

1. Бічер Стоу, Г. Хатина дядька Томаса. К. : Дніпро, 2001. 448 с.
2. McDowell, D. The Legacy of Harriet Beecher Stowe. Boston: Northeastern University Press, 1994.
3. Tompkins, J. The Moral Vision of Harriet Beecher Stowe. Chicago: University of Chicago Press, 1986.

Рогозіна О. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко М. В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ У РОМАНІ ФРЕНСІСА СКОТТА ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

Американська мрія, як соціокультурний феномен, є складним і багатограним концептом, який втілює прагнення особистості до повноцінної самореалізації та досягнення соціального благополуччя. У контексті літературознавства це поняття особливо яскраво розкривається через художні твори, що глибоко досліджують психологічні та соціальні аспекти трансформації особистості.

Метою нашого дослідження є аналіз роману Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі», а саме постать головного героя, у якій автор поєднав суперечності соціальних прагнень та індивідуальних бажань. Розвиток особистості Джея Гетсбі є важливим об'єктом вивчення для розуміння глибинних механізмів соціальної мобільності та культурної динаміки американського суспільства першої половини ХХ століття.

У творі головний герой постає центральним елементом художнього осмислення соціальних процесів. Його внутрішні зміни відображають не лише індивідуальну траєкторію соціального зростання, але й глибинні культурні архетипи [1, 12], що репрезентують колективне несвідоме американського суспільства. Характерним є те, що матеріальний успіх постає лише зовнішньою оболонкою більш глибоких прагнень людини до самоствердження та визнання [3, 45].

Впродовж усього твору ми можемо простежити, як змінюється герой. Демонструючи унікальну здатність до повної зміни власної ідентичності, він створює нового себе, починаючи від комунікативних стратегій і до способів самопрезентації. Цей процес є не лише соціальною імітацією, але й глибоким внутрішнім переродженням, що відображає екзистенційну природу американської мрії.

Психологічна трансформація Джея Гетсбі розкривається через конфлікт між ідеалізованим образом та соціальними обмеженнями, який постійно супроводжує думки героя. І не дивлячись на те, що Гетсбі втілює архетип «self-made man» (людини, що зробила себе), який долає соціальні бар'єри через внутрішні зміни та непохитну віру у власні можливості, проте у його долі ми простежуємо трагізм, який проявляється у мрії життя, яка так і не здійснилася.

Отже, образ Гетсбі постає унікальною художньою моделлю, що розкриває природу американської мрії. Трансформація Джея Гетсбі є складним символічним процесом, який виходить за межі простої соціальної адаптації. Роман Фіцджеральда розкриває глибинні суперечності американської мрії, демонструючи, що справжні перетворення особистості відбуваються не через зовнішні атрибути успіху, а через внутрішню роботу самопізнання та подолання соціальних стереотипів.

Література

1. Гордієнко М. А. Особливості відтворення концепту американська мрія в українському перекладі роману Ф. Скотт Фіцджеральда «Великий Гетсбі». 2024. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3377/1/%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B4%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
2. Розвод Е. В. Репрезентація лінгвокультурного концепту SUN в системі американських цінностей. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2021. № 15. С. 155. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2021/NV_2021_15/30.pdf
3. Риженко, М. В., Анісенко О. В., and Максименко Ю. С. Концепт «Американська мрія» у романі Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». 2021. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/60958/1/%d0%9a%d0%9e%d0%9d%d0%a6%d0%95%d0%9f%d0%a2%20%d0%90%d0%9c%d0%95%d0%a0%d0%98%d0%9a%d0%90%d0%9d%d0%a1%d0%ac%d0%9a%d0%90%20%d0%9c%d0%a0%d0%86%d0%af.pdf>

Ткаченко А. П.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко М. В.

ІЛЮЗІЯ ЩАСТЯ В РОМАНІ ТЕОДОРА ДРАЙЗЕРА «АМЕРИКАНСЬКА ТРАГЕДІЯ»

У романі Теодора Драйзера «Американська трагедія» порушується проблема пошуку щастя у світі, де панують матеріальні цінності. Головний герой Клайд Гріффітс у будь-який спосіб прагне вирватися з бідності та досягти успіху. Проте цей шлях стає для нього справжнім випробуванням через внутрішні переживання, пов'язані з моральним вибором і суспільними очікуваннями. Метою нашої наукової розвідки є аналіз ілюзії пошуку щастя головного героя Клайда Гріффітса, який прагнув досягти ідеалів у межах цінностей тогочасного суспільства.

Слід зазначити, що прагнення, засновані на ілюзіях про успіх, багатство і соціальний статус, стають для нього джерелом внутрішніх конфліктів, моральної деградації та особистої катастрофи. Історія Клайда Гріффітса показує, як гонитва за щастям у системі капіталістичних цінностей може обернутися пасткою, що руйнує людське життя.

Клайд народжується у бідній і релігійно консервативній сім'ї, де матеріальні статки не були пріоритетом. Його батьки, зайняті місіонерською діяльністю, приділяють більше уваги духовним цінностям, ніж прагматичним аспектам життя. Проте для Клайда таке середовище стає джерелом постійного сорому і незадоволення. У бідності він вбачає обмеження, які позбавляють його можливостей досягти бажаного визнання й успіху. На нашу думку, це раннє усвідомлення власного соціального становища формує у нього амбіції, що засновані на матеріальних цінностях і ідеалах, які пропагує «американська мрія» [2, 3].

Ми вбачаємо, що перший серйозний досвід, що визначає подальший шлях Клайда, приходить із його роботою у готелі «Грін-Девідсон». Тут він вперше стикається зі світом розкоші, багатства і свободи, який видався йому символом омріяного життя. Проте його роль у цьому середовищі обмежується позицією обслуговуючого персоналу, і він залишається стороннім спостерігачем за тим, що для нього виглядає як недосяжний ідеал. Зазначимо, що саме готель стає для Клайда мікрокосмом американської мрії, яка обіцяє

щастя через матеріальний успіх, але водночас підкреслює соціальні бар'єри, що роблять її недосяжною.

Амбіції Клайда підживлюються його прагненням подолати ці бар'єри. Він починає сприймати щастя виключно через призму матеріального благополуччя і соціального визнання. Цей світогляд підштовхує його до прийняття рішень, які поступово розмивають його моральні принципи. Першим проявом цього є його участь у безвідповідальних розвагах із друзями, що призводять до трагічної автомобільної аварії. Хоча Клайд і не був головним винуватцем події, його готовність уникнути відповідальності за свої дії свідчить про зародження в його характері схильності до самовиправдання і маніпуляцій задля досягнення своїх цілей.

З одного боку, переїзд Клайда до Лікурга та його працевлаштування на фабриці, що належала його дядькові Семюелю Гріффітсу, стали для нього шансом змінити своє життя і наблизитися до того, про що він давно мріяв. Клайд уявляв, що зможе використати свої родинні зв'язки, аби отримати доступ до вищих соціальних кіл, які здавалися йому недосяжними. Він вірив, що завдяки наполегливій праці та впевненості зможе здобути визнання, вплив і повагу. Але з іншого боку, реальність його нового становища на фабриці швидко дала про себе знати. Його зустріли як чужинця: робітники дивилися на нього з підозрою, а родина Гріффітсів, за винятком дядька, була налаштована стримано й критично. Особливо болісною для Клайда була поведінка кузена Гілберта, який демонстративно давав зрозуміти, що не вважає його рівнею. Слід зазначити, що Гілберт, як представник вищого суспільного класу, тримався гордовито і не приховував зневаги до Клайда, що лише підсилювало внутрішній дискомфорт головного героя. Постійно відчуючи холодне ставлення та приховану ворожість, Клайд дедалі частіше думав про те, що його соціальне походження є серйозною перепорою, яку подолати можна лише через матеріальні здобутки та зовнішній успіх. Звернемо увагу, що цей тиск і усвідомлення власної нижчості загартовували його бажання довести, що він заслуговує на місце у світі багатства та престижу.

Клайд поступово почав розуміти, що лише гроші, високий статус і визнання можуть відкрити йому двері до омріяного життя. Ця думка стала головною рушійною силою його дій і впливала на всі його рішення і стосунки. Особливе місце в його житті посіли дві жінки – Роберта Олден та Сондра Фінчлі. Роберта – проста дівчина, яка працювала на фабриці, була для Клайда символом його минулого. Її щирість, ніжність і відданість нагадували про той світ, від якого він намагався втекти. Точніше, Роберта стала для нього одночасно джерелом тепла і прив'язаності, але також нагадуванням про межі, які він хотів подолати. На противагу їй Сондра Фінчлі втілювала все, до чого Клайд прагнув: розкіш, владу, світський блиск і визнання. Її образ, сповнений гідності, легкості та соціального престижу, заворожував Клайда, змушуючи його мріяти про те, як він може стати частиною цього вищого світу [4, 2].

Підкреслимо, що ці стосунки виявили внутрішній конфлікт Клайда, який все глибше розривав його між справжніми почуттями і прагненням досягти омріяного успіху. З одного боку, він відчував до Роберти щось більше, ніж просто симпатію – її доброта і відданість торкалися його душі. Але з іншого боку, вона ставала для нього перешкодою, яка заважала йому йти до своєї мети. Її присутність обмежувала його можливості, і він почав сприймати її як тягар, який не дозволяє піднятися вище. Водночас Сондра стала джерелом нової мотивації: вона уособлювала той світ, до якого він прагнув, і її увага підживлювала його марнославство і віру у власну значущість.

Слід додати, що сцена вбивства Роберти Олден є центральним моментом, що розкриває трагічну сутність ілюзій Клайда. Він сподівається, що усунення Роберти дозволить йому наблизитися до Сондри і досягти омріяного життя. Проте це рішення, прийняте під впливом страху і безвиході, демонструє, як його гонитва за щастям руйнує його моральність і призводить до остаточного краху. У момент, коли Клайд стикається з реальністю наслідків свого вчинку, він втрачає контроль над ситуацією і перетворюється на жертву своїх ілюзій. Юридична відповідальність Клайда, що завершується його стратою, підкреслює ілюзорність американської мрії. Судовий процес стає не лише актом покарання за злочин, але й соціальним вироком системі, яка створює нерівні умови для досягнення успіху. Клайд, як представник соціально маргіналізованої групи, не має ресурсів для захисту і стає жертвою правової системи, яка підтримує існуючу ієрархію. Його страта є символом того, що Американська мрія не лише недосяжна для багатьох, але й може стати джерелом трагедії для тих, хто намагається її реалізувати [3, 17].

Таким чином, трагедія Клайда Гріффітса є глибоким розкриттям проблеми ілюзії щастя, яке обіцяє американська мрія. Його життя і фінал показують, як гонитва за матеріальними цінностями і соціальним статусом може призвести до морального падіння, відчуження і саморуйнування. Т. Драйзер створює багатопланову картину, у якій ідеали успіху стикаються з реаліями соціальної нерівності і людської недосконалості. Роман ставить під сумнів основоположні принципи капіталістичної системи і показує, що справжнє щастя не може бути досягнуте за рахунок руйнування моральних цінностей і людських стосунків.

Література

1. «Американська трагедія» Теодора Драйзера: короткий зміст. URL: <https://moyaosvita.com.ua/literatura/amerikanska-tragediya-teodora-drajzera-korotkij-zmist/> (дата звернення: 04.01.2025)
2. Венік А. Д. Американська мрія у романі Т. Драйзера («Американська трагедія»). Дипломна робота бакалавра. Одеса. ОНУ ім. І.І. Мечникова. Ф-т РГФ. Каф. зарубіжної літ. 2017. 46 с.
3. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття. Київ: Центр учбової літератури. 2018. 488 с.
4. Денисова Т.Н. Роман і романісти США ХХ століття. Київ. Дніпро. 2019. 363 с.
5. Драйзер Т. Американська трагедія. URL: <http://www.kritika24.ru/page.php?id=2313> (дата звернення: 05.01.2025).

Ярошенко С. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»

Науковий керівник:
старший викладач
Радченко М. В.

ВПЛИВ ІДЕЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ МРІЇ НА СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРУ США ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Ідея американської мрії сформувалася як унікальний соціокультурний феномен, котрий відображає фундаментальні цінності та прагнення американського суспільства початку ХХ століття, втілюючи ідеали свободи, рівності можливостей та матеріального добробуту. Становлення цього багатогранного явища відбувалося на тлі стрімкої індустріалізації, масової імміграції та глибинних соціальних трансформацій, що охопили Сполучені Штати Америки в період бурхливого економічного зростання та культурного розвитку на початку 20-х років минулого століття.

Дослідження концепту американської мрії розкриває складний комплекс взаємопов'язаних соціальних, економічних та культурних процесів, які визначили характер американського суспільства та вплинули на формування національної ідентичності на початку минулого століття. Цей період характеризувався надзвичайною динамічністю змін у всіх сферах життя, коли традиційні цінності зіткнулися з модерністськими тенденціями, створюючи унікальний культурний контекст для розвитку та поширення ідеї про можливість досягнення особистого успіху через наполегливу працю та індивідуальні зусилля.

Метою доповіді є аналіз впливу концепції американської мрії на формування національної ідентичності та системи цінностей американського суспільства початку ХХ століття.

Термінологічне окреслення ідеї американської мрії вимагає розуміння її як багатовимірного соціокультурного конструкту, що включає систему переконань, цінностей

та ідеалів, згідно з якими кожна людина має можливість досягти процвітання та успіху через власні зусилля та наполегливу працю. Сам термін набув широкого розповсюдження в американському суспільстві завдяки історичному контексту початку XX століття, коли масова імміграція та стрімка індустріалізація створили сприятливі умови для реалізації особистого потенціалу.

Соціально-економічний контекст формування американської мрії характеризувався безпрецедентним економічним зростанням, що створювало численні можливості для соціальної мобільності та покращення матеріального становища широких верств населення. Промислова революція та технологічні інновації відкривали нові шляхи для професійного розвитку та збагачення, стимулюючи підприємницьку активність та формуючи образ «self-made man» – людини, яка досягла успіху власними зусиллями [1, 43].

Культурний вимір американської мрії знайшов своє відображення в літературі, мистецтві та масовій культурі початку XX століття, де створювалися яскраві образи успішних підприємців, винахідників та громадських діячів. Письменники та митці того періоду активно досліджували тему соціального успіху, створюючи художні твори, які формували суспільні уявлення про можливість досягнення особистого благополуччя.

Освітній аспект реалізації американської мрії проявлявся через розширення доступу до освіти та професійної підготовки, що розглядалися як ключові інструменти соціальної мобільності. Створення мережі публічних шкіл та розвиток системи вищої освіти сприяли формуванню переконання про можливість подолання соціальних бар'єрів через здобуття знань та професійних навичок.

Урбанізаційні процеси початку XX століття суттєво вплинули на трансформацію ідеї американської мрії, створюючи нові форми соціальної організації та можливості для економічного розвитку. Міста ставали центрами концентрації ресурсів, технологій та людського капіталу, формуючи специфічне міське середовище, де реалізація особистих амбіцій набувала нових форм та вимірі [2, 6].

Імміграційний фактор відіграв визначальну роль у формуванні та поширенні ідеалів американської мрії, оскільки саме іммігранти, прибуваючи до США з надією на краще життя, створювали особливу атмосферу оптимізму та віри в можливість досягнення успіху. Їхні історії успіху та подолання труднощів ставали живим втіленням концепту про землю необмежених можливостей.

Релігійний вплив на формування ідеї американської мрії проявлявся через протестантську етику праці та ідеї про божественне призначення американської нації. Релігійні громади активно пропагували цінності індивідуального успіху через наполегливу працю, розглядаючи матеріальне благополуччя як знак божественного благословення.

Гендерний аспект реалізації американської мрії на початку XX століття характеризувався поступовим розширенням прав та можливостей жінок у суспільному та професійному житті. Суфражистський рух та боротьба за рівноправ'я створювали нові можливості для жіночої самореалізації, трансформуючи традиційні уявлення про роль жінки в суспільстві.

Расовий контекст американської мрії відзначався складними протиріччями між декларованими ідеалами рівності можливостей та реальною дискримінацією расових меншин. Афроамериканська спільнота початку XX століття активно боролася за право на реалізацію власного варіанту американської мрії, створюючи власні інституції та форми економічної самоорганізації [3, 235].

Технологічний прогрес початку XX століття створював нові можливості для реалізації американської мрії через розвиток інновацій та підприємництва. Винаходи та технологічні досягнення того періоду відкривали шляхи для створення нових галузей промисловості та форм зайнятості, стимулюючи економічне зростання та соціальну мобільність.

Політичний вимір американської мрії проявлявся через реформаторські рухи та законодавчі ініціативи, спрямовані на забезпечення соціальної справедливості та рівності можливостей. Прогресивна доба характеризувалася активними спробами регулювання економічних відносин та захисту прав працівників, що мало сприяти реалізації ідеалів соціальної справедливості.

Медійний простір початку XX століття активно формував та поширював образи успіху, пов'язані з американською мрією, через газети, журнали та рекламу. Масова культура створювала та трансливала історії успіху, формуючи суспільні уявлення про шляхи досягнення матеріального благополуччя та соціального визнання.

Архітектурний вимір американської мрії втілювався у будівництві хмарочосів та розвитку передмість, що символізували матеріальний прогрес та соціальний успіх. Міський простір трансформувався відповідно до нових уявлень про комфорт та престиж, створюючи візуальні символи досягнення американського ідеалу життя [4, 148].

Споживацька культура початку XX століття стала невід'ємною частиною реалізації американської мрії, формуючи нові стандарти життя та матеріального добробуту. Розвиток масового виробництва та системи кредитування створював можливості для широких верств населення долучитися до нового способу життя через придбання товарів та послуг.

Психологічний аспект впливу ідеї американської мрії проявлявся через формування особливого типу світогляду, заснованого на оптимізмі, вірі у власні сили та готовності до ризику. Цей ментальний конструкт став визначальним чинником формування національного характеру американців та їхнього підходу до життєвих викликів.

Дослідження ролі американської мрії в культурі та суспільстві США початку XX століття демонструє його фундаментальний вплив на формування національної ідентичності та системи цінностей американського суспільства. Цей період характеризувався унікальним поєднанням соціально-економічних факторів, які створили сприятливі умови для практичної реалізації ідеалів особистого успіху та соціальної мобільності.

Багатовимірність впливу концепції американської мрії проявлялася через трансформацію різних сфер суспільного життя, включаючи економіку, культуру, освіту, релігію та політику. Ідея стала потужним стимулом соціальних змін, формуючи специфічний американський підхід до розуміння успіху, щастя та життєвих цілей, який продовжує впливати на суспільну свідомість до сьогодні.

Історичний досвід реалізації американської мрії на початку XX століття засвідчив як потенціал цього концепту для стимулювання соціального прогресу та індивідуального розвитку, так і певні обмеження та протиріччя в його практичному втіленні. Розуміння цього досвіду залишається актуальним для осмислення сучасних процесів соціальної трансформації та пошуку шляхів забезпечення рівності можливостей у суспільстві.

Література

1. Козьменко О. Успіх у вищій освіті США (ретроспективний аналіз) [Електронний ресурс]. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 4. С. 32. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olena-Kozmenko2/publication/349453154_SUCCESS_IN_US_HIGHER_EDUCATION_RETROSPECTIVE_ANALYSIS/links/620a1ec7afa8884cabe28315/SUCCESS-IN-US-HIGHER-EDUCATION-RETROSPECTIVE-ANALYSIS.pdf (дата звернення: 15.01.2025).
2. Копилов М. Американська мрія у творчості Д. Д. Селінджера [Електронний ресурс]. 2020. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cb0b015-e166-4137-aa78-f79cee775a32/content> (дата звернення: 15.01.2025).
3. Сирко І. Міф про американську мрію у формуванні національної літератури США [Електронний ресурс]. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. Т. 2 (26). С. 229-236. URL: <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/425/605> (дата звернення: 15.01.2025).
4. Шафраньов О. І. Характерні особливості феномену контркультури в контексті суспільно-політичних процесів у США в 50-70 рр. XX ст. [Електронний ресурс] : дис. к. і. н. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/dis_shafranyosh.pdf (дата звернення: 15.01.2025).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА І ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИК ЇХ НАВЧАННЯ

Могильна Р. Я.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
літератури, культурології та журналістики
Михальчук Н. І.

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ТА КОЛОНІАЛЬНОЇ ТРАВМИ В РОМАНІ О. СТЯЖКІНОЇ «СМЕРТЬ ЛЕВА СЕСІЛА МАЛА СЕНС» (ОБРАЗ ТАНІ НЕФЬОДОВОЇ)

Категорії травми та пам'яті актуалізовані у працях А. Ассман [4], П. Нора [8], А. Джеффри [2], М. Гірш [1], українській критичній думці Т. Гундорової [7], Я. Поліщука [9], О. Пухонської [10], В. Василенка [5] та ін. Сучасна українська жіноча проза тяжіє до проговорення минулого, яке опрацьовується на психологічному, посттоталітарному та постколоніальному рівнях. Колись приховане чи табуйоване відкривається у художніх текстах і виявляється індивідуальною (родинною) травмою. Спільною рисою є одна загальна для більшості текстів травма, оприявнена через топос України з її травматичними подіями ХХ ст. та війни з 2014 року. Старі травми осмислюються через пам'ять про них. Сучасна українська література акцентує увагу на висловленні замовчуваного в радянські часи, тому в жіночій прозі з'являється новий тип героїні, відмінний від створених у текстах минулого століття. Вона розуміє свою травмованість, намагається змінити своє теперішнє та майбутнє. Це жінка борчиня, активістка, волонтерка (Ельф у романі «Доця»), гедоністка (Марта в романі «За спиною»), творчиня пам'яті для майбутніх поколінь (Гаська в романі «Смерть лева Сесіла мала сенс»), берегиня роду (Текля в романі «Букова земля»).

Мета нашої розвідки – тлумачення історичної та колоніальної травм на матеріалі роману Олени Стяжкіної «Смерть лева Сесіла мала сенс». Теоретико-методологічною основою дослідження слугують роботи Т. Гребенюк [6], Каракава Алі [3] та В. Василенка [5], у яких травма кваліфікується на цих рівнях.

У романі «Смерть лева Сесіла мала сенс» можна виділити 3 покоління: перше формує травму, друге та третє є носіями травм батьків та переживає їх у різні способи. У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на травмованості однієї з героїнь роману – Тані/Тати Нефьодової. Події роману відбуваються в Донецьку протягом 1986 – 2020 років. Травмованість Тані Нефьодової закорінена в радянському минулому та має полярність від мовчання до говоріння.

Героїня не визнає свою травмованість та живе минулим. Із початком воєнних дій вона вірить у революцію на Донбасі і хоче бути частиною РФ. Коли її син Олексій опиняється на

боці українського війська, заявляє чоловікові: «Я не буду його ховати й прокляну вас обох. Усіх прокляну!» [11, 177]. У відповідь Нефьодов вказує на подібність Тані з мамою, яка завжди виявляла злість щодо доньки, била її в дитинстві ремнем, ставила в кут, виривала сторінки зошитів для кращого почерку та просила вчителів бути суворішими з нею. Погляди матері на доньку знецінюють її. Розлучення з чоловіком не засмучує Таню, навпаки вона радіє: «Моя мама будет довольна» [11, 104], оскільки колишній чоловік залишає квартиру та зобов'язується допомагати. Таня Нефьодова та її мати – репрезентанти прагматизму, які застрягли в добі Радянського Союзу та не бажають миритися з новими реаліями. Мама Тані – носій історичної та родинної травм: її спіткали розпад СРСР та виховання дочки самостійно. Вона передає свої травми доньці. Саме тому Таня володіє родинною травмою поруч із колоніальною та історичною. Варто зазначити, що у розділах, присвячених Тані, ненависть до радянського життя, відкидання його поєднується з ностальгією. Це підтверджується жалем, що чоловік не дозволив назвати сина на честь німецького антифашиста Ернста Тельмана: «З цим іменем він точно не зрадив би. Він був би на нашому боці» [11, 184]. Зміна стилю життя, інший чоловік, нова робота не пробуджують вітальності, тому жінка повертається до попередньої професії, свариться з чоловіком щодо майбутнього Донбасу. Тата виступає на ворожому боці війни, тому декілька разів зриває український прапор з автівки, кидає яйцями в «бандерівських» велосипедистів, ходить у пошуках збитого російського безпілотної.

Вагомим складником життя Тані Нефьодової є концепт «дім», який виявляє стан її душі. Перше, що читач дізнається про неї в романі, – мрія мати дім, оскільки хорошої квартири «...все равно было не видать...» [11, 31]. Радянська людина мала бути однотипною, шаблонною, тому, бажаючи вирізнитися, Таня щосезону купувала нові яскраві штори для підкреслення індивідуальності будинку/душевного стану, прагнула бути поміченою іншими: «дом с верандой и «парусами» всегда был заметным» [11, 34]. Жінка мріяла, щоб увесь крам у вигляді посуду, квітів, меблів, ламп та іншого можна було бруднити, ламати, бити, тому дозволяла робити в домі все, бо відчувала дитячу радість та жадану заздрість дорослих. Жінка прагнула розповісти світу про душевні проблеми, тому «дом всегда хотелось показывать» [11, 37]. Коли Тані виповнилось 50, «дом изменился. Но он еще был узнаваемым» [11, 108], але вже без фіранок. Таня не була Татою, але все ще хотіла, щоб її удосконалений та оновлений будинок оцінювали інші.

Отже, через концепт «дім» жінка виявляє себе. У романі травма камуфлюється описами побуту родини, картинами сімейного життя. Т.Гребенюк вказує, що це супроводжується мовчанням та надмірним говорінням персонажа, аби читач помітив його травмованість [6, 109]. Цінностями для Тати були «дом, Алексей (син – виділення Могильної Р.) и участок» [11, 33], проте підтримки сину, який втратив руку на війні за Україну, вона не надає. Всіляко намагаючись зробити свій будинок затишним, Таня підбирає штори із секонд-хендів, ходить у розтоптаних чоботях, з часом все більше свариться з чоловіком, виявляючи емоції криком або бойкотом, «потому что в молчании Таня ощущала себя хорошо» [11, 36]. В. Василенко стверджує, що травма блокує пам'ять, але посттравматичний синдром зумовлює її виявлення у спогадах, галюцинаціях та мовчанні [11, 43]. Показово, що за життя в СРСР травма мовчала, ховаючись за буденними речами, а вже під час окупації почала кричати вустами Тані. На це впливають не воєнні катаклізми, а зміна колоніального характеру її травми. Травмованість виявлялася в нелюбові до себе («возлюби ближнего своего как самого себя...» с собою Таня Нефедова не справилась») [11, 34], у неповній реалізації себе в ролі матері (бажала мати двох дітей: хлопчика та дівчинку, але «мальчик удался только к тридцати годам, когда не только родственники, но и она сама стала смотреть на себя косо» [11, 31]), закритості та нерішучості (не може припинити спілкуватися з тими, із ким не хоче, любить собак та котів, але людей – ні), триманням злоби на Фінка, який своєю пихою та підлабузництвом колись «поєднав» родини в пологовому, намаганням втекти від самої себе, змінивши життя (інший шлюб, кардинально інша сфера діяльності, ремонт у будинку), боязні, поганому передчутті щодо майбутнього (зустрічаючи 2000-й рік, Таня пророкує: «... мы в нем задохнемся») [11, 82]. Із приходом війни на Донбас Таня розкриває свою позицію сама для себе: у роздумах про свою національну ідентичність (жінка не хоче бути «ніким, крім русскої. Це відбулося з нею навесні 2014») [11, 177]; у спілкуванні з колишнім чоловіком (розмова про неприйняття позиції сина); з Гаською Лішке, яка говорить українською (із Тані «виліз Чужий»: довго кричить на неї, не випускає з дому, недовіркою запитує про причину зміни російської на українську).

Отже, Таня Нефьодова є носієм історичної, колоніальної та родинної травм, обумовлених радянським минулим. Вони репрезентовані мовчанням (посттравматичний синдром), говорінням (героїня позбавлена батьківщини, стабільності, віри в завтрашній день) та камуфлюванням (прояв індивідуальності через концепт «дім»).

Література

1. Hirsch M. *Family Frames: Photography, Narrative, and Postmemory*. London: Harvard University Press, 1997. 293 p.
2. Jeffrey C. A. *Cultural Trauma and Collective Identity*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 296 p.
3. Karakaya Ali The death of Xanda the Lion didn't make sense: Trauma due to forced migration and war in contemporary Ukrainian writing. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філологія»*. 2023. Випуск 28. С. 85–99.
4. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2014. 440 с.
5. Василенко В. Оприявнюючи незриме, проговорюючи невимовне: категорія травми в об'єктиві сучасних досліджень. *Слово і Час*. 2017. № 11. С. 43–55.
6. Гребенюк Т. Мовчання і говоріння як форми репрезентації історичної травми в українській прозі доби незалежності. *Синopsis: текст, контекст, медіа*. 2022. № 28(3). С. 104–112. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2022.3.1> (дата звернення: 20.01.2025).
7. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: есеї. К. : Грані-Т, 2012. 548 с.
8. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2014. 272 с.
9. Поліщук Я. Реінтерпретація пам'яті в сучасному українському романі *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. Вип. 28. С. 183–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_28_21 (дата звернення: 18.01.2025).
10. Пухонська О. Травматична пам'ять і національна ідентичність: посттоталітарна версія взаємовпливу (на прикладі сучасної української літератури). *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2016. № 7. С. 107–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2016_7_22. (дата звернення: 15.01.2025).
11. Стяжкіна О. Смерть лева Сесіла мала сенс. Л.: ВСЛ, 2021. 240 с. Травми: есеї. Київ: Грані-Т, 2012. 548 с.

Марчан А. Ю.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Степаненко М. І.

ВОЄННІ ПОДІЇ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ: КРАЙОВИЙ МІЛІТАРНИЙ ДИСКУРС

Мілітарний дискурс має особливе значення для розуміння та усвідомлення національної ідентичності, патріотичного виховання населення, підтримки морального духу нації, героїзації Збройних сил України, волонтерського руху. Значущість і перспективи цієї авторитетної тези виразно потверджує сучасна війна росії проти України.

Важливо зацентувати, що мілітарний дискурс є частиною загального соціально-політичного дискурсу, який формується через складний механізм рецепції війни як захисту національних інтересів. Нині в його основному фокусі медіа пропаганда. Як справедливо наголошує І. Стаднік, «мілітарний дискурс через медіа не лише сприяє інформаційній безпеці, але й активно формує патріотичну позицію суспільства, що дуже важливо на

прикордонних територіях» [3, 64]. Основні засади роботи ЗМІ в умовах війни, зокрема щодо достовірності інформації та правової відповідальності журналістів, визначає Закон України «Про інформацію» № 2657-XII (Верховна Рада України, 1992) [1; 2]. Цей документ є вкрай сутнісним інструментом у правовому полі медіа практики в умовах війни. Мовиться передусім про те, що законодавчі акти України забезпечують правовий захист журналістів і регулюють інформаційне поле в умовах війни, а все це сприяє безпечному та об'єктивному висвітленню всього, що стосується війни.

Виняткової актуальності в досліджуваний період набуває крайовий регіональний дискурс. Не є винятком у цьому дослідницькому контексті Чернігівщина – прикордонна область, що належить до зони ведення бойових дій, тому й постає як важливий об'єкт для аналізу змін у мілітарній риторичі та в публічному дискурсі, що системно й послідовно оречевлює її.

Варто наголосити на тому, що Чернігівщина через свою географічну близькість до зони бойових дій та культурну спадщину стала важливим простором для формування мілітарного дискурсу. Більшість населення так або так залучені до війни через воєнні підрозділи або волонтерські ініціативи. Ще раз вирізнімо те, що Закон «Про забезпечення інформаційної безпеки в Україні» № 5288-VI (Верховна Рада України, 2012) регулює стратегії медіа, які мають правдиво й об'єктивно висвітлювати воєнні події, щоб уникати маніпуляцій та дезінформації.

Аналіз публікацій медіа «Суспільне Чернігів» [4] дає підстави констатувати, що мілітарний дискурс невід'ємний від інформаційної політики, яка орієнтується на підтримку бойового духу нації та формування позитивного образу армії і її діяльності. Така прагматична тенденція є по-особливому важливою саме в умовах воєнних дій. Медіа використовує різноманітні наративи, як ось:

- Підтримка військових, усіх захисників та їхньої ролі в обороні країни, висвітлення героїзму, мужності й відваги українських військових.

- Відображення війни як боротьби за національну ідентичність та територіальну цілісність України.

- Моральна підтримка населення, зокрема через висвітлення волонтерської допомоги, організацію гуманітарних акцій та взаємодії між цивільними і військовими.

Як бачимо, крайовий мілітарний дискурс є важливим елементом феномену національної ідентичності та підтримки морального духу в умовах війни. Місцевим медіа відведено виняткову роль у формуванні патріотичного іміджу, підтримці армії та співпраці між цивільними й мілітарними структурами.

Література

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України «Про інформацію» № 2657-XII. (1992). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України «Про забезпечення інформаційної безпеки в Україні» № 5288-VI. (2012). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5288-17>
3. Стаднік І. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 2016. IV (22), Is. 99. URL : <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Linguistic-correspondence-of-the-notions-war-discourse-vs.-military-discourse-Stadnik-I.-O>
4. Суспільне Чернігів. URL: <https://suspilne.media/chernihiv/tag/vtorgnenna-rosii-v-ukrainu/?page=2>

Денисенко О. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Степаненко М. І.

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЙНОГО КОНТЕНТУ КРИМІНАЛЬНИХ ХРОНІК

На сьогодні кримінальні хроніки є досить популярним жанром. У сучасному цифровому просторі, зокрема на платформі YouTube, створюється все більше такого контенту. Жанр true crime, що перекладається з англійської як *справжній злочин*, привертає до себе все більше уваги. У таких відео креативно поєднано елементи журналістики й документалістики, а основним засобом передачі інформації постає вербальний контент. Ідеться про сценарій, у якому, крім основного тексту, присутні цитати, коментарі фахівців, пояснення свідків тощо.

Вербалізація в кримінальних хроніках має кілька важливих характеристик:

1. Інформативність і фактаж

Специфіку природи документального жанру визначає головне те, що він ґрунтується на реальних подіях, отже, журналістові потрібно обов'язково перевіряти всю інформацію та дотримуватися фактологічної достовірності. До речі, про це йдеться в пункті 6 Кодексу етики українського журналіста: «Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста. Журналісти і редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіо матеріалів, отриманих від представників загалу, фрілансерів, прес-служб та інших джерел» [2].

2. Специфічна термінологія

У цьому жанрі часто використовують юридичні терміни, а також офіційні джерела інформації: поліцейські протоколи, свідчення, судові рішення. Зазвичай до такої мови вдаються правоохоронці у своїх коментарях або ж сам автор послуговується нею у вигляді цитат. Важливо, однак, не зловживати цим, щоб виклад історії не був «сухим» та нецікавим.

3. Художні прийоми

Кожен автор проєкту хоче не лише привернути увагу глядача, а й утримувати її протягом усього перегляду, домогтися, аби людина додивилася відео до кінця. Для цього автори люблять застосовувати прийоми художнього оповідання:

- короткі та чіткі речення, які додають оповіді динамічності;
- емоційно забарвлена мова, що підсилює драматичність моменту (важливо не перестаратися);
- правильні інтонації, павзи та риторичні запитання, ретроспективні вставки, які відтворюють атмосферу напруженості.

4. Етичність і самоцензура

У кримінальних хроніках важливо зберегти баланс між об'єктивністю і етичністю. Для цього потрібно уникати надмірної сенсаційності, маніпулятивності та мови ворожнечі, а ще – поважати почуття постраждалих, не розголошувати конфіденційної інформації. У пункті 3 Кодексу етики українського журналіста про це сказано так: «Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи» [2]. Що ж до цензури, то її регулює Закон України «Про інформацію». У статті 24 йдеться: «Забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом,

редакційним статутом» [1]. Проте в таких чутливих темах, як реальні злочини, для журналіста, важлива само цензура, призначення якої – не завдати шкоди іншим людям.

5. Мультиканальність вербалізації

Для платформи YouTube важливе значення має візуальний ряд. У кримінальних хроніках задіяно багато мультимедійного контенту: відео з місця подій та судових засідань, фото, різні архіви, графіки та художні реконструкції. Тож текст, який начитує ведучий або ведуча, має гармонійно взаємодіяти з усім цим контентом – доповнювати історію, але не перевантажувати її.

Створення якісної кримінальної хроніки для YouTube, вимагає уважного ставлення до вербалізаційного контенту. Він має бути не лише інформативним та логічно викладеним, але й динамічним, етичним. Важливо також адаптувати вербалізаційний контент до специфіки аудіовізуального формату, що забезпечить якість повідомлюваного, викличе до нього інтерес, отже, розширить коло реципієнтів.

Література

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України «Про інформацію», стаття 24 «Заборона цензури та заборона втручання в професійну діяльність журналістів і медіа». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

2. Офіційний сайт Комісії з журналістської етики. Кодекс етики українського журналіста, пункти 3, 6. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>

Євсюкова А. Д.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, магістр

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Степаненко М. І.

ЧЕРНІГІВСЬКА ПЕРІОДИКА ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ В ЧАСИ ОКУПАЦІЇ РОСІЙСЬКОЮ АРМІЄЮ (2022 РІК)

У загальновизнаному тлумаченні періодика – сукупність друкованих або електронних видань, які виходять регулярно – через певні проміжки часу (ідеться передусім про газети, журнали, бюлетені, альманахи). Вони можуть бути науковими, популярними, суспільно-політичними тощо [1]. Цей носій інформації набуває виняткової актуальності у відповідальні моменти буття суспільства, що промовисто засвідчує сучасна російсько- українська війна.

У 2022 році Чернігівська область зазнала значних руйнувань та страждань унаслідок російської військової агресії. Місцеві засоби масової інформації відіграли ключову роль у документуванні й висвітленні воєнних злочинів, що їх скоїли окупанти, які ще зовсім недавно називали себе братами.

Для пропонованого дослідження обрано низку місцевих видань, зокрема «Суспільне Чернігів», «Новий Чернігів». Хронологійний зріз охоплює період з лютого до квітня 2022 року. У процесі опису використано метод контент-аналізу публікацій, інтерв'ю з журналістами та експертами, а також прийоми компаративного аналізу для здійснення порівняння крайових видань із національними та міжнародними джерелами. Місцеві ЗМІ активно фіксували випадки обстрілів цивільних об'єктів, зокрема шкіл, лікарень і житлових будинків. Наприклад, «Суспільне Чернігів» 4 березня 2022 року повідомило про бомбардування міста, унаслідок якого загинули 47 людей [2].

Під час облоги Чернігова в лютому-березні 2022 року команда «Суспільне Чернігів» продовжувала інформувати громадськість, незважаючи на складні умови. Шеф-редакторка новин Алла Скорик зазначила, що через відсутність електроенергії та зв'язку журналісти використовували Telegram і соціальні мережі, аби оперативно сповіщати про повітряні тривоги, системно висвітлювати важливі події. Кількість підписників їхнього Telegram-каналу зростає з трьох до майже 120 тисяч [3].

Журналісти працювали в умовах постійних обстрілів, часто без доступу до базових комунікацій. Вони ночували в приміщеннях редакції, улаштовували чергування для забезпечення безперервного інформування населення. Уже згадувана Алла Скорик підкреслила важливість доставлення радіоприймачів до міста, позаяк багато мешканців не мали доступу до інтернету чи телебачення [3]. Журналісти збирали та публікували розповіді місцевих жителів про пережиті жахи окупації, випадки насильства й мародерства з боку російських військових. Ці свідчення стали важливими доказами для міжнародних організацій.

Видання висвітлювали факти знищення історичних пам'яток та культурних об'єктів. За даними Міністерства культури та інформаційної політики, станом на 27 травня 2022 року зафіксовано 38 воєнних злочинів проти культурної спадщини Чернігівщини. Періодика детально описувала умови життя під час окупації, нестачу продовольства, медикаментів та інших необхідних ресурсів. Постійно висвітлювалася діяльність волонтерів, які надавали допомогу постраждалим.

Попри ризики, команда «Суспільне Чернігів» продовжувала виконувати свою місію, забезпечуючи мешканців міста актуальною інформацією та підтримуючи моральний дух громади. Можна з певністю констатувати, що роль журналістів у нових випробуваннях, які випали на долю України, непроминяльна.

Література

1. Горовий В. М. Періодичні видання як джерело інформації. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 125–134.
2. Оніщенко О. Суспільне Чернігів. *suspilne.media*. URL: <https://suspilne.media/chernihiv/213599-devatij-den-zbrojnogo-napadu-cernigivsina-tekstova-translacia/> (дата звернення: 11.02.2025)
3. Ольга Ж. Алла Скорик, «Суспільне Чернігів»: «Важливо, щоб через російську агресію проти України не утворювалися інформаційні пустелі». *detector.media*. URL: <https://stv.detector.media/regionalni-movnyky/read/7227/2022-03-21-alla-skoryk-suspilne-chernigiv-vazhlyvo-shchob-cherez-rosiysku-agresiyu-proty-ukrainy-ne-utvoryuvalysya-informatsiyni-pusteli/>. (дата звернення: 11.02.2025)

Гук О. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Ольховик М. В.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена низкою важливих факторів, зокрема сучасними соціокультурними змінами. Сьогодні суспільство та культура зазнають швидких трансформацій через глобалізацію, стрімкий розвиток цифрових технологій і розширення інформаційного простору. Такі зміни створюють нові виклики для молоді, яка потребує вдосконалення критичного мислення для аналізу та оцінки різних джерел

інформації. Це стає особливо важливим у контексті великого обсягу даних, серед яких трапляються як достовірні, так і маніпулятивні чи неправдиві. Розвиток критичного мислення є основою для того, щоб молодь могла свідомо сприймати, аналізувати та критично оцінювати інформацію.

Наступним важливим чинником є необхідність залучення учнів старшої школи до літератури, яка є чудовим засобом виховання свідомої особистості. Міцною основою всякого результативного навчання, на думку видатного українського педагога К. Ушинського, є розвиток творчої пізнавальної активності учнів за умови, що вона буде різноманітною за видами, будуватися на власних спостереженнях і аналізі фактів, базуватися на попередньому досвіді та включати елементи нового [6, 196].

Актуальність теми також підкріплена вимогами нової української школи, де одним з ключових напрямів є компетентнісне навчання, орієнтоване на розвиток критичного та самостійного мислення, а також здатності до самостійного аналізу інформації [3, 15]. Сучасне втілення компетентнісного підходу пов'язане з необхідністю використання знань, йдеться про розширення в учнів практичного складника навчання, що дає можливість сформувати практичні уміння [2].

Тема розвитку критичного мислення старшокласників на уроках української літератури є актуальною, саме тому маємо приклади досліджень від низки науковців. Так, у роботах Н. Б. Скоморовська знайомить нас із авторськими технологіями і методиками, які покликані удосконалити критичне мислення учнів під час уроків [5, 3].

У своєму дослідженні Т. І. Дятленко формує ряд правил, завдяки яким словесник зможе виховати критично мислячу людину, яка має свідомі та фундаментальні переконання, буде здатна самостійно аналізувати інформацію, робити особистий вибір та обґрунтувати свої погляди [1, 157].

У межах цієї проблематики важливим, на нашу думку, є осмислення спадщини Миколи Хвильового. Детально ознайомитись із творчістю письменника допомагає робота І. Немченко, предметом дослідження якої була концепція особистості в руслі філософських напрямів початку ХХ століття, композиція і стиль творів М. Хвильового [4, 72].

Вивчення творчості Миколи Хвильового дозволяє визначити прийоми та методи формування критичного мислення старшокласників на основі збірки «Сині етюди» Миколи Хвильового, зокрема під час аналізу таких творів: «Я (Романтика)», «Редактор Карк», «Юрко», «Життя», «Бараки, що за містом», «Ревізор», «Щасливий секретар», «Мати» [7]. У кожному з цих творів Миколи Хвильового присутня внутрішня боротьба головного героя, що відображає протистояння між особистими переконаннями та суспільними вимогами. Аналіз такої внутрішньої боротьби дозволяє сформулювати у старшокласників критичне ставлення до головного героя в контексті того, як він переживає і переосмислює соціальні конфлікти, в яких перебуває.

Завдяки глибокому вивченню новел Миколи Хвильового учні розвиватимуть вміння оцінювати та аналізувати різні точки зору, що сприятиме формуванню їхнього критичного ставлення до навколишнього світу. Така методика передбачає створення дискусій, виконання аналітичних завдань, порівняння авторських позицій із сучасними реаліями та стимулювання учнів до висловлення власної аргументованої думки.

Новели зі збірки «Сині етюди», відображаючи важливі суспільні та етичні питання, мають значний потенціал для розвитку критичного мислення. Письменник порушує теми, які допоможуть учням замислитися над питаннями моралі, справедливості, патріотизму та цінності людського вибору. У кожній новелі присутня боротьба з внутрішнім «Я», саме це сприятиме формуванню самостійного мислення, адже думка кожної людини унікальна і залежить від багатьох факторів. Розвиток критичного мислення за допомогою творів «Редактор Карк», «Юрко» сприятиме формуванню в учнів активної громадянської позиції, що є особливо важливим для сучасного суспільства, де молодь повинна вміти приймати зважені рішення та брати участь у суспільних процесах.

Аналіз творів Миколи Хвильового в умовах сучасного соціокультурного простору сприяє розвитку критичного мислення старшокласників, допомагаючи їм оцінювати світоглядні орієнтири, які змінюються під впливом нових викликів суспільства. Залучення до глибокого літературного аналізу підвищує свідомість учнів та їхню здатність самостійно мислити. У перспективі важливим є вдосконалення методичних підходів до інтеграції критичного аналізу літератури в навчальний процес, що сприятиме формуванню стійкої громадянської позиції учнів та їхньої здатності до об'єктивного оцінювання соціальних і культурних явищ.

Література

1. Дятленко Т. І. Застосування технології розвитку критичного мислення учнів під час вивчення української літератури. *Актуальні проблеми сучасної науки* (м. Київ, 15 – 17 жовтня 2015 р.). Київ: ТОВ «ТК Меганом», 2015. С. 155–163.
2. Компетентнісний підхід до навчання: запитання та відповіді для вчителя. URL: <https://nus.org.ua/2022/01/28/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/> (дата звернення: 25.01.2025).
3. Концепція «Нова українська школа» 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 25.01.2025).
4. Немченко І. Новелістика М. Хвильового в контексті української прози початку ХХ століття: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Одеса, 2004. 178 с.
5. Скоморовська Н. Б. Розвиток критичного мислення старшокласників на уроках української літератури. *Дивослово*. 2013. №3. С. 2–6.
6. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. К. : Рад. шк., 1983. С. 192–471.
7. Хвильовий М. Г Сині етюди: Новели, оповідання, етюди / Упоряд. та передм. І. Ф. Драча; Прим. та комент. П. І. Майдаченка. К.: Рад. письменник, 1989. 423 с.

Ольховик Р. А.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
Сазонова О. В.

ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ ЗАГОЛОВКІВ В АРХІТЕКТОНІЦІ МЕДІАТЕКСТУ

Заголовок відіграє ключову роль у структурі медіатексту, оскільки не лише формує перше враження, а й спонукає читача до ознайомлення з матеріалом. Дослідження останніх десятиліть засвідчили, що читач витрачає 3–5 секунд на заголовок, 30–40 секунд на лід і 3–5 хвилин на основний текст. Це підкреслює важливість структурних елементів медіатексту, що виконують не лише графічну, а й комунікативну функцію.

Питаннями заголовка як структурного й мовного компонента журналістського тексту займалися З. Блисковський, В. Іванов, А. Кулаков, М. Тимошик та ін. Лексико-семантичні аспекти його побудови досліджували В. Галич, В. Ільченко, В. Слінчук, Є. Шестакова, К. Турова, О. Козицька, С. Хомінський тощо. Проте відсутні ґрунтовні монографічні дослідження, присвячені аналізу заголовків інтернет-текстів, що й зумовлює актуальність теми.

Заголовок як частина архітекτονіки інтернет-тексту передувє льоду та основній частині, слугує вторинним джерелом інформації, передаючи основну ідею тексту. Визначаючи його як «назву журналістського матеріалу, у якій сконденсовано основну ідею» [1, 55], можемо виокремити його головну функцію – надання читачеві первинної інформації. Водночас заголовки виконують додаткові функції:

1. Інформаційна – «У Києві у два рази підвищений тариф на водокористування» (Факти).
2. Спонукальна – «Нашим берегиням – увагу і любов» (Молода Галичина).
3. Проблемна – «Забракло «пороху» в порохівницях?» (Молодь України).
4. Констатувальна – «За двома тендітними студентками полювало 40 офіцерів держбезпеки...» (Молодь України).
5. Рекламно-інтригуюча – «Стюардеса влетіла. В літературу...» (Дзеркало тижня) [2].

У контексті інтернет-тексту важливим є поняття заголовкового комплексу – структури, що поєднує різні типи заголовків, взаємодоповнює та уточнює інформацію. Його досліджують у функціонально-стилістичному й комунікативному аспектах.

З погляду функціонування заголовків розрізняють зовнішні (організація читання, репрезентація матеріалу, зв'язок із контекстом) та внутрішні (номінативна, текстотвірна функції, структуризація тексту) функції. Вони реалізуються через основний заголовок, рубрики, підзаголовки та внутрішні заголовки, що забезпечують логічну впорядкованість матеріалу [3].

Редагування заголовків потребує врахування їхньої концептуальної значущості. Часто заголовки демонструють передтекстову амбівалентність, що ускладнює їхню інтерпретацію, але водночас відкриває можливості для багаторівневого сприйняття тексту.

Отже, заголовок як структурний елемент архітекτονіки медіатексту виконує низку важливих функцій: інформує, привертає увагу, сприяє організації читання та формує первинне враження про матеріал. Його лексико-семантичні особливості впливають на сприйняття та інтерпретацію змісту, а поняття заголовкового комплексу дає змогу розглядати його як динамічну систему, що адаптується до контексту сучасних медіа.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на аналізі тенденцій у створенні заголовків інтернет-текстів, їхній когнітивній природі та впливі на поведінку аудиторії. Урахування цих аспектів є важливим для оптимізації редакторської роботи й підвищення ефективності комунікації в цифровому просторі.

Література

1. Бідзілі Ю. М. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / За заг. ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 224 с.
2. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
3. Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: кафедральний збірник тез здобувачів освіти. Миколаїв: МКУ імені Пилипа Орлика, 2020. 79 с.

Федорова Г. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Навальна М. І.

МЕХАНІЗМИ РОЗПІЗНАВАННЯ ФЕЙКОВИХ НОВИН У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

У сучасному інформаційному суспільстві проблема фейкових новин стає все більш загрозливою. Швидке поширення дезінформації у цифровому просторі вимагає розробки ефективних механізмів її виявлення.

Фейкова новина – це неправдива або спотворена інформація, поширена з метою дезінформації, маніпуляції громадською думкою, сенсаційного привернення уваги.

У сучасному інформаційному середовищі існує значна кількість механізмів для розпізнавання фейкових новин, які варіюються за своїми методами, підходами та ефективністю. Кожен із цих механізмів має як переваги, так і обмеження, що зумовлює їхню диференційовану ефективність залежно від цільової аудиторії та специфіки застосування.

Автоматизовані алгоритми штучного інтелекту забезпечують швидке оброблення великих обсягів інформації, однак можуть давати хибнопозитивні або хибнонегативні результати. Журналістський фактчекінг гарантує глибший аналіз, проте потребує значних ресурсів і часу. Громадські ініціативи сприяють формуванню критичного мислення, але

їхній вплив обмежений рівнем медіаграмотності населення. Таким чином, ефективна боротьба з фейковими новинами потребує комплексного підходу, що враховує особливості різних методів та адаптується до потреб конкретних соціальних груп[4].

У сучасному інформаційному просторі фейкові новини зустрічаються повсюдно – на новинних сайтах, у соціальних мережах, месенджерах і навіть у традиційних медіа. Вони можуть мати різний характер: одні створені з метою маніпуляції та введення аудиторії в оману, інші – є інструментами шахрайства або пропаганди.[3] В умовах постійного потоку інформації важливо навчитися критично осмислювати те, що ми читаємо, та перевіряти факти, щоб не стати жертвою дезінформації. Виявити фейкову новину можна за такими ознаками:

Сенсаційний або емоційно забарвлений заголовок – часто містить перебільшення, маніпулятивні твердження або заклики до дії.

Відсутність посилань на авторитетні джерела – якщо матеріал не містить підтверджених фактів або офіційних коментарів, варто засумніватися у його достовірності.

Сумнівне або невідоме джерело – перевіряйте, чи існує це медіа, чи є воно авторитетним і чи має воно репутацію надійного видання.

Невідповідність фактів – інформація у новині може суперечити загальновідомим фактам або не підтверджуватися іншими незалежними джерелами.

Фальсифіковані фото та відео – часто використовуються зманіпульовані зображення або відео з інших подій, які видаються за реальні кадри.

Помилки та неграмотність – у фейкових новинах часто зустрічаються орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки, що свідчить про їх низьку якість і недбалість авторів.

Однобокість подачі матеріалу – новина може представляти лише одну точку зору, ігноруючи альтернативні думки чи експертні оцінки.

Маніпулятивні цитати або фейкові експерти – у тексті можуть використовуватися неправдиві висловлювання нібито відомих людей або вигаданих експертів[2].

Отже, існує безліч механізмів для розпізнавання фейкових новин. Однак жоден із цих методів не гарантує абсолютного захисту від дезінформації. Тому ключовим елементом боротьби з фейковими новинами залишається критичне мислення читача. Аналіз джерел, перевірка фактів, уважність до ознак фальшивого контенту та використання надійних інформаційних ресурсів дозволяють значно знизити ризик потрапляння під вплив дезінформації. У світі, де інформація поширюється миттєво, саме усвідомлений підхід до споживання контенту є найефективнішим засобом протидії фейкам.

Література

1. Висоцька В., Чирун Л., Чирун С., Романчук Р., Свищ Д. Інтелектуальна система передбачення фейкових новин на основі технологій NLP та машинного навчання. «Information Systems and Networks». 2024. №16. С. 327–349.
2. Даценко С. С., Кучук Г. А. Огляд існуючих технологій виявлення фейкових новин. «Збірник наукових праць». 2023. №106. С. 106–107.
3. Як розпізнати фейкову новину в соцмережах. Офіційний сайт «MediaSapiens». URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/22563/2019-03-08-yak-rozpiznaty-feykovu-novynu-infografika-mizhnarodnoi-federatsii-bibliotek/> (дата звернення: 07.02.2025).
4. Штефанюк Є. Ф., Опірський І. Р., Гарасимчук О. І. Аналіз застосування існуючих технік розпізнавання фейкових новин для протидії інформаційній пропаганді. «Український науковий журнал інформаційної безпеки». 2020. №3 (26). С. 139–144.

Черненко Ю. М.

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент Сазонова О. В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОЛЬКЛОРНИХ МОТИВІВ В ОПОВІДАННІ «РУСАЛКА» ГАННИ БАРВІНОК

У дослідженні розглядаються особливості трансформації фольклорних мотивів в оповіданні «Русалка» Ганни Барвінок. Аналізується специфіка художнього переосмислення традиційного образу русалки через призму психологізації та соціальної проблематики. Розкривається майстерність авторки у поєднанні фольклорних елементів з реалістичним зображенням дійсності, що створює унікальний синтез містичного та реального. Особлива увага приділяється трансформації народних вірувань у контексті літератури українського реалізму XIX століття та новаторському підходу письменниці до переосмислення традиційних фольклорних мотивів.

Ключові слова: Демонологія, проблематика соціальна, психологізм, реалізм, художня трансформація.

Оповідання «Русалка» Ганни Барвінок базується на багатих народних віруваннях про русалок як міфологічних істот української демонології. Авторка вправно використовує традиційне уявлення про русалку як про душу потонулої дівчини, яка повертається у світ живих на «зелене свято». При цьому автор зберігає нерозривний зв'язок русалки з основними фольклорними рисами русалок: незвичайною красою, здатністю спокушати юнаків, небезпекою для людей із стихією води.

У своєму творі Ганна Барвінок здійснює художню трансформацію народних вірувань, переосмислюючи традиційний фольклорний мотив русалки-спокусниці, надаючи образу психологічної глибини та додання його в актуальний соціальний контекст. В оповіданні русалка постає не просто як демонічна істота, а як жертва обставин суспільства та нещасливого кохання. Майстерне поєднання авторкою реалістичного зображення селянського життя з елементами містики створює унікальний художній простір, де стає розмитою межа між реальним та фантастичним.

Важливою особливістю твору є глибока психологізація фольклорного образу. На відміну від фольклорної традиції, де русалки зображуються як однозначно демонічні істоти, в оповіданні образ русалки набуває трагізму. Письменниця розкриває внутрішній світ героїні, її переживання та мотиви вчинків, надаючи образу індивідуальних рис та особистої історії.

Соціальний аспект трансформації проявляється у тому, що авторка використовує фольклорний мотив для висвітлення гострих проблем тогочасного суспільства: соціальної нерівності, патріархальних традицій, складного становища жінки в селянському середовищі. Набуває соціально-критичного звучання традиційний фольклорний сюжет, стаючи інструментом викриття суспільних недоліків та несправедливості.

У плані художніх засобів Ганна Барвінок майстерно використовує народнопоетичну символіку – воду, місячне сяйво, зелені свята – це все потрібно для створення містичної атмосфери, але наповнюючи її новим психологічним змістом. Органічний синтез реалістичного письма з романтичними елементами дозволяє природно поєднати фольклорні мотиви з соціально-психологічним аналізом.

Новаторство Ганни Барвінок полягає у створенні оригінальної інтерпретації фольклорного мотиву, його переосмисленні в контексті літератури українського реалізму XIX століття. Демонстрація авторкою широких можливостей творчої трансформації народних вірувань у художній літературі, створюючи багатовимірний образ, органічно поєднує міфологічне та реалістичне начала.

Таким чином, трансформація фольклорних мотивів в оповіданні «Русалка» відбувається через психологізацію образів, соціальну проблематизацію та художнє переосмислення народних вірувань. Ганна Барвінок створює самобутній художній твір, гармонійно поєднуючи фольклорні елементи з реалістичним зображенням дійсності та глибоким психологічним аналізом характерів.

Література

1. Подзігун Вікторія Іванівна Творчість Ганни Барвінок в українському літературному процесі. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Podzihun_Viktoriiia/Tvorchist_Hanny_Barvinok_v_ukrainskomu_literaturnomu_protsezi_druhoi_polovyny_KhIKh_stolittia.pdf?PHPSESSID=eufah3bg61a1uq3vfp4gmbk1m6
2. Жана Янковська Особливості міфологічного рівня фольклоризму оповідань Ганни Барвінок. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9363/1/The%20peculiarities%20of%20the%20mythological%20level%20of%20folklorism%20in%20the%20short%20stories%20by%20Hanna%20Barvinok.pdf>
3. БАРВІНОК Ганна, Василь Івашків // Наукове товариство імені Шевченка: енциклопедія [онлайн]. Київ, Львів: НТШ, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2015. URL: <https://encyclopedia.com.ua/entry-200>

Шкурко А. М.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Науковий керівник:
кандидат філософських наук, доцент
Корнєєва Л. Л.

ПСЕВДОНІМИ ТА ПОШИРЕНІ ПРИЧИНИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Псевдонім (від грец. ψευδής – «помилковий, брехливий, вигаданий» і ὄνομα – «ім'я»), тобто вигадане ім'я, яке використовується людиною замість отриманого при народженні та зафіксованого в документах є доволі поширеним явищем насамперед серед митців та людей, які з певних причин прагнуть уникати точної ідентифікації.

Діячі української культури часто використовували псевдонім як засіб самовираження, створення впізнаваного творчого образу, так і з метою захисту від політичних переслідувань, цензури тощо. Від Тараса Шевченка (Кобзар Дармограй) і до сучасних митців, таких як Андрій Кузьменко (Кузьма Скрябін) псевдоніми залишаються важливим елементом творчого образу автора.

Псевдоніми, які використовували українці, можна поділити на кілька категорій залежно від сфери їх використання. Літературні псевдоніми мали особливе значення для письменників та поетів, які прагнули як приховати свою особистість, так і підкреслити свою культурну позицію. Наприклад, Лариса Косач (Леся Українка) обрала псевдонім, який максимально підкреслював її національну ідентичність. Марія Вілінська (Марко Вовчок) використовувала імітуючий чоловіче ім'я псевдонім, що допоміг їй увійти до українського літературного середовища.

Утім, інколи траплялися й інші причини використання псевдоніму. «Деякі автори змушені були тримати своє ім'я в таємниці через побоювання переслідувань. Насамперед, це автори творів викривального змісту, революціонери, політичні діячі» [1, 23]. Яскравим прикладом використання політичних псевдонімів та криптонімів можна вважати Симона Петлюру, який, щоб уникнути ідентифікації та утисків з боку влади, мав їх декілька. Подібним чином діяли й дисиденти радянського періоду.

Сучасна українська культура також демонструє активне використання псевдонімів, особливо в музичному та літературному просторі. Митці обирають сценічні імена, що підкреслюють їхню індивідуальність, забезпечують зручність вимови для широкої аудиторії та сприяють кращій запам'ятовуваності, наприклад, Кузьма Скрябін (Андрій Кузьменко), Джамала (Сусанна Джамаладінова).

У наш час вживання псевдонімів набуває й інших функцій. Н. В. Щербакова зауважує: «На початку XXI століття псевдонім став способом активізації уваги до себе і

продуктів своєї діяльності» [2, 181]. Дослідниця зазначає: «Вибір псевдоніма – це лише початковий етап ідентифікації віртуальної особистості, проте спектр засобів її презентації постійно збільшується у зв'язку з особливостями комунікативної діяльності, типом дискурсів як полем такої діяльності; з огляду на особистість, що реалізує концепти «Я для себе» і «Я для інших»; з урахуванням ознак мовної особистості та способів її представлення у віртуальному просторі» [2, 182].

Таким чином, псевдоніми в українській культурі виконують різні функції: можуть слугувати засобом вираження національної позиції, захисту від політичних переслідувань або формувати імідж митця. Вони також демонструють еволюцію українського суспільства, відображаючи як історичні події, так і сучасні культурні тенденції та є не просто заміною справжнього імені, а потужним засобом комунікації, мистецького вираження та самоідентифікації.

Література

1. Гребнева Г. В. Авторство і псевдонім: у пошуках правди (евристичний метод дослідження). *Бібліотечний вісник*. 2020. № 3. С. 23–38.
2. Щербакова Н. В. Псевдонім для віртуальної особистості. *Психолінгвістика*. 2009. № 3. С. 179–183.

Матюх Т. О.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Степаненко М. І.

ВЕРБАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВІДЕОПРОДУКЦІЇ ДЛЯ РІЗНИХ СПОЖИВАЧІВ

Вербальний супровід відеопродукції є важливим елементом аудіовізуального контенту, який сприяє глибшому розумінню матеріалу та емоційному залученню глядача. Він може набувати різних форм: закадровий голос, субтитри, діалоги, коментарі ведучих тощо. Важливість правильно підбраного вербального супроводу зумовлена специфікою споживацької аудиторії, її віковими, культурними, когнітивними та емоційними особливостями [1, 93].

Для дітей вербальний супровід має бути простим, емоційно виразним і відповідати їхньому рівню розуміння. Наприклад, у мультфільмах голоси персонажів часто гіперболізовані, мають яскраво виражену інтонацію та змінюють тональність залежно від ситуації. Крім того, у навчальних відео для дітей використовують повільну, чітку мову, а також повторення важливих слів і фраз. Наприклад, у серіях «Даринка-мандрівниця» (Doga the Explorer) персонажі звертаються безпосередньо до дітей, стимулюючи інтерактивну взаємодію. В українському відеопросторі є багато прикладів якісного вербального супроводу для дітей. Наприклад, анімаційний серіал «Моя країна – Україна» використовує яскравий, емоційний наратив, де головний герой – хлопчик на ім'я Микита – розповідає про різні історичні місця та події, використовуючи доступну лексику та жваву інтонацію. Це робить контент привабливим для молодшої аудиторії та допомагає засвоювати нові знання в легкій формі. Ще одним прикладом можуть слугувати аудіоказки «Казка з татом» для дошкільнят, які супроводжує м'яка, спокійна інтонація ведучого. Це допомагає дітям краще сприймати казковий сюжет, а також розвиває їхнє мовлення. Крім того, особливістю розгляданого проекту є відсутність надмірного звукового ефекту, що важливо для концентрації уваги дітей.

В освітньому сегменті варто вирізнити відеоуроки на платформі «Пізнайко», де диктори говорять повільно, чітко, використовують прості слова й часто повторюють ключові фрази. Такі методи допомагають дітям запам'ятовувати матеріал і перманентно підтримують їхню увагу.

Освітні відео мають чітку структуру, логічний виклад матеріалу та доступну лексику.

Дикторський текст повинен бути зрозумілим, добре артикульованим і позбавленим складних синтаксичних конструкцій, щоб максимально полегшити сприйняття інформації. Наприклад, у відеоуроках для школярів (платформа «Всеукраїнська школа онлайн») учителі пояснюють матеріал чітко та логічно, адаптуючи стиль мовлення до вікової категорії учнів, використовують спокійну, нейтральну інтонацію, яка допомагає зосередитися на інформації.

В освітніх програмах універсального формату тон ведучих зазвичай розмірений, але не монотонний, що робить складну інформацію доступною. Наприклад, у YouTube-проекті «Клятий раціоналіст» ведучий розмовляє спокійним, проте динамічним голосом, щоб зацікавити аудиторію та утримати її увагу. Іншим промовистим прикладом є шоу «Таємниці ДНК» на СТБ, де ведуча говорить виважено, стримано, оскільки програма має соціально значущу тематику.

Для дітей і дорослих із вадами слуху використовують субтитри або спеціалізований синхронний переклад жестовою мовою. Наприклад, у більшості новинних каналів передбачено віконце з сурдоперекладачем. Для реципієнтів із вадами зору вербальний супровід має містити детальний опис зорових елементів відео. Таку техніку активно використовують в аудіодискрипції фільмів, де диктор описує події, що відбуваються на екрані.

Вербальний супровід відеопродукції для людей з порушеннями слуху та зору вимагає особливого підходу. Він не лише забезпечує доступність контенту, а й створює комфортні умови для сприйняття інформації. Для глухих і слабочуючих глядачів у відеопродукції використовують субтитри або сурдопереклад. Це дає змогу сприймати інформацію без звукового супроводу. Наприклад, новинні канали («Суспільне», «1+1», «ICTV») регулярно транслюють новини з сурдоперекладом. У правому нижньому куті екрана зазвичай розташоване віконце з перекладачем жестової мови. Дитячі освітні відео на MEGOGO – ця та платформа, яка реалізувала функцію субтитрування мультфільмів, щоб діти з вадами слуху могли отримувати корисний контент. Соціальні відео від ГО «Відчуй» часто містять сурдопереклад та адаптовані субтитри для кращого розуміння. У деяких розважальних шоу і фільмах також додають субтитри, але поки що їх кількість в українському відеопросторі обмежена.

Люди з порушеннями зору потребують докладного опису оптичних елементів у відео. Для цього використовують аудіодискрипцію – спеціальний голосовий коментар, який пояснює візуальні сцени. Наприклад, проєкт «Книги, що говорять» пропонує ініціативу, яка адаптує літературні твори для незрячих людей, використовуючи аудіоформат із детальним описом подій. Фільми з аудіодискрипцією на платформі «Доступне кіно» дають змогу незрячим глядачам насолоджуватися українським кіно, зокрема такими стрічками, як «Кіборги» та «Поводир». Серіал «Спіймати Кайдаша» з аудіодискрипцією – адаптований спеціально для незрячих глядачів, з голосовими описами сцен, костюмів і дій героїв. Завдяки таким технологіям людям з інвалідністю отримують повноцінний доступ до інформації, культурного продукту й розважального контенту.

Отже, вербальний супровід відеопродукції є потужним засобом впливу на глядача, оскільки він не лише передає зміст, а й формує настрій та емоційне сприйняття контенту. Розуміння особливостей аудиторії – передумова створення якісного контенту, що відповідає потребам конкретних глядачів.

Література

1. Партико З. В. Галузеві норми редагування телепередач. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2017. Т. 27. С. 91-96

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ-ЗАПОВІДНИК МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО: КУЛЬТУРНА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

«На затишній чернігівській вулиці, неподалік від центру, привертає увагу оаза краси, людяності й тепла. Це садиба класика української літератури, великого гуманіста і Сонцепоклонника Михайла Михайловича Коцюбинського. Письменник придбав її в 1898 році, коли переїхав з Вінниці. Вона і нині залишається в такому вигляді, який мала за його життя» [4]. Так описують один з найвизначніших музеїв міста Чернігів та найважливіших культурних осередків усієї України, а саме Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського. І справді, музей має багату історію, він існує вже понад 90 років, та, незважаючи на сучасні виклики, продовжує працювати й сьогодні.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник видатного українського письменника Михайла Коцюбинського було засновано у вересні 1934 року з нагоди 70-річчя від дня його народження. Нині музей складається з меморіального будинку письменника, сучасної будівлі літературної експозиції та меморіального саду Коцюбинських. Саме у цьому будинку письменник оселився з родиною влітку 1898 року та провів тут 15 своїх останніх, найбільш творчих років. Найкращі твори класика – «Intermezzo», «Цвіт яблуні», «Дорогою ціною», «Хвала життю», «Fata morgana», «Тіні забутих предків», що принесли авторові світову славу, були написані саме тут [4].

За часи життя письменника, будинок Коцюбинського відвідувало багато літераторів, акторів, художників і вчених того часу. Видатний композитор Микола Лисенко виконував на роялі улюблені мелодії Михайла Михайловича. У вітальні проводились літературні «суботи», у яких брали участь письменники Б.Грінченко, М.Вороний, М.Чернявський, В.Самійленко, М.Жук. Михайло Коцюбинський був наставником багатьох талановитих молодих людей, зокрема, Павла Тичини, Василя Еллана-Блакитного, Аркадія Казки та інших. У цьому будинку 1909 року зупинявся шведський вчений-славіст Альфред Єнсен, перекладач творів Коцюбинського [4].

І хоча той час вже минув, будинок письменника залишається культурним куточком місцевої інтелігенції. Нині літературно-меморіальний музей-заповідник М. М. Коцюбинського згуртовує навколо себе весь творчий потенціал Чернігівщини. Тут відбуваються науково-практичні конференції, читання, лекції, семінари, присвячені вивченню літературної спадщини письменника. У кінолекційній залі постійно проводяться вечори-презентації творів сучасних письменників. Тільки останніми роками відбулися творчі вечори знаних в Україні та за її межами літераторів Івана Драча, Юрія Мушкетика, Михайла Слабошпицького, Володимира Яворівського, Олекси Ющенка, Михайлини Коцюбинської, Валерія Шевчука, Миколи Вінграновського та інших майстрів слова [4].

Щорічно в день народження письменника 17 вересня відбувається урочисте вручення премій імені Михайла Коцюбинського провідним українським літераторам, передусім уродженцям Сіверського краю. У цей день музей відчиняє свої двері для всіх охочих доторкнутися до творчого спадку видатного класика, де експонуються також роботи як професійних, так і самодіяльних майстрів пензля, вишивки та писанкарства. Серед ключових заходів святкування – літературні читання, наукові конференції, виставки, екскурсії та театралізовані вистави. Відомі письменники, науковці та культурні діячі виступають з доповідями про значення творчості Коцюбинського, його роль у формуванні українського модернізму та вплив на сучасну літературу.

Звісно, в цей час не забувають й про науку, бо літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського відіграє не лише важливу культурну, а ще й науково-дослідницьку роль. Одним із ключових напрямів наукової роботи музею є дослідження рукописної спадщини Михайла Коцюбинського. Науковці займаються аналізом його творів, листів, особистих записів, що допомагає глибше зрозуміти літературний стиль, світоглядні погляди та еволюцію творчості письменника. Крім того, музей активно проводить

конференції, семінари та круглі столи, присвячені літературознавчим та історичним питанням. До участі в них залучаються відомі науковці, дослідники української літератури та культурознавці.

Дослідники також видають збірники наукових праць, публікації рукописів, монографії та статті, що розширюють уявлення про Коцюбинського як письменника та його вплив на розвиток української культури.

Одними з таких збірників є матеріали науково-практичної конференції «Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства», що відбулася до 145-річчя від дня народження письменника. На цій конференції було представлено праці Андрійчук Т. В., Волошиної Н. Й., Дзюби Т. А., Коцюбинської Н. М., Лілік О. О., Лободи Л. В., Молочко С. Р., Хоменко І. А. та інших.

Волошина Н., наприклад, у своїй роботі «Краса людських взаємин у творах М. М. Коцюбинського» зосереджується на творчості письменника. Вона розглядає саме стосунки між персонажами його творів, як зрозуміло із назви статті. Стверджує, що творчості письменника притаманна «сонячна краса, яка струменить золотим промінням з його слова, тривожить душу, зігріває серце і кожного разу під час перечитування його творів дозволяє робити нові відкриття». Проявляється це також і у людських взаєминах, про які писав Коцюбинський. Їм притаманна доброта, ніжність, любов, повага до інших, возвеличення краси праці та краси взаємин у родині, повчальність та почуття власної відповідальності. Дослідниця також проводить паралель між доброзичливими стосунками у житті письменника та його творчості. «Все наше людське життя побудоване на простих людських відносинах», – каже вона [1].

Т. Дзюба звертає свою увагу на вплив творчості Михайла Коцюбинського на українську культуру у праці «Естетизм М. Коцюбинського як чинник формування культурної ідентичності українців». Вона вказує на зближеність публіцистики й літератури в тогочасній Україні. Аналізує думки митців того часу з приводу літератури, її течії та напрямки. Цитує Коцюбинського, котрий хотів видавати твори, переважно з життя тогочасної інтелігенції, а також на теми соціальні, психологічні, історичні та ін., а не лише про сільський побут, як це було раніше. Такі ідеї були двояко сприйняті сучасниками письменника. «М. Коцюбинський не належав до теоретиків модернізму, однак у його епістолярії, не офіційному, приватному дискурсі, заторкується проблема нового естетичного простору. Постає вона, віддзеркаливши в собі усі особливості становлення модернізму в українському письменстві – перехідний характер, двоїстість, нерадикальність, неясково виявлений конфлікт між старим та новим, прагнення синтезувати нове з наявним традиційним», – стверджує дослідниця. І хоча як перекладач та упорядник альманахів, М. Коцюбинський не виконав вповні «місії» модернізації літератури, його новаторство виявилось, насамперед, у прозі, яка залишається актуальною і сьогодні [2].

У своїй статті «Творчість і біографія Михайла Михайловича Коцюбинського з позицій соціальної комунікації» І. Хоменко розглядає особистість письменника та його творчість у соціокультурному контексті. Вчений підкреслює: «Митець працює не у вакуумі, час – впливає на нього так само, як і він – моделює і віддзеркалює час у своїх творах». Одержавши чимало відомостей про обставини написання творів Коцюбинського і застосувавши до його текстів різні методи літературознавчих досліджень, він прагне на підставі одержаних у такий спосіб даних дати відповідь на питання: наскільки адекватно сприймається сьогодні масовим читачем написане М. М. Коцюбинським? Автор статті розмірковує над моделями стереотипізованого сприйняття творів класика, через які у суспільстві відсутній інтерес до його спадщини, та створює антистереотипну модель популяризації творчості та обставин життя Михайла Коцюбинського, яку було втілено у формі радіомовного твору, а саме драматичну мініатюру Володимира Фоменка та Іллі Хоменка «Шлях митця» [3].

Таким чином, бачимо, що літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського – це не тільки скарбниця літературної спадщини видатного українського класика, а й центр дослідницької роботи з питань вивчення літературної діяльності письменника. Це місце, де заохочується до мистецької та наукової діяльності інтелігенція як Чернігівщини, так і всієї України.

Література

1. Волошина Н. Й. Краса людських взаємин у творах М. М. Коцюбинського. Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства. С. 6-8.
2. Дзюба Т. А. Естетизм М. Коцюбинського як чинник формування культурної ідентичності українців. Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства. С. 28-31.
3. Хоменко І. А. Творчість і біографія Михайла Михайловича Коцюбинського з позицій соціальної комунікації. Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства. С. 108-111.
4. Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М. М. Коцюбинського (офіційний сайт) / Електронний ресурс. URL: <https://kotsubinsky.org/>

Ференц Н. М.

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
Степаненко М. І.

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ

Мовне законодавство – сукупність законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють використання мов у державі та світі. Мовну політику в Україні засновано на її Конституції. Мовні закони, підзаконні акти часів незалежності нашої держави перманентно змінювалися. Стосується це передусім численних проектів законів та програм мовного розвитку, які збурювали суспільство, не завжди носили конструктивний характер.

Перший закон «Про мови в Українській РСР», який ухвалила Верховна Рада УРСР 20 жовтня 1989 року, радикально змінив мовну ситуацію в Україні, що відображено в 2–4 статтях цього документа:

Стаття 2. Державна мова Української РСР.

Відповідно до Конституції Української РСР державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова. Українська РСР забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя...

Стаття 3. Мови інших національностей в Українській РСР.

Українська РСР створює необхідні умови для розвитку і використання мов інших національностей у республіці...

Стаття 4. Мови міжнаціонального спілкування.

Мовами міжнаціонального спілкування в Українській РСР є українська, російська та інші мови.

Українська РСР забезпечує вільне користування російською мовою як мовою міжнаціонального спілкування народів Союзу РСР...

Російську мову визнано мовою національної меншини. У ці часи позиції російської мови лише дещо послабилися, але вона залишалась уживаною на одному рівні з українською мовою у бізнесі, освіті, судочинстві та у спілкуванні населення України. Значна частина населення України на півдні, півночі, сході та центрі України спілкувалася російською мовою.

Великі надії покладалися на «Державну програму розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року», однак ніяких суттєвих змін вона не принесла.

Прийнята в 1996 Конституція України закріпила статус української мови як державної мови: державна мова є єдиною та незамінною формою функціонування держави.

2 жовтня 2000 року затверджено «Державну програму розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 роки». Крім того, ухвалено низку інших програм, спрямованих на зміцнення статусу української мови як державної, але їм не судилося бути виконаними. Тож говорити про радикальні оновлення в ділянці мовної політики та мовного законодавства також не випадає.

Без перебільшення трагічним для України став 2012 рік, коли набув чинності закон «Про засади державної мовної політики» (відомий як «закон Ківалова – Колесніченка»), який надав російській мові та мовам меншин статус регіональної мови. Дозволено використовувати російську мову в судах, освіті та інших державних установах, у тій місцевості України, де національні меншини перевищували 10 % населення. Багато міст стали оголошувати російську мову регіональною, що ставило під загрозу використання української мови як державної мови України. У цей період різко зменшилася кількість учнів, які навчалися українською мовою, також майже на половину скоротилося друкування різної продукції, і підручників також, українською мовою. Мовлення на телебаченні та радіомовлення велось в основному російською мовою. Усе це спричинило розкол між Сходом і Заходом України, наслідком чого є сучасна російсько-українська війна.

У часи Революції Гідності 2014 році український парламент проголосував за відміну закону «Про засади державної мовної політики». О. Турчинов, який в ті часи виконував обов'язки президента України, наклав вето на цю ухвалу та запропонував розробити новий проєкт Закону про мову, який би відповідав інтересам Сходу й Заходу населення України.

І лише у квітні 2019 р. парламент проголосував за новий закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який 16 червня 2019 року набув чинності. Згідно із цим Законом українська мова є єдина державна мова в Україні. Цей документ нині регламентує діяльність усіх сфер життя, й освіти зокрема.

Федюніна О. І.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ОСОБИСТІСНИХ ЦІННОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Професійна компетентність учителя – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких у педагогічній діяльності дає оптимальний результат.

Сучасна система освіти України перебуває в процесі реформування, що вимагає переосмислення ролі вчителя української філології. Формування професійних компетентностей майбутніх педагогів нерозривно пов'язане з їхніми особистісними цінностями, які визначають якість освітнього процесу та рівень їхньої готовності до викладання в умовах викликів сьогодення.

Одним із головних викликів для сучасного вчителя є необхідність поєднання традиційних підходів до навчання з інноваційними методиками викладання. Розвиток цифрових технологій, поширення дистанційного навчання, зростання мультикультурного середовища та необхідність виховання в учнів ключових компетентностей Європейського Союзу потребують від учителів не лише знання предмета, а й володіння комунікативними, міжкультурними та педагогічними навичками.

Особистісні цінності відіграють визначальну роль у професійному становленні вчителя. Вони включають академічну доброчесність, толерантність, патріотизм, відповідальність, відкритість до інновацій та саморозвитку. Зокрема, ціннісно орієнтоване навчання сприяє формуванню критичного мислення в учнів, підвищенню їхньої мотивації до вивчення української мови та літератури, а також усвідомленню власної ідентичності в європейському контексті.

Серед перспектив розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів української філології варто виділити:

- інтеграцію базових цінностей ЄС в освітній процес;
- упровадження новітніх технологій у навчання;
- активне залучення студентів до науково-дослідної діяльності;
- створення програм професійного менторства та наставництва;
- посилення міждисциплінарної підготовки педагогів.

Отже, формування професійних компетентностей учителів української філології потребує комплексного підходу, що включає врахування особистісних цінностей та адаптацію до сучасних освітніх викликів. Важливим завданням є розвиток гнучкості, інноваційності та відповідальності майбутніх педагогів, що сприятиме якісному викладанню української мови та літератури в умовах європейської інтеграції України.

Література

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 10.02.2025).
2. Концепція Нової української школи. Київ, 2018. 56 с.
3. Європейські рекомендації щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя. Брюссель, 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0604%2801%29> (дата звернення: 10.02.2025).

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Кручиніна П. О. МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ ДИНАМІКИ КУЛЬТУРИ.....	3
Супронюк Валерія ПРО ДЕЯКІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕТИКИ РЕНЕСАНСУ.....	4
Романченко А. Ю. ДЕТЕКТОР МЕДІА ЯК ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ.....	5
Коленченко Дарина КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ О. КОНТА ТА К. ЯСПЕРСА.....	6
Рей Н. М. СИМВОЛІКА ФЛОРИ ТА ФАУНИ В РЕПЕРТУАРІ МОЛОДІЖНОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО ТЕАТРУ «EX LIBRIS».....	7
Яковенко В. М. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ПРЕДМЕТ РЕФЛЕКСІЇ В ПОЕЗІЇ ЮРІЯ ІЗДРИКА.....	9
Костюк Наталія КУЛЬТУРОЛОГІЧНА РЕЦЕПЦІЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» В РЕПЕРТУАРІ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК ІМЕНІ О. ДОВЖЕНКА.....	11
Ладанай М. М. ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІКИ В СЦЕНОГРАФІЧНІЙ КУЛЬТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ТЕАТРУ EX LIBRIS, М. ЧЕРНІГІВ)	12
Бабінець А. А. ФІЛОСОФСЬКИЙ СЕНС ПРИНЦИПУ «ІКІГАЙ» В ЯПОНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.....	14
Блигадир Б. Б. ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ЯК ВОНИ ЗМІНЮЮТЬ НАШЕ РОЗУМІННЯ РЕАЛЬНОСТІ.....	15
Дорош І.М. СУЧАСНІ МІСТИЧНІ ПРАКТИКИ: СПРОБА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ	16
Примаченко М. А. ФІЛОСОФІЯ СМУТКУ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ	18
Стрілюк Є.Д. «ЧУЖИЙ СЕРЕД СВОЇХ» І «СВІЙ СЕРЕД ЧУЖИХ»: СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ МІГРАНТІВ.....	19
Примаченко В. М. МІФ І ЛОГОС: ВІД МІФОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ДО ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ	20

<i>Саматова Ю.В.</i> ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ.....	21
<i>Фазан Анастасія</i> АРХЕТИПИ ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРИ	22
<i>Киричанська А.С.</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ КРАСИ	23

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

<i>Волк Т. В.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ВЕРБАЛЬНОМУ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	25
<i>Пиріг Д. Ю.</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШИМИ ПІДЛІТКАМИ	26
<i>Тимошенко С. О.</i> ВПЛИВ ВІКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ НА СПРИЙНЯТТЯ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ.....	27
<i>Колєватова К. О.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	28
<i>Семко А. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	30
<i>Шкилїндій В. О.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	31
<i>Карпеко А. О.</i> СУЧАСНІ ВИМІРИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	32
<i>Ларкіна Д. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ	33
<i>Яценко А. Є.</i> ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ.....	34
<i>Гергуль І. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	35
<i>Шершньова О. В.</i> СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	36
<i>Кваша А. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	37
<i>Закружна К. О.</i>	

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ 5 КЛАСІВ	38
Фурса В. В. БЕСІДА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ	39
Веретяная Д. І. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	40
Вередюк О. С. ВПЛИВ ТІКТОКУ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ УВАГИ МОЛОДІ (ТІКТОК-ЕПОХА: ЯК ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЗМІНЮЄ УВАГУ ДІТЕЙ).....	41
Кметюк Т. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ГІГІЄНИ ГОЛОСУ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	42
Даньківський В. О. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	44
Келемен Йосип ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ НА МЕЖІ ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	45
Соломаха Олександр ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	48
 КОМУНІКАТИВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ, ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО АНГЛО- Й УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ДИСКУРСУ	
Постол А. С. СПОРТИВНИЙ СЛЕНГ В АНГЛОМОВНИХ НОВИНАХ: КОНСТРУКЦІЙНИЙ АСПЕКТ	51
Каїка І. О. MULTIMODAL REVOLUTION: FUTURE DESTINY OF THE TEXT.....	52
Бобошко М. С. АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ. ТЕНДЕНЦІЇ ТА СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ	54
Бедна А. А. ПОРУШЕННЯ СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТИКИ У МІСЦЕВИХ ЗМІ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ (НА МАТЕРІАЛАХ МЕДІА ЧЕРНІГОВА)	55
Деменева О. В. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ДЕБІТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	57
Черкашина К. А. ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	58
Наконечний Н. С. ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СПЕЦИФІКИ В МОВІ.....	59
Конопацька-Плехова О. М.	

КРОСПЛАТФОРМЕНІЙ КОНТЕНТ НА СУСПІЛЬНОМУ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	60
<i>Вітязь А. В.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ІДІОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	61
<i>Zaprudska Sofiia</i> THE ROLE OF LANGUAGE IN UNDERSTANDING AND INTERPRETING LEGAL TEXTS.....	62
<i>Скорик А. В.</i> АЛГОРИТМ ОПРИЛЮДНЕННЯ ТЕРМІНОВОЇ НОВИНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	63
<i>Крижановська Л. В., Крижановський О. М.</i> СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ.....	64
 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>Варламова А.</i> КУЛЬТУРНА ЗНАЧУЩІСТЬ АНГЛОМОВНИХ НАРОДНИХ ПРИКМЕТ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ.....	66
<i>Slyvka Sofiia</i> THE ROLE OF PEER-TEACHING IN PRE-SERVICE TEACHER TRAINING	67
<i>Чернишченко О. О., Коржавіна О. Є.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ WORDWALL ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	68
<i>Колєватова К. О.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	69
<i>Шуст К. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ РЕПРОДУКТИВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ НАВИЧКИ.....	70
<i>Шамро Ю. Р.</i> ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НУШ: ПІДХОДИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ	71
<i>Чучвага І. О.</i> ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ.....	73
<i>Butovsky O.</i> ELECTRONIC TECHNOLOGIES AS MEANS OF FORMING ENGLISH ORAL SPEAKING COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS.....	74
<i>Карпеко А. О.</i> ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	75
<i>Качан Т. В.</i> ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	

НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З YOUTUBE КАНАЛУ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ ЗЗСО	77
Пономаренко А. О. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ 7 КЛАСІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	78
Коваленко Г. В. ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	79
Бондаренко А. В. МЕТА ТА ЗМІСТ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	81
Чепель М. М. ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ 5 КЛАСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН ПЛАТФОРМ.....	82
Меркулова А. С. ТЕХНОЛОГІЯ «НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ЗАВДАНЬ»: ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ГОВОРІННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ.....	83
Єрмаков Д. А. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІДЕО ЯК ЗАСОБУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	84
Петрова М. С. ПЕРЕВАГИ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ЗАДАЧ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	85
Ячна О. Г. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «FILM CLUB» ДЛЯ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ У СПІЛКУВАННІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В УЧНІВ 9 КЛАСУ.....	86
Апанаскович Б. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	87
Гречко Б. М. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСУ.....	88
Лана С. О. ТТТ ПІДХІД У НАВЧАННІ АКТИВНОЇ ГРАМАТИКИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	88
Steshenko S. O. MULTIPLE INTELLIGENCE THEORY IN PRACTICE IN «EDUCATION. CHILDREN. FUTURE» INNOVATIVE PROJECT	90
Балацька З. Б. ПОНЯТТЯ «ГЕЙМІФІКАЦІЯ» ТА ЇЇ РОЛЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	91
Нікітіна М. А. УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	92

Нешта В. В. ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ «STORYTELLING» УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ ЗЗСО	93
Ольховик В. А. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ	94
Бруй Є. В. УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	95
Белявська М. С. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ НАВИЧОК ЗА ДОПОМОГОЮ ВІРШІВ, СКОРОМОВОК І РИМІВОК ДЛЯ УЧНІВ 8 КЛАСУ	96
Титарчук М. Б. ПЕРЕВАГИ ІГРОВИХ ОНЛАЙН-ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК.....	98
Лазаренко В. І. ПРИНЦИПИ ТЕХНОЛОГІЇ TASK-BASED LEARNING У НАВЧАННІ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ	100
Довженко В. О. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ВМІНЬ САМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ	102
Стахова Інна ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ВИСТАВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	103
Рудягіна А. В. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: АДАПТАЦІЯ ДО ПОТРЕБ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА	105
Сокол А. О. METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN SCHOOLS AND UNIVERSITIES: FOREIGN EXPERIENCE	106
Франчук Єлизавета DEVELOPING GRADE 5 VOCABULARY THROUGH «WORD LADDER AND Pictionary WITH VOCABULARY WORDS» GAMES	107
Денисенко А. П. УДОСКОНАЛЕННЯ В УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «КЕРОВАНОГО ВІДКРИТТЯ»	109
Кушнір К. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ УЧНІВ 8 КЛАСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ	110
Бицька В. В. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ	

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У НАВЧАННІ ЛЕКСИКИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ	111
<i>Міден А. С.</i> ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ	113
<i>Рутковський М. С.</i> INTERACTIVE EXERCISES DURING GROUP ENGLISH LESSONS	114
<i>Пахомова Н. Г.</i> ТЕХНОЛОГІЯ «FLIPPED CLASSROOM» НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	115
<i>Панченко І. О.</i> ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	116
<i>Михайлова А. Ю.</i> ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	117
<i>Бардакова Л. В.</i> ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ	118
<i>Viblyk O.</i> THE USE OF TECHNOLOGY IN LANGUAGE LEARNING FOR FUTURE LAWYERS.....	119
<i>Карпенко В. В.</i> РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТАННІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	120
<i>Самойленко І. К.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 11 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	121
<i>Мостепен В. В.</i> СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТАННІ	122
<i>Караванова А. В.</i> ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	124
<i>Denysenko Yana</i> ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN THE LEGAL FIELD	125
<i>Федорова Юлія</i> ВИКОРИСТАННЯ АДАПТИВНИХ ПЛАТФОРМ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	126
<i>Свириденко А. О.</i> SOCIOCULTURAL COMPETENCE FORMATION FOR THE 9TH GRADERS VIA AUTHENTIC PUBLISHED MATERIALS	127

Мороз К. Р.	
МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ШІ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСІВ	128
Бородін Іван	
ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ АВТЕНТИЧНИХ ФІЛЬМІВ.....	129
Багмут О.В.	
ENHANCING CULTURAL AWARENESS THROUGH FUTURELEARN COURSES AS EFL INDIVIDUAL TASKS.....	130
Немченко А. В.	
ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	132
Гришук О. В.	
INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES VIA INFORMAL EDUCATION ON FUTURELEARN BY PRE-SERVICE EFL TEACHERS	133
Ярмоленко А. Р.	
INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES USING INFORMAL EDUCATION ON FUTURELEARN: HANDS-ON EXPERIENCES.....	134
Литвин В. В.	
A PERSONAL JOURNEY THROUGH THE COURSE «INTRODUCTION TO INTERCULTURAL STUDIES: DEFINING THE CONCEPT OF CULTURE» AND ITS RELEVANCE TO TEACHING ENGLISH.....	135
Андрушко А.О.	
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЬМІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	136
Рибка Д.	
СТОПІТЕЛІНГ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	137

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ Й ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Погибіна І. В.	
МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ І ВЛАДА В РОМАНІ Р. БРЕДБЕРІ «451 ГРАДУС ЗА ФАРЕНГЕЙТОМ»: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	138
Ніколаєнко О. С.	
ОБРАЗ СУЧАСНОЇ РОДИНИ В РОМАНІ ФРАНЗЕНА «ПОПРАВКИ».....	140
Вершков І. І.	
ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ТРИВОГИ В МІФІ ТА ЕПОСІ	141
Мозговенко Кристина	
«БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ» ДАНТЕ АЛІГ'ЕРІ НА ПЕРЕТИНІ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ТА РЕНЕСАНСНОЇ КУЛЬТУР	142
Вахненко Олександра, Логвиненко Рената	
РАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД У СВІТЛІ ГУМОРІСТИЧНОГО ДИСКУРСУ О. МІЛНА	143

<i>Масюкова Є. С.</i> ВІДТВОРЕННЯ ТЕМИ РЕВНОЩІВ В ТРАГЕДІЇ ШЕКСПІРА «ОТЕЛЛО»	144
<i>Грисюк О. В.</i> АНТИУТОПІЧНИЙ ВИМІР РОМАНУ ДЖОНАТАНА СВІФТА «МАНДРИ ГУЛІВЕРА».....	145
<i>Ментей В. В.</i> ДІАЛЕКТИКА ТРАГІЧНОГО ТА КОМІЧНОГО В «ІЛІАДІ» ГОМЕРА	147
<i>Аксененко Д. С.</i> ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХОЛОГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЕРОЇНІ РОМАНУ М. МІТЧЕЛ «ВІДНЕСЕНІ ВІТРОМ» СКАРЛЕТ О'ХАРА.....	148
<i>Роєнко Н. Ю.</i> ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ ЕЛІНЕК «ПІАНІСТКА»	150
<i>Боярченко А. В.</i> ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ХРОНОТОПУ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ	152
<i>Таран Д. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ О. ГЕНРІ.....	153
<i>Моргун А. В.</i> ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ В ТРАГЕДІЇ «ОРЕСТЕЯ» ЕСХІЛА	154
<i>Столинець В. В.</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТВОРУ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ» Ф. КАФКИ В ЗОШ	155
<i>Лазарева К. В.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ГРЕГОРА ЗАМЗИ У НОВЕЛІ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ» ЯК РЕФЛЕКСІЯ ЖИТТЯ ФРАНЦА КАФКИ.....	156
<i>Крива М. О.</i> ПАРАДОКС ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ АБСУРДНОСТІ БУТТЯ У П'ЄСІ СЕМЮЕЛА БЕККЕТА «ЧЕКАЮЧИ НА ГОДО».....	159
<i>Нурієва Г. Д.</i> МОТИВИ ІЗОЛЯЦІЇ ТА САМОТНОСТІ В ДРАМІ ЕЖЕНА ЙОНЕСКО «НОСОРОГИ».....	160
<i>Полякова І. О.</i> ОБРАЗ ВТРАЧЕНОГО ПОКОЛІННЯ У РОМАНІ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»	161
<i>Овчиннікова О. О.</i> МОРАЛЬНІ УРОКИ В РОМАНІ ГАРРІЕТ БІЧЕР СТОУ «ХАТИНА ДЯДЬКА ТОМА»	162
<i>Рогозіна О. А.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ У РОМАНІ ФРЕНСІСА СКОТТА ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»	163
<i>Ткаченко А. П.</i> ІЛЮЗІЯ ЩАСТЯ В РОМАНІ ТЕОДОРА ДРАЙЗЕРА «АМЕРИКАНСЬКА ТРАГЕДІЯ».....	164
<i>Ярошенко С. О.</i> ВПЛИВ ІДЕЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ МРІЇ НА СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРУ США ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	166

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА І ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИК ЇХ НАВЧАННЯ

Могильна Р. Я.

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ТА КОЛОНІАЛЬНОЇ ТРАВМИ
В РОМАНІ О. СТЯЖКІНОЇ «СМЕРТЬ ЛЕВА СЕСІЛА МАЛА СЕНС»
(ОБРАЗ ТАНІ НЕФЬОДОВОЇ)169

Марчан А. Ю.

ВОЄННІ ПОДІЇ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ: КРАЙОВИЙ МІЛІТАРНИЙ ДИСКУРС171

Денисенко О. О.

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЙНОГО КОНТЕНТУ КРИМІНАЛЬНИХ ХРОНІК173

Євсюкова А. Д.

ЧЕРНІГІВСЬКА ПЕРІОДИКА ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ
В ЧАСИ ОКУПАЦІЇ РОСІЙСЬКОЮ АРМІЄЮ (2022 РІК)174

Гук О. О.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ
НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО175

Ольховик Р. А.

ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ ЗАГОЛОВКІВ В АРХІТЕКТОНІЦІ МЕДІАТЕКСТУ177

Федорова Г. М.

МЕХАНІЗМИ РОЗПІЗНАВАННЯ ФЕЙКОВИХ НОВИН
У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ178

Черненко Ю. М.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОЛЬКЛОРНИХ МОТИВІВ
В ОПОВІДАННІ «РУСАЛКА» ГАННИ БАРВІНОК.....180

Шкурко А. М.

ПСЕВДОНІМИ ТА ПОШИРЕНІ ПРИЧИНИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ181

Матюх Т. О.

ВЕРБАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВІДЕОПРОДУКЦІЇ ДЛЯ РІЗНИХ СПОЖИВАЧІВ182

Черняк Владислав

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ-ЗАПОВІДНИК
МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО: КУЛЬТУРНА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ184

Ференц Н.М.

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ:
СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ.....186

Федюніна О. І.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ ОСОБИСТІСНИХ
ЦІННОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ187

ФІЛОСОФІЯ, ФІЛОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА, ОСВІТА: СЛОВО МОЛОДІ

**Всеукраїнська
науково-практична конференція
молодих науковців і студентів
(25 березня 2025 р., м. Чернігів)**

Технічний редактор *О. Клімова*

Комп'ютерна верстка
та макетування *О. Клімова*

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 18.03.25. Формат 60х84 1/8.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк арк. 23,25. Обл.-вид. 16,01. Зам. №015.
Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т.Г. Шевченка.
14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.
Тел. 65-17-99.
nuchk.tipograf@gmail.com